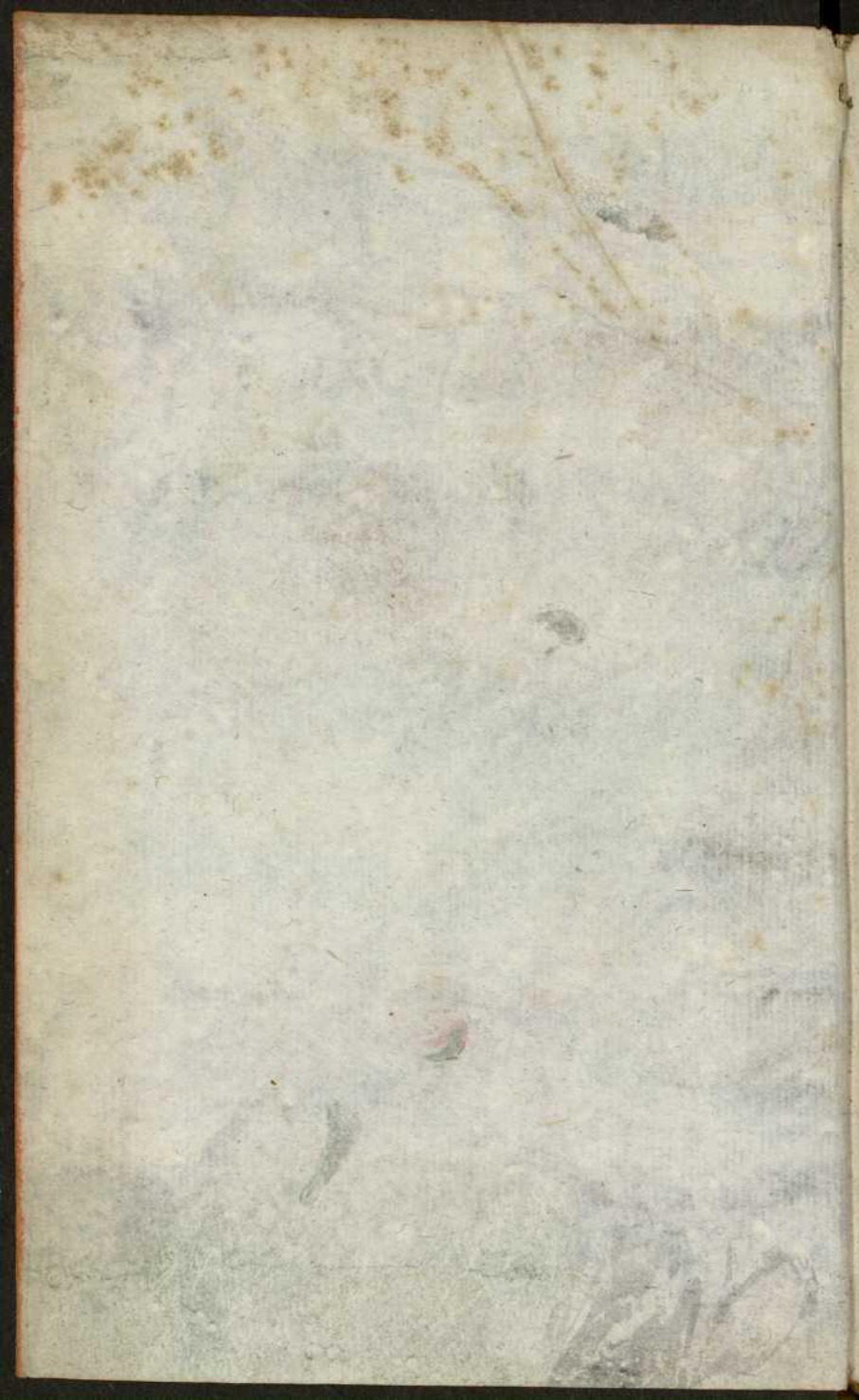

28

1278

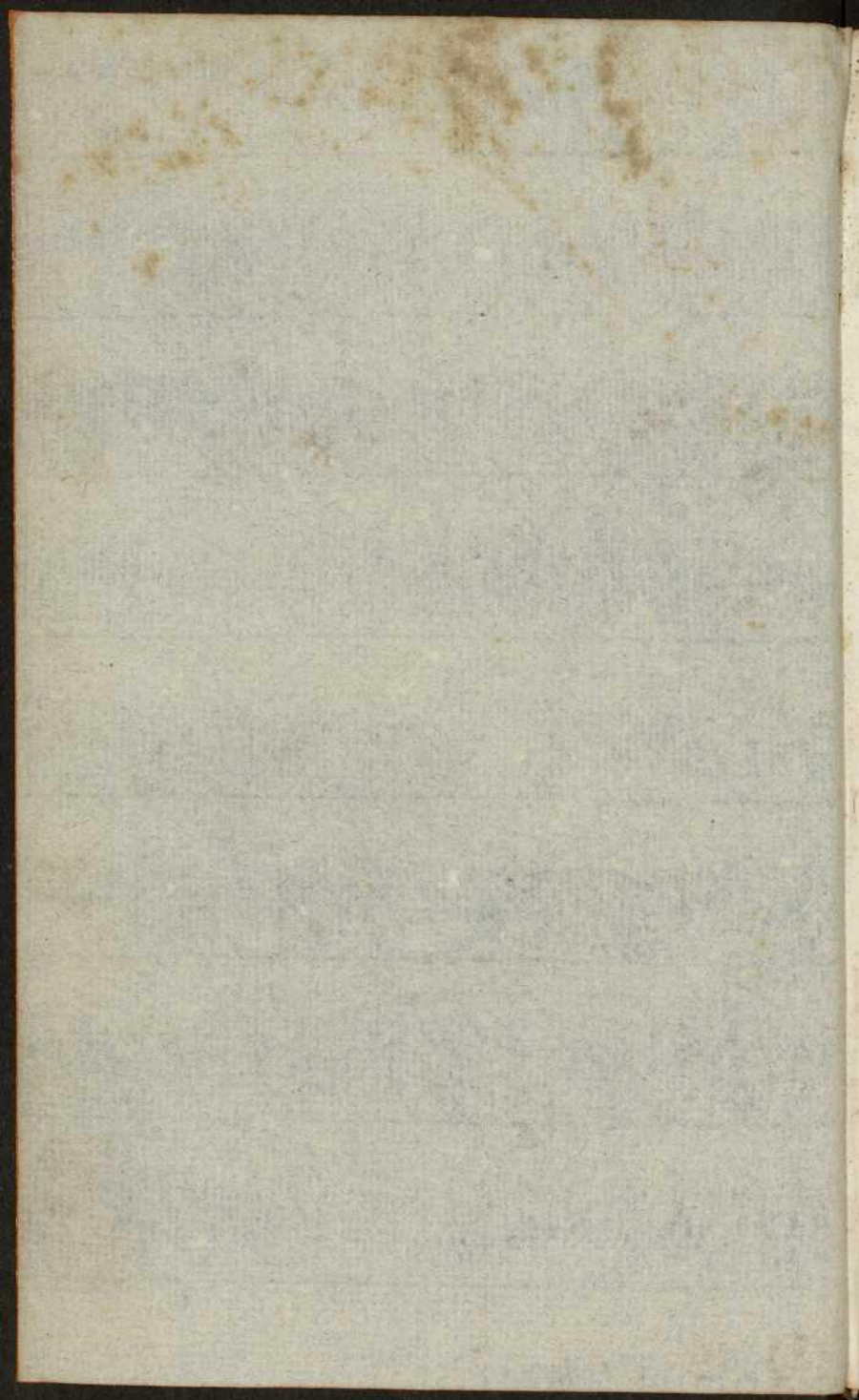
13.225

~~117~~

MAJESTATI STOLI

M E D I E

~~PARTE II~~

MAXIMILIANI STOLL

RATIO

MEDENDI

PARS TERTIA.

MAXIMILIAN STOLL

ARTIO

MEDENDI

PARS TERCIA.

MAXIMILIANI STOLL

S. C. R. A. M. CONS. NOSOCOMII SS. TRINIT.
PHYSICI ORDINARIJ, ET PROF. PRAX.
MEDICAE P. O.

P A R S T E R T I A

R A T I O N I S M E D E N D I

I N N O S O C O M I O P R A C T I C O V I N D O B O N E N S I

Nova editio accuratior et emendatior.

TICINI MDCCCLXXXVIII.

Sumptibus) Typographiae Monasterii S. Salvatoris et
Balthassaris Comini Bibliopolae:
Praesidib. rei lit. permitt.

MAXIMILIANI STOLL

S. C. R. A. M. CONS. NOSOCOMII SS. TRINIT.
PHYSICI ORDINARI ET PROF. PRAE.
MEDICAE P. O.

TERTIA

RATIONIS MEDENDI

IN NOSOCOMIO PRACTICO VIENNOBENSIS

ANNO MDCCCXXXVIII

MDCCCXXXVIII

Verlag von
Karl Mayer & Co. in
Wien

PRAEFATIO

Cum viderem laborem meum eruditis non displicuisse, hunc quoque tertium tomulum, qui res in utroque meo nosocomio gestat (eo nempe, quod a SS. Trinitate nomen habet, atque altero praxi clinicae destinato), et binorum annorum constitutionem complectitur,

Non habeo, quae meos lectores moneam, praeterquam, ne in hac quoque tertia observationum mearum sylloge, inaudita prorsus, et nunquam, et nullibi, et a nemine visa exspectent; cum hunc mihi scopum non proposuerim, neque existimaverim proponendum.

Multi quippe in medicina reperiuntur, quae priusquam in canonem abire et stabilem sanandi leggem possint, iterum iterumque et saepissime visa et observata sint, oportet. Atque ita ex datis cognitisque, inter sese comparatis, novae demum exsurgent atque antea nondum cognitae veritates.

Aliae

Aliae quoque rationes supersunt, cur operam navasse prorsus perditam, et nemini proficuum non putem.

Nempe, quemadmodum a morum magistris non expetimus, ut nova vivendi praecepta, novaque της καλοκαγαθίας officia promanant, sed eos suo munere praeclare functos arbitramur, si vel tritissimas praeceptiones persuadibili quodam modo explanent, et antiqua novis rationum momentis suffulciant, ut, quae cognita quidem sunt atque intellecta, verum nondum, quantum optarent exercitata, plus frugis ferant; ita satisfactum a meo ipsius proposito puto, neque plane in inutili labore versatum, si vetustis quibusdam, et dudum fortasse cognitis, quamdam addidero novitatis gratiam, novisque observationibus illustraro.

Id velim solummodo, lectores intelligant, me solum quaedam *fragmenta* dedisse, non integros tractatus, earum rerum, de quibus disserere institueram; ut ne forte plus exigatur, quam, quantum animus fuerat proferre.

In Ephemeridibus binorum annorum 1778. et 1779. promiscue multa occurrunt, solum leviter perstricta, prout sors dedlt, et ordo temporum; sed quorsum ea pertineat, et quem in finem sint dicta, is noverit, qui *tritas* medendi methodos, et hypotheses medicas, subinde nimis praeprope-re in thesin receptas, et ad veritatum practicarum dignitatem elevatas (non plane in artis incrementum, aut aegrorum solatium) aequo norit.

Quae de dysenteria referebam, ex fidis, in numeris, meisque observationibus austa atque ab.

abstracta sunt, et quosdam hinc inde illius scientiae, qua circa hunc morbum frequenter popularem, et plurimis funestum versatur, fortassis hiatus explebunt, atque efficient, ut una saltem lineola propius absimus ab eo, quod hucusque fuerat inter *desiderata* repositum.

Verum non ego, sed aequi, peritique Lectores de hoc laborum meorum specimine cognoscat.

CON

CONSPECTUS

MATERIARUM

SECTIO I.

Ephemerides anni 1778.

pag. 1

SECTIO II.

Ephemerides anni 1779.

56

SECTIO III.

De causa et sede phrenitidis, ad celeb.
Virum *Gulielmum* GRANT Medicum
Londinensem.

113

SECTIO IV.

De natura et indole dysenteriae comentatio

158

SECTIO V.

De morbis quibusdam systematis hepatici;
praesertim de ictero

129

item

De quibusdam affectibus nervosis
et

264

Sparsa quaedam varii argumenti

282

EPHE-

EPHEMERIDES

ANNI 1778.

SECTIO I.

IANUARIUS.

Anni 1778. exordium egelidum mador ingens deturpavit, nivibus paucis, et in aquas identidem fatiscentibus.

Constitutio
Januarii 1778
molis, austri-
na.

Die quarta nivosa, nubilave tempestas ingruit, non valdopere frigida, eaque triduo obtinuit, niveo vellere terram omnem obvelante.

Inde floccorum, nebularum, minutarumque pluviarum defluvia ad duodecimum usque vices vertebant, glacie plerumque nullibi comparente: hac die flatus austrini, tepentesque, et pluviis subinde madidi residuas hucusque nives liquarunt; unde ex tepore assiduo, madore, pluviis subinde, et crebris solibus mensem potius vernum, quam hyemalem aestimaveris.

Diem vigesimam sextam, et consequentem pruina, et boreae penetrabile frigus adussit, quod extremo mensis tempore denuo mitescebat.

Iam inde a medio mense primum campos nivibus denudatos, demum et colles, et vicinorum montium calva capita vidimus.

Pars III.

A

Die

Die 7., 8., et 31. Ianuarii altissima barometri statio fuit 28. poll. 3. lin. mensur. Vienn.

Die 15. Ianuarii eiusdem maxima depressio 27. poll. 3. lin.

Die 27. frigus maximum — 6. gr. id est 6. gr. infra 0. in thermom. Reaumur.

Die 24. frigus minimum + 7. gr. sive 7. gr. supra 0.

Calor medius + 1 $\frac{2}{3}$ gr.

Anni proxime elapsi febris bilioso-inflammatoria in hunc usque mensem porrecta

Ultimis anni decedentis mensibus biliosa febris, quae per aestatem, et partem quamdam autumni viguit, visa est expirare. Nihilominus non ita emortuam sub huiusce anni initio vidi, ut non aliquando vires colligeret quasi novas, atque aut sola nonnunquam, aut in consortio phlogoscos non opinantibus insiliret. Nulla certe per haec tempora febris occursabat, quam quis simplicem, sinceramque inflammatoriam diceret, et putrida, biliosaque labe carentem.

Vereor, ne isthaec austrina hyemis molities delendae aestivae bili, penitusque profligandae non sufficiat, quae, si vim frigoris superaverit, denuo in aciem violentior prodibit, et per aestatem praedas aget, neque receptui canet, nisi ab hyeme boreali coacta.

Pleuritides plures, et peripneumoniae,

Morbi Ianuarii mensis fuerunt pleuritides, et peripneumoniae commistae, seu *bilioso-inflammatoriae*, et aegrotantium paulo maior copia, quam sub anni elapsi exitu; verum paucissimi mortem oppetierunt.

item quaedam scarlatinae,

Quaedam etiam febres scarlatinae obvenerunt, verae ut plurimum inflammationis expertes, in sexu praecipue sequiori, quaeve solventibus solis, et vomitorio serius propinato ausculturunt, neque eam sub hac methodo malignitatem experti sumus,

mus, quam alii eodem tempore, alia medendi usi. nobis non malignaco,
 Hanc quoque exanthematum speciem genesin habere gastricam inde sum argutatus, quod qui sic aegrotabant, biliosa, pituitosa, putridave magno cum emolumento, et levamine evidenti, mox insequente, *αωω* et *κάρω* purgarentur; sed et aphthas hoc modo abstersi, et a gangrena fauces prohibui, et hydropem pedissequum averti.

Quos solae aphthae vexarant, aut tonsillarum tumor, et angina, methodus solvens, et emetocatharsi aqualiculum infarctum distentumque vacuans, momento iuivit. In infimo ventre residere morbi causam autumabam, eamque vires suas in dissitas etiam corporis regiones porrigere. Subinde demere quid sanguinis oportebat, et materiem solvente et iugi potu semper idoneam efficere, ut evacuaati pharmaco quiverit obedire. atque aphthae compa-ruerunt.

Multas hoc mense quartanas anno elapso natas sanavimus, salibus primo mediis propinatis, et subiuncto emetico. Hac ratione febrilis paroxysmus insigniter cicurabatur, et, si hypochondriorum dolor, laboriosa spiratio, et tussis nocturna aegros urgebat, mirum emesis levamen attulit, eamque omni alii solventi, alteranti, expectoranti remedio praetulimus. Tum demum saturatis solummodo radicum graminis, taraxaci, et cichorei decoctis febris residuae cum constantia medebamur; vel vero, ubi febris altius visceribus insederat, corticem peruvianum dedimus, vel solum, vel floribus armatum martialibus ammoniaci salis. Quartanae prioris anni hoc mense curatae.

F E B R U A R I U S.

Primum mensis dimidium dies serenos, siccos, frigidos, solesque ferme quotidianos, si diem

mensis tertiam crassis nebulis involutam exceperis, ventos vero aquilonares crebros, subinde furentes habuit, et noctes pruinosas.

Appetente die 15. hispidis coelum nubibus corrugari, et aquilo, frigusque intendi. Hucusque nullae nives.

Die 16. nives peraltae cadebant, per octiduum vix interruptae, ventis per id tempus a septentrione impetuose ruentibus, et gelidissimis. Has die 22. coorti austrini, tepidique flatus repente fuderunt.

Ultimi mensis dies denuo puriores, siccioresque fuerunt.

Die 3., et 4. Februarii altissima mercurii statio 28. poll. $5\frac{1}{2}$ lin.

Die 16., et 17. eiusdem maxima depressio 27. poll. 1. lin.

Die 14. frigus maximum — 6. gr.

Die 23. calor maximus + 6. gr.

Calor medius + $1\frac{1}{6}$ gr.

Die 25. notabilis aurora borealis.

Non maior hoc mense morborum seges succrevit, quam Ianuario decurrente, nec multum dispar illorum indoles observabatur.

Morbi thoracis frequentes, pleuritides, peripneumoniae nothae

Febrim plerarumque hac tempestate id fuerat ingenium peculiare, ut thoracem more pleuritico, peripneumonicove impeterent; etsi benignius quam vera pleuritis, aut peripneumonia plerumque soleat, aegros adorirentur, neque in vitae conficerent discrimen, nisi insanam medicationem nactae.

Febrim inflammatoriam *genuinam*, nullique alteri vitio commixtam nullam vidi, plures vero pleuritides *nothas*, seu *pituittosas*, easque aut *solas*, et *meracas*, aut superinducta phlogosi *compositas*.

Pul.

Pulsus habuere plerique, quales sani solent, neque multum praeter morem incaluerunt.

Lotium aut naturale omnino erat, aut parum tantum ab urinis sanorum recedens, et coloratius. Tenuitas, et flammeus rubor, quo utroque characterere urinae inflammatorum notantur, procul aberant.

Febrilis tenor is fuit, ut aegri maiorem plerumque meridie, aut devexo iam die, validioremque accessionem experirentur, quam illi assolent, quos vera *inflammatoria* febris tenet, minorem vero, quam quae febrim comitatur *biliosam*: easque accessiones aut nulla, aut modicissima horripilatio ordiebatur.

Nec prima morbi invasio violenta fuit, nec veluti ex insidiis incautos arripuit. Quaedam corporis, et capitis praecipue, gravitas, et obtusior degustandi facultas, dentiumve sordities, atque is sensus, quasi insipidam farinae pastam ore continerent, et minor paulo membrorum agilitas multos ante dies praecessit. Proxime morbus abfuerat, ubi venter infimus adstringi, siccarive coepit, atque aliquot diebus officio non fungi. Neminem habuimus, cui non et paulo ante infirmitatem, et sub eiusdem initia alvus fuisset multis saepe diebus compressa. Atque in omnibus omnino aegris tanta infimi ventris hoc mense siccitas fuit, quanta non alia ulla tempestate. Obliterata sic alvo epigastrium tendi, dolere, et elanguescere alimenti desiderium cum oris amaro sensu coepit. Tandem tussitare interdiu, noctu frequentius, et febrim evidentiore tentari. Primorum dierum tussis absque thoracis dolore fuit, atque absque sputorum reiectione, sed non sine molesto totius epigastrii sensu, eoque inter tussendum multum au-

cto. Tum demum gluten paucum extussitarunt, quidam etiam meraeum sanguinum, *paucum* quidem initio mensis, at, qui post eiusdem initium sic aegrotabant, *profusum* plerique sanguinis e pectora flumen profuderunt. Certe hoc tempore haemorrhagiae pulmonum ubique increbuerunt, non apud illos solum, quibus ea aegritudo ex consuetudine redit, sed et eos, quibus firmior thoracis compages obtigit, eique morbo caeterum minus idonea.

Haemorrhagiae pulmonales,

Ante, et sub ipsa haemoptoe pectus *compungit* alicubi, aut opprimi coepit: verum selibra, aut libra sanguinis lacti, spumantisque sic reiecta pectus allevari videbatur, et aegri mitius habebant. Non ea fuit tussis violentia, quae sanguinis retinacula vi perumperet, ut qui saepissime non laboriose tussitantibus largus profluxit.

praeprimis in Sutoribus.

Licet non intra unam hominum classem hic morbus se contineret, quosdam tamen opifices peculiarius, atque prae reliquis sibi destinavit, Textores aio, Sartores, atque Sutores.

Atque hos ipsos inter miserrima valetudine usos, et infirmissimo pulmone *Sutores* observavi.

His ex flavo nigrescens, et piceus ora color tingit, anhelosis, tussiculosis, et, si forte aetate adhuc tenera sutorio operi admovebantur, thorace angusto, ac sterno, non uti in bene formatis, modicissime protuberante, sed concavo multum, atque intropresso. Corpora, ut ille Catulli Furius, *sicciora cornu* habent, et

Vix toto deciens cacant in anno

Atque id durius est faba, et lapillis.

Tenuissimus in iis abdominis nimium quantum adstricti est ambitus, at magna musculorum rectorum porositas, et vis eorundem in viscera subiecta aequo multo maior. In-

Inde faciles explicatus repetimus, cur in Sutoribus maxime bonorum, malorumque succorum inaequalis per medium, atque infimum ventrem dispensatio fiat, et eorundem utrorumque iusto maior copia intra thoracem se recipiat, illuc ex abdomine propulsa.

Prout alii propius ad hanc sutoriam diathesin accesserant, ita etiam eiusdem morbos experti sunt.

Quodnam in medendo consilium, viamve invenim, tum demum exponam, ubi plures haemoptoes species aliis a me temporibus, aliaque visas occasione succincte commemoravero. Sic iis, quae de medendi ratione dicam, plus lucis me affusurum confido.

Diversae haemoptoes species, et hoc et aliis annis, ab Auctore observatae.

Primam haemoptoes-speciem *inflammatoriam* appello, quam rigidissima quondam hyeme frequentem habuimus, cum eadem tempestate saeva pleuritis robustissimos quosque subverteret.

Haemoptoen hanc *inflammatoriam* eundem cum pleuritide morbum existimabam, cum et eandem tempestatem, et symptomata eadem, et eosdem quoque homines seligeret uterque morbus.

Pleuritidi saepenumero parca, crocea, cruentaque sputatio iungebatur, et quamdiu aegri paucillum tantummodo sanguinis sputando reiecerant, tamdiu morbum *pleuritidem* salutabant; si vero meracior sanguis, et copia notabili tussiendo prodit, mutato homine *haemoptoe* dicebatur, utut eadem, si rei essentiam spectes, utrobique fuerit aegritudo.

Eadem quoque et pleuritidi et haemoptoe ratione medebar, missione sanguinis repetita, et emulsis nitrosis, et enemate crebro, ac emolliente, universoque antiphlogistico apparatu.

Momentosa admonitio in sananda haemoptoe inflammatoria

Opium, *hyoseyani* extractum, et adstringentia remedia, ac potus aquae gelidae, quae singula multis celebrata encomiis in quavis non raro haemoptoe propinantur, nulla morbi, causarumque peruestigatione, aut perfunctorie tantum facta, in praesentiarum abesse procul iussi, meliores in usus reposita.

Pleuritidem nosco *latentem*, et *chronicam* in hominibus angusto thorace, longo, tenuique collo, corpore gracili, gratioso, iunceoque, scapulis alarum in modum exstantibus, facie nitidissime candida, genisque roseis, vivida promptissimi ingenii vi, fibra delicata, ac perquam irritabili mulctatis potius, quam donatis.

Hi saepenumero *inflammatoriam hanc haemoptoen* patiuntur, quam cortice peruviano in iuvene quodam exacerbata, atque in phthisin velocissime conversam novi; in alio vero phlebotomis parcis, sed frequentissime repetitis, et vivendi ratione summo opere antiphlogistica non equidem percuratam, nihilominus tolerabilem effectam, prohibitamque per plures annos ab iam iam imminente pulmonali phthisi; donec sospitatore suo, qui aegro hucusque solerter, provideque cavit, dimisso, alius accerseretur, rerum minus peritus, qui cum corroborandos esse pulmones assereret, aegrum irreparabili tabe non multo post consumptum vidit.

Altera haemoptoes species *plethorica* nominabatur, ubi aut abundantior sanguis, quam qui apte contineri intra sanguiferum systema, circumferrique commode queat, vim in pulmones fecit, forte a natura imbecilliores, effractisque vasis suam hic redundantiam profudit; aut, etsi reapse non nimius, variis tamen stimulis exagitatus, rarefactus,

ctus, orgasmicus, motu validiore corporis quocunque aut mentis, eundem, atque eadem ratione exitum e pulmonibus est molitus.

Haec altera species tanto minus discriminis quam prior afferebat, quanto minus periculosa sola sanguinis caeteroquin boni redundantia erat prae eiusdem ac necessarii visceris inflammatoria constitutione.

Medendi rationem ipsa morbi, causarumque notio docebat.

Aliam speciem haemoptoes *periodicam* stabebamus, ubi aut menstruus sanguis pulmones petiit, hique uteri vices inauspicato subierunt; aut, qui per apertas olim haemorrhoides exonerabatur, iisdem oclusis nunc intra thoracem irruebat, eique violentiam inferebat.

Haemoptoen ab erodente materia, venerea, scabiosa, achorosa, herpetica, scorbuticave oriundam, et communia omnium haemorrhagiarum adiuventa sanabant, et auxilia specialia cuius specificae acrimoniae dicata.

Hemoptoe maligne febrientium non aliam medellam admisit, si remedia in omni sanguinis nimio fluxu usitata excipias, quam qualem humorum putrida tenuitas, et solidorum iners laxitas, atque imminens dissolutio poscebat; summe videlicet antisepticam, adstringentem, ex peruviano cortice, sero lactis aluminoso, stringentibus succis, et usu gelidissimae aquae, ac spiritibus acidis mineralibus etc.

Haemoptoen vulnerariam violentiae non raro tussi, pulmones quasi convulneranti debebamus, a diversissimis subinde causis, variaque sede locatis oriundae. Mirum quantum variare curandi rationem necesse erat, prout alia atque alia fuerat
 ipsius

ipsius tussis causa, causaeque sedes. Haemoptoen vulnerationem a gravi casu, aut vi externa pectori illata frequenter missione sanguinis, et antiphlogistica methodo sanavi, totusque in id incubui, ut inflammationem vulneribus supervenientem quam benignissimam efficerem, minimamque, et periculosam suppurationem aut averruncem, aut cohibeam.

Stulta opinio est, atque iam aegrorum perniciem nata, quae stimulantium balsamorum interno usu consolidare disrupta vasa intendit, nempe affuso oleo incendium restinguere.

Haemoptoe, peripneumoniae nothae, seu pituitosae, comes, a minus perviis pulmonibus, atque multa redundantibus pituita, sanguine interea violenter a dextro corde protruso, vasaque pulmonica effringente, repetebatur: Haemorrhagiam hanc quam nulla alia medicina comprimere valeat, quam quae, praemissa non larga phlebotomia, a pituita redundante thoracem expedit, quanta maxima celeritate et efficacia potest, facile patuit. Id vero multoties vomitorio prompto effeci, ubi antea sanguinem miseram, et ventrem enemate sollicitaveram. Quodsi nullum in mora periculum fuerat, potum antea mulsum, salitumque propinavi. Inter vomendum nec lineola sanguinis comparebat, et vomitione peracta non nisi perparum, donec non multo post nihil penitus cruenti conspiceretur. Curam absolvi decoctis solventibus e radice graminis, taraxaci, et cichorei paratis, et alvina libertate diutius conservata.

Pleuritidem biliosam cruenta subinde sputatio quin etiam liberalis haemorrhagia comitabatur, atque in universum febres ab illuvie biliosa oeconomiae gastricae exortas non levibus haemorrhagiis

giis iungi narium, pulmonum, uterive aliquoties observavi.

Haemoptoen id genus *biliosam*, gastricamque et quamcunque haemorrhagiam hac origine prognatam, certius nihil, nihilque efficacius vomitorio stitit. Quae vero abdominalia viscera, ventriculum maxime, et intestina, demum et universum corpus invigorabant, relapsus, facile caeteroquin, et periculosos, avertebant.

Curationum feliciter hac methodo peractarum numerosa exempla suppetunt, quae qui in medium producere tanquam totidem testes vellet, legentibus abuteretur.

Leviores haemorrhagias *biliosas* consopitas e quidem alia ratione subinde vidi, iterata videlicet, profusaque sanguinis missione. Verum diuturna infirmitas, et imbecilla corporis constitutio consequebatur, et crebri in eandem haemorrhagiam relapsus, si forte vel ob levissimam causam circuitio sanguinis plusculum incitaretur.

Nihilominus communior observatio docuit, biliosas eiusmodi haemorrhagias phlebotomiis solis, et antiphlogistica methodo adeo, ut plurimum non sisti, ut profusiores evadant, brevique virium vitalium ruinam ingentem inferant, et exsangue, marmoreumque frigus, *mortis comites, et funeris atri*.

Hanc haemorrhagiae *biliosae* curationem ope phlebotomiarum, et antiphlogisticorum potuum obtentam *infidam* appellabamus, cum et vires convelleret, et visceri praecipue haemorrhagiam passo atoniam induceret frequentiori relapsui opportunam; ac stimulum excitantem, biliosam nempe illuviem, ad breve tempus enervaret tantummodo, non erueret, qui validius posthac acturus erat in corpus imbecillum, acie recuperata.

Complures novi crebris febriculis biliosis, iisque levissimis tentatos, qui assumpto antiphlogistico potu et instituta largiori sanguinis missione biliosum stimulum circa ventriculum haerentem partim enervarant, partim per omne ferme vasorum systema distraxerant. Materie non multa, vel potu multo submersa, vel in partes distracta multas, atque hoc ipso magis inermi effecta convaluere; sed impurioribus posthac succis utebantur, et corpore minus firmo: hinc magna in eadem febriculam proclivitas nata est, quae si denuo insurgere tentarat, eadem ratione dilata, retrusaque est potius, quam evulsa, gravius crebriusque reditura.

Sanguinis e pulmonibus eruptionem multas quoque caussae efficiebant in abdomine sitae, quae circumeantium humorum libertatem ibidem imminebant, eorundemque competentem quantitatem pressis aut quacunque ratione angustioribus effectis vasi ab abdomine prohibebant, prohibitumque ad infirmiores pulmones ablegabant. Eas inter causas reponebamus *spasmos* undecunque productos, *tumoresque* omnis omnino generis, dummodo molis spectatae fuerant, praecipue si celeriter increvisent.

Hinc variam in hac abdominali haemoptoe medendi rationem inire solent, atque etiam ipsi iniveramus.

Haemoptoen largam enemate, et propinata salis amari solutione, ventrem diu obstructum celeriter reserante illico compressi, atque alius subverso per emesin ventriculo hunc sanguinis fluxum sciti.

Enervantes narium haemorrhagias in homine febris biliosa detento, unaque et ipsam aegritudi.

tudinem principem repetita emeto . catharsis sustulit .

Cum narium, et pulmonum perniciosae haemorrhagiae aegrorum cuidam mortem illaturae viderentur citius, quam ipse deploratus hydrops: eductis paracentesi aquis fatalem horam aliquoties differebam, profluvio vitalis laticis sic subsistente, atque nonnisi collectis aquis recurrente .

Haemoptoe illorum, quorum pulmo tuberculis obsessus existimabatur, aliquoties mihi visa difficilem semper medicationem, aut nullam admisit . Etenim duo erant, quorum habendam rationem arbitrabar: moles videlicet sanguinis per pulmones tranantis fuerat minuenda, ne ea vasorum pulmonalium capacitatem superet, et deinde ipsos meatus sanguinis in pulmonibus tuberculosis angustiores, pressosque oportuerat expedire .

Massam humorum movendorum minueram instituta phlebotomia, sed alterum scopum vix assequebar .

Plerique quorum cadavera dissecta tuberculosos pulmones exhibuerunt, fuerunt olim aut tusses *stomachicas*, diuturnas, neglectas, aut methodo non sua curatas, aut peripneumoniam notam, seu pituitosam, eamque ipsam perversa medicatione in tuberculosum pulmonum morbum conversam perpassi .

Quos vero ob tuberculosum pulmonem credideram in haemoptoen incidisse, sanaveramque, his dempto modico sanguine, solventia remedia ex radice graminis, taraxaci, et cichorei propinavi mediocri sale, aut refracta dosi tartari emetici armata, cavique, ne morosior alvus evadat, et emeticum blandum, praecipue ubi aut tussis reverti, aut pectoris oppressio coepit, per vices exhibui .

Testor, me *solis* solventibus nil profecisse, tussi, nocturna praecipue, noctes ruditer turbante, et laboriosa, cum vel levissime corpus commoverem, spiratione. At blandior per vices emesis thoracem mirum quantum expedit.

Solventibus lenia tandem tonica commiscui, cum non suffecerat infarctum solvisse solum, sed et futuram eiusdem genesin praeoccupare necessum fuerat.

Haemorrhagias pulmonum a vitio cordis, aortaeve aneurismate, aut alio quocunque, non describam, cum animus mihi non sit integram haemoptoes variae imaginem sistere.

Quaedam pauca solummodo de haemoptoe Hydropicorum prioribus subiungam.

De haemoptoe hydropicorum, et pauca quaedam de hydrope.

Viri quidam laboriosi, atque exercitati, Aurigae, Fabri lignarii etc. hydrope intercute detenti, quin aliqua manifesta, et hydropis communior causa potuerit incusari, meae se curae concrediderunt.

Pinguescere initio videbantur facie, collo, et thorace praepimis. Tandem diffundi per totum corpus tumor coepit, prodique morbosa conditio. Pulsus arteriarum erant vegeti, tardi, robustique, et caetera sanorum instar habebant. Difficillima, tardaue curatio fuit, et mitissimis solum remediis, quae et alvum, et urinas moverunt, perfecta. Salia mitiora, nitrum, et terra foliata tartari in decocto althaeae, malvae, et liquiritiae fere sola profuerunt, sero tandem oxymel scilliticum prioribus poterat admisceri.

Uni, alterive sanguinis parum extrahere debui, dolore fixo thoracis, calore, et urinae flammae id exigente.

Hos inter auriga fuit, cui praeter universalem

lem corporis tumescentiam aquosam modo scrotum, modò sterni pars, aut collum peculiarius tumuit tumore repente orto, globoso, sarcimino-ro, aquoso-emphysematoso, mox iterum abortis sudoribus difflato. Huic per vices pectus repente opprimebatur, ut aliquoties ferme mortem opereretur suffocantem; accessit et larga sanguinis e pulmone reiectio, eo tempore nulla corporis pars peculiari illo tumore, vago, aquoso, aereo tumere visa est, ut inde conieceroim, materiem tumoris illius corpus oberrantis ad pulmones nunc esse proiectam. Sic constituto vesicans ad thoracem admovi, et homini stragulis contacto diaphoreticos potus ingessi. Abortus sudor haemorrhagiam pulmonum stitit.

Vesicantia largam movere diaphoresin fere semper observo, quin etiam profusos sudores, si et caetera accedant ad proliciendos sudores requisita.

En haemoptoen vesicante compressam.

Haemorrhagias profusas narium, epilepticos insultus, et mortem apoplecticam in non magno virorum hydrope observare aliquoties licuit, ubi vel graves foeminarum hydropes tuto curabantur.

Exponere nunc iuvat, quatenam ex recensitis hucusque haemoptoes speciebus haec nostra fuerit hoc mense visa, et qualem aegris opem, et quo eventu tulerimus.

Atque ut huic quaestioni satisfaciam, illius oportet recordari, nos antea et *inflammatoriam* haemoptoen, et aliam peripneumoniae *nothae* seu *pittuitosae* comitem, ac tertiam commemorasse haemoptoes speciem ab illuvie ventriculi biliosa, et infimo ventre sicciori, atque diutius obstructo natam.

Hae

Hae caussae, quarum singulae producendae alias haemoptoe pares sunt, suas si quando vires coniungunt, id evidentius faciunt, et maiori cum aegrotantis discrimine.

Atque hunc caussarum multiplicium haemoptoen efficientium concursus hoc mense vidimus, ita tamen, ut saepe levis tantum esset, et veluti superficialis inflammatio pulmonum; gravior vero, et princeps altera aegritudo, peripneumonia videlicet notha. Adde et hoc, plerosque simul biliosas in ventriculo sordes, et alvum diutissime clausam habuisse.

Haec syndrome caussarum claram haemoptoes huius nostrae notionem effragit, et quid agendum nobis fuerit, demonstrat.

Illico nempe enemate crebrius iniecto ventrem solvimus, quo praesidio, utut ad speciem non magno, et capitis temulentia, caloresque, et thoracis symptomata multum remiserunt. Aquam dein cum melle, et aceto propinavimus, et mitiorem salium mediorum solutionem. Die altero paucas sanguinis uncias detraxi, sicque haemorrhagia pulmonum plerumque intra limites parcae cruentaque sputationis reducebatur. Verum, seu sanguinis fluxus persisteret, seu dicta ratione imminueretur, dummodo aut levissima, aut nulla phlogosis esset, emeticum propinavi. Vomitus, alvusque mota aegros plurimum recreavit, sanguinem cohibuit, et spiritum praecipue liberiores effecit. Quibusdam emesis post multos primum dies movi, iis nempe, quorum pulmones aut maior, aut pertinacior phlogosis tenuit. At his sanguinem crebro, et largiter detraxi, ventremque infimum eccoproticis, et enematis vacuavi. Atque hac methodo, phlebotomiis, ecco-

proticis, et enemate cerebro ad id usque tempus sum usus, quo lotium antea flammeum, et absque hypostasi, flavescere magis coepit, rubere minus, et emissum brevi turbare, atque sedimentum lateritium, furfuraceum, ex albo rubelium demittere: hocque fractae phlogoseos signum arbitrabar, etsi et aestus persisteret, et incommoda thoracis; his enim propinato emetico tuto celeriterque medebat.

Celebrata emesi largo radicis graminis, taraxaci, et cichorei decocto utebantur, cui vel salis medii quid, vel refracta tartari emetici dosi commiscebatur.

Hoc modo et tussis nocturna in dies curari, sputaque albumen recentis ovi referencia minui coeperunt, aegro subinde pizuitam vomente, et solito crebrius deiciente.

Amaricantia stomachicave curationi coronidem imposuerunt.

Quibusdam omissa emetico, suffecerat ventrem per epicrasin manna, tamarindis, et sale medio solvisse.

Sanguis emissus plerumque crustam habuit virentem, auruginosam, diffusam, crassam, tenacem.

Solo crustae phlogisticae apparitio me non commovit, ut iterato, et saepius, largiusque sanguinem mitterem nisi, et alia verae inflammationis, eiusque praedominantis signa copiosiores, iteratasque phlebotomias exigent.

Morbi ergo thoracis hoc mense fuerunt pleuritis inflammatorio pituitosae; inflammatorio biliosae; aut praevalet phlogosi, pituitoso inflammatoriae; atque eadem omnino eadem ratione

commixtae, et a praedictis pleuritidibus essentialiter non differentes haemoptoae.

Recordabar hoc tempore pleuritidum ab egregio *Gleghornio* observatarum, quas aliquis non inepte *putrido-inflamatorias* compellaret, ubi vera in pulmonibus inflammatio est, at simul putridus, et inflammantis acrimoniae fomes intra abdomen haeret, quem primo obtundere, diluereque oportet, dein vero aut vomitu, aut alvo mota exterminare.

Caeterum toto Febuario vomitiones dato emetico crebriores, deiectiones vero parciore observabantur, quam elapsa aestate, qua vigente, atque adulta: et per omnem autumnum, alvus lubricissima fuit: et suapte, et, multo magis, vel levissimo pharmaco propinato.

Vomuerunt hoc tempore paucam plerumque pituitam, at levamine molem materiae plurimum superante.

Bilis hoc mense nonnulla, *phlogoseos multum*, et *plurimum pituitae* ubique offendebatur: atque haec ultima toto hoc mense praefecturum exercuit.

Etsi nullos habuerim morbos mere inflammatorios, sed recentia ratione compositos, nihilominus non defuerunt febres ex pituita aut sola, aut bili remixta prognatae, putridaeque, attamen putredine non valida, nec ferociente.

M A R T I U S .

Martii primos dies tepor, et aura serena, puraque commendavit.

Nullae ullibi nives comparuerunt, nisi ubi easdem venti nuperrimi in acervos congaesserant serius liquandos.

Die

Die quarta tepidissimus et capita gravans vulturnus coelum nubibus obductis, pluvias comminetur. Soles dein, nebulae, nubes, et pluviae tenuissimae quasi in orbem redierunt, tempore humido assidue persistere, donec die nona maiori frigus accederet.

Die 12. aquilones algidissimi oorti auram siccarunt. Sol, gelu, nivium hinc inde flocci, et tenuissima grando, ventique ab septentrione per vices.

Die 19. aquilonem hucusque dominantem repente enormis auster excepit, coactisque a meridie nubibus coelum in pluvias dissolvit.

Ex eo tempore multa aurae incostantia, turbidae, austrinae, terramque exiguis sparsim pluviis irrorantis.

Penultima tota pluviosa fuit, atque ultima nimbosa, austro corpora, atque animos exsolvente.

Die 12. 13. mercurius altissimus 28. poll.

4. l.

Die 4., 5. eius infima statio 27. poll.

2. l.

Die 13. frigus maximum - 4. gr.

Die 30. calor maximum + 12. gr.

Calor medius + 2 $\frac{2}{3}$ gr.

Plures hoc mense aegrotarunt, sed morbo mitiori atque in longius, quam mensibus elapsis, tempus excurrente, et foeminae prae viris: at parvus libitinae census.

Mense Februario ad finem decurrente et Martio lumbagines, ischiadesque multae sunt visae, Rheumatismulca. longiore purgantium lenissimorum usu sublatae. Quos haec aegritudo quasi e consuetudine quotannis una alterave vice revisit, eos etiam tarde

deseruit, atque ita, ut aegros identidem recurren-
te leviculo dolore, aut pondere artus cuiusdam
insolito, aut eiusdem stupore sui commonefaceret.
Quidam hos inter fuerunt, quorum aut crus, aut
brachium multum emarcuit.

male curata
atrophiam ar-
tuum induxe-
runt,

Atque hanc artus alicuius atrophiam illi im-
primis experti sunt, qui rheumatismo *originis ga-
stricae* non subversione ventriculi sorde multa con-
taminati, confirmataque eiusdem coctrice potentia
sanare annitebantur; sed phlebotomiis, et scarifi-
catione, et multa tepida, sudorifera, enervante
potione morbificam materiam per minutissima va-
sa deduxerunt, alte tandem irradicatam, non ex-
tricandam.

Hic mensis magnam *pituite* copiam generavit,
sed phlogoseos minus.

Ianuarii enim, et Februarii *phlogisticum* vitium,
quod ipsum per ea tempora raro, aut nundum
solum aut meracum, aut etiam intensum fuit,
hoc mense evidentius remisit, atque in *pituitosum*
totius corporis, abdominis autem imprimis, et
pulmonum convertebatur.

eorum natu-
ra,

Rheumatum, sed lumbos, seu femora, sive
alia loca occupant, ea indoles fuit, ut vesperi,
noctive aegros vexarent, atque interdiu plerumque
silerent. Haecque aut sola fuerunt, aut catarrhum,
aut peripneumoniam notham commilitonem habue-
runt.

et sedes,

Si quis quandam corporis partem iam antea
effectam habuerat, aut imbecillam, in ea rheuma
figebatur. Sic, qui antea aut artum forte impegerat,
aut oculum festuca, arenula, aut quocumque
illabente pulvissulo irritatum habuerat, paucos
post dies febrile obscure, noctes habere turbatas,
sudare, et ventriculo gravari, ac nauseare occoe-
pit.

pit. Demum vexata antea pars, sive oculus fuerat, sive artus quidam, gravius tentari dolore dilacerante, vespertino, nocturno.

Illata externa vis sive oculo, seu alteri parti, hoc rheuma gastricum videbatur invitasse.

Ophthalmiae hae cito in corneae transparentis cineream opacitatem abiverunt.

Duo in medendo spectabam; ut et ipsam febriculam rheumaticam sanem, et ea sanata, rescicataque eiusdem e ventriculo scaturigine, alteram auferam infirmitatem topicam atque in artu quodam aut oculo restitantem.

Rheumaticam hanc febrim solventibus, emesi, emeto catharsi, aut sola etiam catharsi leniori, sed diuturna, et tandem invigorantibus plerumque fuisse fortunatae discussam, supra dixi.

Topicam artus alicuius infirmitatem, quam, febrim rheumaticam penitus iam abacta, nonnunquam diutius perstitisse commemoravi, v. g. stuporem, aut levem per vices dolorem; vesicans, aut rube-faciens emplastrum, aut frictio aromatica sustulit.

Metastases hae a febribus huius tempestatis productae multo dissolvi difficilius, tardiusque observabantur, ac illae solent febrium aestivarum; atque in universum depositiones hyemales, vernaе, autumnales, et si iam percurata genitrice febre, diu plerumque persistunt, et morbum efficiunt ipsamet peculiarem, peculiari quoque ratione curandum. Ubi e contrario quidquid sub ipsa aestiva febre topicarum affectionum subnascitur, eodem prorsus modo sanatur, quo ipsa princeps febris; quacum aut viget, aut profligatur.

Peripneumonia *notha*, seu *pituitosa* hac etiam tempestate emittit, aequae aut sola, aut pulmo-

num verae quoque inflammationi, utut exiguae plerumque, et cito dissolutae, sociata. Paucos gravior, et periculosa inflammatio pulmonum prostravit, eosque prae caeteris Exercitatos, et luvnes.

Plerisque dolor alterutrum thoracis latus infestabat pungens, dilacerans, diffusus, ab humero ad usque ilei ossa decurrens.

Quibusdam etiam artus afflicti lateris veluti a destillante acri sero compungebatur. In illam quoque, quae dolebat, corporis partem cubare nequiverunt.

Peripneumonia huic, seu pleuritidi nothae, rarior hoc mense pulmonum haemorrhagia iungebatur, etsi parca cruoris sputio vix ulli abfuerit.

Omnibus sputa prodire albumen ovi referentia, initio pauca, dein copiosa.

Quorundam pendula, ductiliaque sputa color herbaceus tingebat.

Anxietas magna: cardialgia, praecipue post potulenta: febris non magna, vespertina, et obscuras habens accessiones.

Sputatio multa morbum non solvit, hinc eandem nunquam urgebamus. Satius erat, morbificam materiem solventibus salinis ita praeparare, ut, ubi sanguine una, subinde et altera vice, detracto phlogosi cavimus, dato vomitorio potuerit educi. Mox inde et tussitatio molesta componi. et sputorum reiectio plurimum et magno cum levamine imminui.

Peripneumoniis nothis levioribus eccopropteorum continuatus usus profuit, gravioribus multum impar.

Peracta vomitione, quam subinde iterare post aliquot dies oportebat, taraxaci decoctum, et aug
pau.

Peripneumoniae nothae, nothae quoque pleuritidis huius mensis descriptio.

paucum salem medium, aut refractas portiones tartari emetici propinavi: donec, praeter corporis lassitudinem, cuncta ex legibus sanitatis procederent. Decocto radice cichorei, lichenisque islandici confirmatos dimisi.

Alii quoque morbi fuerunt hac tempestate peripneumoniae nothae comites; asthmata nempe, et catarrhi, et abortus crebri, et haemorrhagiae uterinae. quae vel abortientibus acciderunt, vel tempore menstruae purgationis.

Morbos hosce, utut dissimili facie in publicum prodeuntes, eadem de stirpe satos eodem quoque pabulo enutriti, eadem ubique therapeutica methodus, et eodem cum eventu adhibita, demonstravit.

Qua ratione eadem morbifica materies in his catarrhum, in illis vere abortum fecerit, aut profusum catameniorum profluvium, ignoro. Id assero, me ad speciem diversissimos morbos febriles, sed eadem prognatos tempestate, et absque alia omnium horarum accedente evidenti causa, eadem methodo tuto sanasse, hancque ab anni constitutione desumptam medendi rationem prae omnia alia vidisse meliorem, compendiosamque magis.

Certe se ipsum, et artem, et Aegros ludit, qui febrilium morborum curationes aggreditur, non manu identidem quasi ductus hac fida itineris duce; temporis nempe pervestigata conditione.

Hac temporum scientia destitutum mille formae eiusdem causae πανδημος, milleve lusum ludificabunt.

Nemo nec exercitui aegrotanti, nec numerosae in nosocomiis urbanae plebi consulat, qui has magistra caruerit, constitutionum notitia.

Morbi epidemici quidam quasi satellites.

Cognitio morbi epidemici est dux, et acus auctica in assequendis innumeris alii aff. sionibus morbos cor regnantibus -

Versatilem certe, nullive innixam fundamento id genus medicinam appellabo, inutilemque et nugatoriam, dummodo nihil momentosum, aut heroicum moliatur: qua vero, aequè infirmo insistens talo, sed magnis et valentibus remedii abutitur, inter infamia veneficia reponam, vel ipsa deterrima epidemica magis devastatricem.

Qui natura epidemiarum pervestigavit, nullaque varietate accidentali distractus causam arripit oppugnatque pandemon; quot quaeso Mortalium erit Sospitator, et genius tutelaris?

Peripneumoniae nothae, et catarrho, et asthmatis, at fluxibus sanguinis eadem, quemadmodum antea exposui, ratione medebar; solventibus nempe, atque emeto catharsi. Nil certe discriminis intercessit, si phlebotomiam unam, quin et plures excipias, initio peripneumoniae nothae subinde necessarias, atque emesi praemittendas. Catarrhi solus subinde solventibus salinis, plerumque etiam his, et vomitorio serius propinato auscultarunt. Asthmatici eadem, ac Catarrhosi medicina sunt usi, sed emesi frequentiori.

De Catarrhis
quaedam sci-
ta necessaria,

De catarrhis, quos antea dixi fuisse hoc mensae frequentes, multa ubique querela audita est, eos esse solito rebelliores, atque non raro in febrim converti malignantis naturae, quamque idcirco *catarrhalem malignam* appellarunt. Malignitatem nos nulla experiabamur; quam nempe descripta superius medendi ratio auspiciato praecoccurperavit.

Multa ab iis peccari video in cura catarrhorum, qui, externa solummodo morbi facie, semper ferme eadem, contenti, etsi toto coelo differens aegritudo sub eadem catarrhi larva delitescat, rei viscera non rimantur.

Hinc

Hinc tussim, vesperi maxime, nocturne pulmones ita quatentem, ut, praeter hanc, nullum aliud memorabile symptoma hominis artem ignorantis attentionem in se convertat, catarrhum dicunt, praecipuis si assidua faucium irritatio adsit, et acris materiae in easdem defluentis sensus.

Quas viderim sanaverimque diversis temporibus catarrhi species, et quibus notis singulas discriminauerim, paucis exponam.

Neque inutilem prorsus laborem arbitror, si varias huius morbi species exactius notavero, crebras omnes, et eadem prima fronte originem mentientes; quae et ob id ipsum solent confundi, subique eidem omnes medicationi, unde aegritudinum chronicarum illas in artis opprobrium facit.

Catarrhum benignum, ortamque *febrim catarrhalem benignam* coryza, gravedine, raucedine et ophthalmia ferosa stipatam, ea plerumque tempestate frequentem habuimus, qua aer multum incaluit, corporave in sudores dissolvit, aurae ab Arcto acutius spirantis flamine identidem compressos. Illi etiam, qui ab itinere, aut exercitatione quacumque validiori, sudoresque prolicente incallescunt, atque auram frigidiorum improvidi ad corpus denudatum admittunt, vel intra pulmones spirando recipiunt, hoc simplici catarrho plectuntur.

Catarrhus
terrosus, fe-
bris catarrha-
lis benigna.

Respirabile suppressum, quod illico pulmones petit, revocabam, atque ad alvum, renes, et vesicam tanquam aptiora colla, determinabam. Tandem quassatis pulmonibus quietem paucillum opii reduxit, atque cutaneam functionem restituit.

Manna, nitrum, albaea, opium hic requiratur, et fere sola sufficiebant.

Catarrhus inflammatorius

Aliam catarrhi speciem *inflammatoriam* appellavi, eamque pleuritis, aut peripneumoniae rudimentum, et quoddam alterutrius initium arbitrabar.

Catarrhi hi *inflammatorii* epidemiam verarum thoracis inflammationum praecedunt, et antequam he ingruant, quibusdam quasi velitationibus imminenti populari stragi praeludunt. Sed etiam tum, cum epidemiae vis iam elanguescit, catarrhus adhuc aliquamdiu viget, atque omnium ultimo receptui canit. In ipsa *αρχη* constitutionis pleuriticae quidam aut sanissimi degunt, aut non nisi catarrho vellicantur: ii videlicet, quos minus idoneos offendit popularis labes.

His aequae ac ipsis Pleuriticis methodus antiphlogistica opitulatur.

Febris catarrhalis malignae nomen crebro auditur, sed non ubique eandem omnino aegritudinem deprehendo, quam ita compellant.

Catarrhus peripneumoniae nothae comes.

Peripneumoniae nothae superius descriptae praecursos plerumque aut comes, aut pedissequus catarrhus est, quem *malignitatis* criminantur, quod benigni catarrhi curationem, mannam, nitrum, emollientia, et anodyna vespertina omnino respuat, et phlebotomiis, iteratis praecipue, in febrim abeat malignam. At oportuerat catarrhum hunc ab ipsa peripneumonia notha non distinxisse, cuius inferior solum gradus est, eandemque utriusque medicinam opposuisse.

Catarrhi gastrici, biliosi, putridi, maligni.

Februm biliosarum aestatis, atque autumnicae sabinde consuetudo est, ut, aut neglectae, aut calido regimine, aut phlebotomiis multis exasperatae, et sorde biliosa non exantlata, viciu in pul-

pulmones faciant; has tunc *catarrhales malignas* dicunt, et exanthemata morbum solutura praestolantur.

Febris biliosa subinde thoracem illico invadit, et pleuritidem, aut peripneumoniam in quibusdam prae se fert; in aliis vero mitior febris, minoraque thoracis incommoda sunt, ut Aegri se solo catarrho vexari credant.

Qui curam huiusmodi catarrhorum suscipit, turpissime labitur, ni eorundem originem *gastroicam* perspectam habeat, nesciatve, eos esse quaedam conamina, aut veluti praesudia peripneumoniae, pleuritidisve biliose; aut febris biliose mirificatae Modificationem solum quandam, ac lulum.

Biliofis id genus catarrhis eadem omnino medicatio fit, quam variis aliis in locis fusius descripsi: *antibiliosa* videlicet, cuius praecipuam partem vomitio constituit arte concitata.

Qui ex febre maligna eluctari, et convalescere incipiunt, non raro in tussim veluti catarrhalem incidunt, maxime noctes interpellantem; et forte ab eadem, et inchoante, et vigente morbo immunes fuerant.

Hoc ex febre maligna Convalescentium catarrhos fere semper observabamus, ubi Aegri morbo iam multum progresso, neglecto, atque abdominae a fordibus non vindicato nobis committentur.

In aliis vero, tempestivius ad nos delatis, praesertim ab eo tempore, ex quo artis generosa praesidia in averrucanda malignitate, non ex quadam male ferata hyperesi, aut coeca sistenatis imaginarii praedilectione, sed usu multiplici, constanti, atque oculatissimo in dies magis magisque

Catarrh ex
febris malignae
Convalescentium.

que mihi innotuerunt, et admirabilem emeticorum facultatem, tum in hisce febribus, cum in quam plurimis alii infirmitatibus uberius didici; vix unquam contigit, hanc tussim observare.

Si ea fuerant, quae morbus ipse primarius postulabat, scite, et diligenter administrata, atque Aeger convalescere inciperet, nocturnam tussim, et auditum plerumque gravem, tempus ipsum et remedia corroborantia, ac stomachica emendarent.

Neque a potione repida, emolliente, pectorali ulum hic unquam emolumentum opperiebat, ac multum detrimenti.

Ubi tussis ita perstitit, ut aut intenderetur quavis nocte, aut eadem assiduo vi rediret, rem iam non soli tempori, aut methodo roboranti, aut nutrienti committendam existimabam.

Tum vero novas sordes in imbecillo ventriculo Convalescentis fluitare rebar, sub ultima morbi tempora denuo collectas, et mole maiores, quam quae subigi, atque concoqui possent. Has aut emetico, aut purgante submovi, et, ne nova denuo earundem collavies fiat, vires coctrices accui.

Catarrhus
post morbil-
los aestate
1777.

Catarrhus aestate praecedentis anni morbillos excepit, vix devincendus, quamdiu eiusdem e ventriculo genesis me fugerat.

Variae species catarrhi
gastrici.

Alias catarrhi gastrici species, in Pueris praecipue frequentissimas, Voracibus, Ptituitosis, Verminosis, male Digerentibus, et Crudis, non referam, utpote in vulgus notas.

Catarrhus,
et coryza car-
num.

Aestate anni 1777, atque ea, quae eum annum proxime praecedebat, tussis catarrhosa canes enecuit. His et coryza nares tenuit, quae multum virescentius mucii profuderunt; oculorum le-

mae,

, et squallor^{is} ^{is}ia, tussis laboriosa, spontanea, vomitiones, et putrilago vomitibus refusa, extrema macies, et tandem veluti quorundam artuum semi paralyfis, ac mors.

Catulum hoc morbo correptum fanavi ingesta tartari emetici solutione, muttaque illuvie olidis^{is} sima reiecta. Verum elapsis aliquot septimanis, cum voracissimum animal carnibus, quas indulgentior Hera eidem obiecerat largiores, denuo ventrem referat in eandem infirmitatem relapsum, et postquam mulieri consilio oleum amygdalinum et *axungiam* caninam prae vomitorio ingerere placuerat, convulsum periit.

Gravante epidemico seu Adultorum, seu Infantum catarrho in naturam, atque indolem febris acutae, ea tunc tempestate praedominantis, quanta maxima sedulitate potui, inquisivi. Catarrhi enim, cuiuscunque illi originis sint, plerumque nullos specificae suae indolis certos characteres sed ambiguos, atque omnibus, et diversissimis catarrhis communes habent, atque aegritudines sunt appellandae *inchoatae* solum, et nondum ita effictae, ut semper ac tuto ab se invicem dignoscantur. At vero imperitans acuta febris, sub qua catarrhalis constitutio militat, luculentioribus plerumque, et minime dubiis notis instructa, morbificas causas, causarumque sedes, et aptam medendi rationem docet; atque ita suam ipsius indolem prodendo, de natura congeneris catarrhi ambigere non sinit.

Id etiam investigare solebam, quamnam in febrim acutam popularis catarrhus abeat, aut suapte nonnunquam, aut sinistra medicatione irritatus. Catarrhos enim *inflammatorios* in veras usque pulmonum inflammationes intendi vidi, biliosos vero

Unde catarrhorum diagnosis fuerit repetita.

ro in peripneumonias, pleuridesque spurias, biliosas.

Perspecta catarrhi, de cuius natura, et mendendi modo mecum ipse disceptabam, in morbum quemdam acutum, mihi antea aliunde cognitum, promptitudine, atque sic agnita utriusque cognitione; et ipsum catarrhum, et eius sanandi rationem assequebar.

Mirabitur fortasse aliquis, quod disquisitioni aegritudinis tam levis, tam ubique et ab omni aevo notissimae scrupulosis immerer, de eaque et minutim, atque anxie disseram. At veror, ne hic ipse frequentior conspectus morbi nobis imponat, ut eiusdem etiam naturam perspexisse falso existimemus, cuius externam solum faciem novimus. Sed et gravam eundem nonnunquam, et graviorum malorum causam catarrhum esse, quis est, qui ignoret? et quis diversissimas catarrhi species impune confundet?

APRILIS.

Impetuosi venti, et austrinae, ac tepidissimae pluviae, extremi Martii reliquiae, in primam adhuc huius mensis diem desaevierunt.

Inde aura ante exagitata componi, inertissima fieri, et incalescere multo sole, ac praesefante.

Diem mensis quintam nox intempesta excepit, quae fulgure, crebris tonitribus, ac sonante demum imbre inhorruit. Dies postea denuo pura, tranquilla; malacia eadem, atque aestus idem.

Die nono turbari coelum, solesque nubibus obscurari per vices, calores retundi parumper, pluviae demum duodecimo coepit.

Post

Post frigus, venti, et tristis universim maior. Dies, qui pluvias non funderet, aut minaretur, ad decimum septimum usque nullus fuit. Verum.

Hoc die veris amoenitas reversa reliquum mensis beavit, non nisi paucis pluviis, die vigesimo octavo cum fulgure cadentibus, interrupta.

Calor austrinus maior, et pro anni apud nos ratione tempestivior erat, ut idcirco omnia multo maturius, ac illis anni, germinarint.

Die 8. Mercurius altissimus 28. poli. 2. l.

Die 28. — infimus 27. poli. 3½ gr.

Die 5. calor maximus + 16½ gr.

Die 16. — minimus + 2½ gr.

Calor mensis totius + 12½ gr.

Inter feminas haemorrhagiae uterinae crebriores fuerunt, frequentes quoque abortus.

Haemorrhagiae uteri epidemicae; epidemici abortus.

Catameniorum enim fluxus non intra paucos, ut antea solebat, dies continebatur; sed eodem excessit, in plures usque septimanas. Gravidis vero eo ipso tempore: quo menstrua redire, antequam uterum gestarent, consueverunt, inter motus febriles, et pariendi conatus sanguis prorupit, cum foetus tenelli iactura.

Profecerunt quies, et sanguinis detractio, et quae biliosa ruclarunt, misso prius sanguine, utiliter vomuerunt, assumpta ipecacuanhae radice.

Itaque id nobis praesidio fuit, adversus intempestivos uterinos fluxus, quod alias eos ipsos solet excitare; aliis nempe et temporibus, et fluxus causis.

Pleuritides complures hi quoque mensis nunciavit, bilioso-inflammatorias. Virorum quidam hoc lateris morbo affecti domi suae neglecto, ut primum nosocomium attigerunt, perierunt suffocati.

Suffocatio ex inflammatione thoracis.

Pul.

Pulmonem alterutrum inflammatissimum habere, carneum, et sub cultro stridentem, ponderosissimum et tantae molis, ut socius pulmo, utut sanus, suo fangi officio nequiverit, ab alterutrius videlicet pondere, et magnitudine compressus.

Funera verno-
tempore cre-
briora.

Mortes etiam hoc et praeterito mense plures, quam per hyemem, observabantur.

Bina exempla referam thoracis inflammati, et mortis inde secutae.

Exempla Suf-
focatione ex
pleuricide, et
peripneumo-
nia.

Vir 55. annorum, strictiori fibra, et fusco corporis colore, atque ad id usque aetatis, ut aiebat, semper sanus, ex Italia decem ante hunc morbum diebus huc venit.

Die 21. Aprilis post validos labores, et liberalius ingestas suillas carnes, fumo et sale duratas, dolore lateris dextri corripitur, a crista ossis ilei, ad mammam usque porrecto. Anorexia plena erat, et os amarum, et caput vertiginosum.

Die 23. dolor lateris, ante acutus et pungens, in obtusum mutatur, orta mox pectoris oppressione ingenti, et anhelosa difficili respirazione, ac tussi sputa mucosa, modicissime flava excutiente; aestuat, siticulosus: noctu *δυσφορεῖ*, et largiter insudat.

Ter quaterve quotidie pauca, foetida tenula alvo dimittit.

Die 28. Aprilis ad nos devenitur, citissime, laboriose, stertorose respirans, et sputa extussitans copiosa, ex flavo virentia, tenacia, et foetidissima. Cardia dolet contrectata; extrema perfrixerunt. Pulsus naturali vix celerior, non delectus; at delectae vires musculorum.

Solo potu theato se usum fuisse aiebat.

In nosocomium susceptus examine morbi vix absoluto, praesentissima mente repente perit.

Pulmo dexter inflammatus, carneam duritiem dissectus exhibuit, et colorem ex flavo aëruinosum.

Exigua pulmonis portio septum transversum respiciens inflammatione carebat.

Pleura valde inflammata, uti etiam diaphragma, atque hoc quidem magis.

Pulmo sinister sanus fuit, sed in angustum ab altero vicino spatium compulsus.

Venae cordis distentissimae.

Ventriculus amplissimus; pylorus quoque perquam amplus et hians, amplissimum duodenum.

Ieiunum et ileum subinflammata, et lumbricis quam plurimis refertum.

Alter Operarius erat 42. annorum, sanus a multo tempore. Die 19. Aprilis sub vesperam capite doluit, noctu caluit, insudavit. Postridie inter vagas horripilationes incaluit. Dolor pungens invasit utrumque latus, a molli utriusque hypochondrio, ad mammas usque, cum tussi sicca. Die 3., et 4. morbi nihil emendatur. Accedunt leipothymiae, et anacatharsis glutinosa. Die 5. ad nosocomium pedes venit. Secta hac die vena, antiphlogisticis assumtis dolor laterum vix ullus erat, et pulsus ferme Sanorum, quemadmodum etiam calor, qui sub vesperam et noctu plusculum intendebatur.

Die morbi 8. pulsus ceteroquin naturalis intermisit frequenter. Levem pectoris oppressionem querebatur, quam iam inde ab aliquot diebus abfuisse dicebat, utut identidem male respirasset. Dolorum pungentium exiguae reliquiae, et tussis non molesta. Nox implacidissima, metus suffoca-

tionis, tussis, et sputa glutinosa, sanguinolenta: fervor, et sibilus in respirando, cum pulsus varia inaequalitate. Die 29. April. sub vesperam moritur.

Urinae semper erant croceae, et modice fluentes secessus. Febris videbatur esse exigua; pulsus, et calor propemodum naturales. Verum respiratio erat decurtata, abrupta, ac celerata, et facies collapsa. Sermo frequenter intercisus, ob spiritus creberrime captandi necessitatem, primas morbi dies rectus, atque obambulans, et inter consuetos labores exegit.

Sectus thorax ostendit pulmonem dextrum enormis magnitudinis, inflammatum totum quantum, durumque: Dissectus exhibuit substantiam ex albedo virescentem.

Pulmo sinister bonus; sed uterque vetustis atque arctis vinculis ad pleuram religatur. Pleura omnino sanissima. In pericardio aquae flavescentis unciae quatuor.

Intestinum ieiunum et ileum valde inflammatum. Vesiculam felleam multa et tenax bilis maximopere distendebat.

Pulsus et calorem, propemodum naturales, in peripneumonia laethali non raro observabamus, et mortis certae signum in Peripneumonicis, *streptum in thorace inter decumbendum, et velle erectum sedere.*

Quosnam eventus inflammati thoracis crebriores observarim, hoc loco in illis gratiam referre iuvat, qui historiam morborum thoracis quondam pleniorum; rem hercle difficilem, consignare voluerit.

Benigne resolutas pleuritides quamplurimas, perpaucas anacatharsi iudicatus, paucissimas vero
sup.

Exitus varii
inflammationum
thoracis;
scilicet:

suppuratas videre contigit. Verum de his solutarum pleuritidum, et peripneumoniarum modis, cognitibus abunde et pertractis, nil dicam.

Primum mortes narrabo, et earum diversas in inflammato thorace rationes. Dein vero affectus chronicos eorum, qui ex pleuritide aut peripneumonia (non enim est dispar ratio utriusque morbi) mortem vitarunt.

Non pauci in morbi vigore *suffocati* perierunt prorsus in modum, quo bini illi Aegri, quorum historias paulo ante referebam. Pulmo inflammatus, et impar sanguini transmittendo, atque socium pulmonem sua mole elidens, necem infert. His brevissima spiratio est, thorace ferme immoto, fervens, stridens, cum vano plerumque conatu se erigendi, sedendique, dum identidem in dorsum relabuntur, pulsibus et calore plerumque vix mutatis a sana conditione: mens aliquoties praesens, plerumque subdelirans.

r. Suffocatio a pulmonis inflammatione immeabilis effecti mole;

Nonnunquam e lecto surgere moliuntur, et erecti minorem aut nullum in respirando stertorem edunt, quem et in faucibus, et per gutturis decursum potius, quam intra thoracem observamus. Periculum non repente, sed *pedetentim* increscit.

Quidam ob aliam rationem in inflammatione thoracis suffocantur. His inflammatio repente solvitur, lymphae coagulabili *subito* atque *confestim* in cavum pectoris aut in pericardium ex viscere inflammato transudante.

vel vero eo subito lymphae coagulabilis in cavum thoracis confluxu.

Haec prava metastasis phlogisticae lymphae repente nonnunquam in iis est facta, quibus morbus non negligebatur, quive aliquam salutis spem iam conceperunt. Eam autem actu fieri auguramur, si cui thoracem inflammato, neque pessi-

me habenti, et diligenter curato, ex improvise spiritus difficillime, celerrimeque, atque nonnisi erecto, aut inter sedendum, antrorsum inclinato corpore, trahi coepit, cum pulsum tenuissimorum celeritate, et frigore extremorum, et facie Hippocratica; pereunt haud multo post a spurio hoc empyemate suffocati.

2. Hydrothorax inflammatorum, et eius effectus.

Servari forte tales possent, thoracis paracentesi mox instituta, et lymphæ, priusquam in coagulum abiret, educta.

Alios hydrothorax, aut collectum in pericardio serum enecuit, utut inflammatio thoracis fuerit sanata. Frequens enim observatio docuit, pulmone inflammato, intra cavum thoracis aut pericardium serum colligi; cuius exiguae portiones a sanato fortasse pulmone, aliarumque ambientium partium resorbentibus vasis excipientur, in communem denuo humorum massam reducendae. At vero maior eiusdem seri collectio hydrothoracem efficiet, aut subito suffocantem, aut diuturnum.

Inferius occurret exemplum, hydrothoracis cum peripneumonia coniuncti, ubi aquae strangulantes perforato thorace emittebantur.

3. Pulmonum vincula, cohaesiones, et quae inde consequuntur

Aegritudines quoque diuturnae inflammationem pectoris sequuntur; variæ, et incurabiles pleuraeque.

Non raro pulmo religatur ad pleuram. Id genus cohaesiones, laxiores, et strictiores, quam plurimas in cadaverum sectione deprehendi, quia Aegri laesam, dum viverent, respirationem incussissent.

Quidam tamen hos nexus pulmonum cum partibus vicinis aegrius tulisse videbantur; fortasse recentes, et quibus nondum essent assueti.

Frequentius pulmo reperitur, quasi sacco coria.

riaceo, crasso, atque e variis quasi membranis, sibi invicem superstratis confecto, circumdatus, atque in angustum subinde spatium conclusus. Saccus hic hinc pleurae, illinc ipsi pulmone necebat, ut ab utroque difficulter solveretur. Pollicis crassitiem subinde habuit, atque etiam hac maiorem. Substantia tenax, coriacea, subinde ferme cartilaginea, fuit, et aliquoties pro pleura incrassata imposit.

Vasa sanguifera ex vicino vel pulmone, vel pleura in ipsam sacci substantiam porrigi videbantur. Natum hoc corium arbitrabamur ex lymphâ coagulabili, exposita ante ratione transudante, sed cuius minor quantitas fuerat, quam quae Aegrum potuisset suffocare.

Membranae sibi invicem impositae non unius erant tenacitatis, sed intimae firmiores, extimae minus firmae, et quae ex nupero morbo nascebantur, adhuc gelatinosae: poteras ex numero stratorum ferme de numero pleuritidum praegressarum concludere.

Membranaceus hic saccus pulmonis explicati non potuit non insigniter obstare, praecipue si liberalius inspiraretur. Hinc angustiae et coarctationis in alterutro thorace sensus, cum aliquo, sed obtusiori lateris totius dolore; si quando motus humorum incitaretur, exercitatione corporis maiori, vel febre. Hinc omnis febrilis morbus in homine sic praedisposito ab illius lateris dolore oritur. Hinc illa quoque in pleuritidem eiusdem lateris proclivitas maior identidem, maiorque, ob pulmonem ibi loci minus pervium, et explicabilem minus.

His antiphlogisticam vivendi rationem consulebamus etiam Sanis, ut ita morbi insidias vitent,

tam frequenter et inopinato incursantis: praesentis vero initia venae sectione repressimus.

Hydrothoracem inflammationum thoracicarum commilitonem supra commemoravi, enecantem subinde, plerumque tamen sanata inflammatione pedetentim evanescentem. Is nihilominus diutissime visus est perstare, et consuetis aquarum intra thoracem collectarum signis prodi.

4 Pulmones granulosi post inflammationem, et inde natum asthma.

Quam plurimos pulmones dissecabam, *granulosos*. Granula minuta, miliformia, alba, laridi, aut mollioris cartilaginis firmitatem habentia, subinde cavata, et modicissimum laticem aquosum continentia, per omnem pulmonum substantiam largiter disseminata, et propemodum contigua reperiebantur. Pulmo ponderosior erat, difficulter secandus, et stridens sub cultro. Inter omnia pulmonum vitia hoc omnium frequentissimum offensus batur; pleuritis, peripneumoniaeque olim male iudicatae indicium.

Granulorum genesin hanc animo concepi; lympham nempe coagulabilem non, uti antea dicebam subinde fieri, in cavum thoracis confertim exsudasse, sed a vasis quidem egressam, divisam vero per omnem pulmonum substantiam fuisse, ut innumerae fuerint, minutulaeque coagulabilis liquoris collectiones; quae dein singulae in corpusculum solidum, grano milii non absimile, eadem ratione coierint, qua coagulari illa copiosior lymphae solet, in cavo thoracis collecta.

Tussiculosi, astmatici, pronissimique in novas inflammationes erant, neque ullum, nisi ab antiphlogistica methodo, levamen experiebantur, qui pulmones ita affectos habuerunt.

M A I U S .

Initium Maii incaluit calore peramoeno, et paucis subinde pluviolis, deinde et ventis temperato.

Diei decimae octavae praefocantem aestum nocturnus imber exstinxit. Denuo siccum, serenum, calore non intenso.

Diem vigesimam tertiam perplutam madidissima nox et frigus multum excepit; inde coelum incostans vento et pluviis frigidiusculis inhorruit, donec ultimus mensis dies amoenissimo verno sole recrearetur, aura mane duntaxat et vesperi frigescente.

Die 20. altissima mercurii statio 28. poll. 2. l.

Die 1. infima 27. poll. $4\frac{3}{4}$ l.

Die 18. calor maximus $+ 21\frac{1}{2}$ gr.

Diebus 2. 8. 23. 24. 29. 30. minimus $+ 9$ gr.

Calor mensis totius medius $+ 15\frac{2}{3}$ gr.

Etiam hoc mense abortus contigerunt, et catamenia profusiora, multo tamen rarius, quam septimanis praegressis,

Plurimae fluxiones sub mensis prioris exitum, et huius initium, ad fauces, lumbos, acetabula, femoraque, non difficiles, cum levi subinde inflammatione, plerumque autem originis gastricae, fuerunt. Crebra de fluxio.

Scarlatinae aliquot *inflammatorio-gastricae*, et paucae pleuritides *inflammatorio-biliosae*, verum ca tarri multi: Multis difficiles sanatu, non vero nobis. A liquor scarlatinae, pleuritidis, rarae

Toto hoc mense plurimae febres tertianae et intermittentes plurimae

occurrerant, quarum initia referri debebant ad medium mensis praegressi.

I U N I U S .

Dies primi aestuosi, et pigerrimum coelum, atque nonnisi a tepidissimo austri flatu per intervalla tenuiter perstrictum. Carebaria. Atonia.

Dies 5. a meridie pluvia conferta, austrina, calidissima, pulverum ab aridissima terra evolantium nubem, quae urbi atque agro ambiati incubuit, decussit.

Denuo siccitas, anaemia, et assidui soles ad decimam septimam usque; si diem undecimam et duodecimam exceperis, utramque delitescente per vices Phaebo frigidiusculam. Decima tonitrua.

Reliquum mensem rebus in contraria versis quotidiana propemodum pluvia, et aurae asperioris inclementia multum offendit.

Ultimum biduum serenum: venti: tonitrua.

Die 9. barometron altissimum 28. poll. $1\frac{1}{2}$ l.

Die 16. et 30. maxime depressum 27. poll. $8\frac{1}{2}$ l.

Die 2. calor maximus $+ 22$. gr.

Die 17. et 21. minimus $+ 9$. gr.

Calor medius $+ 17\frac{3}{4}$ gr.

Scarlatinae plures, nobis non malignae.

Paucae quaedam biliosae, aut simplices, aut cum exanthemate erysipelatoso, petechiali, vel vero cum artuum rheumatismo.

Intermittentes hoc mense plures, et paulo pertinaciores erant, quae tamen americano februm domitore non egebant.

Sub finem mensis febres tertianae hucusque simplices, abierunt in duplicatas; solis tamen solven.

Intermittentium numerus, pertinacia, et accessiones auctae

ventibus, atque emesi confectas, absque Herculis
americani clava.

Morbi in universum non multi fuerunt, et
alii, aliarum aestatum morbis non dissimiles.

Intra solas *plerumque diatheses morbosas* consi-
stebant.

Synochi putres rarissimae, sporadicae, et de-
cursus tardioris. Unica solum cholera comparuit,
atque unica dysenteria.

I U L I U S.

Terra pluviis biduo irrigata urgeri, dein ca-
lore aestivo, coepit.

Die 12. Sol occultari, dein modice pluere,
atque aura refrigerari.

Inde et ventorum quies, et aestus insurgens
in dies augescebat; incumbente passim inerti lan-
guore, quem aurae meridianae lenissimum flamen
vix recreabat.

Die 18. largus imber malaciam discussit, ca-
loribus aliquantum repressis.

Ultimum biduum, cum pridie coelum toni-
truan pluvias dedisset, moderatius urebat.

Die 6. et 13. maximus mercurius ascensus
28. poll. 1. l.

Die 20. maxima depressio 27. poll. 8½ l.

Die 25. 26. 28. calor maximus + 27. gr.

Die 12. minimus + 13½ gr.

Calor medius + 21½ gr.

Quaedam febres *urticae remittentes* compare-
bant, quae paucas post dies *intermiserunt*.

Plures etiam hoc mense *intermittentes* habui-
mus tertianas. Harum aliquae accessionis loco vo-
mitum habuerunt, tertia quovis die *revertentem*;
aliae

Febres remies-
centes,

et intermie-
tentes cum
vomitu, item
cum cepha-
lalgia perio-
dica.

aliae vero sub gravissimo occipitis dolore omni triduo redeunte delitescabant.

Curabantur pleraeque solis solventibus, et dein emesi. Paucae, hac metodo cicuratae, tandem cortice peruviano indiguerunt.

Non multae scarlatinae, nostris Aegris non periculosae.

Morbili irregularis.

Morbili passim, frequenter anomali, ob febrim aestatis complicatam; non laethiferi, sed aptae curationis patientes.

Dysenteriae praelodia, et cholerae quaedam, aliorum aestatis morborum medicatrices.

Dysenteriae hinc inde; et hucusque leves.

Perrarae cholerae, sanatu facillimae, cum se ipsae ferme sanarint. Choleram plerorumque morborum aestatis graviorum antidoton salutabamus, et emeto catharticum medicatricis naturae.

Post mensis initium aliquot simplices biliosae semiacutae visebantur.

Colica saturnina frequens hoc mense, plerumque evacuante pharmaco indigit

Colicas saturninas plures hoc tempore curabamus, commixtas cum populari aestatis vitio.

Hinc rarius opio indigebamus, frequentius emesi, aut purgatione, frequentissime vero utroque hoc praesidio opus fuit, evacuatione praemissa, et narcotico subiuncto.

Numerus universim hoc mense Aegrotantium non valde magnus.

AUGUSTUS.

Primum mensis diem, pluvium, frigidumque, plures sunt secuti nubibus obscurati, et aspero vento, et frigidiore inamoeni ad 6. usque.

Inde sole puro torreritellus, Indies magis siticulosa, ex vix subinde pluviolis meridianis levissime conspersa. Ananemia; malacia: carebaria

a calidissimo et effoeminante Austro, subinde, tenuiterque flante. Siccus ubique squallor.

A decima sexta contrahi coelum, et ventis primo temperari, dein etiam asperari, persistente siccitate.

A vigesima prima meridies plurimum iterum incaluit; horis matutinis et vespertinis acute frigidis.

Tellus fissa ubique rimas egit, exarescens ob longam penuriam aquarum, donec ultimum quadriduum, nubibus et vento matutino frigidiore contristatum, pluviae clauderent et madens nebula.

Hoc mense magnae, et subitae factae sunt mutationes aestus enormis, siccissimique, in frigus primo siccum, deinde pluviosum.

Die 18. 19. altissima statio 28. poll. $3\frac{1}{2}$ l.

Die 31. infima 27. poll. 8. l.

Die 14. 15. calor maximus + 26. gr.

Die 29. — minimus + 10. gr.

Calor medius + $19\frac{1}{2}$ gr.

Ordiente hoc mense cholerae et dysenteriae paulo plures, quam elapsis septimanis sunt visae, universim tamen non multae; crebriores vero utriusque morbi conatus.

At post initium Augusti dysenteria increbrescere coepit, et mense vergente non pauci ex hoc morbo perniciose habuerunt; per eandem tempestatem tormina sicca grassata sunt, cum eodem plane vitae discrimine, ac ipsa difficultas intestinorum.

Dysenteria vulgaris.

Dysenteriae huius anni naturam inferius descriptam dabo.

Febres per hoc tempus plures, et inflammatio putridas curabamus. Pleraque longiores fuerunt.

Febris huius mensis descriptio.

re, et Aegros alvi fluxu vexabant. Continuitas earum maior, minorque et obscurior remissio. Vomuerunt, qui ea febre tenebantur, dato emetico mole pauciora, pituitosiora, laboriosius, et cum minori emolumento. Stupidiores iacebant, pulsu, et corporis calore non multum a sanis secedente, et multo minus, quam in febribus mensium praeteritorum, si utramque hanc qualitatem admota manu examinaveras; utut calere se valde, et uri ipsimet Aegri testarentur.

Virium deperditio magna, et linguae arentes, contractae, fuliginosae, lignae, tremulae, et quas porrigere nequiverunt: dentes, gingivae, labia fumoso muco, atque in fila ductili oblinita; dolor, aut tensio, aut pondus abdominis totius.

Urinae aquosae, mucosae, et cum hypostasi multa, atque mucosa. Arida, atque imperspirabilis cutis erat.

Mares multo plures hoc morbo detinebantur, et prae Foeminis eluctabantur laboriosius.

Circa ultimos mensis dies quaedam corporis partes peculiariter affligebantur, pulmo potissimum ut pleuroperipneumonicè inceperint aegrotare; deinde glandulae submaxillares, thyroidea, parotis, artus demum superni, et eorum extrema. Vividissimus in hisce plagis non raro dolor fuit et cum tumore, *emolliente* remedio primum delinitus, deinde vero *discutiente* profligatus.

Sub finem mensis etiam Foeminae pari cum Viris numero, et periculo non minori, et eadem prorsus ratione aegrotabant.

Circa medium mensem multae intermittentes exortae sunt, tertianae praeprimis, simplices, et duplicatae; accessionibus omnes plurimum productis,

Intermittentium huius tempestatis natura.

etis, encephalo inimicae, apoplecticae, epilepticae, phreniticae.

Solventium, antiphlogisticorum et ipsius phlebotomiae in *his intermittentibus* necessitas erat, si quando, quod saepe evenerat, in *remittentes*, aut etiam in *continuas* inciperent converti, aut Aegros tenerent robustiores. Sed tandem cortex peruvianus subiungi plerumque debuit, et multo frequentius hac tempestate, quam praecedentium quorundam annorum aestatibus.

Minus erat hoc anno ab emesi, utut indicata, levamen observatum.

SEPTEMBER.

Coelum nubibus, pluviis, ventis frigidis, et nebulis depluentibus triste, vix tandem 13. mensis se reficere, et depurari coepit, perstantibus porro ventis frigore, et nebula tenuiore.

Post 10. octiduo aura purior, et soles valentiores.

Finis initio par.

Dominabatur frigus boreale, ut plerique hoc anno, qui per aestatem ruri degebant, maturius urbem hybernaque petierint.

Die 20. 21. ascensus mercur. maximus 28. poll. $4\frac{1}{2}$ l.

Die 8. 27. minimus 27. poll. $6\frac{1}{2}$ l.

Die 27. calor maximus + 27 $\frac{1}{2}$ gr.

Die 30. — minimus + 8. gr.

Calor medius + 14 $\frac{5}{10}$ l.

Aurora borealis diebus 15. et 21.

Morbi iidem omnino hoc mense conspiciantur, qui circa medium Augustum, eiusque finem;

ann. uem; nisi quod plus habuerint phlogoseos Sep-
 tom. temberi mense, quam elapsis septimanis.

Hoc anno plures et grauiore*s dysenterias* ob-
 uenerunt; sed anno elapso numerosiores erant *diar-*
rheae; ut vix ulla tunc febris fuerit absque fluxu
 alvino.

Hoc anno encephalon et saepius, et cum
 discrimine maiori in Febrientibus aegrotabant; un-
 de febres *soporosae, furiosae, apoplecticae, et cata-*
lepticae. Praeterito autem pulmo frequentius mor-
 bi impetum excepit; unde tusses Frebricitantium
 peripneumonicae passim, et frequens phthisis,
 sunt visae.

Hoc anno maior, non in continuis solum,
 et remittentibus, sed etiam in intermittentibus
 phlebotomiae tolerantia, quin et necessitas fuit,
 minor vero emeseos; quae serius institui debuit,
 et instituta morbum cicuravit quidem, non pro-
 fligavit.

Continuae hoc et praecedente mense non mul-
 tae, plures vero *remittentes, quotidianae, tertianae*;
 exacerbatio plerumque ab horrore non inceptit,
 nec desiit inter sudores. Solus persaepe calor ac-
 cessiones formabat.

Remittentes haec rarius hac aestate in inter-
 mittentes convertebantur, et si etiam in has con-
 versae fuerant, tamen difficulter curabantur.

Aliarum quoque intermittentium febrium cu-
 ratio plus nobis negotii fecit, quam aliis annis,
 et rarius absque specifico antifebrili expugnaban-
 tur.

Verumtamen, etsi cortice peruviano indige-
 rent *intermittentes* pleraeque; nihilominus vel huic
 remedio tardius et morosius auscultabant, atque
 ita, ut febrem *soporosam* unam eamque quotidiana-
 nam,

nam, itemque aliam *catalepticam* tertianam sanare, utut largissimis dosibus corticis peruviani nequiverim; et Aegri, Foemina una in octavum mensem gravida, alter vero Hortulanus, in paroxysmo perierint.

Quorundam febris *intermittens* propinato cortice peruviano denuo in *remittentem*, et tandem in *continuam* abiit, solventibus, emesi, et infuso — decocto radicis arnicae sanandam.

Remittentium, et intermittentium accessiones alieno et periodico symptomate occultabantur, erantque varia ratione *larvatae, regulares, irregulares, rheumaticae, dysentericae, ophthalmicae, cholericae, soporosae, apoplecticae, phreniticae*, etc.

Caput hoc anno et partes eidem vicinas peculiariter impetitas, supra dicebam. Hinc parotides variae visae sunt, *inflammatoriae, erisipelatosae, oedematosae*, seu *aquosae*, (quae nempe adpressi digiti vestigium retinuerunt), *difficiliter resolvendae*, saepius *suppuratae*; profluente multo, tenui, et virescente ichore, qui lintea atro colore, velut atramentum infecit, diutius ibidem relictus. Frequentior quoque fuit hoc anno tumor genarum, glandularum submaxillarium, erysipelas palpebrarum, ophthalmia, hemicrania, dolor faucium, nuchae, gutturis etc.

Hac tempestate capiti adeo inimica, mensibus nempe Augusto et Septembri, duo solummodo operationem cataractae subierunt, et quibus haec operatio mense Junio atque Julio auspiciato fuerat instituta, eorum quidam visu illaeso posthac gaudebant; cum alii, etsi belle sanati, mense Augusto et Septembri in longas et difficiles defluxiones inciderent; quidam etiam genae tumore, hemicrania, ophthalmia, et febre corripere-

tur, et visum, quo iam diutius integro utebantur, denuo amitterent; iride flavescente, pupilla contracta, cornea nubilosa, et nata cararacta secundaria: ac si febris superveniens praeprimis in oculo figeretur, ex operatione nupera adhucdum debiliore.

Anthraces hac aestate multo rariores erant, quam anno elapso.

Corium sanguinis phlebotomia educti caeruleum, gelatinosum; sub mensis finem vero contractum, tenax, et fimbriatum fuit, cum symptomatibus morborum pleuriticis.

Vergente mense dysenteriae solum hinc inde comparuerunt.

Haec aestas morte multiplici, variolosa praecipue, ita infamis fuit, ut inito calculo decimum quodque funus a variolis esset. Aestate vero priori pauci, iique solum ex morbis longis, atque ex iis, qui omnium horarum sunt, perierunt.

OCTOBER.

Primo Octobris die sereno, frigidiora vesperi nubes congregari, et pluere inter tonitrua: inde ex continuis nubium, pluviarum, ventorum turbis.

5. Sol demum emersit, qui subsequendum dierum horas meridianas recreavit, discussa pingui nebula matutina.

Dies nona a calentis austri flatu multum intepuit. Parcae et tepidae pluviae per biduum.

A 12. frigus incubuit siccum, acutum, boreale, donec 21. tepidus et gravis auster cum Aquilone vices verteret, et aura maderet, et pluviae subinde stillarent.

27. et 28. trasparens nebula cum pruina ;
et ultimos mensis dies multus et frigidus humor
notabat .

Praevaluit hoc mense mador, utut non mul-
tum, isque ut plurimum modice frigus, atque
ita ut humor, siccitas, frigus, calor, diversimo-
de sese exceperint, ac contemperarint; mutationi-
bus non repentinis, neque magnis.

Omnium tamen ratione subducta praevalere
visus est mador frigidiusculus.

Die 30. 31. mercurius altissimus 28. poll.
1. lin.

Die 25. eius infima statio 27. poll. 3. lin.

Die 8. calor maximus + 14. gr.

Die 17. 18. 28. minimus $1\frac{1}{2}$ gr.

Calor medius + $9\frac{1}{2}$ gr.

Circa initium et medium mensis febres quar-
tanæ multæ, una alterave quintana, atque all-
quot tertianæ, nobis oblatae sunt, post exordium
Septembris natae.

Item putrido inflammatoriae inter Foeminas
viguere, non plurimæ tamen, nec perquam pe-
riculosæ; rarius præterea et mitius, caput pete-
bant, quam mense elapso.

Colicæ quaedam ex inflammante saburra, et
termina sicca, postquam alvini fluxus vergente
Octobri cessarent, plures obvenerunt.

Sub exitum mensis vix ulli morbi acuti; nec
graves fuerunt,

Bnis his autumnii mensibus frigus principar-
tam tenet; primo siccum; deinde paulo humi-
dus. Mutationes *subitaneas* habuimus nullas, pau-
co A. gros, perpaucas acutas, mortes raras.

Quidquid ferme morborum occurrebat, id

potissimum quartana fuit, simplex, duplicata, triplicata.

NOVEMBER.

Per sex continuas dies siccum et mediocre frigus fuit.

7. confertissimae pluviae. Inde leve frigus, pluviolae raras, sol et serenitas alternabant usque ad medium Novembrem.

Ab eo tempore nebulae spissae, pingues, et depluentes omnem ferme conspectum coeli eripuerunt.

25. solem denuo reduxit, cum eoque amoenitatem *αυδιαν*, et aurae teporem persistentem.

Ultima nebulae in pluvies colligebantur.

Die 2. altissimus mercurius 28. poll. 4. l.

Die 12. infimus 27. poll. 5. l.

Die 26. calor maximus + 11. gr.

Die 22. 23. frigus maximus — 1. gr.

Calor medius + 6. gr.

Circa initium mensis aliquot pleuritides curabamus.

Pleuritides
mensis No-
vembris.

Sputa cruenta; dolor initio exiguum lateris plagam, deinde vero diffusus latissimam occupavit. Sputa tenacia, pendula, multa, lineis cruentis distincta, subinde herbacea, porracea, crusta in educto sanguine crassa, tenax, virescens, flavas, diffusa, non simbrata. Os omnibus amarum. Omnibus vomitio adsuit spontanea, billosa assumentorum: alvi resiccatae: lingua sordida, albide: os quasi spuma soluti agitatieque saponis plenum. Febres intensae, et insigniore quotidie accessione notatae; calor digitos tangentium urens, urinae

MOX

mox initio morbi hypostasim furfuraceam, lateritiam habuere.

Erant pleuritides verae, inflammatoriae, verum aliqua labe biliosa contaminatae. Phlebotomiae et usus emollientium morbum leuauerunt, fregerunt. Attamen sero tandem, morbo nempe profecto, et inflammatione fracta, bilioso autem vitio insurgente vomitio arte concitata mirifice iuuit.

Perpaucae harum pleuritidum, hoc modo curatarum, in intermittentes desierunt.

Quibusdam decimo quarto morbi huiusque pleuristici die primum ad nos allatis, et nullo ad id usque remedio usis, sputa prodibant, plurima, pingua, purulenta: febris vix ulla iam, et evanescens, amaror oris, et subinde spontanea biliosa emesis: noctu molesta tussis, et sudatiunculae nocturnae. Phthiseos minae.

His parca v. s. profuit, et potus primo emolliens, nitrosus, subacidus, et tandem emetiticum lenius; nisi si forte vomuissent sponte.

Demum aut lichines islandici aut polygalae, vel vero corticis peruviani, decoctum propinabam. Convaluere non multo post, si vetulam exceperis strigosam, excarnem, lotricem, quae sputorum purulentorum maximam vim, noctu potissimum, unaque vitam, extusitabat.

Quaedam Foeminae hoc mense aequae χλωροτεραι, ex febre continua decubuere surdastrae, stupidae, immobiles, taciturnae, et veluti iamiam dormiturae; pulsibus et urinis, aut non omnino, aut modicissimae, mutatis; genis rubentibus, aut uti sive, aut alterutra, altera virescente utroque hoc colore instabili; ambitu narium virescente; lingua humidis, saepae praerubris, raro siccis, nun-

Chloricorum
quarundam
febris
continua.

quam ligneis. Hac febres nullas habebant accessiones, erantque continuæ. Odorem aceti acerrimi omnes spirabant, cum ad nos venirent, nares vel procul adstantium ferientem.

Non poteram advertere, quam ratione et qua crisi, solverentur.

Sub finem morbi tussis accessit, sicca, non sturna, respiratione illaesa, et indolente.

Convaluere omnes intra 14. et 20. dies.

Haec febris stimulos non tulit, nisi subinde, et ferius, et blandos. Nonnunquam avara manu initio paucillum sanguinis detraxi; praecipue ubi eum difficilius per pulmones tranare adverti. Plurisque una saltem vice radicem ipecacuanhae dedi. Urgentioribus obviam itum est, et febris ita attemperata, ut se ipsa tandem confecerit. Florum arnicae decoctum plerisque multum oris tulit.

Tres Foeminae febriculam querebantur varam, aut vespertinam, oris amarorem, deperditam orexin. Orto repente exanthemate scabioso, levavi visae sunt. Vomuerunt biliosa propinato emetico. Febris omnis abstersa est, efflorescentiae exaruerunt.

Medio mense paucas anginae, et rheumata brachiorum.

Sub ultimos Novembris dies pulmones maxime tentabantur tussi multa, gluten excutiente. Hinc febres putridae, continuæ; utut perpaucae fuerint hac tempestate; febres quoque remittentes, et intermittentes, ocyus, serius tussim sibi sociam iunxere, diu durantem, etiam in convalescentibus, cum metu phthisicos, sed vano.

Quis pulmo laxior erat, Foeminais, Lotricibus olim Haemoptoicis, haec tussis praecipue inimica fuit, subinde perniciofa.

Sub

Exanthemata
scabiam refe-
rentia.

Sub haec ultima mensis tempora catharri, peripneumoniae nothae, asthma, phthises pituitosae fuere frequentiores.

His noctes erant in visae, et tussitando peractae.

Reumatismi complures, vespertini, nocturni, instar rheumatis syphilitici, longi, sanatu difficiles. Anginae eiusdem indolis cum rheumatismo.

Venaesectione praemissa, leniora purgantia, et non raro emeticum. praesidio fuere.

Quosdam, irritis et hisce, et aliis quam plurimis remediis, conservae herbarum antiscorbuticarum sanarunt.

Ubi alterique febrienti brachium rheumatae tentatum pus fecit, copiosum. teae, virescens, convalescent.

Quidam id genus anacatharsin sunt passi, longam nempe, et tenuem, et virescentem. Phthiseos inchoantis species erat, cui lichen islandicus medebatur.

Morbi tamen universim non plurimi, et non lethales.

Mortes quaedam hominum. iam antea et diu, phthisicorum.

D E C E M B E R .

Primo quatrinduo frigus nebulosum.

5. nives toto die cecidere, quae vix biduum superarunt, colliquefacte tepido madore. Inde vero frigus moderatum secumque persistit ad 18. usque, quam pluviae et nebulae obturarunt.

Ab eo tempore frigus mediocre, siccum, serenum, ventosum per totum reliquum mensem.

24. nives, ne quidem ephemeræ, ceciderunt atque iterum ultimo mensis die.

Die 25. mercur. altiss. 28. poll. 7. l.

Die 30. eius maxima depressio 27. poll. 3. lin.

Die 10 calor maximus + 11. gr.

Die 4. et 25. frigus maxim. — $\frac{1}{2}$ gr.

Calor medius + 5. gr.

Rheuma frequens et pertinax.

Iidem morbi, qui sub exitum Novembris passum sunt visi, hunc etiam mensem notarunt. numero pauci, et raro perniciosi; vix ullae febres continuæ hæque phlogisticoteræ; sed reumata plura, quaedam supra modum rebellia, ne nisi mora, et ordinæ temporum mutato potius quam arte, senata; erysipelata quoque plura.

Chloroses.

Chloroticae complures, pituitam acidam, itemque assumpta vomebant. Peius hoc mense habuerunt id genus aegrae.

Fabricula, cardialgia; palpitatio cordis, et difficilis, si movebantur, spiratio erat.

Dabatur remedium solvens, salinum; deinde ipecacuanha, tandem conservæ trifolii fibrini, et cochleariae, cum pauillo rhei, radice gentianæ, floribus salis ammoniaci martialibus hos foedo Virginum colores emendarunt.

Quartanae.

Quartanarii complures, qui morbum adultæ ætate, aut initio autumnii contraxerunt, primum hoc mense nos accesserunt. Corticem peruvianum aut non ferebant omnino, aut non nisi sero, et remediis multis solventibus præmissis, et emessi celebrata. Tandem dari quibusdam cortex potuit, ira tamen, ut silente paroxysmo desisti debuerit, ob tumorem præcordiorum, tussis etc., et solventium, aperientium usus resumit.

Qui.

Quibusdam quartana in continuam est versa, cervice propinato.

Praestabat, exhibito electuario ex conserva nasturt. aquat. trifol. fibrin. sale ammon. aut floribus sal ammon martialibus et extracto absynthii parato, febrim lente conficere. Consultius fuisset, flores arnicae exhibere, sed quibus contra quartanas hoc anno nondum utebar.

Phthises plurimae, utique non consummate, ex catarrho aestivo, et autumnali neglecto. Inicia phthi-
seos.

Quidam ex longo id Genus catarrho Haemoptoici sunt facti. His primo phlebotomia una, quin et altera profuit, et diuturnus solventium, emollientium usus: Nonnullis solummodo, sero tandem, sublata nempe pulmonum phlogosi, et fucis autumnii spissioribus attenuatis, dilutisque, lene subinde emeticum, tussim una, et haemoptoen sedavit. Lichene islandico et polygala contra relapsum praemuniebantur.

EPHEMERIDES

ANNI 1779.

SECTIO II.

IANUARIUS.

Quae die hunc annum ordiente nives delapsae sunt, persistere, exiguis hinc inde proventibus auctae. Urens gelu, et siccum perpetuo fuit, coelo plerumque sereno. Extrema vero mensis tempora aliquantum erant nebulosa, et nubilosa.

Die 13. merc. altissim. 28. poll. 7: lin.

Die 1. infima eiusdem statio 27. poll. 2. lin.

Die 9. et 24. frig. maximum — 10. gr.

Die 1. et 21. calor maximus + 3. gr.

Calor medius 2. gr.

Quidam hoc mensa ad nos venerunt cum ir. radicis quartanis; cum saepius usus essem con. feryis naxiturii aquatici, et trifolii fibrini aa. unc. ij. cum pulv. rad. gent. et flor. sal amm. mar. aa. dr. ij., et non pauci curentur, quidam vero non emendaretur nec a cortice, nec a confervis his; hinc dedi sequentes pilulas: ℞. Sapon. vener. unc. β. Gum. amm. dr. iij. massae pil. Ruff. dr. β. Elix. proptiet. q. s., ut fiant pil. gr. iij., ter per diem pil. quatuor sumat. Statui,

prae.

praecipue in Foeminis *Haeniana* methodo uti ; quam is scilicet adhibuit in omnibus fere Foeminarum morbis . iis nempe , qui languidiori humorum , eorumque spiffiorum , motui debebantur (et quot illarum morbi huc causas non debentur ?) ; fausto haec omine dedit , in perquirendis morborum chronicorum cauffis mire sagax , et in iis sanandis multo felicior , quam in acutis .

Respirationis vis quaeta et ad vitam , vel mortem , et quam securas iusta illius aestimatio praedictiones suppeditet , hoc mense aliquoties vidi . Respiratio abbreviata , et simul accelerata ita , ut inspirationes et expirationes pubillae sint , seque cito insequantur , pessima est , licet omnia alia bona esse videantur : quamdiu tam in putridis , malignisque , quam etiam inflammatoris thoracis morbis talem respirationem non videro , non despero ; at , ea praesente neminem vidi convalescere -

Ea ita brevi , citataque existente , utut bonus , et vix celerior naturali pulsus fit , nil est sperandum .

Si in peripneumonia , aut pleuritide inflammatoria , immo in cuiuscunque visceris inflammatione repente respiratio cura , et celeris evadat , (quo tempore pulsus multum solet emendari , minus eeler , et debite mollis fieri) , mors ostia pulsat .

In cadaveribus horum reperitur inflammatio ex magna parte soluta ; sero nempe *copiose* , et *subito* in cavum quoddam , aut thoracis , aut pericardii , aut abdominis , transfundante . Subita talis mutatio in pleuritide est illa funesta pleuritidis in peripneumonia metamorphosis : in mors suffocans .

Vidi

Vidi Puellam rusticam in febre maligna pulsu *evanescente* per duos fere dies iacentem, at placide respirantem: vesicantibus et *magnis* dosibus camphorae, sanabatur.

Iuvenis Scriptorius Nro. 12. decumbens, per tres dies frigus marmoris omnium artuum habuit; faciem collapsam, vere Hippocraticam: nihil pulsantis arteriae, nisi *subinde* et *tenuissime* micantis, et mox evanescentis, et languidissimos motus cordis: surrexit *subinde* ad alvum ponenda, *subinde* tamen non: *placide* et *Sanorum instar* respirabat, lingua aridissima exigua rotundum ligni frustillum referebat, adeo erat contracta, et rigens; auditus gravissimus: tamen, utur tarde, venosis, vesicantibus, camphora angelica, *sensim* vis, et sanitas rediit. Neminem vidi morti tam propinquum, qui iterum convaluerit,

Pleuritides
rheumatico-
rum inflam-
matoriae.

Circa medium Ianuarium complures venerunt pleuritici; pleuritis non saevissima, *rheumatico inflammatoria*. Dolor *latam* thoracis plagam occupabat; saepe iungebatur doloribus artuum, illorum praecipue, seu inferiorum, seu superiorum, qui lateri dolenti respondebant: sputa rarissime cruentata. Morbus solutu non difficilis: emollientia; venae sectio.

Fallax pul-
sum debilitas
in pleuride.

Observavi debillissimos *subinde* pulsus in *haec pleuritide*, qui *detracto sanguine* fortiores evadebant; prout scilicet dolor mitigabatur. Metuebam in paucis quibusdam Foemina, laxioribus, et fere chloroticis, frequentius, ac copiosius menstruationibus, cum dolore *rali* pleuritico corripere, et pulsus exhiberent mollissimos, debillissimos, secare venam; hinc primo timide, et parcissime sanguinem detraxi, visurus, quomodo ferant; mox, audacior factus, plus detraxi pulsu inde validiore effecto, et secuto mox levamine.

Iudicabantur hae pleuritides omnibus viis; sudoribus, urinis, alvoque; rarius sputis; sudoribus vero omnium creberrime, sed spontaneis, et ferius abortis.

Id etiam mihi praeter morem aliis annis confuetum accidere videbatur, quo *Foeminae* praeter Viris hac specie pleuritidis laborarint. Complures certe habui, easque debiliores, deliciores; evacuationibus sanguineis, profusis nempe menstruis, et ante tempus legitimum recurrentibus, exhaustas; quae haec pleuritis praepremis corripuit. Venae sectionibus, emollientibus etc, curabantur: sanguinem habuerunt pleuriticum.

Pleuritis inter Foeminas crebrior.

Nempe virile robur, aut viraginum conditio inflammanti aeris hyberni stimulo hucusque resistere videbatur: cui delicatior, et irritabilis magis foeminarum fibra male obsecundabat.

Linguam habuere mucosam, quaedam etiam arentem, et saporem assumtorum pravam, sed arida humectabatur potu emolliente, qui etiam enervando, si quid simul putridi subsuerat, diluendoque, gustum restituit.

Plerique hac tempestate inflammati, in principio morbi, subinde etiam in eiusdem progressu, biliosa, pituitosaque cum levamine vomuerunt, sed sponte.

Pleuritici rarissime anacatharsin cruentam patiebantur; sed quatiebantur tussi sicca creberrima, qua tandem aliquid mucii excutiebatur.

Decubere in latus sanum paulo facilius, nequaquam autem in latus affectum.

Pulsus in carpo lateris affecti multo minor, debilior, et contractior semper observabatur, et dolor non diu, nec pertinaciter uni plagae insisus, si quid remedii adhiberetur, sed superiora petens,

tens, aut ad artus extremos, unde saepe initio venerat, sese recipiens.

Crustam emissi sanguinis plerumque modice luridam, et disciorem vidimus, flavam, virentem cineream, liventem, aut variegatam. Plerumque etiam non contrahebatur, sed mansit, diffusae at tenacissima.

Levabantur dolores laterum admoto fotu aut etiam vesicante, phlebotomia praemissa.

Quibusdam dolorem ex fotu emolliente invocari ad externum thoracem vidi, ut aegri artactum non ferret.

Alia quibus dolor aut fotu, aut vesicante discutiebatur apte et cito, febris tamen ipsa mansit per plures dies; donec alvo, urinis, sudoribus motis sensim aegritudo fatisceret.

Haec tamen excretiones urgeri neutiquam debebant, sed sua sponte incipientes adiuvari.

Quibusdam vero, quibus generosior cura antiphlogistica facta est; praecipue sanguine liberalius educto; morbus in putridorum castra transiit.

Quidquid erat morborum febrilium, hanc fere pleuritidis curationem poscebat; nitrosis, emollientibus largiter haustis, et sanguinis moderatissimis missionibus, peragendam; et si etiam longius, et pertinacius malum videbatur, non licebat impetuosius agere, nec esse praecipitem. Continuo sibi inclinare Medicus debebat; *σπευδε βραδewe*.

Haec observatio in cura phthysicorum momenti est; cum oporteat paullo aliter Phthysicis mederi hyeme, sicca, praecipue, et boreali quam aestate atque autumno.

Phthysicos
hoc mense
curatio.

Quibusdam enim, quibus per aestatem atque autumnum cortex peruvianus, lihen, et polygalae

lae radix multum levaminis tulit, morbus repente recrudescere cum febre coepit, et dolore pleuristico. Plerique mortui sunt, atque a morte pulmonum abscessus, maiores, minores, apertos, conclusos, repetimus; sed abscessibus interiasentem substantiam, carni durae simillimam, direque inflammataam. Aliis. qui in principio phthiseos adhuc versabantur, et quibus initio prodesse lichen, polygala, cortex peruvianus, deinde vero nocere visa sunt; superveniens, inflammatio mature depulsa est, fuerantque praesenti periculo erepti, ut longae iterum aegritudini committerentur. His sanguinem, sed moderate, detraxi, et emolliente potu, ex althaea parato, tussim asperam, et dolores laterum delinvi. Subinde huic potui aliquid gummi arabici admiscebatur; unde multum visi sunt allevari.

Ei frequenter inflammatio iungebatur.

Coriaceus ubique sanguis erat, etsi coriolum tam in his, quam in omnibus aliis hac tempestate inflammatis, discolori, plumbeoque, flavo, virente; crasso tamen subinde et contracto, ac fibrato, cruoreque pariter tenaci.

Hoc mense odontalgiae frequentes fuerunt, quae primo continuae erant, dein remiserunt, ut interdum vix et mitissime, atque per vias affligerent, noctu vero crudelissime Aegros excruciant, donec sub auroram denuo cessarent; nil profuit, nisi, praemisso solvente salinoque remedio, cortex peruvianus; qui minori dosi et citius has odontalgias compressit, quam alias solet intermittentes comprimere.

Odontalgiae periodicae, item alia rheumata periodica cortice sanata.

Artuum etiam dolores nocturno vidi hoc mense, non nisi cortice peruviano sanandos, quem salibus, sibi diaphoretico non abluto praemissis (haec subinde sola curando huic morbo succedant)

cerant) ferius exhibuimus, dosi non magna, ne
 dia; absque tamen relapsu.

Dolores ve-
 nerei nonnun-
 quam inter-
 diu graviores
 sunt, noctu
 mitiores, etsi
 plerumque
 contrarium
 obtineat.

Puella dolorem colicum habuit levi febricula
 horrore, maxime vero calore, et tandem sudore
 stipatum, qui quotidie ab ora 4. pomeridiana ad
 sextam duravit, ad omnia rebellis; febrim larva-
 tam existimans, corticem frustra largiter diuque
 dedi: tandem, cum tumorem labi dextri pudendo-
 rum noctu dolentissimum aegra monstraret, mer-
 curium sublimatum dedi: non multo post con-
 valuit.

Vidi etiam alios dolores venereos *constanter*
diuturnos, et noctu penitus silentes.

Didici, quantopere etiam in chronicis mor-
 bis, (iis quoque, qui omnium temporum ap-
 pellantur, atque etiam sunt), oporteat ad anni
 constitutionem respicere, atque inde velut ab o-
 raculo doceri, quidnam agere in re dubia expe-
 diat.

Pleuritides numero plures sub ultima mensis
 tempora offerebantur, atque etiam magis inflama-
 toriae; nullam tamen laethalem vidi, sed omnes
 emolliente ac tepido, assiduoque potu ac nitroso
 cataplasmate item ad latus dolens applicato, et
 sanguinis missione una, binis, tribus, feliciter at-
 que benigne resolutas.

Dysenteriam unam sanavi emolliente solum
 potu, mucilaginoso, ac tepido solum abdominis,
 et phlebotomia.

Febres in-
 flammatoriae
 huius mensis.

Febres putridae hac tempestate fuerunt per-
 paucae, etsi complures inflammatoriae, eae prae-
 cipuae, quae nullam, aut levem solum, topicam
 inflammationem sibi sociatam habuerunt, *putred-*
inem mentirentur. Quippe et sapor aderat, et lin-
 guae conditio, denique sordes, nausea, vomitu-

ritio.

tiones, vomitus, et alvini fluxus spontanei, et urinae, prout haec in febribus putridis solent apparere. Nihilominus inflammatio suberat universalis, et phlogisticus lentor, venae sectione, emolliente, nitrosoque potu solvendus.

Qui *has febres hac* methodo feliciter sanaverat, *putridas febres antiphlogistica* solum methodo sanasse arbitrabatur, eumque bonam fecisse medicinam existimabam, sed male fuisse ratiocinatum, morbumque alieno nomine salutasse.

Saepe putridas mentiebantur.

Sanaverat enim *inflammatorias febres aon putridas*; attamen quodam putredinis furo contaminatas, quem potulenta antiphlogistica et alvus prior absque negotio deserferant.

Id ita esse, aliunde etiam docebar; quippe haec febris non robustissimos invasit, neque pancreaticae valentes, in quos phlogosis alias facilius cadit, sed debiliores, et foeminas prae Viris.

Largiores, quam oportuerat, venae sectiones, et curam antiphlogisticam morbo ipso maiorem impune non tulerunt. Fiebat enim hac ratione inflammatoriae febris in veram putridam conversio.

Hanc febrim *salutarem* iudicabam, atque naturae instrumentum, quo illa praedominantem aestatis atque autumnii humorem, mutata nunc temporum conditione aequae immutat, atque invertit. Sed exorbitantes motus medicatricis licet febris ad iustam oportuit mediocritatem reducere.

Quare

Fuere, qui *has febres fictitiae* putridas, *reipsa* inflammatorias antiseptica, et stimulante methodo aggressi sunt, vomitoriis, cortice peruviano, vesicantibus, camphora, moscho etc. earumque malignitatem multo maiorem, quam qualem aestare viderant, incusabant. Eorum aegri moriebantur.

et quo eventis

Erratum in diagnosi est in perniciem aegrorum, tantum interest in morborum cognitione externa specie non decipi, sed ipsa rerum viscera rimari, et nosse.

FEBRUARIUS.

Primis diebus apta molliri coepit, et nebulis pinguioribus humectari, atque aeris hyems dissolvi, ut nivibus deliquium instaret, quae die mensis quinto cadente austrina pluvia penitus contabuerunt.

A die octavo vernus tepor, et amoenitas multa ad finem usque obtinuit, ita ut post medium mensem vividiora hinc inde germinationis molimina comparerent.

Diebus 17. 18. 27. 28. mercur. altiss. 28. poll. 6. l.

Die 7. infimus locus 27. poll. 11. l.

Die 1. et 2. frig. maxim. — $3\frac{1}{2}$ gr.

Diebus 25. et 28. calor maximus + 10. gr.

Diebus 9. 12. 13. aurora borealis.

Calor medius + $5\frac{1}{2}$ gr.

Defluxiones
populares.

Hoc mense rheumata multa observabantur, ita, ut quotidie magnus aegrorum numerus nosocomium accederet.

variae.

Defluxionum magna varietas, et differentia fuit, ex febre potissimum, et ex parte corporis aegrotante repetenda.

Febris nempe plerumque non magna fuit, interdum praepremis, sed vesperi horripilatione praegressa intensior noctuque; donec tandem post dies non multos, nec certo numero definitos, evanesceret sensim.

Plerique sordes oris conquesti sunt, mucosas maxime, insipidasque, quidam etiam amaras.

Quidam febrilia symptomata nulla exhibuerunt.

Dolor dilacerans fuit, vesperi auctus et noctu, interdium silens, aut remissus. Quibusdam genua, et carpi tumere, tumore dolentissimo, instabili tamen; et intra nycthemeron profugo, ubi alius alibi aut tumor exoriebatur, aut dolor.

Dolores nocturni articulorum, aut partium inter articulos sitarum, subinde diutissime persistunt, etsi febris decursum dudum absolverat.

Mira morbi variatio fuit, si partem spectemus ab rheumate occupatam.

Hinc cephalalgiae vespertinae, occipitis, sinu-
cipitis, unius lateris, ophthalmiae, defluxiones ad
dentes, fauces etc.

Fuit, quae nobis committebatur, florentis aetatis foemina, glandulis submaxillaribus tumidis, tumente etiam parotide utraque. Loca dolentia contrectari citra gravem dolorem non potuerunt. Rheuma iater scapulas; febricula. Die morbi 3. cum difficultate deglutit, et obstaculum queritur paulo supra sternum, cum labore respirat, ob dolorem ad caput asperae arteriae praecipitis, per omnem quoque eiusdem canalis longitudinem ad usque supremum pectus, eumque pungentem, et intensiorem inter inspirandam; guttur contrectatum gravius doluit.

Noctem diem morbi quartam excipiente difficillima respiratio fit ob puncturium dolorem gutturis totius cum suffocationis discrimine.

Die morbi quinta ad nos venit laboriosissime, et cum dolore dicta ratione respirans, tumentibus glandulis submaxillaribus, ut parotidibus. Gloriosa

bat identidem voce, et modo tzi, quemadmodum gallus indicus solet ad iram concitatus. Fauces inspectae nihil alieni exhibuerunt, omnium artuum ad extremos usque digitos dolores rheumatici; pulsus naturalis, at assidua hucusque horripilatio.

Aegra haec venesectione una, potu emolliente faucium, gutturis, parotidum, potu emolliente nitroso, et tepido, demum sibi diaphoretico non abluto brevi convaluit.

Quosdam assidui dolores abdominis cruciabant, postquam artus dolere cessaverant, vel etiam artus una et intestina doluerunt. Colicos hosce cruciatus ab rheumate interanea obsidente natos credidimus.

Dysenteria
venae.

Quibus venter hoc modo doluit, simul alvus fluxit, hi mucum pendulum, velut ranarum sperma esse solet, vel etiam qualis in calculosorum urinis observatur, in fila ductilis; crebro, et torminose, et cum tenesmo deiecerunt, identidem cacaturientes. Mucum hunc subinde sanguis tingebat. Morbus dysenteriam referebat, sanavi tamen ut rheuma intestinorum phlogisticum, venae sectionibus sanguinem lardaceum exhibentibus, cataplasmate, potuque abdominis emolliente, et potu tepido, mucilaginoso, mucilagine potissimum gummi arabici.

Dolore omni profligato, subinde collecta et auctior saburra excuti ore potuit toto, quin et debuit. Diarrhaeam, si qua restitaret ob inductam intestinorum lubricitatem, emendaverunt infusodecoctum radicis arnicæ, amara, interpositis subinde paregoricis, et vinum austerum.

Quidam difficulter, et cum ardore mingebant; malum hoc sudito nonnunquam, praegresso partis cuiusdam alterius dolore veluti destilla-

torio, nunc vero dissipato, accessit, *rheuma vesicae* appellabamus. Potus tepidi emollientes, et cataplasma consimile dolenti pubi et perinaeo admodum profuit.

M A R T I U S.

Ab eadem coeli clementia, quae Februarii partem potiorē commendabat, etiam hic mensis initia sumit; hanc tamen exacto triduo denuo depulsam lugebamus ab incurstante Borea frigidiore, atque immiti.

A medio Mense ad diem usque 25. frigus boreale mutari occoepit *grata vice veris, et Favoni*, et germinantis naturae conatus praecociores, suspensique parumper ob auram asperiores, denuo edi, donec extremos Martii dies asperaret novum gelu.

Die 5. merc. altissim. 28. poll. 6. l.

Die 15. 18. 19. infim. eius statio 27. poll. 9. lin.

Die 6. frigus maximum — $2\frac{1}{2}$ gr.

Die 26. 28. calor maximus + 13. gr.

Calor medius + $8\frac{2}{3}$ gr.

Initio huius mensis inter viros maxime, at tamen numero non magno, febrium putridarum species observabatur, quae more peripneumonico invasit; sanguis crustam gelatinosam, diffusam, cineream habuit. Sanguis parce, licet repetitum, at initio missus profuit, tollendo topicam pulmonum inflammationem; dein vero decocta graminis etc. cum oxymelle, vel oxysaccharo copiose potum mirum iugarunt. *Rarius*, et morbo tantummodo *provehore* emesis subinde utilis erat. Non erant

Peculiaris
species febris
putridae.

autem febres saburrales primario putridae, sed tantum secundario putridae, et subinde.

Aliena illa, et incognita conditio, quae vocabulo putredinis exprimitur, primitus in viis fecundis, quasunque demum ratione nata esse videbatur, non autem ex viis primis in secundas primum traducta.

Febris uno tractu pergebat absque violentis symptomatibus, sine exacerbatione, nisi paucula, et nocturna. Somnolentia assidua, lingua mucosa, os raro pravam. Cortex peruvianus, arnica, aromatica, et omnis generis stimulantia debebant exulare. Antiphlogistica profuere; incerta morbi duratio. Nulla manifesta crisis.

Cum die mensis quarta frigus boreale, sic cumque et ventosum ingrueret, multi pleuriticis facti sunt, dolore validissimo. Venae sectiones complures, crusta ingens, crassa, diffusa non contracta, et quemadmodum in rheumatismo inflammatorio solet observari. Tepidi potus. Cataplasmata emollientia ad latus dolens. Erant verae, et graves inflammationes, nihilominus quibusdam, fero licet, et fracta phlogosi, emeticum profuit; morbo nempe inflammatorio transitum moliente in febrem saburralem.

Quos haemorrhoids subinde vexavit, hi etiam hac tempestate eiusdem molimina conquerebantur, et subinde graviter decubuerunt, tenesmos inter, et colicos dolores, et febrem inflammatoriam: profuit methodus antiphlogistica; venaesectio scilicet, potus apti, et hirudo, demum eccoprotica.

Metus abortiendi populares.

Hoc mense compluribus gravidis abortus instabat mense quarto, aut septimo, dolores parturientium, febris. Venaesectio, emulsa nitrosa, quies: uni etiam post haecce remedia, quae do-

lores pariendi mitigabant, non profligabant, vomitus sponte primo secutus, et pituitam eliciens, dein etiam arte concitatus, ita profuit, ut omnis abesset, post vomitum, lumborum, et abdominis dolor, pariendique molimina. Alteri, subinde antea fluentes haemorrhoides passae, et abortum metuenti, hirudo dolores, et nisus pariendi sustulit.

Post medium mensem febris quaedam putrida frequens fuit. Caput omnibus valide aegrotabat, confusum, stupidum. Sensuum tarditas, somnolentia peculiaris, et taciturna tandem, noctu praefertim, deliria.

Frequentius febris putrida post medium Martium visa praeter varia alia accidentia.

Saburralia signa multa adfuere; verum pharmaco propinato, sive id vomitum, sive alvum cieret, nullum, aut perexiguum levamen, idque ipsum non durable. Post paucos dies lingua exaruit, intensiore, assidua, et comatosa in somnum proclivitate. Os fuliginosum non paucis. Inter dormiendum oculis non raro, et praeter consuetudinem connivebant. Quod si uterque oculus inaequaliter conniveret, aegros magis periclitari iudicabam. Et, neque hoc, nec aliis annis, ullum novi sanatum, cui in acuta febre, licet quaedam comparerent non mala, quin etiam salutaria, alter oculus altero maior fieret.

Incertis morbi diebus nonnunquam exanthemata proruperunt non levantia, sed neque laetitia, petechialia, morbillos exacta referentia magnitudine, formaque, laete rosea, nisi quod subinde cinerei coloris, subinde modice subflavescentis essent. *Petechiae morbillosae* appellabantur. *Lenticulares* suere rariores.

saepe petechias habuit morbillosas.

Pulsus pleni, fortes, duri, naturalibus modice tantum celeriores. Durities, et vibratio pul-

suum aliquoties post venae sectiones repetitas au-
geri visa.

Nares subinde sanguine manabant, sine evi-
denti levamine.

Sanguis phlebotomo eductus *rosceam* plerum-
que crustam habuit absque sero, et cum insula
tenacissima. Quibusdam tamen crusta plumbea
fuit, cinerea, obscure et obsolete flava, diffusa,
tenax, non fimbriata.

Urinae naturalibus magis flavae, aureae; nun-
quam autem flammae, aut exquisite inflammato-
riae.

Febris haec initio quotidie, et paullulum re-
misit, at modice exacerbata est praecedente levi
horripilatione; tandem nulla aut remissio, aut exa-
cerbatio notabatur; continua tunc fuit.

Varia morbi duratio fuit ad duas, tresve sep-
timanas: crises variae, nullae tamen evidentiores,
aut magnae, aut cum tumultu, pleraeque fatiscere
sensim videbantur *ακρυσίμως*.

Omnibus plus, minusque thorax peripneu-
monice, aut etiam pleuritice laborabat.

Sanabantur plerique, et plurimi.

Profuerunt antiphlogistica sola, venaesectio-
nes nempe iteratae, et decocta radice graminis,
taraxaci cum nitro, at oxymelle.

Profuit quoque omnibus alvus pronior, et
crebro enemate sollicitata.

Res maximi momenti fuit, aegros lecto exi-
mere, et sedili imponere, ut erecti a somno pro-
hiberentur. Nemo nisi expertus novit, quanto pe-
re somnus febrem incendat, vigiliae vero, et coac-
ta a somno abstinentia eandem restinguat, et
mentem a delirio praeservet.

Magni mo-
menti obser-
vatio in cu-
randa hac fe-
bre.

Emeses non profuerunt, nec purgationes nisi subinde, abstersa phlogosi, morbo multum provento, et iam non tali, qualis hucusque fuerat, sed converso in febrim putridam saburralem.

Vesicantia, camphora, serpentaria, contrierva, vinum, etc. quibus aegri ante adventum ad nosocomium utebantur, male cesserunt.

Incisa cadavera latentes alicubi inflammationes exhibuerunt, in thorace potissimum, nonnunquam etiam in abdomine.

Hanc febrim exanthematicam dicebamus *putridam sanguineam*; ut eam distingueremus a *putrida saburrali*, qualem sordes putridae e systemate gastrico in sanguinem attractae solent generare: in nostra vero *putrida sanguinea* vitium in systemate sanguifero primario patum videbatur.

Febris putrida sanguinea

Haec putrida sanguinea erat simul etiam in doliis inflammatoriae.

En petechias non factitias, sed sponte natas.

Petech. non factitiae.

En febris quoque petechialis speciem, et quamdam febrim putridam, quae methodum calefacientem aequè averfatur, ac methodum emetico-catharticam, sive antibiliosam, quaeve unice amat methodum refrigerantem, atque antiphlogisticam.

Sed qui omnes, aut plerasque saltem, febres putridas, quarum, sub eodem licet vocabulo comprehensarum, differentiae multae sunt, et essentiales, antiphlogistica, ac refrigerante methodo sanandas contenderet, aliasque sanandi methodos in aliis putridarum speciebus proscripserit vellet; nec is multis parasangis aberaret a vero, atque ab omnium saeculorum observatione.

Non est una eademque methodus medendi in omnibus et singulis febribus putridis.

Haec febris putrida inflammatoria hyemes minus boreales, et magis austrinas amare visa est,

itemque vernos menses; expiratura iamiam constitutione phlogistica hyemis borealis.

Subinde etiam sero autumno inflammatoricos brumae morbos orditur.

A P R I L I S .

Exordium asperum, et gelldum: verum a die quarta incalescere cuncta potentius coeperunt ad diem usque 17., ubi ventus frigidior hos veris calores quatruiduo repressit, coelo nihilominus constanter sereno, et siccitate producta.

Die 21. calor aestivus potius, quam vernus successit, quem die postera tonitrua exceperunt inter aestus intensos.

Die 23. pluviae ceciderunt post diurnam aquarum penuriam desideratissimae, et coelo dudum, sed irrita, devocatae.

Extrema tempora moderatius caluerunt, salutare subinde pluviolas experta.

Die 2. merc. altissim. 28. poll. 6. lin.

Die 9. infima statio 17. poll. 8. lin.

Die 15. 16. calor maximus + 19½ gr.

Die 17. 18. calor minimus + 4. gr.

Calor medius + 14½ gr.

Ab primis huius mensis diebus plurimi pleuroperipneumonici facti sunt, maxime viri, dolor *amplam* plagam occupabat, febris validissima. Sanguis totus phlogisticus ita, ut parum adfuerit rubrae partis. Venae sectiones large requirebantur, et emollientia cataplasmata ad thoracem.

Quosdam etiam hepatitis aut sola, aut cum pleuroperipneumonia, affecit, quibusdam inflammatio omnem hypochondriorum ambitum occupavit, eumque vel solam, vel una etiam thora-

cem. Icterus quibusdam in hac hepatitide accessit, gravius tunc morbus erat.

Praeter hos inflammatorios, morbos, febres *putridae sanguineae* adhuc observabantur complures.

Plerique Peripneumonici aut Pleuritici aliquid habuere saburralis, et biliosi, diarrhaea hinc utilis fuit, moderata tamen. Emetis tuta non fuit, nisi *sero*, febre mitigata, aut penitus cessante; dolore interim aut manente, aut iterum suborto.

Morte ubique multae.

Faeces plerisque profunde virides.

Circa medium Aprilem quidam peteckis totti quanti obsiti ad nos venerunt, his autem peculiaris saburra erat, scilicet *aeruginosa*, non *tenax*, sed *diluta*, et *perliquida*, copia non magna, odorem spirabat acido-austero-dulcem, ad instar aceti, cui aliquid litargyrii admistum fuit. Talis erat potissimum anhelitus, talis odor sudoris, vaporisque perspirabilis, talis etiam quam maxime odor erat saburrae vomitu reiectae.

Vomitoria tunc quidem requirebantur non raro, attamen tantum levaminis ac alias in biliosis, non attulerunt, ob adiunctam topicam alicubi, praecipue thoracis inflammationem. Venae-sectio una, aut etiam plures, fieri debebant, maxime Viris. His etiam *sola antiphlogistica*, post et ante emesin data, saluti fuerunt, aliis vero, foeminae maxime, serius od debilitarem, aut fluxum alvi molestum dedi infuso-decoctum radicis arnicae.

Sub exitum Aprilis complures febres habui quotidianas, seu potius tertianas duplicatas post continuam. Hae intermittentes solventibus continuatis non curabantur, sed cortice, et amaris.

M A J U S.

Initia habuit praecalida, et praefocantia.

Die 5. tonitrua, vesperi ventus validissimus asperum frigus induxit ac repentinum. Noctu vento cessante pluviae cadebant.

6., 7. serenitas et calor, 8. pluviae parcae, sed gratae, quas ingens iterum aestus exceptit ad usque 20. mensis diem, qua aura modice refrigerari coepit, atque impatientius ferri post tantos praecipue calores, et tantam calorum et frigorum vicissitudinem, siccitate iterum continuat.

Die 23. merc. altiss. . . . 28. poll. 4, lin.

Die 3. 4. 13. infima statio 27. poll: 7, $\frac{1}{2}$ lin.

Die 11. calor maximus + 23. gr.

Die 5. minimus . . . + 6. gr.

Calor medius . . . + 16. $\frac{1}{2}$ gr.

Initio Maii plures tertianae, quae sub exitum Aprillis oriebantur, occurrebant. Tertianae hae initio simplices fuerunt, dein duplicabantur. Curabantur decocto graminis, taraxaci, cichorei cum sale medio, dein emesi. Profligato hac ratione paroxysmo plerisque dabatur electuarium antifebrile. Dispensatorii Viennensis, et relapsui caveretur.

Anginae
venerunt.

Post initium Maii complures, praeter dictas tertianas, obvenerunt anginae tumidissimis tonsillis, et meatum sese contingendo intercludentibus. Erant inflammatorio biliosae, venaesectio, ubi phlogisticus sanguis educebatur, debebat institui, ac perparum inde levaminis, plurimum vero ab emetico ferius paullo exhibitio. Deglutitio enim antea abolita statim a vomitu restituebatur, deinde dabantur eccoprotica, item gargarismata cum

saie ammoniaco . Vesicans , ut alias in angina rheumatica , non profuit , nec cataplasma ad totum collum applicatum , nec potus faucium emollientes .

Præter has tertianas et anginas , observantur etiam pleuritides , et peripneumoniae ; eiusdem prorsus erant indolis , ac anginae . Primo enim aderat inflammatio , quae venae sectiones , sed non crebras , expetit , et potus multos , dein vero serius emesin , et eccoprotica . Quod enim apud quosdam Aegros faucibus contigit , id evenerat apud alios pulmonibus . Morbus *idem* , eadem ratione curandus , sede solum dispari . Febris erat ex remittentium tribu .

Circa medium Maium complures obvenerunt simplices biliosae .

In tertianis , post solventia et emesin , profuerunt flores salis ammoniaci martiales in vehiculo amaricante .

Post medium Maium febres biliosae meraciores , bills magis flava , copiosior . Ipsius vero febris lusus complures . Raro iam crusta visitur , nihilominus , in viris praecipue , phlebotomiam unam aut alteram emesi praemisimus . Quaedam erant putridae potius .

J U N I U S .

Totus ferme hic mensis frigidior fuit , et inclementior , quam aliis plerumque annis soleat . venti crebri , et raræ , ac parcae pluviae . Dies ultimi sereni , et calidi .

Die 21. 22. 29. 30. merc. altiss.

23. poll. —

Die 12. infima statio . . . 27. poll. 6, lin.

Die 12. calor maximus + 23. gr.

Die 21. + 7. $\frac{1}{2}$ gr.

Calor medius + 16. $\frac{1}{8}$ gr.

Post initium huius mensis plures febres rheumaticae occurrebant, adfuit una et bilis, et phlogosis. Nemine opinante et subito, materies rheumatica artus deseruit, et pectus occupavit dyspnoea, orthopnoea, tussi validissima, oppressione, sputis subinde cruentis. Puella quaedam ferme marmoreum frigus repente sensit. post rheuma ex artibus ad pulmones recurrens. Orthopnoea, sudores frigidi in guttas collecti, pulsus ad carpos nulli. Cor inordinatissime, et celerrime micabat. Vesicantibus, camphora, epispasticis, frictionibus, fotu arrium, vires revocatae. Reliquis, facta depositiones ad pectus, et pulsu forti existente, venaesectio, dein vesicans cum potu tepido, auxilio fuit.

Crustae in sanguine iterum frequentissimae. Erysipelata phlegmonodea. Etiam convalescentes experti sunt vim temporis frigidioris; nam passi sunt catharros inflammatorios.

Post medium mensem, ubi frigidiusculum tempus fuit, complures rheumatica febre prehebantur, fuerat haec febris inflammatorio-biliosa; tumores genuum, ad dorsum manuum, vagi, dolentissimi. Venaesectio, leniora purgantia, profuerunt.

Cum mensis frigidior, et sicus ut plurimum esset, bilis, quae ultimis diebus Maii aestivos morbos videbatur ordiri, subsidere denuo, reprimique, aut inflammationi coniungi coepit.

JULIUS.

Principium mensis confertissimis imbribus complutum. Inde ad decimam sextam usque assidue mutationes [repentinae, et eodem saepe die iterato evententes, caloris frigorisque, siccitatis, et pluviarum, coeli sereni, et nubili.

Dies 16. et 17. serenae et calidae. Deinde vero calores magni cum pluviis alternabant; ita, ut ingens, et exlex fuerit aurae nunc aestuantis, nunc imbrosoe, nunc vero ventosae, frigidaeque vicissitudo.

Die 15. merc. altiss. . . . 28. poll. 3. lin.

Die 5. et 7. infimus . . 27. poll. 7. lin.

Die 21. et 31. calor max. + 23. gr.

Die 13. 14. 15. maximus + 11. gr.

Calor medius + 17. $\frac{1}{2}$ gr.

Post initium Julii frequentes ubique *dysenteriae*, fuit autem earum natura bilioso inflammatoria, qualis nempe plerarumque febrium hac tempestate grassantium.

Dysenteriae frequentes, inflammatoriae, subinflammatae alique vari, morbi cognati.

Juvenibus, robustisque ob doloris *assiduitatem*, et doloris ad contactum augmentum, venae sectio, et foris et intus emollientia tepida; dein sero tamen, nec ubique, nec semper, emetico-catharticum, vel solum purgans, vel eccopropticum.

Non paucas dysenterias sola venae sectio, fortius abdominis emolliens, et potentia tepida sustulerunt.

Verumtamen de dysenteria et huius, et aliorum quorundam annorum, inferius ero paulo uberius disserturus.

Febres rheumaticae indolis bilioso-inflammatoriae.

Plurimae febres erysipelatosae, erysipelate faciem praeprimis, gingivas, faucesque totas petente, ubi ichorosa e gingivis materies fundebatur.

Febres biliosae simplices complures.

Febres bilioso-putridae cum petechiis *lenticularibus*.

Eadem hae febres; sed cum petechiis *morbillos* referentibus; quod genus petechiarum verno, et aestivo tempore huius anni perquam crebro visebatur.

Rariores intermittentes tertianae.

Colicae quaedam inflammatorio-biliosae.

Defluxiones crebrae, variaequae; ita ut fere quivis morborum, quos hoc mense observatos fuisse narrabam, aliquid habuerit rheumatis, seu distillationis biliosae, inflammatoriae, septicae, mixtae.

Erant hi morbi fere omnes *cognati*, et eiusdem familiae, *eiusdem materiae*, sed *forma* diversi.

Materies erat *biliosa*, *bilioso-putrida*, sed fere semper cum aliqua *phlogosi*.

Materiam anni tempus generabat, *formam* vero vitae genus praedispositio ec.

Methodus medendi initio semper fere debebat antiphlogistica esse, aut ob praesentem inflammationem, aut ob eandem saltem adfuturam, ni fuisset venaesectio et antiphlogisticis cautum, Deinde vero insurgente fors vitio bilioso emesis iuvabat: saburras minutiores ipse antiphlogisticus potus, emesi omisse, enervavit.

A G U S T U S.

Hoc etiam mense tempestas mirifice variabat, pluviis inopinato et crebro cadentibus humidior, praeprimis circa medium mensem. Inde vero constantior erat cum siccitate maiori. Verum paucos post dies denuo humoris, frigoris, caloris et siccitatis mira et illegitima vicissitudo successit.

Vesperis acutum frigus ad finem usque.

Die 28. merc. altiss. . . . 28. poll. 2. $\frac{1}{2}$ lin.

Die 11. infimus 27. poll. 8. lin.

Die 7. calor maximus + 23. gr.

Die 27. minimus + 11. gr.

Calor medius + 18. gr.

Dysenteriae plurimae, saepe difficiles, non raro laethales, in omni sexu, aetate: Senibus atque infantibus maxime laethales.

Dysenteriae
et rheumatis
multiplicis
dominium.

Febres rheumaticae putridae, eryspelatosae putridae, petechiales putridae, petechiis morbillosis, lenticularibus, medio maxime mense, passim et populariter vagatae sunt.

Post medium mensem, copiosissimis, et perniciosis non raro dysenteriis adhuc durantibus, pleuritides ortae sunt plurimae, tam rheumaticae quam rheumatico-biliosae; eiusdem generis, ac ipse dysenteriae, a quibus forma sola differabant.

Toto reliquo mense innumerabilis seges rheumatismum ferocium, rebellium, per omne fere corpus divagantium, nunc hanc, nunc illam partem excruciantium, articulos, pulmonem, thoracicos musculos, intestina. Inde dysenteriae adhuc creberrimae, difficiles non paucae ec.

Tussis ferinae, difficiles, subinde sputa puriformia excutientes, et pulmonem ulcerantes, sub-

Inflammatione, inflammatoriae, peripneumoniae, pleuriticæ; rheumata dolentissima musculorum thoracis tumentium, ubi adplicata emollientia cataplasmata nil effecerunt, aut perparum. Subinde eiusmodi tumor rheumaticus pus coquebat, et in abscessum abiit.

Caute vestitum incidere, cavereque oportuit, ne sudantis corpus frigidiore aura, æque hoc anni tempore magis inimica septicaque feriretur.

Ultimis mensis diebus dysenteriae æque grassabantur, et habebant saepius non exiguam abdominis inflammationem; emissus sanguis fuit instar sanguis Pleuriticorum. *Pluræ* subinde venæsectiones, et *cum magno levamiae*, feci: dedi copiosos potus tepidos.

Eodem, quo dysenteria regnabat, tempore, non paucae colicæ observabantur, item *urinarum difficultates*, alvo interim ordinata. Eadem, qua Dysenterici, methodo, etiam his feliciter medebamur.

Quidam raro, quinquies sexiesque solum intra viginti quatuor horas, deiecerunt, attamen dysenterica, cruenta multa, mucosaque, et torminose.

Mira, et protheliformis morborum variatio fuit, si loca corporis aegrotantia spectaveramus, eadem licet morbifica materie præsentem, et eadem quoque proficua medendi ratione.

Antiphlogisticus apparatus, non ille quidem generosior, et qui sanguinem *copiosum*, et crebro exantlat, sed qui parcius, quive tepidorum potulentorum diluvio, et locorum dolentium assiduo fotu medetur, primas tenebat. Phlogosi vero, qua omnes fere huius æstatis morbos, tanquam hinc illitas vidi, penitus absterfa, aut Aegrotos

convaluit, fatifcente nempe, atque fubmerfa biliofa illuvie, ubi haec exigue molis erat; aut vero, aegro nondum fanefcente, morbum reddidimus *simpliciore*, ut, qui antea inflammationem una habuerit, nunc, ea depulfa, fuerit *mere fa- berralis*, gafttrica dein evacuatione fanandus.

Non erant hoc anno promptae illae morborum fanationes, quas *bilioforibus*, et phlogofi carentibus videre atque admirari contigit.

Neceffum fuerat non ignorare hanc curationum tarditatem *huic* anno effe imprimis propriam, ne quis forte Aegrotum *valentioribus* remediis fubiliciat, quem fub *leniori* curatione debebat tempori commendare.

Morbi violentiam fregiffe, eumque ex *acuto* in *longum* apta medicatione, et mora fanandum commutaffe, non raro lucri fait. Id maxime in dyfenteriarum quarundam graviorum curatione verum effe deprehendi.

S E P T E M B E R.

Primis quinque diebus calores permagnos, dein vero repente exortum frigus atque ventofum experiebamur, et magnam ubique ficcitatem.

Die 12. redire calor coepit, amoenus, neque fudores extorquens, donec die 16. largiffimus imber decideret, quem ventus exceptit compluribus diebus impetuofus.

Inde et calor. et frigus alternis vicibus ita redierunt, ut binos dies calidiores exciperent alii duo acute frigidi.

Die 17. et 18. mercurius altiffimus

28. poll. 2. l.

Pars III.

F

Die 3. et 20. eius infima statio

27. poll. 8. $\frac{1}{2}$ l.

Die 4. calor maximus + et. gr.

Die 21. — minimus + 8. gr.

Calor medius . . . + 15. $\frac{2}{3}$ gr.

Dysenteriae durant adhuc, sed inflammato-
riae, et subinflammatoariae. Parum, aut nihil, et
raro, et serius, levaminis aliquid ab emesi. Pro-
fuerunt cataplasmata, potus tepidi, emollientes,
emulsa, venaesctiones. Versus finem mensis dy-
senteriae multo rariores.

Rheumata quam plurima, et varia.

Puellae crus utrumque per vices erysipelato-
sum fuit. Erysipelata sponte evanuerunt. Post ali-
quot dies repente hydrops articuli in genu dextro,
isque magnus, et manifeste fluctans factus est;
dedi eccoprotica salina. Genu adplicui vinum aro-
maticum cum sale ammoniaco, brevi post con-
valuit. Deia vero in lentam nervosam febrim in-
cidit; decocto florum arnicae sanabatur, miliari-
bus iudicata.

Circa medium Septembrem vidi dolores ab-
dominis *prorsus tales*, quales observabantur in Dy-
sentericis alvo aut ordinata, aut etiam difficiliori.
Appellabam hos dolores *dysenteriam siccam*, seu
siccam intestinorum difficultatem. Cura per emol-
lientia tepida, venaesctiones, cataplasmata, serius
emeticum etc.

Circa medium Septembrem febres biliosae,
item et putridae, saepe aliquid peripneumonici
habuerunt, quod venaesctione una alterave de-
bebat tolli; neque erant meracae biliosae, nec
mere putridae, et *simul* inflammatoariae.

Maior identidem venaesctionum necessitas in
quovis morbo; rarus usus emeticorum; leviores

pleuritides; peripneumoniarum inflammatoriarum, subinflammatoriarum, putridarum, mixtarum, rheumaticarum.

Post medium Septembrem morbi rheumatici, iique inflammatoriarum non raro indolis, longe lateque grassabantur, et in omnium ferme morborum soli, quo tempore iam multo rariores dysenteriarum fuerunt.

Hæc rheumata sedem in thorace, et collo, capiteque fixerunt, itemque in artubus superioribus, inferioribusque, raro autem in abdomine. Inde cum constitutionem dysentericam vigentem rheumata simul sint comitata, eaque iam emoriente ea ipsa rheumata populariter quoscunque invaderent, opinio mea confirmabatur, esse affinitatem quandam καὶ συγγενεῶς τὴν rheumatismum inter et dysenteriam.

Cognatio dysenteriam inter et rheumatismum.

Nam illi morbi, qui pari frequentia eadem tempestate grassantur, et suam in humana corpora potestatem veluti contegentes unitis viribus exercent, eiusdem familiae furculos se esse, et idem ingenium testantur.

Circa ultimos mensis dies morbi suam stationem fere penitus deseruerunt, atque ad pectus et caput migrarunt.

Mensis hic temperiem vernam æmulabatur, eamque borealem; morbi quoque, quales per ver esse solent, ubique observabantur.

Constitutio fuit phlogisticotera, quam aestate hæc prægressa, itemque quam aliis tribus autumnis proxime elapsis.

Numerus ægrorum valde magnus fuit; ut quotidie multo plures advenerint, quam suscipi potuerint.

Non multa tamen funera numerabamus.

Morborum solutio difficilis, partim facta,

et tarda fuit. Reconvalescentiae diuturnae: relapsus faciles.

Typus febrium is fuit, ut vesperi maxime cum horrore exacerbarentur, continue remittentes.

Paucissimae per aestatem et initio autumnii febres *intermittentes*.

Materies morbi hoc mense fuit composita, scilicet phlogistica, mucosa, biliosa, acris, modo hoc; modo illo vitio praedominante.

Febres ultimis mensis diebus, utut initio phlogosin habuerint non levem, tamen in progressu erant saepe putridae, et quidem habuimus, febres *rheumatico-putridas* sub finem Septembris complures, praecipue inter foeminas; in progressu multis petechiae *lenticulares*, et *morbillosae* eruperunt.

Morbillosae erant *flavae, brunsaе; lacte roseae*; lenticulares autem *obscure rubrae, castanei coloris, lividae, roseae*.

Quaedam mortua est ex petechiis lividis, obscure rubris, licet ingens quantitas acidorum mineralium fuerit data.

Reliquiae convaluerunt *methodo initio anti-phlogistica et parca venae sectione*, sanguine phlogistico educto (crustae flavae, et serum virescens); dein vero *methodo solvente*, ope scilicet decocti graminis, taraxaci, cichorei, cum syrupo ribesiorum, dato serius, non tamen omnibus (fracta phlogosi), emetico. Ubi autem somnolentia, stupor, et pulsus fere *naturalis* adfuit, aut naturali languidior, his decoctis addidi decoctum florum arnicae.

His dein non dedi acida mineralia.

E lecto crebro eximebantur: febres diuturnae.

nae, nulla manifesta crisi solutae, sed lente, et sine sensu fatiscentes.

Nec corrice, nec aliis alias in putrida febre laudatis usebar, nec vesicantibus, nec camphora.

Miratus sum adeo pulchre convalescere, si modo iusta fiat virium aestimatio, et hae nimium erectae aliquantulum deprimantur, deiectae autem blandae, non tumultuarie, nec stimulis potentioribus, erigantur; excretiones non permittantur *supprimi*, nec *profundi*. Viribus salutariter erectis, et moderata se habentibus, quatenus ad subigendum morbum requiruntur, et sufficiunt, dare aptum vehiculum ex gramine, taraxaco, cichoreo; syrupo ribeliorum ec. oportebat. Potior ergo fuit moderata methodus antiphlogistica, etiam petechiis *lividis* existentibus: has vidi una cum inflammatione.

Viri pauciores aegrotabant, et levius absque petechiis. Venesectione una, dein potibus antiphlogisticis brevi tempore sanati. Foeminae multo plures et diutissime decubuerunt, et putride cum petechiis variis. Tarde convalescerunt.

Defluxionum hac tempestate creberrimarum quaedam exempla proferam notabiliora.

Defluxio ad oculos facta *ophthalmiam* serosam fecit, ultimis huius mensis diebus frequentem.

Nonnunquam intra corneae lamellas rheumatica materies confluebat, eandem crassam, albidam, et luci imperviam fecit.

Puellae cuidam serosa materies humorem aqueum ita auxit, ut cornea multum protuberaret, staphylomatis instar, oculo utroque assidue plorante vim magnam acrium lacrymarum, et matris coryza obsessis.

Oculorum
vitia a defluxione.

Dedi, quae rheumati mederi existimabam, et

corneam protuberantem curavi aliquoties pertundi, ut subsideat. Liquore licet saturnino, ne posthac assurgeret, et roborante fotu adplicato, nihil effectum.

Novi cataractas ortas a rheumate lentem oculi afficiente, item *puriformem* in anteriore oculi cavea materiem collectam ex defluxione.

Puella quaedam dolores capitis fere totius dilacerantes habuit, et modicissimam febriculam vespertinam. Oculo dextro obscure vidit, sinister oculus aliquantum distortus ac luscus erat, et visus duplicatus. Data mixtura salina est, et alvus aliquantum mota; dein vesicans nuchae admotum, et exhibitum sibi diaphoreticum non ablutum ex aqua, et roob sambuci: paulo post convalescit.

Visum duplicatum ex eadem causa, et eodem modo sublatum in alia foemina observabamus.

Quidam ischiade rheumatica ad latus dextrum prehendebatur: paucos post dies repente testis dexter duorum pignorum magnitudine intumescit: ita ut dolorem tensivum aeger quereretur, et ipse tumor quasi ab aqua intra tunicas testiculi collecta omnibus, qui eundem exploraverant, videretur. Discutientia adplicata: data quae alvum, urinas, dein etiam diaphoresin moverent: his ischias, testiculi vero tumor emissis acu aquis, sanabatur.

Cuidam alteri puellae una nocte genu intumuit, ut die altero manifesta fluctuatio perciperetur. Venaesectione, et lenioribus purgantibus, fotu item vinoso, in quo aliquid salis ammoniaci dissolvebatur, brevi sanabatur. Febricula quoque rheumatica simul adfuit.

Item variae
allae deflexiones.

Quidam, ex febre rheumatica per quatuordecim dies decumbens, repente delirabat, tandem sopore apoplectico correptus paucos post dies periit. Multum aquosi laticis inter utramque meningem, et in ventriculis lateralibus inventum fuit, item humor aquoso-cruentus infra tentorium.

Foeminae gravis coryza oborta est, postquam ex aestu perfrigeraretur. Coryza paucas post horas evanuit, nata mox ingenti, et asthmatica respiratione. Hydrothoracis signa. Profuerunt praemissa venae sectione, quae mollissime et alvum, et urinas clebant. Item gummi serulacea. Tarde sanata est.

Sed eiusmodi defluxiones ad viscera nobiliora Paucorum fuerunt; illae vero multo frequentissimae, quae artus, lumbosque afficerent.

OCTOBER.

Minor hoc mense caloris et frigoris vicissitudo fuit; neque tantae mutationes; nec tanta, quaecunque esset conditio aeris, eiusdem intensio; nec mutationum ortus repentini, aut fines abrupti, praecipitesque. Ita et siccum, et humidum, et calidum, et frigidum, moderata fuerunt, atque ita contemperata, ut nullius principatum inculcaremus. Coelum frigidiusculum ut plurimum erat secundum anni rationem. Venti hoc mense conquieverunt.

Die 24. mercurius altissimus 28. poll. 4. l.

Die 29. 30. infima statio 27. poll. 9. l.

Die 2. calor maximus . . + 16. gr.

Die 27. — minimus . . + 2. gr.

Calor medius . . . + 11.½ gr.

Dysenteriae valdae rarae inflammatoriae, sub-
inflammatoriae.

Dysenterias huius mensis, uti etiam illas, quae circa Septembris finem occurrebant, tenesmus terminavit multo frequentius, et pertinacior, quam in priorum mensium dysenteria solebat fieri.

Febris quaedam putrida inter Foeminas.

Februm putridarum quaedam species adhuc frequenter Foeminasprehendit, quae initio inflammatorii quid habuit, deinde vero putrida fuit, ita tamen, ut stimulantia efficaciora non tulerit. Optime habuerunt protracto morbo a decocto florum arnicae, radiceis graminis, taraxaci, cichorei ec. Linguae plerisque arebant, pulsus non erat analogus reliquis symptomatibus, praecipue lassitudini, sensuum stupori.

Sitis non erat magna, aut etiam nulla; indifferentia animorum mira, de nulla re sollicitorum, ac si somnum inter et vigilias haerent, et iis analogi, qui ab assumpto opio iamiam sunt dormituri.

Quaedam aegrae corporis calorem habebant naturalem, pulsum quoque naturalem, et celeritate, et robore; utut alvus insciis flueret. Petus quibusdam vel initio, vel saltem protracto morbo, tentari coepit tussi, oppressione. Solvebantur hae febres post quatuordecim fere dies, ferius etiam lacebant immoti, et incondite: deliria non erant furiosa, sed placida, et vel in somno, vel inter vigilandum inconcinna mussitantium. Urinae sanorum, subinde croceae, ictaricae quibusdam.

petechiae non criticae. Miliaria vero sponte nata, non coacta, critica fuerant cum lar-

Petechias vidi saepius et hoc, at aliis mensibus effloruisse, quin aeger inde commodius haberet. At vero miliares pustulae inter largos sudores propullulantes aegram a febra liberarunt pe-

penitus, ut haec crisis, licet nullo definito tempore in aegris appareret, fuerit absoluta, et plena.

Cuidam, cui ea febris soluta est modo insensibili, nullaque manifesta facta excretionis similis, parotis aquosa, dolens tamen, ex utroque latere orta est ingens, et ingens colli tumor; anaesthesia. Deglutiit tamen, et iussa linguam porrigere, porrexit. Purgans salinum, et mannatum dedi, et nuchae adposui vesicans. Aliquantum tumores detumuerunt, dein magis; denuo incrementibus parotibus vesicans inter scapulas positum; periit.

parotis le-
thalis.

Effrene, et exlex serum etiam hoc mense, praesertim circa eiusdem exordium, ferebatur ubique; repente nonnunquam in ventriculum, pleuram et desaeuens, ut aegri eiularent. Tepidi potus, fatus, vesicantia, sibiium diaphoreticum non ablutum, tarde cicurarunt, etiam domarunt, hanc mole paucam, ut videbatur, sed indole vaga et feroci pessimam materiem. Circa medium Octobrem saevae quaedam gastritides, compluresque pleuritides invadebant cum febre modica, sed intolerabili cum doloribus, ne minimum attactum ferente. Secta vana sanguinem summopere inflammatorium dedit et dolor fatus mitescebat, tardissime et morosissime cessabat. Atque ita scenam rheumatica materies ex abdomine transfudit in thoracem, et magis inflammans fiebat.

Defluxiones
indomitae hu-
ius mensis.

Hoc mense nullae saburrae, nisi raro, neque biliosae, sed pituitosae, et exigua mole visae sunt.

Hinc rarus quoque emeticorum usus, sed crebrior venae sectionum moderatarum in initio, emollientium tepidorum, diapnoicorum ec.

Causa mor-
tis a paroti-
de.

In cadavere foeminae, quam ortis parotidi-
bus antea dixi periisse, serum cruentum copiosum
inter meninges inventum est, itemque in omni-
bus ventriculis, et initio thecae ossae elongatum
encephalon continentis. Ruptura quoque fuit ob-
servata, dimotis cautissime lobis cerebri, penetrans
in ventriculum dextrum, longitudine trium digito-
rum transversorum; forte ab irruente in ventricu-
lum hunc sero, eumque ita per vim distrumpente.
Compressum et complanatum corpus striatum istius
lateris reperiebatur.

Quo moris
generis febris
putrida aegros
perimit.

Id genus serosae, seroso-cruentae collectio-
nes repente fiebant ad encephalon, aut ad thora-
cem, in febribus putridis, eaque putridarum spe-
cie, quam *lentam nervosam* quidam appellant,
Alii *lymphaticam*, *catarrhalem* alii, alii vero *rheu-
maticam malignam*.

Hinc facta ad cerebrum metastasi primo de-
lirium, stupor deinde cum crebro quasi grunitu,
pulsu vibrato, duro; pleno; tandem oculis con-
niventibus apoplectici perierunt.

Quibus parotides sub hac febre tumescebant,
de vita periclitari mihi idcirco videbantur, quod
haec materies ad vicinum quoque encephalum eo-
dem impetu feratur, et perimat.

Respiratio peripneumonica repente orta, fe-
bre hac iam longius provecta, metastasin aquosam
aut cruentam feri in cavum thoracis factum signifi-
cabat.

Et quomo-
do periculum
immenses sub-
inde poterit
praecoccupari.

Praecoccupari plerumque possunt funestae hae
migrationes, si toto tempore morbi alvum *paullo
proniorem* feceris: non solo enemate, quo infimum
Intestinum saepe solum eluitur, sed ipsis remediis
per os assumendis, quae facilem transitum ipsa
sibi parare debent, et humorum quidquid est, ad

anum, tanquam ad communem cloacam, invitare. Non id volo, ut humores huc concitatus; et quasi pharmaco propinato, compellas (quam etiam id subinde factio opus est, in putridis nempe ab infimi abdominis saburra natis), sed ut constans quidam, perlevis tamen, humorum ad alvum nisus, et inclinatio fiat.

Factam metastasin subinde solvit extractus e vena sanguis; seu lanceola id fiat, seu hirudinibus ad tempora positis, sive scarificatione mucosae; dein vero movere alvum conducit, et vesicantibus depositum serum evocare.

Descriptae huius mensis febres *lentae nervosae* dici queunt, et prout aestivae febres plerumque a *biliformi materie* gignuntur, ita haec autumnales a *pituita*, seu *mucosae abundante* fiunt.

Plerumque mucosae haec febres constitutioni aestivae, et hyemali, si modo suum haec tempora tenorem fervent, intermediae iacent; ut uno extremo *biliosos* aestatis morbos contingant, altero hyemis *inflammatorios*.

Certe, ubicunque singula anni tempora ab habitu consueto non recedunt, *brumalis phlogosis* in *vernani* pituitam extabescit, multorum morborum parentem: donec tandem et haec temporum potestatem subigatur, aut tandem sub urentis caniculae aestus acrescat, et ad praecordia confluat; non in ea iam pituita, sed *morficans*, tumultuosus; effrenis novus humor, a bile nomen sortitus.

Appetente autumnali refrigerio bilis mitescit, et immutatur, orta tunc denuo pituita distractaque per universum fere vasorum systema. Inde multiplex imago febrium *pituitosarum*, atque ea fere, quam hoc mense frequenter spectabamus.

aut praesens
tollit.

Communior
constitutionum
febrilium an-
nua periodus.

Una cum dysenteria, quae caput iterum effere hinc inde visa est, catarrhi complures, et quaedam anginae occurrebant.

Post medium mensem febris superius descripta peccius frequentius et validius, et peripneumonicè invadebat.

Tusses validae, sputa pauca, tandem multaductilia, pellucida, ovi albumini similia. Venae-sectionum initio febris necessitas crebrior. His febribus tepida, emollientiaque, et omnis stimuli experia, manifesto profuerunt.

Materia febris pituitosae.

et

eiusdem sedes

Differentiae inter *pituitosam* et *biliosam* haec comparebant; in febribus pituitosis abundans humor erat insipida pituita, qua os et fauces replebant, quaeve anachatharsi prodibat; neque ad gastricas saburrales pertinebant, nisi *subinde*, atque solum *ex parte*. Pituita enim per universum corpus diffusa videbatur; cum bilis et mole maior esset, et intra primas vias primario se contineret.

ac crises.

Largior diarrhoea minus profuit *pituitosis*, quam *in febre biliosa* prodesse visa sit. Tamen magnopere iuvabantur, si bis, terve intra nycthemeron deiecerent. Quibus alvus per omnem fere decursum morbi difficilis fuit, hi de capite, vel thorace nimium oppresso, atque inde de vita periclitabantur.

Vomitiones arte initio excitatae non allevabant, serius autem provocatae exiguam, et neutquam decretoriam, opem ferebant; cum febres biliosas e contrario vomitus maturi saepe subito comprimant.

Sudores non coacti, et morbo propefecto exortihoni fuerunt. Cutis siccitas diuturna, et aegritudine iam multum prompta, malum. Sputa ur

geri, absque metu inflammatoriae staseos, non potuerunt nisi potu tepido, et emolliente.

Miliaribus albis, spontaneis, inter largos non factitios sudores abortis, haec febris solvebatur non raro, et absque alterius periculi suspitione; in biliosis vero febribus miliaris eruptio plerumque factitia est, periculosaque, neglecta initio emeto-catharsi, aut regimine calido violenter expressa.

Diversas miliarium origo, materies periculum.

Symptomata febrium pituitosarum mitiora in specie, decursus tardior, et minus tumultuosus; quarundam functionum minor a sanitate recessus, pulsibus nempe, calore et urinis parum mutatis. Cum febris biliosa ferociat magis, tumultuetur, et omnes fere functiones evidentius turbet.

Differentiae quaedam febris pituitosae a biliosa.

Functionum praecipuis animalium, sub apparente lenitate, laesio maior et periculosior; sensuum scilicet tarditas, stupor, sopor; delirium mite, taciturnum, et inter mussitandum; obauditio, anaesthesia, et narcosis: in febre vero biliosa encephali affectiones sunt vividiores; cephalalgia dira; inquietas; delirium, saepe furiosum.

Pituitosae continuae sunt, biliosae remittentes plerumque.

Lusus quoque mirifici, et innumerae varietates accidentales observantur, aequae in pituitosis ac biliosis: prout nempe haec vel illa corporis pars peculiarius afficitur, ita varia erit laesarum functionum imago, materiae licet eadem existente.

Hinc varia quoque nomina haec febris fortitur, e. g. febris rheumaticae, arthriticae, lentae nervosae, phrenitidis, anginae, catarrhi simplicis, peripneumoniae nothae, catarrhi suffocativi, asthmatis, tussis convulsivae, ischiadis, lumbaginis etc.

Febris pituitosae varietates.

et complicaciones,

Febris pituitosa aut simplex est, sinceraque, aut cum alia quadam febre e. g. *biliosa* aut *inflammatoria* complicata; prout aeger aut bili aut phlogosi magis subiacer, aut constitutio *biliosa*, vel vero *inflammatoria*, propius abest.

Febres *pituitosas* diversi subfellii est observare; cum quaedam malignitatis damnentur, et abiectione *pituitosarum nomine lentae nervosae* audiant, aliae vero benigniores sint.

Differentiae quaedam methodorum curacivarum in febre biliosa et pituitosa,

Subinde febris nondum adest *efficta*, atque *formata*, adest tamen dispositio febriculosa, et futurae febris pituitosae rudimentum. Eadem quoque *biliosarum discrimina* notabam.

Cum febrilis materies in febre *pituitosa* per totum corpus distracta sit, utut eius non exigua portio primas vias obsideat; patebit, potestatem remediorum in eandem materiem esse *indirectam*, at illam solummodo portionem, quae in ventriculo et intestinis continetur, directe et efficaciter educi posse; quidquid vero materiei in interioribus cavis haeret, illud ab humoribus caeteris extricati, subigi, exterminari vario modo, et morose debere.

Sunt autem hae naturae solius operationes, cuius vires medicatrices magnitudini morbi, et subigendae moli contemperare oportet, incitando, deprimendo, divertendo, removendisque iis omnibus impedimentis, quae salubribus his naturae conaminibus obflare deprehenduntur.

et dispar prognosis.

At vero in *biliosis* febribus maior, certiorque, atque directa remediorum vis est in febrilem materiem, cum eam evacuare possis emetocatharsi.

Methodus *indirecta* non raro fallit, cum solum *oblique* feriat causas febriles. Hinc febrium

pituitosarum curatio laboriosior, tardiorque, prognosis incertior. Crisium errores periculosi, et crises ipsae solenniores in hac febre, quam in billosa.

In febre pituitosa, praecipue provectiore, absente phlogosi, remedium aperiens, resolvens, alterans, subemeticum mirifice confert.

Id vero genus medicamentum flores arnicae suppeditarunt, ut posthaec explicatius narrabo.

Circa finem mensis anginae plurimae inflammatorio rheumaticae, asthmae, peripneumoniae cum respiratione asthmatica, et orthopnoea nocturna: catarrhi pertinaces, qui saepe inflammationem conceperunt: tusses convulsivae infantum: rheumata artuum magis rebellia, diuturnioraque, quam prioribus septimanis, et subinde cum convulsionibus aut universi corporis, aut maxillae, non diu durantibus, item cum phrenitide; prout nempe vaga defluxio aut has aut illas partes laefferet.

Maiores indies defluxionum, et copia, et pertinacia, et varietas.

Puellae cuidam longo, rebeli, nocturnoque rheumatismo, eoque vago laboranti tumor in inguine dextro dolens pedetentim nascitur, itemque sensim disparet. Mercurium dedi, luem veneream suspicatus: non profuit: sero intellexi, rheuma esse huius constitutionis, quod subinde alicubi tumorem excitat. Decepit me et locus tumoris, et dolorum pertinacium nocturna intensio.

Iuencula 20. annorum die Octobris decima, morbi autem die nona, ad nosocomium deportatur; exhibuit symptomata febris compositae ex lenta nervosa, biliosa, et inflammatoria, signa levioris pleuropneumoniae in latere sinistro non desuerunt. Data sunt emollientia tepida. Sanguis iterata venae sectione eductus eoriam pleuriticum

ostendebat. Vomuit etiam amurcam sedata phlogosi. Pulchre habuit, convalescere visa est. Die 20. Octobris pulsus citatior fiebat, validissime, et ferme afflicto tussire coepit. Sputa copiosa et ductilia prodierunt, tandem manente tussi anacatharsis supprimitur, pulsuum subinde vibratio, stupor, grunitus. Alvus toto tempore morosa, clystere sollicitanda, et inperspirabilis, aspera, siccave cutis. Respirationem aiebat liberam esse, et talis etiam nobis visa est, excepta modica spirandi celeritate. Tandem stupor maior, et sine mente. Grunitus assidui, et assiduus, sed inanis, tussendi labor; urinae nunquam flammeae, plerumque naturales, subinde iumentosae, et parcae. Die 24. Octobris periit.

Ex alvi siccitate, et cutis simul ariditate toto fere morbi tempore observata, urinis interim non copiosis, malum ominabar; etsi initio belle habere, et convalescere videretur. Rapi humores ad caput et thoracem aliunde noveram, ubi alvus et cutis urinae exposita ratione se habent.

Ex ore et naribus cadaveris serum flavescens, et odoris gravissimi manabat. Resecta calvaria encephali vasa plurimum turgere, ventriculos vacuos, at infra cerebelli tentorium tres uncias feri, cum modico virore flavescens, continuit.

Plures Puellae eodem morbo detentae eadem methodo sanabantur, tepidis nempe, et emollientibus, et venae sectioni frequentiori, attamen quavis vice parciore. His sputa copiosa, tenacia, mucosa prodierunt, omisso omni stimulo expectorante; cuius impatientissimos hos pectoris morbos vidimus.

Medio mense aliquot iterum dysenteriae comparebant, materie nempe rheumatica, quae nunc frequentius partes supernas, thoracem praecipue infestabat, desertas abdominis sedes revivente.

Puella 16. annorum elapso vere chlorotica, martialium et annorum usu convaluit. Mense Septembri vaga febriculaprehendebatur; nil sumfitremedii, morbum tenui diaetae committens.

Die 1. Octobris me vocat, aitque, a septem diebus alvum esse torminosam, frequentem, cruentam, ita, ut intra nycthemeron decies et quater deiciat. Febriculosam esse, sitive, appetere tamen: tormina erant leviora, et solum imminente deiectione et sub eadem. Abdomini cataplasma ex floribus chamomillae et fanbuci cum lacte curavi applicari: dedi sequens: ℞. aq. chamom. unc. v. olei amygdal. dulc. unc. j. syrupi de alth. et diacod. aa. unc. j. β. Misce. alvus intra vnginti horas penitus mutata est; deiecit raro, absque torminibus, et fiava, pultacea: sanescit.

Post medium mensem cum meridiana tempora multum incalescerent, horis matutinis et vespertini urente gelidoque vento perflatis, dysenteriae quasi postliminio rediturae videbantur. Emissis non profuit, neque catharsis, qualiscunque illa fuerit. Ab opio, etsi iam provectae, ita abhorrebant, ut, quibus id datum fuerat, mox quasi asthmae corriperebantur, et proximo mane, ubi pridie vesperam opium devoraverant, ultro faterentur, se noctu propemodum fuisse suffocatos. Sola antiphlogistica medendi ratio, venae sectiones nempe, emulsa tepida, et fomenta abdominis profuerunt.

NOVEMBER.

Aer serenus, siccus, et modicissime frigidus initio fuit. A die vero sextae pluviae assidue ca-

Part III.

G

debant, quas medio mense nives secutae sunt, elapso biduo liquatae. Inde coelum frigidum, nivolum, nubilosum ad usque mensis finem mansit.

Die 1. barometr. altiss, 28. poll. 3. lin.

Die 21. 29. infim. 27. poll. 2. lin.

Die 29. Calor maximus + 12. gr.

Die 24. 26. frigus maximum $1\frac{1}{2}$ gr.

Calor medius + $5\frac{1}{10}$ gr.

Pauca funera hic mensis vidit, eaque ipsa ex morbis solum longis, et consumptivis.

Postquam die 6. coelum in pluvias diurnas dissolveretur, multi ad Nosocomium venerunt genu alterutro, utroque etiam, et carpis, tumen-
ribus, et acute dolentibus; ita ut immobiles, ut fors dederat, cubare debuerint, tanta dolorum saevities fuit, ubi commoverentur; quieti mitius habuerunt. Noctes difficiles erant, et febris inter sudores profusos assidua sine horrore. Tumentia loca, ubi dolor aliquantum remittere coepit, impressi digiti vestigium retinuerunt.

Februm harum rheumaticarum materie genitrix non una fuit. Phlogisticum quid semper aderat, unde emollientium, tepidorumque, et venaesectiois necessitas. At vero postquam hic mensis madere assiduis fere pluviis coepit, manifestiora illuviei biliosae, quam mensibus praeteritis siccioribus, signa in conspectum prodire, et maior iterum usus emeticorum fieri coepit, qui mensibus praeteritis fuerat perpauca.

In mentem venerat, humidam tempestatem, eamque frigidiorum functioni cutaneae inimicam esse, et quae per extimas superficies deberent excerni, humore frigido corpora nostra nunc ambiente cohiberi, repellique quibusdam ad arcus,

Februm
rheumatica-
rum huius
mensis indo-
les.

illis vero per interaneorum superficies ad praecordia confluere et gastricum sistema inundare; nomine, colore, sapore a bile mutuato.

Aegro, qui nobis committebatur, asthmatico, cum febreret, sitiretque, et pulsus haberet praedurum, detractus sanguis est aliquoties, cum et levamen inde perciperet, crusta pleuritica formaretur. Pleraque quoque symptomata habuit, quae hydrothoracem notare visa sunt. Initio remedia aniphlogistica data sunt; inde vero, quae urinas modice sollicitarent. Tumere et crura et femora coeperunt, tandem etiam abdomen mediocriter intumuit. Ex asthmate periit. Pulmones sanissimi reperti sunt.

uti etiam
asthmaticum.

Complures dein alii, quibus pectus aequè oppressum, et anhelosa et sibilosa respiratio fuit, meliora usi fortuna sunt, mutata medendi ratione: his enim praemissa phlebotomia est, et dein datum emeticum, quod illico respirationem asthmaticam emendavit.

Icteri cum virore flavi non pauci circa medium Novembrem comparebant. Profuerunt gummi ammoniacum aceto scilicet solutum, et salia media.

Frequens
icterus.

Tusses convulsivae in urbe grassabantur, de quarum curatione nihil habeo, quod referam, nisi, eos infantes citius convaluisse, et aegrotasse levius, qui inter tussendum vomuerunt.

et tussis convulsiva.

Referente quodam amico meo, sal ammoniacus nonnullis profuit tussi convulsiva vexatis, aliis gummi ammoniacum, aliis sapo venetus.

Quidam convaluerunt, postquam hydromel purgans infantum Dispensat. Vien. omni secundo die fuerat propinatum,

Cuidam omnibus incassum adhibitis profuisse

alebat decoctum florum arnicae, herbarumque si-
mal et radicum emollientium, adiecto sale medicor-
mortes ab opio inductas, et in cadaveribus bron-
chia glutine obfessa vidiffis.

paracentesis
thoracis sup-
purati initi-
tura.

Hoc mense puellae cuidam dextrum latus
dolore pleuritico compungebatur; dolor erat dif-
fus per totum latus: pleuritidem appellabamus
rheumatico inflammatoriam. Tertia morbi die (21.
Octobris 1779.) in nosocomium suscepta est,
exactis compluribus diebus dolor mitigari, tandem
penitus desinire coepit, et aegra anacatharsi spu-
torum coctorum visa est convalescere. Post No-
vembris initium difficilius iterum respirabat, abs-
que dolore quidem, sed non sine ponderis sensu.

Pulsus modissime febrilis interdum, vesperi,
nocturneque durus, e diurno concitator erat. Su-
dores noctu profusi, in iugulo, ad claviculas,
et thoracem praepressis. Tussis vespertina, noctur-
na, humida initio, at morbo progressu inanis et
ficca: spiratio sedenti, et in anteriora vergenti fa-
cilior, difficilis in dorsum, et impossibilis, ob
suffocationis metum, in latus sinistrum cubanti.
In sedente humerus dexter elatior apparebat; fors,
quod, cavo thoracis dextro nunc graviore, cen-
trum gravitatis magis sinistrorsum recideret. Late-
ris pars posterior, dorsi regionem dextram con-
stituens, videbatur esse magis convexa, atque
protuberans. Thorax dexter in inspirando vix at-
rollebatur, cum totum ferme respirationis nego-
tium perageretur pulmone sinistro; ubi dexter
thorax levissime solum, et nonnisi ob nexum cum
thorace sinistro modicissime elevaretur. Haec inae-
qualis utriusque thoracis elevatio et visu poterat
observari, et imposita utraque ad utramque tho-
racem manu.

Circa octavam Novembris tumor in brachio sinistro durus et dolens repente ortus est, qui admoto cataplasmate emolliente aliquantum mollior, dein percussus, pus dedit laudabile, sed paucum, Die Novembris 12. mamma dextra noctu repente intumuit cum rubore, livore, doloreque magno, postquam genarum per vices rubor, tumor vero aquosus sub oculo dextro, et ad dextrum carpum, livor labiorum et unguium iam per aliquot ante dies fuerat conspectus.

Thorax quoque dexter, methodo *Avenbruggeriana* (*) pulsatus, illo sonitu caruit, quem alias lana thoracis crava, praescripta methodo pulsata, edunt. An et maior thoracis pure repleti calor fuerit, celeriorque illiti cuiusdam humoris in latere affecto exsiccatio, quam sano, non inquisivi.

Die 15. Novembris cubanti thoracem dextrum inter quartam, et quintam costam veram, numero a superioribus ducto, loco sternum propius quam spinam dorsi spectante, perforari curavi: (is enim locus dolorum quondam focus, et centrum fuit) magna vi prorupit pus tenuae subruentum, foedum. Facta deligatio est, manente interim ingenti puris quantitate, viasque sibi per fascias moliente. Aegra levata visa est, attamen eiusdem diei sera vespera, cum

G 3

(*) Vide *Leopoldi Avenbrugger Medicinae Doctoris etc. inventum novum ex percussione thoracis humani et signo abstrusus interni pectoris morbos detegendi. Viennae apud Trattner 1793.* Non facile Medicus reperietur, qui toties pus e perforato thorace emisit, ac idem Cl. *inventi novi* Auctor; ut vel inde non exigua huic invento, eiusque Auctori commendatio accedat.

mane lateris sectio fuerat instituta, vivere desit.

In cadavere pulmo sinister sanissimus fuit, dexter vero in exiguum spatium compressus, et membrana crassa, fibrosa, antiqua obductus, caetera sanus observabatur. Pleura quoque consimili prorsus membrana ex pluribus veluti sibi invicem impositis membranis, firmissimeque cohaerentibus confecta, investiebatur. Abscessus inter pulmonem pleuram formatus fuisse videbatur; ita tamen, ut nesciam, an potius ad pleuram, vel vero ad pulmonem pertinerit.

Inter musculos intercostales lateris sinistri paucillum puris haesit, ea ratione, ut illuc delatum esse, non ibi factum, facile intelligeres.

Iecoris substantia mollissima erat, dilute flava, et perquam friabilis.

Referente Cl. Auenbrugger, qui solus omnium plurimos emissio a thorace pure sanavit, pleuritides rheumatico-inflammatoryae promptius in empyema transeunt, punctura thoracis curandum.

Afferbat, plerosque intra sex septimanas a perforato thorace fuisse sanatos.

Paucos tamen paullo post emissam pus mortem oppetiisse, quam peripneumonicam fuisse existimabat, atque a sanguine natam, validius in pulmonem antea compressum, nunc vero liberum, irruente.

Hinc non unica vice pus omne educit, sed latere perfosso, et emissa exigua puris quantitate contentus aegrum deligari iubet. Pus dein parce, atque inter fascias profluens pulmonem compressum *pedetentim* solum, et *tarde* finit explicari, et incurfanti sanguini moram facit.

Pulmonem in cadavere nostro reperiebamus nondum ex integro explicatum, sanguine tamen non gravem.

Quid si mortes, patacentesin institutam educto omni pure celeriter insequentes, repeteremus a cordis functione repente turbata, confusaque? Cor enim ingenti puris mole dislocatum et pressum hanc repentiam a puris pondere immunitatem impune non feret. Hanc in nostra aegra mortis causam rationi magis congruam, et probabilem magis puto.

Ob eandem rationem *Hippocrates* quoque paucissimam aquam emittere iubet, si in hydrothorace sectis restituatur. *L. 2. de morbis.*

Mortem quoque ex puris conditione praesagire poteramus, oraculo Coo edocti: evadere eos, quicumque suppurati uruntur, aut secantur, si pus purum fluxerit, et album; si vero subcruentum, foeculentum, ac foetidum, perire. *Aphor. 44. Sect. 7.*

Post medium mensem quamplurimi nos accedebant diros articulorum cruciatus questi, saepe vages, horis vespertinis atque nocturnis graviores, ex sexu praecipue sequiori. Quidam febricitabant validius, ut iterato sanguis fuerit detrahendus, omni nota pleuriticus. Plerique febre carebant, etsi morbum febricula inchoasset. Uti sumus remediis ex antimonio paratis, vesicante, decocto stipitum dulcamarae, bardanae, taraxaci, lapathi, liquiritiae, infuso flammulae Iovis, et extracto aconiti. Paucos quosdam cito restituit decoctum eccoproticum multo tartari cremore foetum, eos praecipue, quibus ob paululum amaresceret. Reliqui omnes tarde sanabantur, quibuscunque remediis tentati. Quorundam morosissimos dolores artuum, et febre destitutos, decoctum florum arnicae profligavit.

Quae de floribus arnicae fuerint observata.

Non possum hoc loco praeterire, quae hodie anno de arnicae floribus experiundo atque observando didicerim.

Atque haec, quae modo dicturus sum, idcirco solum dicentur, quod, quae meis aegris tanto meo cum solatio profuerunt, ab alia saepe medendi ratione desertis et conclamatis; aliis quae existimem profutura: non amore novitatis; sine spe, sine metu, sine ira et studio, quorum omnium causas procul habeo.

Non puto sufficere, si asseruero, flores arnicae in febre putrida eminenti quodam modo profuisse; cum febris putridae notio vaga sit, atque indeterminata, et cui nullum adaptare stabilitum, atque immutabilem medicandi modum possis; cum eundem ex oblato primum particulari casu formare, atque consilium plerumque ex arena capere sit necesse.

Sub quibus conditionibus in febre putrida flores arnicae profuerint.

In febribus putridis decoctum florum arnicae propinabam, 1. ubi nulla ullibi alicuius visceris inflammatio subsit, aut ea iam fuerat depulsa; 2. pulsu aut naturali, aut ad eundem proxime accedente, aegro nihilominus debilissimo, et animal functione proiecta; 3. ubi lingua aruit, aut muco multo et fordescente obduceretur; 4. aegro praepremis stupido, tardo, graviter audiente, somnolento, mustitante, subdelirante; 5. in febre putrida puitosa, lenta nervosa, aut eidem analogae, putrida vernali et autumnali; qua videlicet utraque tempestate maior humorum lentor esse solet, et febrium putridarum decursus minus celer, et minus tumultuarius, quam iis in putridis observatur, quae vigente aestate occurrant, atque ex biliosis antea in putridas abierunt; etsi et his non inauspicato flores arnicae aut soli, aut cum eo.

tandem radice medeantur; 6. facta prius primarum viarum purgatione *ανω* aut *κατω*, si quando (quod equidem plerumque contingit) materies aut sursum aut deorsum surgere visa est; item; exanthemate petechiali miliari, aut alio quocunque, existente, vel etiam non existente.

Quae autem observaram in aegro ab hoc remedio mutari, haec ferme fuerunt:

1. Multis ventriculus plus, minusque dolebat, aut flatu et borborygmo vexabatur. Qui sopore, aut sensuum tarditate, et stupore tentabantur, largissimas doses ferebant, et prout alacriores fieri, et habere melius coeperunt, ita conqueri de ventriculo, et incusare oblatum remedium solebant. Verum tunc iam extra teli iactum constiterunt. Cardialgiae etiam graviores mitigabantur, aut ex toto cessabant, ubi *refractor* dosis, sed tanto *frequentius*, propinabatur, ut intra *nychthemeron* praescripta decocti saturati moles fuerit absorpta.

Frequenter carminantia remedia addimus.

Saepe etiam cardialgia ab hoc remedio excitata, qualem ab alio quocunque medicamento inductam plurimum fuisset, averti, tanquam ex inflammatione natam: aegris nostris praeter molestum doloris sensum nihil mali fecit.

Vim *specificam* in ventriculum exerere hi flores mihi semper videbantur, et forte hac ipsa vi febri putridae, quae plerumque suos natales ex systemate gastrico ducit, tam potenter mederi.

2. Quidam ab assumpto decocto per vices vomuerunt, vomitibus modicis non tumultuariis, post longiora intervalla recurrentibus; initio saltem, donec ventriculus fuerit ferendo par.

Plerique decocti gravem saporem horrent, nauseabundi perpetuo, etsi non vomant.

Vomitiones has non compeſcebam; aut innoxias vidi, aut etiam ſalutares.

3. Pauciſſimis alvus movebatur, quæ tamen omnibus facilis erat, et naturali paululum promptior.

4. Vis florum alterans, potenter reſolvens, et ſubemetica omnibus ferme experimentis demonſtrabatur.

5. Plerique ſine manifeſta criſi et pedetentim convaleſcerunt.

Morbi in meliorem ſtatum converſi initium ducebam ab eo ipſo die, quo æger interroganti citius et promptius reſpondebat.

6. Urinam in multis crocea et ferme ictericam cum morbi levamine obſervavi.

7. Quidam levi ictero perfundebantur, quem oculorum album potius, quam reliqua corporis ſuperficies exhibebat.

Nunc qua doſi et forma hoc remedium propinari, paucis dicam.

Plerumque unciam dimidiam, non raro unciam unam, rarius unam cum dimidia, atque unica tantum vice uncias duas, florum arnicæ in ſufficienti quantitate aquæ coquendas curavi, ut decoctum librarum duarum pararetur, adiecto ſyrupo quodam conveniente. Inde omni ſecunda hora æger vaſculum huius decocti hauſit.

Qui hanc doſim ægrius ferebant, ſingulis horis priorem doſim dimidiatam hauriebant.

Raro corticem peruvianum una cum hiſce floribus coqui iuſſi, atque eo ſolum in caſu, ubi aut morbi longitudine, aut ſanguine fortatte nimio eduſto, ſolidorum compages dehifcere, laxa-

sique inciperet, vel vero ubi febris, quae hucusque uno tenore perseveraret, in remittentium tribum transiret, statusque auctus pateretur, et decremента.

Perraro quoque arnicæ radicem adieci, et tunc solum, ubi aegrum alvi fluxus exercebat non levans, sed exhauriens, atque enervans. Tunc vero unciam unam, vel etiam unam eum dimidia, radicis arnicæ decoctioni florum ferme ad finem perductæ addi et momento temporis una coqui curabam, clauso vase, et dein aliquamdiu in quiete reposito, donec refrigeraretur.

Radix arnicæ coctionem non nisi levissimam admittit, quam tamen eiusdem flores sat productam requirunt; ut idcirco a decocto radicis, aut eius extracto speres nihil, quo tamen utroque modo flores profunt.

Parum forte videbor fecisse, si remedium quoddam profuisse demonstrarem, eum medicaminum potius copia, quam inopia laboremus; nisi hoc ipsum ostendam et efficacius fuisse, et indicationibus curativis præ aliâ quacunque re accuratius respondisse.

Periclitabar profecto omnes fere methodos decantatas, et methodorum modos omnes, ut stabilitatem tandem, determinatamque febri putridæ medendi ratione invenerem; cum, qui eo morbo decumbant, potiorum aegrorum meorum partem constituerent, tum, quod hac ipsa in re et opinionum, et methodorum diversitatem conspicerem non componendam:

Eandem, quam multi alii clari Viri, sub hac vel illa medicatione sortem per sæpe non experiebar, videbarque mihi multa detexisse, quæ præcario tanquam vera assumta, falsa licet, opinio-

nes quoque falsas, et methodus iisdem analogas pepererunt.

Verum haec mea de febrium putridarum natura, et modo medendi cogitata publici iuris tum demum faciam, ubi ulteriori observatione maturerint; ne fructu nondum excocto atque immaturo lectorum orexin offendam.

Interea fateor, me floribus arnicæ multo fuisse auspiciatus usum, ac alie remedio quocunque. Sed oportebat et tempora nosse, et morbi conditionem medicamento huic opportunam, huicque a me abunde, ni fallor, explicatam; sine qua opportunitatum cognitione quaecunque medicatio mala est, non remediorum vitio, sed inscientia medentis.

DECEMBER.

Totus hic mensis austrinus, mollis et tepidus fuit, atque aut pluviis, aut nebulis maduit, καὶ πολὺς πλάθος; gelu rarissimo, leviori, et noctu modicissime et subinde solummodo, viarum humorem stringente.

Die 7. mensis nives cecidere tantum ephemerae, die vero 10. atque 11. denuo nives delapsae sunt perquam confertim, sed aequè instabiles.

Die 15. ventus impetuosus nubes dispulit, ortaque die sequenti malacia novas iterum nives conspiciebamus, uberrimasque, sed mox iterum austrino tepore colliquescentes.

Die 30. barometr. altiss. 28. poll. $5\frac{1}{2}$ lin.

Die 22. infim. 27. poll.

Die 31. frigus maximum — 4. gr.

Die 3; caloe maximus + 13. gr.

Calor medius + $3\frac{2}{3}$ gr.

Arthritidum, et rheumatismorum uberrima messis etiam hoc mense fuit; ut id genus morbos aut frequentiores, et επιδημικωτεροϋς, aut faeviores, aut pertinacioris indolis nec viderim ipse, nec fando acceperim.

Defluxionum vix tanta, quae maior vis unquam est observata: par pertinacia et dolorum saevities.

Quibusdam ita vexatis febris erat phlebotomias exposcens, et tepidorum, ac emollientium usum. His sero tandem vesicinis profuit, et universim, utut tarde levantur quacunq; methodo medendi, citius tamen sanabantur, ac illi, quibus dolores fuere sine febre.

Mira variatio symptomatum erat, cum quibusdam pectus repente infestaretur aut dolore pleuritico, aut asthmatica spiratione. Paralytin brachii, maxillae tetanum, emprosthotonum, choleras non praevisas, tormina, mictus difficiles, lumbagines, ischiades, vertigines, et innumera alia incommoda a rheumete furibondo, et vago nunc haec, nunc illam partem impetente productas perferebant.

Evacuantia quaecunq; alterantia ex anti-monii praeparatis, doses refractae ipecacuanhae, bardanae, stipites dulcamarae, aconitum, et flammula Iovis, quorum singula alias mirum quantum profuerunt, in hoc rebelli morbos paucissimos solabantur, nec ullum ab ipso mercurio levamen fuit.

Vesicantia iteratis vicibus eidem plagae imposita nequidquam fuerunt.

Hac tempestate occasio offerebatur experiundi, quantum ferre quis possit extracto ex aconito parati. A minuta dosi incepimus. atque tandem ita auximus quotidie, ut aeger intra nycthe.

meron absumeret partitis vicibus, et absque incommodo, scrupulos septem.

Quartanae
corticis peru-
viani impa-
tientes.

Quartanas quasdam primo solventibus multis, decocto graminis, taraxaci, et salibus mediis aggredebamur, et cum intenderentur, et hydrops instaret, cortice peruviano. Febris compressa est, sed exactis duabus septimanis denuo revertebatur, nisi maiores corticis doses quotidie et diutius devorassent.

tandem flori-
bus arnicae
canatae.

Quidam sub usu corticis continuato in febres continuas inflammatorio putridas incidere.

Placuit ergo quartanis serius oblatis, iisque duplicatis et triplicatis aliam aptare medicandi rationem, in iisque florum arnicae vires periclitari. In observationum mearum summam!

Pulverem florum arnicae ope syrapi corticum aurantium in formam electuarii crassioris redigi curavi, iussique, ut aeger quotidie quater caperet, quantum nucem moschatam aequaret. Qui hac dosi utebantur cardialgiam flatulentam, tolerabilem tamen, experiebantur. At qui maiores portiones absumserant, ventriculo gravissime dolebant paullo post, inter eiulatus, et sudores uberimos, frigidos, pingues, tenaces, cum pulsu magno et pleno, tardissimoque. Alvum experti sunt difficillorem, at solo ferme enemate proclendam.

Cardialgia haec et enemate mitigabatur, et carminantibus variis, opio praesertim, seure et cito.

Quartanae triplicata hac methodo in duplicatas, haeque in simplices, conversae sunt intra non multos dies; eae integro tandem cum reliquo quartanarum febrium satellitio profligatae sunt, absque periculo recursus.

Qui largiores florum doses absumebant, ventriculo gravius dolebant, sed multo citius sanabantur ex febre; quasi ea ipsa permolesta ventriculi affectio, quam flores arnicae excitarent, febriles elideret paroxysmos; ut idcirco gravissimae febrī, et pertinaciori non mederetur, nisi valida, et morbo commensurata remedii actio fieret in nervos praecordiorum.

Non perinde nobis erat ipsos arnicae flores, vel vero eorundem decoctum, exhibere. In febribus putridis decoctum praeplacuit, in intermittentibus vero flos ipse. Decoctum florum vomitum crebrius coniecitabat, sed rarius ventriculi dolorem, eumque leviozem. Praeterea proniores habebant, liberioresque secessus sub usu decocti, quos non nisi laboriosos et raros querebantur, qui floribus ipsis fuisset usi.

Hae ipsa florum arnicae vis in nervos gastricos quosdam explicatus dabit, sublatae quondam eo remedio tussis convulsivae, quae quibuscunque antea medicamentis restitisset. Operae pretium forte non poenitendum is reportaret, qui accuratius in vires huius floris potentes sane inquireret, et vim hanc *cardialgicam*, floribus peculiariter insitam atque specificam, certis nosse affectibus morboſis tanquam medicinam oponere.

Quid? si in morbis quibusdam gravissimis nervorum, epilepsiae, maxillae tetano, aliisque, ubi non raro nimis curtam medicinae suppellectilem querulamur, remedii huius *cardialgici* vis exploraretur?

Plures scorbuto incipiente affecti hoc mense ad nos venerunt gingivis consumptis in inferiori praecipue maxilla, et cinereis dentibus, atque

Scorbuto levior passim.

a gingiva desertis, anima foetente, doloribus vagis, vespertis et noctu acutioribus Puella unica prae caeteris gravius multabatur. Longis antea intermittentibus vexabatur: tumidulo et pastoso habitu erat, atque a tribus mensibus lividis, latisque maculis per crura et femora hinc inde sparsis, itemque perechiis scorbuticis, rotundis nempe, obsolete rubris, diametrum grandioris ciceris habentibus, et creberrimis per brachia et omnem corporis truncum disseminatis variegata. Mictus cruentus, pallidissimae et evanescentes gingivae, et animae foetor peculiaris. Sero lactis cremore tartari parato, et herbarum antiscorbuticarum conservis sub huius mensis finem sanescebat.

Scorbutica haec labes videbatur aliquantum epidemica esse, ob assiduum humorem atmosphaerae.

phthisis incipiens solis antiphlogistica sanata.

Phthisim *inchoantem* in Textore sanabamus phlebotomia repetita, sed singulis vicibus paraciori; vegetabili victu, et potu tepido, atque emolliente.

Quam nos ideam habuerimus de huius phthiseos natura.

Hanc phthiseos speciem ab aliis quibuscunque distinguebamus: erat enim potius *chronica atque occulta aut pleuritis, aut peripneumonia in supurationem iam iam transitura; aut forte in exigua atque sanabili plaga iam modice suppurata.*

Thoracicas id genus inflammationes sub *incipientis phthiseos* nomine antiphlogistica hac methodo et sanavimus ipsimet, et sanatas ab aliis accepimus.

Paucas febres inflammatorio-putridas hoc mense habuimus curandas, longas, taciturnas, non tumultuantes, pulsibus vix mutatis, cute universa et linguis aridis, tussiculosas, et subpe-
ripneu

ripneumonicas, atque *αρισιμους*. Venae sectiones repetitae, non profundae, emollientia, tepida, humectantia, et situs corporis erectus, tandem delectum florum arnicae, profuerunt.

SECTIO III.

DE

CAUSSA ET SEDE

PHRENITIDIS

Complures ad nos ferebantur, qui inter furores insaniebant. Plerosque non magna febris tenebat, si eiusdem mensuram ad saltum arteriarum dimetiariis, quosdam perobscura, paucos elatior: ferebant tamen omnes, etsi varia intensione. Quibusdam oris, et linguae conditio, uti in sanis, observabatur. Paucis a naturali harum partium habitu non magnus recessus; lingua modicilline, aut albida, aut flavescente.

phrenitidis
nobis obiatae
descriptio.

Omnibus, quousque mens sana fuit, morbi initia ab horrore sunt coepta, summam solum cutem perstringente, vago, atque per vices: obtusa cephalalgia, intermisso denuo calore insueto, et artuum lassitudine, ac minuto ciborum desiderio. Vesperis, noctuque paullo difficiliter aegrotabant, obambulantes tamen et suis quisque laboribus functi.

Tandem mente laborare, sed diversa ratione occoeperunt. Hi enim repente in furias agebantur; illi prius convulsi epileptica convulsione, aut grave animi deliquium passi, soluta nervorum distensione, aut lipopsychia insaniebant. Pauci desipere pedetentim, atque intervalla, plerique inopinato et graviter et cum furore coeperunt.

Id animadverti, non eadem intensione eos interdium noctuque ferocire, sed esse quasdam ferociae remissiones, nulli plerumque horarum periodo alligatas; subinde tamen statim tempore recurrentes, atque ita, ut meridie mansuetius, vesperi gravius, noctu gravissime, furerent cum eiulatu, taurino musculorum robore, collis dentibus, convulsi vel solis maxillis, vel etiam corpore universo. Sudoribus plerique disfluebant. Omnium sere tendinum assidui saltus, aut tremulae micationes. Quidquid ore auriendum offerres, aversio pertinax: sicca alvus: lotium paucum, et raro missum, et si quid excipi poterat, crocum, atque icterodes.

Pulsum habuere plus minusque acceleratum, atque eundem in tribus viris deprehendi, instar percussae chordae vibrantem.

phreniticorum
quorundam
historiae.

Quorundam Phreniticorum historias narrabo, eo animo, ut quae morbi natura, ac sedes fuerit, et quae soleat plerumque esse, non ego ipse statuam, sed dispar exitus morbi; disparem aequae medendi rationem consecutus.

De phrenitide vero haec solum carptim agam.

Tertius annus est, ex quo iuenculam mihi concredidderunt parte semper, tardius, atque solito aquosiora menstruantem, aliquot iam diebus leviter febrientem, morosam, multa praeter morem ineptientem, minus appetentem, ac lassam. Fuit, qui febrim intermittentem praediceret. Ea

aegritudinis praeludia fuerunt: obambulabat, sed aegre.

Tandem apertius et desipere, et febrile, mihi committi.

Res summam memoria teneo, unde ista depromo, cum, quae in singulos acta dies essent, negotiis aliis tunc longe plurimis districtus in pugillares non retulerim; sed sinister eventus morbi, ut quem curare nequiveram fidelem sui memoriam reliquit.

Febrientem accepi, et placide delirantem. Pertusa semel atque iterum vena, datisque, quae alvum per epicrasin, et diutius sollicitarent, mita delirium in ferociam commutabatur. Febris in initio non magna, nunc nulla videbatur, et si quid febrim argueret, id facile vigiliis assiduis, iactitationibus, clamoribus, et irritato per haec humorum circuitu tribuebam.

Cum aegram itaque apyreton iudicarem, delirium assiduam, ferox, atque per multas septimanas; multa, quae maniae mederi sunt observata, adhibui, et fere pleraque, si emeto-catharsin excipias. Purgantibus usam noveram diu, et absque emolumento, quin sub ipso eorundem usu desipientiam placidam abuisse in furias. Hinc ab emetico separabam nihil, metuebam primum, in ea aegra, quae pharmaco etiam multo mitiore quam longissime esset a sana mente dimota.

Item novem septimanae labebantur inter assiduas furias. Donec aegra in alium locum transferebatur, ad Maniacorum videlicet ergastula. Ibi curatam novi, etsi, qua methodo, ignorem.

Ex iis, qua mihi referebantur, gratiola una, atque altera vice propinata sanctam conicio. Sed ad alios non absimiles casus properemus.

Aestate anni 1776. aliam ad me Iuvenulam deportarunt, delirantem aeque, sed absque furore, mihi que narrarunt, ab aliquot iam diebus leviora frigora, caloresque intermissos, dedolationem, anorexiam, et oris amarorem esse questam; omni alterna vespera luculentius febricitasse, etiam ut plurimum, atque Herae morosiori, faepiusque adversa valetudine tentatae, etiam noctu fervientem. Sub ipsis accessionibus mens vacillabat, atque etiam aberrabat. Febrim biliosam esse Medicus, qui vocabatur, aiebat, deditque scrupulam pulveris ipecacuanhae. Vomuit perpaucam pituitam, at nil emendatur: ad me defertur, multa et inconcinna loquitur, attamen non ferocit. Febris assidua vario tempore exacerbata, et sub hisce exacerbationibus desipientia maior.

Sanguinem compluribus vicibus detraxi, modo bonum, modo crassa phlogistica crusta cooptum, atque ex venis variis, pedum, brachiorum, et iuguli. Sanguisugae ad tempora, vesicantia nuchae, postea capiti adplicata. Verum sub horum usu desipientia in ferociam abiit assiduam: febris magna, tendinum saltus; atque per vices accedens trismus.

Hac methodo eum proficerem nihil, reducere humorum impetum ab encephalo volui operantium leniorum. Sed nec ita profeci quidquam. Aegra aeque ferocit, attamen minus febris, sed virium iacturam mollities pulsuum testabatur. Mutato consilio ad nervina, et camphorae doses largiores ventum, cum eius remedii vim in non ab simili morbo clamorum Scriptorum observationes quaedam nobis facerent testatam.

Post diuturnum horum usum delirii ferocia primum, deinceps etiam lucidis intervallis distinguitur:

vandem apta, concinnaque loqui, sed immodica garrulitate, cui si diutius indulgere permittebatur, ferri denuo mens exlex coepit, et ad ineptias divagari; aegra nihilominus obambulante, caeterisque actionibus ad modestiae normam compositis; atque ita diutius fatuitatem inter, et mentis sanitatem ambigebatur. Demum cortice peruviano, et foliis aurantiorum est usa.

Exactis tribus mensibus, crurumque oedemate, quod sub ultima morbi tempora accesserat, depulso, sanata domum repetiit, sed ita, ut possum dubitare, secunda valetudo medicinae, an corporis beneficio contigerit.

Tres adhuc historias narrabo, etsi complures suppetant mox enarrandis conformes, sed quas ob id ipsum non proponam. Collectae observationes, et numero plures, et eventu diverso in re non diversa huic mentis agitudine exactius intelligendae forte quid lucis affundent.

Ita posthaec confidentius persequentur hocce
parietibus textum caecis iter.

Faber ille ferrarius, qui No. 11. decubuit, pulchram nobis in hanc rem observationem dedit. Fuerat is annorum 44. lacertosus, corpore breviori, sed denso, atque compacto. Nosocomium adiit 13. Junii 1778. atque, se iam a se diebus lassum esse, minus appetere, levique per vias, maxime vero sub vesperam, horrore perstringi; ob haec ipsa incommoda nudius tertius Medici cuiusdam suasu brachii venam secuisse. Nihil emendatum esse; quin potius tremorem mox ab educto sanguine accessisse totius corporis (tremebat totus cum haec narraret, quemadmodum sub accessione febrili solet); hucusque nondum praeter morem decubuisse, atque operi fabrili, morosius tamen, vacasse.

Pulsus habuerat a sanitate vix abundantes, vibratos aliquantum, modicissime acceleratos. Nulla gustus aliena conditio, et lingua levissime ad radicem albescens, mens firma, et sermo promptus: alacritas: in sudores fuisse per hosce valetudinis adversae dies proclivem aiebat, et urinas paullum magis, ac ordinario tinctas.

Aiebam adstantibus, febrim esse perquam exiguam, febris biliosae solum rudimenta: rem probabilius posse totam componi remedio leviter salito, blandissime alvum sollicitante, potu aquoso, mellito, postea.

Eum diem in seram usque noctem, quemadmodum narraui, transiegit.

Altera die, (14. Junii), cum aegrorum cubilia peterem, procul clamores audio late sonantes; mox hominem furis agitatum ipsummet video, qui vinculis cohiberi, ob insolens robur, vix poterat. Aiebant custodes, nocte fere media repente furere coepisse, horasque noctis reliquas vociferatione assidua turbasse; vincula sat firma aliquoties perrupisse, multa undique inlecta manu vix potuisse coerceri; non vidisse se ullum a multis retro annis, qui tantis viribus polleret, neque tantopere efferatum. Sudores profusi, assidui, toto corpore depluentes; pulsus vibrati; urinarum conditio me laet, cum aeger lectam comminuerit.

Illico tria grana tartari emetici exhibeo; non vomit, non deiecit, nec ulla ratione a minuta hac dosi affici videbatur,

Exacto horae unius spatio portionem emeticam octo granis tartari emetici foctam ita propinari iussi, ut dimidiam portionem modo absumat, alteram exacta dimidia prima hora, et prima

dolis proposito responderet. Foemina aegrorum
custos potiunculam propinat, quam aeger, vinum
esse exclamans, ita avide ingurgitabat, ut, aesti-
matione facta, septem grana tartari emetici hau-
ferit uno fere haustu. Custos, utut dividere por-
tionem iussa, hac prompta bibendi voluntate uti
voluit, atque ita plus, quam mandaveram, in-
gessit, verum.

— — — *ut saepe iam in multis locis*
plus insciens quis fecit, quam prudens, boni,
ita etiam nunc auspicato hic error contigit, ter
enim biliosa vomuit, ter deiecit. Manabant uber-
rimi sudores. Mox remittere furor, placide dein,
et rursitando delirare. vespera appetente indor-
mire per vices, et tandem compluribus horis som-
no non interrupto, tranquilloque ultra mediam
noctem soporari. Versus auroram diei 15. Iunii
evigilat, reducta mente, et prorsus sana.

Ex eo tempore decocto tamarindorum, radi-
cis gramini, taraxaci, elchorei, et tartari cremo-
re usus, ac paucos post dies sanus ad suos rediit
valetudine, ut posthac innotuit, constanter bo-
na (*).

Autumno anni 1778. Famulus Illustrissimae
Comiti de B** in nosocomium susceptus est men-
te lapsus, et furens. Quatuor, an quinque, die-

L 4

(*) Gaudeo, me huius curationis testem, egregium
Carol. Guglielm. NO-E posse compellere, quem ob prae-
claras integerrimi animi dotes, ob eruditionem multiplicem,
in artis spes et incrementa natum, Viennae tunc amaba-
mus, nunc vero Augustae Vindelicorum commorantem in-
viciissimi desideramus.

bus antea, cum multum hinc inde cursitando iu-
caluisset, et cerevisia immoderatus ingesta sitim
restringeret, mox capite doluit, et frigit per
vices, et praeter morem. Doluit quoque thorace
dextro ad costas spurias, dolore pungente, non
valde intenso, et sine tussi: non decubuit.

Instituta phlebotomia, atque extracto coria-
ceo sanguine, non iuvabatur. Linguae et gustus
ea ratio, quam in recte valentibus videmus. Vef-
peri eius diei, quo sanguinem eduxerunt, mente
detectus delirat, torvo aspectu, celerrime rotatis
oculis, et quasi prominentibus cum eiulatu, et
oestro percitus. Perfluebant ex omni corpore su-
dorum rivi, pulsu arteriarum vix citiore, va-
runtamen vibrato. Fit altera venaesectio eadem
vespera, quae sanguinem aspectu bonum dedit,
sed aegrum non levavit. Noctem inter furias exegit
cum interdum cicuratus delirasset.

Altero delirii die circa meridiem nobis com-
mittitur; iis horis, meridianis nempe, cum domo
effereretur, in via respiscere aliquantum incoe-
pit; ut adveniens et apte loqueretur, et quod
initium morbi fuerit ad id usque tempus, quo
mentem amiserat, adamussum referret. Nondum
integra hora ab adventu in nosocomium praeteri-
verat, cum denuo fureret, pulsu forti, pleno,
vibrato, sed vix praeter ordinem accelerato; inter
assiduos subsultus tendinum, et sudores largos.

Sanguinis ex nocte perparum dextraxi, visu-
rus, et quomodo phlebotomiam ferat, et quae
conditio sit eiusdem emissi. Eum crusta phlogisti-
ca carentem vidi, et superficie laetissime rosea.

Mulfam et poscam adiecto sale medio mitiori
frequenter, et assatim propinavi, atque intesto
clystere alvum sollicitavi.

Cum eo tempore, quo pridie mitius delirarat, videlicet meridie furor adeo non remitteret, ut potius novis auctibus cresceret, grana quinque tartari emetici ex quatuor unciiis aquae haurienda dedi. Ter inde stomachum exoneravit, nausea gravem, ventrem sexies. Billa vomitu reiecta est flava, et amurciosa, sed mole non maxima; bilis etiam alvo secessit longe copiosissima, morbi fax, et origo. Mox cicurari aliquantum, et tractabilior esse; dormire tandem, somno ea vespera inque multam usque noctem producto, inter exiguos, rarioreisque tendinum, et digitorum lusus, Post mediam noctem evigilat, sui plenissime conscius, et compos.

Ab eo tempore mens, quam rectissime valuit: sudores imminuti tandem nulli fuerunt.

Ufus est decocto radicum graminis, taraxaci tamarindorum, et tandem, elapso non multo tempore, domum abiit; etiam nunc, dum haec e pugillaribus excerpo, plane sanus.

Id addo, hominem ante aliquot annos gravi terrore perculsum fuisse, tuncque etiam convulsus: sed et antea, et posthac sanum vixisse.

Famulus Baronis P** 37. annorum die 17. Decembris 1778. mane lassus, et capite dolens inhorruit; pituitam suapte vomuit; intercurrente per vices fugitivo calore. A meridie commodius valere videbatur, obambulabat, gustum equidem non depravatum, at anorexiam, questus.

Meraciorem cerevisiam et eius largiores haustus amasse, ad crapulam usque, Domestici restabantur.

Haec incommoda quotidie recurrebant, donec die 21. Decembris Medicum accederet, qui herlii, totiusque familiae valetudini curandae prae-

erat, is pulveres ex sale medio et rheo confectos praescripsit, per vices absumendos.

Die 23. Decembris a meridie idem Medicus ad aegrum accitit, totis artubus trementem, sicutulosum, et capite valdopere dolentem; cum pulsu duro, pleno, atque accelerato. Alyum a sale medio, et rheo aliquoties fuisse motam comperit: oris amator nullus; nullae nauseae. Mox sanguis eductus est, crustam postmodum phlogisticam exhibens: remedium refrigerans, nit osumque propinatum. Cum morbus ad vesperam intenderetur manifestus, alteram iam multa nocte phlebotomiam instituunt, sanguine corium phlogisticum denuo formante. Copiosus limonadae potus dabatur: nox absque somno, et inter deliria exacta.

Die 24. Decembris mane convellitur. Vesicantia ad furas applicantur, et mixtura ex spiritus salis ammoniaci, aceto saturati, drachma una, syrupo papaveris albi, et aqua stillatitia convenienter propinatur. Delirat assiduo, et cum furore; nisi forte Herae aut admonentis, aut increpantis, conspectu respisceret aliquantum, et componeret: nox infomnis, et cum furore.

Die 25. Decembris meridie ad nosocomium deducitur. De morbo interrogatus apte, atque omnia exacte usque ad id temporis, quo mente labi coepit, narravit, et tremuisse se totis artubus per omne hoc morbi tempus, tremens addidit. Nunc vero frequenter sibi poplites quasi succidi, velati iamiam lapsuro. Conditio linguae et faucium quemadmodum in sanitate; sed pulsus fortes, et pleni, vibratque eum aliqua celeritate, et uberrimi sudores aderant.

Atque cuncta concinne atque ex ordine, quem-

admodum gesta fuerant, referret; nihilominus aspectu, sermonisque insolita promptitudinæ a sana mente assenti quid attonitique, atque etiam rerum suarum incurti, prodebat.

Brevi morbi historia vix absoluta, cum in plura voluigram accuratius indagare: delirare furiose coepit, furore vesperi, noctuque intensiore. Ad nos venienti vesicantia detrahi curavi.

26. Dec. ægrum assidue, sed mitius, furcitem inventi, eumque, quod antea recusavit, strenue bibentem. Alvum noctu bis posuit. Collecta studiose atque asservata urina sedimentum lateritium, aut potius cinnabarinum deposuit. Pulsus et sudores, ut pridie.

Horis autemeridianis grana quinque tartari emetici in quatuor uncis aquae soluta dedi, atque uno haustu potanda. Vomuit inde sexties pituitam non copiosam, cum pauca bile: quaternis secessibus multae biliosae faeces excernebantur. A vomitu mitius delirare et taciturne, ac quaedam subinde quasi mentis reversurae signa dare. Qui antea lectum conspurcaverat, iam nunc exculpum perit, atque matulam lotium missurus. Urinae quaedam iumentosae erant, quaedam vero propemodum naturales, aut a naturalibus intensiore solum flavedine differentes. Lingua per vices arescebat. Sudores, et pulsus hucusque nil mutabantur. Potus multus ex aqua simplici, aceto et melle. Noctem placide delirans et insomnis exigit.

27. Decembris mane vomiturit, vomitque paucam pituitam; quietior est, atque ita compositus, ut manibus subinde liberatas potuerit a vinctulis dari; subinde etiam apte respondet, delirio licet identidem recursante. Urinae et pulsus iidem: lidem etiam potus medicati, adie-

Ho nitro et tartari cremore. Hac vespera cum denuo inquietior, quin etiam ferox, redderetur; pulsu plenissimo, vibratoque, undecim uncias sanguinis detraxi, qui crustam plumbeam, tenuem, modice contractam, et serum multum atque caeruleo-viridescens monstrabat. Ea nocte ad singulos potum refrigerantium haustus pituitam non paucam leviterque virescentem vomebat. Nox infemnis, inter sermones ineptos, sed absque furore.

Die 28. Decemb. mane dormit, remotis vinculis, mente constat, lassitudinem magnam, sitim, et gustum vitiatum quaestus: peraro haesitare videtur, quasi denuo mente lapsurus. Circa meridiem eius diei emeticum denuo propinabatur ex scrupulis duobus ipecacuanhae, et grano uno tartari emetici paratum. Inde decies multa, biliosa revomuit, deiecit: mens inde perfecte sana; febris vix ulla; levis tremor artuum; sudores exigui.

29. Decembris nulla febris, mens sanitas perfecta. Nullus ullibi dolor, lingua humectata, leviter albescens, urinae croceae. Decoctum ex radice graminis, taraxaci, et fructibus tamarindorum cum succo citri et saccharo.

30. Dec. nox bona, apyrexia plena. Remedia eadem. Per vices e lecto surgit.

Locus ille, quo de sede prenitidis disceptatur, atque eidem medendi ratione, magnus est hercle, et a non paucis vexatus. Quibusdam enim phrenitides viscebantur encephalo inflammato; cum aliis eiusdem visceris inflammatio non infrequenter occurreret, etsi aeger, quamdiu in vivis erat, non deliraret. Non raro nihil omnino quod accusares, aut nihil saltem, quod non alibi saepius, quia

praegressa phrenitis esset, conspectum fuerit, intra calvariam reperiebatur, ut phrenitide mors fuerat.

Non unam eandemque ubique ac semper esse phrenitidem arbitror, nempe non unam semper, eandemque phrenitidis causam, nec causae sedem.

Febres phreniticas aequae inter se differre existimo, ac febres *ophthalmicas*, *anginosas*, *pleuriticās*, *peripneumonicas*, aliasque; quae quantum et genesi, et medendi ratione discrepent, alibi est abunde dictum. Amabo enim, si ophthalmiam videas, ruborem oculi nempe, doloremque cum motu febrili, num eadem ubique aegritudo erit? nonne haec febris *ophthalmica* (si fas sit hac compellatione uti) diversas habere origines, causasque potest, et diversam exigere ob id ipsum medendi methodum? Febris *ophthalmica inflammatoria* esse solet, in aliis *serosa*, *rheumatica*, *gastrica*, seu *faburralis*, atque in aliis denuo alia.

Ea ipsa ratio etiam in phrenitide obtinet, morbo videlicet saepius differente.

Quodsi forte curanda quaedam febris occurrat, quae more phrenitico mentem turbat, male solum plerumque delirium spectamus, quasi is morbus princeps esset, et non potius febris cuiusdam quoddam accidens non necessarium.

Has, quas ego videram, phreniticorum febres, fuisse aut *biliosas*, aut *inflammatorio biliosas*, existimo eventu posse probari; atque hanc ipsam speciem phrenitidis esse idcirco multo frequentior, quod et ipsa princeps febris, gastrica nempe, praeceteris febribus sit multo crebrior, annis omnibus, atque etiam per omnes terrarum tractus.

Dum huius phrenitidis sedem (de hac enim

Diversas dantur febres phreniticae, seu phrenitides, quod exemplo illustratur.

Quantum ratione saburra

ventriculi en-
cephalon affi-
ciat.

sola loquor) euis hinc exempla retuli, in abdo-
minis faburra statuo, non id dico, rationem me
nosse, qua ventris illuvies valeat encephalum tur-
bare; fortasse enim nihil omnino morbosae mate-
riae ad cerebrum ablegatur, sed aegrotante ven-
triculo ob inexplicabilem quemdam consensum en-
cephalum aequae aegrotabat; fortassis etiam id fit,
quod in ophthalmia biliosa ac saburrali accidere
saepe videmus; quod aequae evenire in erysipelate
solet, morbo nempe ex ventris illuvie nato. In his
enim morbis, quorum uterque natales ex abdomine
deducit, particula materiae, decerptae nempe ex ab-
dominali faburra, ad oculos dimittitur, aut ad
locum erysipelate tentatum: videmus enim rubentes
oculos, et acrium lachrymarum imbres, atque
erysipelas ipso aspectu docet, materiem alienam
esse aegrotanti loco infixam.

Huius ergo phrenitidis sedes concipere for-
tassis *binas* possumus, in praecordis unam, infa-
tuante humore, biliformi, putrido, aut qualicun-
que farctis; atque alteram in ipso encephalo,
quod eiusdem dementantis materiae particulam,
ut veterum phrasi utar, atraxit.

Videre igitur in cerebris demortuorum et
vasa infarcta, et rubores praeter morem, et alie-
nos latices frequenter licebit, etsi morbus in in-
fimo ventre suum habuerit promptuarium, suam-
que penam; ignis sacri, atque ophthalmiae sa-
burralis exemplo.

Emesis suo tempore, hisque, quae antea acta
esse oportet, praemissis, instituta, et ventris sa-
burram eliciet, novaeque metastasis generandae,
aut prioris alendae ansam rescindet, et ipsam for-
te materiem e ventre allorsum iam dimissam, at-
que alicubi pertinacius adhaerentem, submovebit,

concussu salutari corporis totius, aut largo sudorum proventu, hi enim ab emesi ubertim manant.

Verum quoscunque haec res explicatus poscat, is semper veluti canon, atque regula obtinebit, a qua impune deflectere non licebit: *inquirendum esse in febrium indolem, easque, misso non necessario symptomate, directe esse oppugnandas.*

Unde divisis
phreniticis
his repetenda

Atque id non solum in febribus phreniticis factu opus esse existimo, sed etiam in omni alia quacunque febre, quam eminentis quaedam affectio topica comitatur, angina, pleuritide etc.

Symptomatis cuiusdam apparentis magnitudo plerumque Medicum inauspicato abducit a contemplanda febris natura, et eum in se totum convertit, insolentia rei, veluti monstro, percussum.

In phrenitidem apparenter eandem, re diversam, eidem plerumque methodo subicimus, errabundae potissimum, atque incongruae; qualem nempe illam esse oportet, quam nulla morbi determinata notio regit.

Epicrises
phreniticum
antea narra-
torum.

Ipse non eandem in quinque phreniticis medendi viam institi, etsi debueram; in morbo nempe, prout is mihi offerebatur, his quinque vicibus eodem.

In prima aegra leniorum purgantium usui, eoqua protracto confusus sum, ea nempe ex opinione, id aequae confici atque etiam tutius purgante posse, frequentius propinato, quod vomitorio.

Purgantibus, utut antiphlogisticis, morbos evidenter saburrales efferari vi, atque intendi non raro; quos emesis, si ex simillimis, et quam plurimis casibus iudicium formare liceat, repente iustulisset.

Attamen id etiam observavi, febres quasdam alias, aequae ex ventris infimi saburra natas, mihi pharmaco alvum pluribus diebus movente fuisse sublatas.

Inde est, cur non existimem, esse indifferens, an emetico, an vero purgante in febre saburrali utamur, nec alterum posse alterius vices supplere.

Dispicere igitur oportebit, an materies sursum, an vero deorsum turgat.

In cura huius aegrae debueram misso delirio in morbum principem, febrem nempe saburralem inquirere, eique a fronte occurrere. Non enim commentitia lex est, neque a veterum placitis deflectens: morbi iugulum premendum esse, non circum-eundum: sed cautos esse, atque oculos oportere, ne forte iugulum putemus, quae solum aut manus, aut pes foret.

Phrenitis eiusdem aegrae, postquam febris deseruit, in maniam convertebatur, delirium nempe apyretum.

phrenitidis
in maniam
conversio.

Quidam, qui maniacis olim non paucis medebatur, eiusmodi mihi narravit, unde collegi, plerisque maniacos initio Phreniticos fuisse, ut ubi febrem obscuriorem (si febrium notas ex pulsu fere solo captamus) iam inde a morbi principio Maniaci dicerentur, et febris expertes.

Id etiam asserbat, se multos, et fere omnes recentes maniacos sanasse, cum multo solvente potu praemisso, et phlebotomia una aut pluribus, infatuantem fomitem ex eorum ventriculis evulisset. Atque ea in re patrum nostrorum consuetudinem sequebatur: fuit enim antiqui moris, delirantium animos helleboro detergere.

Altera Iuencula febre laborabat manifesto biliosa; sive ad Medici, qui prior aegrotae curam gessit, assertum attendas, hominis exercitati: seu id spectes, quod febris certus, demensisque momentis accresceret, atque iterum modice subderet.

Emesim ab eodem Medico concitatam non suffecisse, mirari desinet, qui noverit, illam paratissimam fuisse, et ab exigua vomitori d. si factam et in corpore ad vomendum non praeparato, tanta igitur aegritudine minorem.

In noloscomio vero periculosam medicationem subiit. Copioso equidem atque pro potu materies vitiosa, et morbum committens diluebatur; at, quod via et brevissima, et tutissima, eam totam eveheret, nil fuit.

Misso non paucio sanguine, et exantlato systemate venoso arteriosoque, alienus isque dilutus humor intra vitae hospitia receptus universum corpus oberrabat; donec tandem ad varia cola errabundus ferretur, atque aut artis stimulis, aut medicatricis naturae vi a tergo pulsus diversos sibi exitus ac fugam quaereret, morosam quidem ac tardam, neque sine omni prorsus desertae stationis damno.

En crisis difficilem, saepe inadaequatam, et mille periculis implicitam.

Qua phrenitidis specie tres reliqui phrenitici laborarint, prompta medendi ratio, et eventus docet.

Id solum difficile videtur, ut adcurate determines, an vera, atque inflammatoria phrenitis sit, an vero sympathica, aut etiam aliunde proveniat.

Et si enim in scholis Medicorum phrenitidum distinctiones adcurate tradantur, earundem tamen

diagnosis penes lectos aegrorum non raro anceps reperitur.

Ambigua
sunt inflam-
mationis encephali
signa.

Quippe multa, quae inflammationem praesentem indicare dicuntur, eamque encephali praecipuis, decipere visa sunt non raro.

Ut a pulsu initium faciam, is saepe durus et vibrans inventus est, etsi nulla praesens inflammatio fuerit; atque alia vice debilis et mollis, ubi phlogosis encephalo profunde insidet.

Aetatem viridem, et calefacientium usum, sicubi in eodem homine febriente, ei phrenitico concurrant, inflammatoriam phrenitidem indicare nemo facile dubitabit. Verumtamen aegri nostri omnes aetate floruerunt, atque unus eorum cerebre meraca, et vino abuti solebat, etsi nullus eorundem inflammatione encephali laboravit.

Cephalalgias validas phrenitidem veram antecedere afferunt; quod quidem ut saepe fieri non nego, ita semper accidere inficio, contrarium doctus. Cephalalgia gastrica, febrium biliosarum, putridarum, malignarumque comes plerumque praeter caeteris saeva est, atque ex hac ipsa dolorum intensio non raro eiusdem indolem et causam dignovimus, nullatenus inflammatoriam.

Immoderatus vigiliis, quas inter vere phrenitidis causas Boerhaavius recenset, bis vidi spuriam fecisse.

Faciei rubor et turgor, atque oculorum pars alba velut sanguine suffusa plethoram et inflammationem non raro notant; at vero eadem symptomata in quam plurimis febribus, biliosis, putridis malignis a me fuisse frequentissime conspecta, fidenter aio.

Adde etiam illud, deesse nonnunquam notas omnes, quae corruptam atque acrem bilem
circa

circa praecordia haerere, comuniter docent.

Non haec idcirco prolata velim, ut haec accidentia in determinanda phrenitidis indole negligantur, sed ne in formanda diagnosi difficillima iisdem solis fidamus.

Tempus anni, morbi congeneres, eorum accurata cognitio, quae delirium praecesserunt, morbi remissio per vices, iuventium et nocentium notitia, scientia, earum rerum morborumque, qui passim, et caeteris frequentius eveniunt, et facultas quaedam vel occultissima dignoscendi, usu comparanda, verbis non describenda, medentem melius instruent, quam scholarum praeccepta.

Divisionem phrenitidis accuratam, et quae omnes delirii febrilis species complectatur, statui nullam posse existimo; quemadmodum nullum quoque febrium partitionem habemus completam, neque habere possumus.

An, et quomodo conditio possit praecellere phrenitidis divisio?

In tanta enim febrilium causarum infinitate, quarum singulis respondebit sua humorum, solidorumque crasis vitiosa, et sua febris, necessum, omnino erit, febres esse non solum innumeras, sed etiam summopere ab se invicem differentes.

Iam vero vix ullam febris speciem dari putato, quae non aliquando encephalon quaecunque ratione afficiat; aut dolore, eoque vario, aut functionem eiusdem laesione varia; atque vix ullam febris speciem, quae non aliquando sub certis quibusdam conditionibus encephalon ita afficiat, ut aeger phreniticus dicatur.

Et t ergo phrenitis symptoma quoddam commune quam plurimarum febrium, inter sese summopere licet differentium; quemadmodum id de calore, frigore, cephalalgia, siti, sudore, atisque

comunibus febrium non necessariis accidentibus discernimus.

Quemadmodum ergo in febrium partitione non omnes omnino febres complectimur, neque ob dictam rationem complecti possumus, sed solum *quasdam, easque cardinales, ac primarias* statuimus, reliquas vero in partitione non expressas ad eam febrium cardinalem reducimus, quaecum aliquam quoad causas, decursum, et maxime quoad methodum medendi analogiam habent, reducere solemus, ita etiam agendum reor in phrenitidis partitione.

Non id ago, ut phrenitidis partione hic dem; sed ut, quid difficilem eam reddat, quidve in ea stabilienda sit observandum, ostendam.

Inadequatas
plerorunquē
Auctorum divisiones
et
definitiones
phrenitidis.

Hinc, qui vel in solo encephalo inflammato phrenitidis causam quaesivere, morbum latissime patentem nimis arctis limitibus circumscripsere; aequē ac illi, qui eandem, encephalo sano, subter praecordia locarunt, sed neque ii phrenitidi omnem ambitum complexi sunt, quibus placuit utramque hanc phrenitidis speciem ita admittere, ut alteram nullam agnoscerent; cum pluribus, quam binis solum his locis, supremo atque infimo ventre, discludi infatuans causa possit, eaque ipsa summopere differentis indolis esse, et diversissimo modo mentem laedere.

Idcirco differre phrenitides debent, pro ut et *locus* phreniticae causae, et eius *indoles*, et infatuandi *modus* differt.

Cum haec praenitidum differentiae negligenter, idemque semper et ubique morbus statuerunt, ubi mens febrientis erat diutius emota; id accidit, ut Auctore diversimode de morbi sede, causis, et accidentibus, ac medendi ratione opinari-

varentur, et quam maxime pugnancia proferrent; suis singulis observationibus confisi, et extispiciis subinde docti.

Plerosque res non *commentitias*, sed *factas* in medium protulisse, lubens concedam, verum in eo lapsos esse existimo, quod, quae viderint in *paucis*, ad *plurimos*, quin ad *omnes*, transfulerint qui cum febre delirarent.

In *definienda* phrenitida aequae disceptabatur; utut, ignorata et morbi causa, et sede, in promptu fuerat, morbi notionem ex characteribus, qui constanter atque in quovis phrenitico, sensibus occurrant, haurire,

Verum plerique ex quadam *amiae* hypoteti, aut ex rarioribus observatis, definire morbum maluerunt.

Febrim acutam cum delirio phrenitidem nominabis.

Nil refert, quaecunque acutae febris species, sit, quae phrenitidem committat: neque semper *malignam*, etsi id quibusdam placere videam, requiri, phreneticorum historiae docuerunt.

Sed neque semper *inflammatoriam* febrem dices, nec inflammatum encephalon in iis omnibus quos phrenitis tenet.

Vix enim febrem acutam novi, quam non aliquando cum delirio viderim.

Quidam thorace solum inflammato, alii ventriculo et intestinis, phrenitice delirarunt, encephalo omnis phlogoseos experte.

Encephalon inflammatum cum delirio observavi; inflammatum quoque, mente sana.

Asserta mea extispiciis possum confirmare.

Delirium nec, *assiduum* volo, nec *furiosum*, nec tale, quod morbum *inchoet*, ut phrenitis di-

ei queat; quanquam, si haec ita sint, phrenitidem adesse, nemo dubitet.

Non enim ex eo, quod *plus minusve* est, morbum adesse, aut abesse dices; sed eum solummodo *plus, minusque* urgere, intendi, atque remittere.

Acutae febris propius aut longius absunt ab eo statu, quo praesente *phrenitis* dicitur, eruntque febres quaedam *plus minusque phreniticae, leviter phreniticae, seu paraphreniticae, vel vero phreniticae per eminentiam.*

Neque refert, an inter clamores deliret, ac lacertorum suorum vires periclitetur; an vero inter verba solum ineptat, tranquillus, aut mullitando.

Sed neque, si serius, ac morbo iam progresso, delirium accedat, propterea non erit *phrenitis*.

Verum haec distinctiones, utut ad praesagendum morbis exitum conferre quid et eius docere periculum queant; nil tamen conferunt, quo possis oblatam aegritudinem a reliquis eiusdem speciebus dignosce.

Phrenitis
amplitudo

Phrenitis igitur latissime patet, et aequae late, ac ipsae notio acutae febris.

Et prout ipsa acuta febris varia est, et varium eiusdem acutae stadium, et varia in vario eiusdem acutae stadio medicina; ita etiam varia erit, et *phrenitidis* species, et modo sanandi; quem idcirco ex curatione febrium repetere oportebit.

Caelius Aurelianus *phrenitidem* appellat *Alienationem mentis cum acuta febre, pulsu parvo, et crebro carphologia, et crocidismo.*

Verum aliam pulsum conditionem in *phreniticis* subinde obtinere, *carphologiam* vero, seu

festucarum collectionem, et *crocidismum*, seu *fimbriarum* ex operimentis decerptionem, phrenitidi definitionem ingredi non posse, utpote non necessarias nec individuas phreniticorum actiones, per se patet.

Nihilominus phrenitidis symptomata hic Auctor ferme pleraque, veterumque de eius morbi sede opiniones, stylo licet minime latino, et in scriptores, quorum sententias refert, persaepe iniurio, ita complectitur, ut lectorum patientia remuneretur.

Sed alias referre phreneticorum historias marlim, quam confutandis aliorum opinionibus immorari.

Delirium, et acutam febrim in multis observavi, qui ex alto delapsi caput alliscrant: sanguis facta vena eductus crustam pleuriticam contraxit.

Dissecta post mortem capita encephalon multis in locis valdopere fugillatum monstrarunt.

Quosdam vero aliorum phrenitides, pariter a vi externa capiti illata profectas, missionibus sanguinis, et antiphlogistica methodo sanavi, eadem nempe ratione, qua validiori contusioni aliarum partium, quarum periculosa inflammatio foret, medemur.

Die nona Aprilis 1779. Famulus quidam triginta septem annos natus noctu per octodecim graduum scalam delapsus est, et caput pavimento lapideo impexit. Per aliquot temporis minuta sensuum officio caruit. At iis paullo post restitutus integro biduo se domi continuit, levem carebariam, et vulnus questus, quod dextro capitis lateri inflictum multum sanguinis fudit, et pollicem longitudine exaequans ibi loci viscebatur, qui medio ossi parietali respondet.

Phrenitidis sero intra caput effuso post elapsam ab alto.

Die a lapsu tertia tremere artubus vehementius coepit (tremebat enim iam a multis annis, quod olim tinctor pigmenta saturnina plurimum tractare), et inter assiduos calores, febrimque delirare: delatus in nosocomium cum furore insanit. Specillo exploratum vulnus ad os ipsum non pertingebat.

Incisa vena est semel iterumque: eductus sanguis in crassam, tenacem, et obsolete flavam crustam coivit. Clysteri alvus mota, et emulium, in quo aliquid salis amari, et mannae dissolvebatur, propinatum. Pulsus validi, duri, accelerati, et calor febrilis.

Die quarta cum insania ferox, et febris incrementa caperent, vulnus altius incisum est ad ossis usque superficiem levissime fissam. Trepano perforare cranium placuit, ubi extimam eiusdem solum laminam fissam videramus, fissura ultra diploen non penetrante. Nihil humoris e suis vasibus effusi comparuit. Noctu delirium furiosum, et febris.

Die 5. denuo trepanon applicatum, ut amplior redderetur ossis perforati plaga. Nil alieni repertum. Delirium assiduum et furiosum cum febre.

Die 6. mane menti restitutus ad interrogata apte respondet, et mitissime febricit.

Die 7. et 8. mens integra, et febris vix ulla; alvum his diebus facilem habuit crebro enemate sollicitatam.

Die 9. de novo incalescere, febrere et delirare coepit. Sanguis missus corium pleuriticum exhibuit: non levatur.

Die sequenti moritur.

Ablata olla cranii inter duram, et piam meningem

ningem per omnem late ambitum insignis copia
feri aquosi inventa est. Caetera illaesa, nec ulla
ullibi encephali sugillatio; quam tamen in allis,
qui alliso capite periere, toties deprehendi.

Spes forte salutis fuisset, si dura matre ini-
tio cruciatim percussa, aquae colligi aut non po-
tuisset, aut iam collectis fuisset exitus paratus.

Si pathognomicus phrenitidis character sit ut
aeger acute febriens ferme assiduo deliret, quae-
cunque demum febrilis insaniae ratio subit, non
miraberis, opinor, me etiam haec deliria, febrim-
que ex valido in caput impactu ortam in phreni-
tidem tribum transcripsisse.

Senex septuagenario maior vegeto adhuc cor-
pore, et senectute cruda, per duodecim scalae
gradus fallente vestigio cadit. A casu illico deli-
rat. Vulnus in occipite paullo infra futuram lamb-
doidem, ac sinistrorsum pollicis unius longitudi-
nem aequans, ibique os denudatum adparuit. Per
aurem sinistram, et nares aliquid sanguinis stilla-
bat. Eum diem domi suae absque auxilio, et in-
ter deliria exegit.

Phrenicis
a sugillatio-
ne encephali
post lapsum
ab alto.

Die altera ad nosocomium deportatur deli-
rans, ac inter inconditos et motus et clamores;
pulsu pleno, forti, duro vibratoque, et iustam
in fanis celeritatem vix excedente. Incaluit prae-
ter morem. *Αλυσμος*, et exsilitio frequens e le-
cto.

Examinatum vulnus: nulla initio laesio cra-
nii in conspectum prodiit. Sanguis detrahitur ali-
quoties, alvus injecto enemate, et antiphlogistico
purgante proritabatur, verum perpauca, et mo-
rosissime successerunt.

Ea die, et sequenti nil emendatum est, pe-
ius habuit, febris augebatur:

Vul-

Vulnus producere sectione placuit; fissura cranii detecta moritur.

Fissura cranii paullo infra supremum ossis occipitis marginem incipiens per latus sinistrum decurabat ad foramen usque occipitale, quod et ipsum erat diffusum.

Inter calvariam, et duram matrem iuxta ductum fissurae paucillum effusi, grumosi que sanguinis extquam taeniam referentis, plusculum vero sanguinis non coagulati in ipso foramine occipitali offendebatur.

Cerebellum totum amplioribus vasis, et atro sanguine turgidis perreptebatur, omnesque eius anfractus, si eosdem explicueras, sanguinem habuere effusum, atrum, grumosum; ipsam inter cerebelli substantiam, et piam meningem ita retentam, ut nullibi copiosius colligeretur, sed difusus per omnes cerebelli maeandros gravissimam potius sugillationem referret, et piae matris, et superficiei cerebri.

Hemisphaerium cerebri sinistrum totum nigrescentibus, amplisque sugillationibus et vasis atro cruore tumidissimis coramaculatum.

Lobus eiusdem emisphaerii anterior hanc, quam dixi, sugillationem, multo graviolem habuit partibus caeteris quibuscunque.

Anfractus omnes eiusdem hemisphaerii, ubi eosdem ab se invicem dimoveras, effusus cruor coagulatus inter piam meningem et cerebri substantiam haerens opplevit.

Haemisphaerium dextrum qua parte medio bregmati respondet, plagam orbicularem, pollicis diametro sugillatam, et atram, ibique loci intra anfractuosos cerebri ductus atrum quoque sanguinem exhibebat.

Famulus quidam quadraginta circiter annos natus Medicum accedit, lassitudinem, et minorem ab aliquot iam diebus appetitum questus. Suasum est, ut sale amaro ventrem purget: melius habuit. Elapso octiduo redit, aitque minui de novo desiderium cibi, et subinde parum bilis suapte vomere, corpore quasi a laboribus defatigato. Exhibebatur mixtura solvens; salina, vomuit frequentius. Cum alvum positurus latrinam poteret, indeque in cubiculum rediret, in limine conceidit; alliso in acutum ferramentum capite, regioni temporali sinistrae vulnus inflictum est digiti longitudine, quod ultra integumenta quasi cultro dissecta non penetrabat. Subtus et circumcirca sana omnia et tunc videbantur, et a morte reperta sunt. Impos mentis per aliquot momenta humi iacuit, crebrius modicam aeruginem vomitu reiectans, et sanguine multo ex vulnere manans. Accersitus prior Medicus propinato quodam haustu vomitum cohibuit. Mens plene rediit haud multo post; vulnus exploratum, ac deligatum est, et sanguis e brachio ductus. Aeger commode valere visus est.

phrenitidis,
fortassis (s. l.)
pathica, post
casum.

Vespere cum recte se habere, et die proximo consueta munia obituro se diceret, repente totus convellitur. Phlebotomia larga fit, et clyster iniicitur. A convulsione delirium, furorque, et exiliendi conatus validi, assidui. Ante mediam noctem denuo sanguis extrahitur, idem furor, et lactitatio eadem.

Die altero (cum duodecim fere dies exacti essent, ex quo prima vice Medicum accesserat innappotentiam questus) circa meridiem ad nosocomium deportatur, in quo transactio inter furores, febrimque magnam nycthemero, primo
con

convulsus, dein toto corpore obrigescens moritur.

Cum cranium ferra in orbem circumducta disseccaretur, parum serosi humoris effluxit, quod intra meninges conclusum, et iis ferra laesis permanere, arbitrabamur.

Cranio remoto nihil vitii repertum est, si maiora meningum vasa atro sanguine paululum turgidiora, minora vero quasi ab iniecto pigmento rubentia excipias. In ventriculis lateralibus per parum serosi laticis deprehensum.

Nullum omnino vitium intra thoracem fuit.

Hepar, resecato abdomine plurimum flavebat, et superficie modice inaequali fuit, ac minus, quam in sanis solet, laevigata, atque, si contrectabatur, durius, et veluti coctum apparebat: bilis mucosa vesiculam replevit. Ventriculus amplus, et intestinorum tractus omnis profunda, ac lurida flavedine saturate tingebatur; multa quoque bile eiusdem coloris et tenaci, horum viscerum cavum oblinente.

Reliqua iuxta naturae consuetum ordinem fuerunt.

Antiquum in potatore (nam hominem mero a multis annis profuse indulisse, qui eum noverant, aerebant) officinae biliferae vitium fuit, quod in hepate videramus.

Prima ventriculi incommoda a biliosa et tenaci materie profecta videbantur, quibus sal amarum aliquantum medebatur.

Phrenitidem consensualem existimabam potius, quam *idiotamicam*. Biliosa enim colluvies, iam antea praesens, casu ipso adaucta atque ferocior facta in caput irrupit, vi illata debilitatum, et morbo opportunius effectum.

Hos consensuales quidem encephali affectus cephalalgias, deliria etc. plerumque serius, atque aliquot primum a lapsu diebus cum febre subortos vidi; cum, quae propria fuerunt ipsius capitis mala, mox ab illata iniuria praeprimiurgerent.

Verum subinde contrarium obtinere et ipse expertus sum, ab aliis legi consignatum.

Neque isthaec humoris biliosi vis DIVI SENIS perspicaciam fugit, qui *L. de vuln. capitis*: Si vulnere capitis vel ferra secōto, vel etiam non secōto, osse tamen nudato, tumor rubicundus, et erysipelatodes in facie, et in ambobus oculis, aut saltem alterutro, superveniat, et, si contrectato tumore doleat, eumque febris, et rigorprehendat; caeterum ulcus, ipsum quantum ad carnem, atque ad os pertinet, atque excepto illo faciei tumore partes ambientes se belle habent; denique, si nullus in reliqua victus ratione error fuerit commissus, eum medicamento, quod per inferiora bilem ducat, opus habere, testatum facit. Sic enim purgato et febris sedatur, et tumor evanescit, et secunda valetudo restituitur.

Bilis post
capitis.

Quam hic afflicto encephalo esse ri bilem, elatamque et faciem, atque oculos igne sacro impetere, Coo teste, et experientia suffragante, didicimus eandem eadem illa in laesa capita potestate, aut phrenitides in aliis generare diras posse, aut veternos in aliis, aut apoplexias, aut quodcunque genus convulsionum, atque omnibus hisce malis eodem e fonte manantibus idem quoque remedium mederi, pharmacum nempe, quod bilem ducat, nemo opinor, inficias ibit, qui, quam versatili ingenio hic humor polleat, et diversissimorum in speciem morborum esse choragus soleat, non ignoraverit.

Digestio ad
capitis laesio-
nes.

Sepositio paulisper, quem de phrenitide infl-
tueramus, sermone postmodum denuo resumendo,
pauca quaedam laesionum capitis exempla narrabo,
quae, ut ad praesens institutum non pertinentia,
superioribus nihilominus, cumque aliis aliorum ob-
servationibus comparata, aliquid forte in re adhuc-
dam obscura lucis dabunt.

CASUS I.

Vir 38. annorum compage robusta, et optime
valens, 25. Ianuarii ex ingenti altitudine, ex secun-
da nempe altissimi aedificii contignatione, decidit,
atque in machinam levandis oneribus destinata[m] car-
put ita impegit, ut transversus machinae truncus,
isque sat firmus, contractus dissiliret.

Vulnus ad supremum bregmatis dextri margi-
nem haud procul a futura sagittali, cum eaque ad
duorum fere pollicum longitudinem deaurens os nu-
dum exhibuit, attamen illaesum.

Sensuum omnium officio compluribus horis
destitutus iacuit; mox sanguinem e brachio eduxe-
runt.

Die altera ad nosocomium deportabatur, so-
porosus, ita tamen, ut apte responderet, si in-
clamaveras. Tersivus dorsi, lumborumque dolor,
uti etiam dextri genu quod moveri non poterat,
nec absque dolore contrectari; nihil tamen exter-
nae laesiones adparuit. De capite exiguae querelae.
Calor febrilis aderat, et pulsum robur insignae,
durities, et plenitudo, celeritate vix aucta. San-
guinem copiosum e brachio misimus, cario post-
modum pleuritico coopertum. Potus copiosus, an-
tiphlogistici, nitrosi propinati.

Mansit illa in soporem proclivitas in quintam
diem

diem usque, dolor lumborum vero, et dorsi primo intendebantur, deinde sensim mitiores facti ad nuncam et scapulas migrarunt.

Antiphlogisticorum et potuum, et eccoproticorum, et enematum usu circa octavam a lapsu diem dolores et febris evanescere coeperunt.

Genu fomento discussione emendabatur. Denudato ossi initio aquam nostram vulnerariam, cui dein aliquod spiritus mastichini affudimus, vulnere vero ipsi arcaei balsamum applicabamus. Non est animadversa exfoliatio. Vulnus brevi coaluit. Sarnus post mensis Martii initia discessit.

CASUS II.

Sartor 53. annos natus, Bacchi strenuus cultor, ante annum e lapsu caput vulneraverat: curatus est; verum ab eo tempore interiectis longioribus intervallis sine febre, et placide deliravit.

Die 7. Februarii 1778. hausto vesperti potu meraciori per duodecim scalae gradus desolvitur, alliso capite; ex ore et naribus largo sanguine manabat. Domum delatus de capitis, et potissimum hypochondrii dextri dolore querelas movebat: mens constabat.

8. Februarii hypochondrium dextrum plus doluit. Oppressio thoracis accessit. Sitis, iactitatio: noctu dormivit, sed inter manuum, quasi floccos capitantium, assiduos lusus, mentis constantia.

9. Februarii symptomatum incrementa, tussis, sternutatio, et inter sternutandum hypochondrii dolor intensior, nuncque etiam thoracis.

10. Februarii mane in nosocomium susceptus do.

dolorem epigastrii totius, hypocondrii praecipue dextri, pectoris oppressionem, tussim, difficilemque tenacis materiae anacatharsin querebatur. Caput non multum dolere contestabatur: domi suae absque remediis decubuit: sensum functiones hucusque illaetae: febris magna.

Sanguinem hac die binis vicibus detraximus. Vesperi insultus epileptici per intervalla accesserunt, ubi oculi sinistri frequentissima motitatio fuit, et convulsivi labiorum motus musculorumque faciei, praecipue in eiusdem latere sinistro.

Continua ferme masticatio, etiam extra tempora convulsionum: extra hos epilepticos insultus mente constabat exacte, dolorem epigastrii solummodo, et hypocondrii dextri, atque etiam infimi thoracis accusans. Alvum eccoproticis, et crebro enemate sollicitavimus. Noctu frequentissimae convulsionum.

Die 11. Febr. denuo venaesectio. Sanguis corio pleuritico, crasso, virescenti livido semper contegebatur. Mentis praesentia creberimis epilepsiae insultibus interpolata. Noctu moritur.

Suprema occipitis pars, qua in apicem excurrerat bregmatis concursui contiguum, multum atque inaequaliter protuberabat, quod omnibus originarium videbatur, atque a prima conformatione profectum. Paulo infra hoc tuber osseum vulnus sex fere lineas longum, atque transversim infictum extimum solum capitis integumentorum penetravit, illaeso muscolo subiacente.

Caput, antequam disseicaretur, exploratum, et in homine vivente, et in demortuo, si vulnus hoc leve exceperis, nihil alienum vitiosumque sensibus obiecit.

Recluso cranio, en quantam maximam concipere

ipere vales, rerum omnium ruinam! Os bregmatis finistram ita diffractum, ut late haberet, fracturaque commissuram ossis occipitis eontiguitransfiliret atque decurreret per finistram occipitis latus iam non una, sed in quatuor ibidem alias fissuras divisa, quarum una tenuis foramen magnum findebat, ceteris aliorum excurrentibus et cum hiato.

Fissura unum cum dimidio pollicem longa e bregmate dextro in vicinum os temporum descendebat.

Cruor multus in grumes coactus effusuque in tota basi cranii, maxime in utroque eiusdem basis laterali cavo inter utrumque meningem colligebatur.

Supra et infra tentorium magna eiusdem cruoris vis fuit, magnaque item cerebellum circumdedit, inter utramque meningem haerentis.

In occipitis sine centro dura meninx ab offe fecessit, magnamque hanc inter et ipsum os cruoris copiam invenimus.

Sanguis quoque coagulatus corpori calloso infidebat.

Omnem intestinorum tractum saturatissima flavedine bilis tingebat.

Quas in alio encephali fugillationes videramus in hoc aegro omnino nullas; collectiones vero insignes cruoris grumosi observabamus.

CASUS III.

Operarius 48. annos natus, praeterita aestate absoluto diurnorum laborum penso cauponam intrabat, modico deinde Baccho incallescens domum sepegit, per quinque scilicet gradus devolutus

tus caput impegit, sensibus destitutus iacuit. Latus dextrum paralyticum erat; ita tamen, ut subinde et crus levissime commoverit, et brachium. Fit bina phlebotomia

Altera die ad nosocomium deportabatur; sterorose, cum sibilo, et labore respirans, et febriens magno, pleno, duroque, et accelerato pulsu, et calore intenso. Ad angulum posteriorem inferioremque bregmatis dextri per vulneris hiatum os ipsum ad lineas fere sex denudatum spectabatur, et fissum in crucis formam. Terebra cranium referatum est, ubi dura meningis percussa multum cruoris effluxit. Nil emendabatur. Venae sectionibus, enematibus, eccoproticis nil effectum est. Febris increvit. Die post lapsum tertia ad plures abiit.

In medio occipitis levior integumentorum contusio fuit. Totius pias matris continuata sugillatio, maxima omnium erat ad latus sinistrum, versus encephali anteriora.

Intra anfractus cerebri, et graves fuere sugillationes, et hinc inde cruoris collectiones. In basi calvariae sinistra multus effusus cruor inter utramque meningem colligebatur.

Ad alia phrenitidem exempla redire iuvat, et abruptum antea sermonis filum resumere.

Quidam aetatis consistentis vir, qui duros Cyclopi labores ferventissimis aestivis horis exercuit, cumque ipsius tempestatis, tum ignium vulcaniorum aestu incaluit, febrile, dolere capite, tremereque totis artubus coepit, lassus, vertiginosus, et elato magnoque pulsu, atque accelerato, cum interim vino se largiter prolueret.

Vix in nosocomium receptus, quasi oestro percitus furit. Bina phlebotomia, et oxycrato,

uilo,

Pedius ad
institutum
sermonem de
Phrenitide.

Phrenitis ad
aestatis et ig-
nium calore,
et abusu vini.

lecto, atque umbra ferocientem sanguinem com-
ponebamus. Paucas intra dies resipuit, atque
convaleuit.

Murarius 44. annos natus prosero corpore
atque robusto, die 6. Aprilis 1779, ad nosoco-
mium venit, aitque, se a quatuor iam septima-
nis catarrho laborare, a novem vero diebus peius
habere; dolorem enim puncturium thoracis sinistra
paullo infra mammam accessisse; corpore erecto,
et obambalantem aegrotasse.

Phrenitis
idiopathica?

Morbum flocci facere videbatur, atque ita
narrabat, ac si levissima aegritudine teneretur. Vox
prompta, narratio audacula. Pulsus pleni, fortes,
non valde accelerati; tussis pauca, atque inter
tussendum dolor lateris, qualem antea dixi.

In lecto reponitur; fit venae sectio; potus
multi emollientes, tepidi, nitrosi.

Mox vero peracta morbi narratione delirare
furiose, tremere, et vociferari incoepit.

Consequentibus diebus complures venae se-
ctiones factae sunt. Corium pleuriticum sanguis
habuit: furor assiduus, abdomen tumidulum, et,
si paullo rudius contrectaretur, doloris signa, ut
furens, dedit.

Die 8. Aprilis iam devexa spiratio stertoro-
sa, sopor, atque in male soporato oculorum con-
niventia: pulsus duri, vibratiquis, atque appresso
digito difficillime elidendi, naturalibus tamen vix
celeriores.

Mane die 9 April. moritur.

Cadaver, per errorem maturius humatum,
nec effodi curavi, ut in viscerum, atque in ca-
pitis praecipue, conditionem inquirerem.

Vasa meningis piae solito ampliora, et san-
guine plena comparebant; erat ita constitutum

hoc cerebri involucrium, ut, an aliqua eius inflammatio adsit, vel vera; an sola sit quaedam vasorum a sanguine congesto *dilatatio non inflammatoria*, qualem etiam in delirantibus, et nullo capitis morbo defunctis non raro vidi, fuerit dubitatum.

Inter utramque, utriusque cerebri, meningem serum fuerat coloris straminei repertum, atque idem eiusdemque coloris utrumque ventriculorum lateralem ita replevit, ut ambo haec cava instar abscessus pure turgentis extumescerent, et fluctuarent.

Pulmonis sinistri dimidium inflammatum. Tenuia intestina fere omnia perquam inflammata fuerunt; amplissimus ventriculus. Vacua cystis fellea; reliqua bona.

Die 29. Aprilis Iuvenis 26. annorum, robustus, ad nosocomium venit, atque, se a biduo cephalalgia ingenti, ad occiput maxima, atque aurium tinnitu, et recurrente per vices cervicis validissimo dolore affligi, non appetere, sitire, incalescere.

Adstantium quidam referebant, hominem hoc bello inter levis armaturae milites stipendia meruisse, eumque his diebus, fervidissimis nempe, et quales vigente solum aestate aliis annis experiebamur, iter ex Hungaria, iam tum valdopere languidum, Viennam fecisse: ante duos vero dies linquentem animo, in foro publico concidisse.

Ab uno et dimidio anno frequentissime et ferme assiduo caput dolere, multo mitius tamen, quam hoc biduo, afferebat.

Ante quatuor annos gonorrhoea laborabat.

Multa alia distinctius interroganti confuse respondit. Pulsus validi, accelerati, duri, atque ita

Pherentis a
cerebelli ab-
scessu, et pu-
re intra me-
ninges diffu-
so.

vibrati, quales plerumque in colica saturnina deprehendo; sitis, calor, et lingua aliquantum imunda, atque albescens. Dolor occipitis atque cervicis subinde, potissimum vesperi ita intendebatur, ut eiularet, moxque iterum remittebat.

Exacto biduo delirium accessit, assiduum quidem, at mitis, atque cum carphologia. Potu multo, refrigerante, nitroso usus est, et phlebotomia, quin vel hilum emendaretur.

Durante morbo septies sanguinem detraximus, qui vix emissus pleuriticum corium contraxit. Pulsuum vibratio, eorumque frequentia maior a singula sanguinis missione, et delirium idem observabatur.

Semel emeticum datum est, et vesicans applicatum ad nuquam, absque emolumento.

Balneo tepido, quo illum arteriarum spasmus solverem, per quatuor dies, una alterave hora impositus, respiscere coepit, emollito pulsu. At iterum et durities pulsum et delirium rediit aequo passu, balneo iam non iuvante. Lotium plerumque croceo colore tinctum adparebat.

Pridie ante mortem oculorum conniventia per vices, et quasi incipiens opisthotonos; pulsus item durissimi et vibratissimi fuerant. Septima phlebotomia instituebatur. Periit, vena vix deligata, die 11. Maii.

Inter piam meningem et arachnoideam, iuxta ductum maiorum cerebri vasorum, pus excurrerat, nullibi tamen intra ipsos anfractus profundius immittebatur.

In cerebello utrinque, qua dura auditorii nervi portio oritur, ulcusculum fuit ipsius cerebelli, erosae meninge pia.

Pus item sat copiosum, et pone acusticos

nervos, et circa opticorum nervorum coniunctionem, et in foramine occipitali inter utramque meningem diffusum.

Tentorium hinc inde, dextro in latere praecipuis, profunde rubrum, et veluti sagillarum.

Ventriculi laterales cerebri sero turgabant. In thoracis sinistro cavo nigricantis et liquidissimi sanguinis unciae quatuor repertae sunt, atque in dextro illius cavo unciae eiusdem sanguinis sex.

Intestina omnia bile saturata crocea ex toto suffundebantur. Sana reliqua.

Quas ulceris in cerebello origo? Adcurata praeteritorum cognitio, quam Aegri confusa et truncata narratio suppeditare non potuit, aliquid lucis his tenebris affudisset. Videbatur antiquum ulcus esse, ob antiquos capitis dolores.

Durissimos pulsus, et instar filii ferrei vehementer tensi vibratas per saepe in morbis acutis observavi, metastasi ad caput facta, eaque semper perniciose; tunc vero seroso latice laterales ventriculos cerebri turgidissimos in extispiciis offendi; quique ita habuerunt, ex febre plerumque composita perierunt, nempe putrido-inflammatoria.

Hinc est, ut serum in cava encephali expressum coniciam, ubi in febribus putrido inflammatoriis, iam multum proVectis, *delirium aut accedit, aut intenditur, cum oculorum conniventia, pulsu praeduro celeri, atque vibrato*; praecipue ubi haec omnia, aut eorum complura, simul, ac ferme repente, contingunt.

At facta ex hisce signis probabili coniectura, id genus metastasin ad encephalum accidisse, aquae videlicet in ventriculos irruentis, quae medicatio?

Unde ea liquidissimi et nigri cruoris effusi est
Eam.

Eandem in alto homine nuper observavi, cuius et anatomen et historiam morbi subiungam.

Sed quam rationem afferemus sanguinis extra sua vasa in cavo thoracis collecti? nec enim calefacientem medendi methodum, quae sanguinem intempestivis stimulis in loca aliena urgeret, criminaberis, hic utpote non usurpatam; nec sanguinis putridam dissolutionem accusabis, corio pleurifico, quotiescunque emittebatur, contacti. An a spasmo arteriarum id fuit, quem earundem vibrata durities prodebat, sanguinem ex vasibus suis exprimente?

Ob labis in cerebello detectae similitudinem, utut dispar accidentium ratio fuerit, et dispar mortis genus, alteram addo cadaveris sectionem.

Iuvenula 22. annos nata, semper antehac sana fuit, nisi quod ante 12. annos scabie foedaretur, quam solo sibi litu depulit, et absque remediis internis. A sex fere annis dolore occipitis vexabatur, ita ut subinde totus conquieverit, subinde fuerit reversus, et nunquam aegrae patientiam superavit. Ab eo fere tempore viridescens ichor per intervalla ex aure sinistra parce stillabat, cum lateris illius obauditione.

Catamenia iuxta legem consuetam semper recurrebant, nisi quod his ultimis binis mensibus statum reversionis tempus praeoccuparint.

Post festa Bacchi anni 1779. vertigine tentabatur assidua ferme, ut exire domo nequiverit integris 14. diebus. Per id tempus nunc modicam bilem, nunc vero assumpta suapte vomebat, et amaroris sensu vitiatam gustandi facultatem quaerebatur. Tandem mitescere sensim vertigines, et oris amaror corrigi coeperunt, restante tamen, quae his binis septimanis continua fuerat, levi ad occiput cephalaea.

Cerebelli accessus prioris maior, sed absque phrenitide.

Die 19. Aprilis dolor occipitis, hucusque tolerabilis, ingravescebat, ad singulos corporis, non magnos, motus vehementer auctus. Rediit et amaroris in ore sensatio, et repletionis in epigastrio. Vesperi levi horrore se quotidie perstrin- gi aiebat, insequente calore.

Die 21. Aprilis ad nosocomium venit. A meridie eius diei dolor in sinistro occipitis latere dirissimus invadit; eiulatus, et assidua per lectum volutatio, noctu praecipue. Pus virescens ex aure fluit, os amarescit.

Die 22. Aprilis interdium dolor occipitis magnus, vesperi maior, et noctu. Pauxillum bilis vomit.

Die 23. 24. et 25. Aprilis nihil mutatum est; nulla toto hoc tempore, quo apud nos fuit, febris observabatur; utut se domi suae febriculam vespertinam quotidie expertam fuisse, testaretur. Pulsus tardiusculi potius, non elati, et calor naturalis fuerunt.

Nocte diem 25. Aprilis insequente dolor occipitis ferme totus evanuit; aut potius mutata sede ad nucham migravit, multo hic loci implacabilior.

Mane alterius diei (26. Aprilis) lingua viridissimo muco foeda, et fauces virescенти ac pendulo pure oppletae. Gargarismata et iniectiones nil profuerunt. Periit e meridie, aucta in fauces viridissimae, aut pituitae, aut puris, illuvie, ortaque difficili, strepente, brevissimaque ac celeri spiratione.

Aperto cranio lobus sinister cerebelli abscessum virenti ac ductili pure plenum continuit, qui facile nucem iuglandem caperet. Ductus quidam, calami amplitudine; ex eo sacco protendebatur ad

os usque petrosum, quod ipsum erorum ita fuit, ut pus in aurem internam penetrare, inde sibi exitum parare potuerit. Sane reliqua fuerunt.

Negavit se unquam impuro fluore laborasse, utut non infrequenter eiusdem contrahendi discrimini se exposuerit; illicito nempe, ut aperta est fassa, nec ullius solum viri, commercio usa.

Dubitabamus, an venereum id esset, vel vero scabiei, non scienter olim sanatae effectus.

Tiro Sartor 16. annorum, die 28. Octobris 1779. in nosocomium deducebatur. Tertio aetatis anno a curru velocius actio prosternebatur in lapidem eminentem et acutum. Inde oculi distorquebantur, et aures multo sanguine manabant. Venae sectione, et cataplasmate discutiente capiti applicato emendabatur; mansit tamen et oculi sinistri ad radicem nasi detorsio, et recurrens per vices cephalalgia, et obauditio constans. Sexto aetatis anno cephalalgia gravissima prehendebatur, ad initia usque convulsionum, sed phlebotomia et puris fluxus ex aure dextro solatio fuit. Pus etiam post haec parcum et sanguinolenum, atque per vices, ex eadem aure fluebat, cum auditus gravitate ad hanc usque aetatem.

Variolis interea perbenignis defungebatur.

Die 23. Octobris 1779. mane ab irruente carpento in pavimentum lapideum proiciebatur, postquam a quatuor iam septimanis cephalaea intensior fuisset, et copiosior fluxus puris ex aure. Mox febris orta est cum validissimo dolore capitis, in summo praecipue vertice, atque ad frontem: delirium item et furor. Biduo apud nos propemodum transacto moritur.

Ventriculi cerebri laterales, dexter praecipue, turgebant pure viridi, et foetidissimo; e quarto ven-

Phrenitis a
pure in en-
cephalo.

triculo, eroso et aperto, pus prædibat uberrimum quod et totum cerebellum circumfluxit, et specum vertebrarum colli replevit. Hemispherium cerebri dextrum alicubi firmiter adhaesit ossi petroso; quo nexu soluto canalis patuit, carie erosus et apertus in acusticum tubum, atque e cerebro modice ulcerato pus evehens per aurem, foedum et putidissimum.

En, quam subiuncturum me dixi, et anatomicum, et morbi historiam alterius aegri, ob phrenitidem quoque huc pertinentis.

Febris putrida-inflammatoria phrenitica, et exaspiciuum.

Famulus quidam 28. annorum, cum fratri ex febre putrida mortuo, et valde amato parentaret, tristari initio coepit; per quatuordecim a morte dies morosus semper et taciturnus. Post hæc et ipse feбри tentabatur, cum pectoris oppressione non magna. Erat lingua ex albo flava, signaque alia saburrae bilioso-putridae.

Aegrotabat erectus. Domi solventia, sumsit, et dein emeticum, præmissa sanguinis missione: levamen nullum.

Die morbi quinta ad nosocomium venit febris continua: lingua flavo mucro obducta, et leviss oppressio thoracis dextri.

Mentis integritas, eiusque et virium muscularium vigor: pulsus duriusculi et pleni.

Elapso biduo petechiae conspiciiebantur ubique disseminatae; quae colore dilute roseo corpus instar marmoris variegati distinguebant.

Paucos post dies delirium non interruptum accessit, cum assidua arteriarum celeriter vibratarum spasmodica duritie, eaque post singulas phlebotomias, quae sexties unversim institutae sanguinem pleuriticum, sed luridissime flavum dedere, maiori.

Sudores sub ultimos morbi dies confestim manabant; oculis connivebat, floccos colligebat.

Circa decimum septimum morbi diem periit.

Cum phlebotomis, potuque refrigerante, nitroso, aliisque, quae utilia fore existimabam, nihil proficeretur, bina vesicantia furis admota sunt, unde prius habere videbatur. Urinae nunc intensius croceae, nunc naturales fuerunt.

Recluso cranio magna seri copia inter binas meninges, et inter cerebrinos sulcos reperiebatur.

Singuli laterales ventriculi unciam eiusdem seri concluderunt.

Tota pleura, praecipue in dextro cavo thoracis, uti etiam magna septi transversu portio, quae oesophago perforatur, inflammata conspiciantur.

In singulo thoracis antro serum cruentum, aut potius ipse, sed liquidissimus, sanguis, ultra libram dimidiam continebatur.

Pulmonis dextri exigua pars fuit inflammata, et intestina tenuia hinc inde leviter inflammari coepta.

Operarius 42. annorum die 9. Iunii 1779. crura dextro minutissime confracta nobis committentur. Ampla ubique vulnera et cranium comminatio. Ea, et sequente die commode habuit.

Phrenitis post gravissimam cruris contusionem et fracturam.

11. Iunii circa meridiem per vices delirat, e lecto exsilit; pulsu pleno, et modice celeriori, non duro; incaluit, sudavit.

Vesperis et noctu assiduam delirium et ferox.

Die 12. Iunii delirium persistabat, et accessit pedis livor et frigus.

Hinc die sequente amputatio facta est: sub qua, uti et meridie, mens subinde redire visa est.

est. A meridie vero denuo cum furore delirabat, cum febre, et inter sudores continuos.

Periit nocte media, diem 14. Iunii, quem inter assidua, et ferocia deliria exegit, excipiente.

Inter utramque cerebri meningem, item infra tentorium cerebelli, atque in utroque laterali ventriculo serum limpidum continebatur, unciarum universim quinque. Reliqua in encephalo bona fuerunt.

Iecori substantia omnis *aeruginosissima* fuit, ubicunque dissecueras. Vesicula fellea penitus vacua, et omnes bilis viae in duodenum apertae.

Vulneris conditio bona. An spasmus a terrore, cum ab illabente trunco vuleraretur, inductus, bilem e vesicula expressit in hepar?

An hepar vulnerato solummodo capite afficitur, compatiturque? an etiam in aliis, aliarum partium vulneribus? atque ibi quidem frequentius, hic vero rarius? an eo in casu hepaticum systema a solo terrore afficitur, vim illatam ex-
cipiente?

Quae mala inde oriuntur? et quo eventu? et quis influxus est biliferi systematis, dicta ratione affecti in ipsum morbum chirurgicum?

Unde haec feri collectio, et inde exorta phrenitis?

Puella ob negatam ab hera mercedem irascitur. Mox phrenitica fit, frequenter convellitur; perit die quarta. Cadaver sedulo perquisitum nil prorsus alieni ostendit.

D. L. ** ex febre miliari phrenitica decubuit. Delirabat assiduo et frequenter convellebatur *εις τα οπισω*. Cum poetarum lectioni se fere totum annum daret, et ipse quoque non illepidus poeta, cumque adstantium quidam Klopstokium

nu.

Phrenitis ab
ira.

Febris mi-
liaris phre-
nitica.

nominaret, illico resipuit; tandem integerrima mente usu, quamdiu volueras de immortali sublimis poëtae carmine sermoncinari. Sermonem hoc dimisso, mens aberrabat toto caelo, toties iterum revocanda, quoties divinum carmen quis recitaret. Convaluit.

Cum quotidie ferme phrenitidis, praecipuis symptomatae exempla se offerant, complura volueram de eiusdem curatione differere. Verum sentio, me in amplissimo argumento versari; cuius si singula capita vellem vel strictim persequi, idem agerem, ac si caloris febrilis, aut cephalalgiae, aut cuiusvis alterius symptomatis fusam vellem pertractationem dare. Nonne enim de febribus esset et singulis, et omnibus, earumque diversis curriculum, agendum; argumento nempe vastissimo, meisque viribus maiori?

Infinita enim fere sunt, quae vel ingerendo, vel applicando, vel morsu, communicata corpori, mentem perturbant: haec non omnibus in hominibus eandem insaniam inferunt: et varia haec varias quoque mentis emotiones inducunt. IOANN. DE GORTER in medicina dogmatica.

GORTERI
essatum de
phrenitide.

Hinc viam relegam, ut, qui hucusque solum litus rasi, mature portum occupem. Tu vero VIR PRAESTANTISSIME, qui vento vehemens secundiore, et nave firma, viarum errorumque probe gnarus, alto te mari committes tuto, et, quod es bonis avibus iam aliquoties emensus, denuo, si volueris, ingens auspicato iterabis aequor (*).

SE

(*) Egregium opus de natura febrium, et methodo eiusdem medendi GUILIELMI GRANT, idiomate germanico nuper donatum, cum maxima meritissimaque Auctoris commendatione ubique innotuit.

SECTIO IV.

DE

NATURA ET INDOLE DYSENTERIAE

COMMENTATIO

CAPUT I.

Cur Auct̄or ad describendam dysenteriam animum appulerit?

Complures in describenda dysenteriae indole et curatione fuisse egregie versatos, ut aut nihil omnino, aut sane perparum, desiderari, videatur, quod vel ad cognoscendam huius morbi naturam, vel ad sanam medendi rationem pertineret; probe novi.

Nihilominus, cum ab aliquot iam annis dysenteriae naturam studiosius contemplerer, variorumque annorum constitutiones, atque etiam eiusdem anni dysenterias compararem, magnasque non solum diversis aestatibus, sed eadem quoque tempestate, dysenteriarum differentias viderem; non illas accidentales quae methodum medendi non

non mutant, sed quae alium quasi-morbum faciunt, alia sanandum ratione; dubitatio subiit, num omnis in peruestiganda dysenteria labor praecipuus iam sit, nihilque reliquum factum temporibus futuris.

Et herede, non eam esse huic morbo simplicitatem, atque impermixtam naturam, ut quibusdam videri possit, has morbi differentias aut non, aut perfunctorie contemplantibus, et, quod inde consequitur, non esse tam planas in medendo praeciputiones, ut irritus id circo meus labor futurus sit de hoc morbo scripturi; mecum statuebam.

Hinc vellem dysenteriae notionem dare clariorem, morbumque simplicem visum, sed re ipsa plerumque compositum atque ex pluribus aliis aegritudinibus conflatum, in sua quodammodo elementa dissolvere; ut inde ideae nascantur *illustraes*, et *directrices*, quae dysentericorum medicinam tuto regant, plane versatilem, et desultoriam; qualem nempe implexi morbi ingenium petit.

Quamplurimis fortasse actum agere videbor, et nihil novi, atque antea nondum visi, proferre: id vero, quemadmodum multis concedo lubens, ut qui et plura, et perspicacius viderunt, (novi enim ingenti mei tenuitatem); ita vereor, ne quidam alii *vocabuli* potius, frequentissime nempe, prolati, atque vulgi ore triti, quam *rei ipsius* hoc vocabulo signatae ideam habeant; uti nempe non paucis accidere video, qui audito e. g. *febris putridae* nomine, *rem se tenere*, non vero *solum vocabulum* arbitrantur, diversissimis (utut iisdem symptomatibus quasi vestiantur), febribus imponunt; neque inquirendum ultra esse existimant, quae ea degeneratio sit, quam hoc vocabulo,

Ratio

multa et varia, et opposita saepe complectente, putredinem, aut febrim putridam appellant.

Est etiam non infimum meritum, aliorum praeclara observata firmare suis, et illorum praeceptis subscribere.

Non hic omnem dysenteriae ambitum complectar, nec aliorum referam aut observata, aut medendi praecepta; sed, quid ipsemet viderim, et quam ipse sortem in sanandis dysenteriis sim expertus, quam denique morbi notionem ex meis solus observationibus abstraxerim, narrabo, aliorumque iudicio submittam; ut mea cum suis conferant, recte fidentque.

De ea specie dysenteriae loquor, quae quamvis aestatem plus minuve contaminat, etsi in alia quoque tempora subinde incidat; quaeve vel in ipsum vulgus nota est, quamcunque demum eiusdem definitionem statueris.

CAPUT II.

Dysenteriae complicatio, et varia divisio.

Morbum hanc rarissime simplicem, plerumque diversimode dixi complicatum.

Y species dysenteriae, seu dysenteria simplex.

Simplicem morbum tunc appellabam, ubi aegri secessus creberrimos, aquosos admixto non raro sanguine, morbo praecipue aliquamliu durante, profusosque, initio subinde mucosos, semper torminosos habuerunt; cum febricula tenui; gustu aut non omnino, aut leviter viciato et cum doloris extra tempora deiectionum absentia. Saepe coryza, aut angina, aut alia ad thoracem, vel ad artus facta defluctio, ut
inde

Inde catarrhus esset, aut dilacerans artuum dolor, hunc alvi fluxum praecessit, aut adfuit.

Quibus neglecta haec aegritudo fuit, aut remediis ineptis tentata, his tormina augebantur, atque etiam extra tempora secessuum persistabant, qui frequentiores fiebant, mucosiores, magisque cruenti, et tenebrosius supra modum.

Nunquam accidisse hunc morbum vidi, nisi si corpori sudore mananti incaute admissum frigus fuerat.

Haec perfrigeratio alii anni temporibus alias corporis partes impetebat; *supremis* hyeme, vere *medias*, sed *infimum* ventrem adulta aestate; atque autumnii initio.

Ventriculum nempe et intestina hac anni tempestate debilissima habemus, et excipiendae recurrendi materiae perspirabili prae alia quacunque parte opportuniora.

Hinc materies, quae alio anni tempore aut odontalgias fecerat, aut coryzas, anginas, catarrhos etc. morbos videlicet serofos; nunc ad intestinorum membranarum proiecta *ventris coryzam*, aut *intestinorum catarrhum*, aut *eorundem rheumatismum* fecit; morbum nempe, ab aliarum anni partium serofis morbis non nisi *sede* differentem.

Etiam illud accedit, quod non quovis anni tempore eadem destillantis materiae indoles sit, sed nunc *benignior*, atque insons fere, nunc vero *acrior*, et *septica*; qualis nempe aestivo tempore esse plerumque solet.

Anno 1778. mense Augusto haec dysenteriae species, quae mihi *prima* et *simplex* erat, aliquoties observabatur, eamque ipse ea tempestate perfrigeratus experiebar.

Profuerunt iuges, et tepidae potiones, cum

Diversis anni partibus diversae quoque corporis partes plerumque aegrotant. Cur aestas plerumque dysenterias proferat.

lecti tepore: subinde eundem potum leni aromate feceram medicatum. Sub vesperam pulverem ex nuce moscata, et opii pauxillo propinavi. Motis per noctem sudoribus alvus compressa est, cum euphoria et absque alterius morbi metu.

et quid no-
cuerit.

His male cessit quaecunque alia medendi ratio; seu quae occoproticis, sive quae emeticis, aut quae radice arnicae dysenterias sanat; aucto deiectionum torminosarum, cruentarum, ramentosarum numero.

Dicto modo intra nycthemeron cum perseverantia sanabantur; si modo nondum invaluerat morbus, aut perversam medicinam fuerat expertus.

Hinc quorundam methodi dysenteriae medendi explicari possunt.

Absque negotio nunc intellexi, quaenam illae dysenteriae fuerint, quas solius aquae tepidae potum cum tenuissimo victu, aut tenue infusum theae, at dilutissima carniū iuscula assatim epota sanasse, observatores testantur.

Eiusdem quoque indolis, *serosae*, nempe, aut *rheumaticae*, *simplicis*, *impermixtae*, illas fuisse dysenterias puto, quas infuso florum sambuci, sibi diaphoretico non abluto, opio, aut remediis vi leviter carminante donatis, ut balneo tepido aquae dulcis, aut fotu crurum, vel abdominis etc. aut alia quacunque ratione, hac revocanda, tuto, feliciterque curatas narrant.

Quibusdam auxilio fuisse in dysenteria vesicans legimus, abdomini admotum, et salutis mox infecutae rationem ex hucusque relatis colligimus. Rheuma enim intestinorum vesicante ad cutem evocabatur, sudore (quemadmodum post applicatas alicubi cantharides semper est observare) ubertim moto, atque alvo resiccata.

Qui dysenterias alterantibus sanant, ex opii,
et

et radicis ipecacuanhae refracta dosi confectis et perspirationem sollicitantibus, *has certe solas* fannant, nempe *rheumaticas*, habentque eventus fortunati rationem.

SYNDEHAMUM (quem virum, et quantum!) in eo reprehensum legi, quod usui sui laudantur in aliis morbis non paucis, cum vero vel maxime in dysenteria sananda, plus iusto indulserit. Verum asquissimum fuerat, id quoque ad dere, nec eadem eundem ratione *omni dysenteriae*, nec *omni* fuisse *constitutione* medicatum.

Cur quidam
methodum
Sydenhami
Dysentericis
medendi ini-
que crimi-
nantur.

Nonne enim variam dysentericis medicinam fecit, prout varius fuerat dysenteriae genius, ab ipso non praetervisus? nonne cathartica non raro suasit? nonne solis phlebotomiis profuisse se foeminae ait, longa dysenteria vexatae?

Sed etiam omnibus hisce auxiliis locum dedit, ubi dysenteriae fuerat compositio ea, quae composita quoque methodo indigeret.

Certe, si quando folius laudani ope, omissis catharticis, rem totam confici posse asseruit, id ita experiundo edoctum fuisse credendum est, fuisseque eas ipsas dysenterias, quae solo laudano conquiscebant, illius prorsus originis, de qua hucusque differebam.

Fortasse mihi litem quis movebit de morbi nomine, ut quem dysenteriam salutariam, quae eius sola quaedam *simulatio* fuerit, quocumque alio demum vocabulo, e. g. *rheumatis intestinalis*, *colicae*, *diarrhoeae torminosae*, a *perfrigeratione* etc. aptius insignienda. Verum multa pro hac mea compellatione pugnant; atque hanc veram dysenteriam esse, aut esse potius unam ex amplo dysenteriarum genere quasi speciem, eamque *simplicem*, me-

racam, et caeteris speciebus multo benigniorem, multis evincere argumentis possem.

Nam, ut pauca afferam, 1. eosdem exhibuis characteres, quos eo ipso in morbo deprehendimus, quem omnes unanimi suffragio dysenteriam appellarunt; deiectiones videlicet frequentes; cum ventris torminibus, et colluvie mucosa, utique etiam aquosa initio, et paullo post cruentata.

2. Intra eosdem quoque temporum fines coerebatur, intra quos contineri dysenteria solet; eodem cum dysenteria progressus fecit; eosdem est fortita cum illa exitus, si morbum aut nihili feceras, aut eidem sinistre medebaris.

3. Ab auctoribus quoque non paucis et visum hunc morbum, ut pro dysenteria habitum, et eadem nobiscum ratione sanatum, accipimus.

4. Intestinorum hoc rheuma, quod simplicem dysenteriam appellabam, in omnibus dysentericis, quoscunque vidi (et videram non paucos) adfuisse, utut multiplici alia complicatione ita variegatum, ut diversissimae medendi methodi requirerentur, affirmo.

Nonnunquam hoc rheuma intestinorum altius figitur, ita, ut sudoribus motis dimoveri, dissiparique non possit, sed persistet immotum; tunc autem et haec simplex dysenteriae species repetitis vicibus blando, anodyno, tepidoque potu, et laudano subinde interposito tentari debet. Quod si vero haec dysenteria serosa negligatur, male curatur, in veram abit, eamque pertinacem *febrim intestinorum rheumaticam*, longam, difficilem; quemadmodum febres rheumaticas artuum, carpis et genibus tumentibus, et valde dolentibus, fieri vidimus.

Altera species dysenteriae.

Altera dysenteriae species est, eadem cum priori tempestate occursans, sed priori magis com-

pop.

posita, et e binis, ut ita dicam, elementis confecta. En eius genesin, indolemque, et qua parte priorem contingat, et qua ab eadem recedat.

Ventriculum et intestina aestate adulta, et Eius genesin.
ineunte autumno plus solito languere, et sorde biliformi gravari non raro, ac crebrius, quam aliis anni temporibus, id vero vel in vulgo constat.

Saburra haec temporum opportuna vicissitudine, et appetente brumali frigore ab invigorato systemate gastrico sensim subigitur, immutatur, eliminatur, viis et modis variis. At sunt, quibus abundantior bilis insidet, et ventriculus est imbecilior, illisque, non expectata hac temporum felici mutatione, ea materies, quam abundare dixi, morbum facit *biliosum*, e. gr. febrim *biliosam*, *choleram* etc., verumtamen nundum dysenteriam.

Fac iam, homini cruditate biliosa laboranti, quae forte hucusque iners delituit, et, si nulla occasio eius commovendae fuisset data, etiam posthac iners delituisse, donec annua vice fuisset mutata; fac, inquam, huic homini corpus perfrigerari, prehendi que illa dysenteria, quam supra descripsi, *desillatoria*. Aegrotabit iam hinc tuus homo et *rheumate illo intestinorum* a perfrigeratione orto, (quod vel solum dysenteriae primam speciem facit), et *cruditate biliosa*, quam ipsum rheuma mole auxit, atque actionem reddidit, quamve gastricum systema, ob defluxionem tunc irritatum et exquisitius sentiens, gravissime feret.

En iam alterius huius dysenteriae genesin, compositae 1. ex *dysenteria superiori*, *simplicique*, et 2. ex *biliosa materie commota*; binis nempe, quae dixeram, elementis.

Cum hac dysenteria superius allata remedia et curatio.

nequaquam congruebant, nisi bilem commotam eduxeras, atque ex morbo *composito* feceras *siu-
plicem*. Haec illa dysenteriae species erat, quae, propinato antea pharmaco, medicinam sopientem et diaphoreticam amabat.

Non idem omnibus modus est ventrem purgandi, multis enim vomitio placet, non paucis alvus purgante mora blando, salino, mannato, tamarindis, rheo etc.

Utraque ratione in sananda dysenteria utebar (de hac secunda specie loquor, *rheumatico-bilio-
sa*), quamvis et efficacius, et pluries morbum vomitorio, aut emeto-catharsi commiserim.

Everso ventriculo turbas plerumque suapte, et quin narcoticum daretur, componi, et aegri in placidos somnos labi, atque inter dormiendum in sudores, coeperunt.

Sto pharmaco bilis absterfa est, et sudoribus rheuma intestinorum.

Dysenterias aestate anni 1776. omnes huic methodo subiecti, easque celeriter confeci; pleraque etiam in Hungaria annis 1773. et 74. eadem ratione, et eodem eventu sanavi.

Plerumque autem hunc canonem statuebam, ut saburram, ventrem infimum et intestina crassa occupantem, blande per secessus evocarem, at vero materiem *sursum rurgentem*, atque exitus molientem per os, excuterem vomitu.

Has quoque dysenterias fuisse existimo, quas SYDENHAMUS non solo laudano, ut quasdam alias, sanavit, sed catharsi, eaque repetita, et opio primum a purgatione propinato, atque in plenam usque sanitatem protracto.

Dysenteriam *rheumatico-biliosam* mitioremque, et a saburra non copiosissima productam presso

uva-

uvarum iuoco sanavi; cui ab aegro remediorum aliarum impatiente largitus haustus ventrem turbavit, solutamque bilem purgantis instar eduxit; dysenteria in diarrhoeam conversa, salutarem, et facilem curatu.

Cuidam et pruna recentia concessi, ablata curicule indigestibili, quin et alios horaeos fructus, qui succo prae caeteris abundabant; aut, ut assumant, ipse iussi, aut non invitus concessi, fibrosis tamen, et duris eorum partibus reiectis.

Hi horaeorum succi saburalem materiem soluebant, quo opportunior emesi, aut catharsi efficeretur: vel vero ipsimet purgantis remedii simul vices subierunt.

Convalescentes tamen ab usu fructuum horum arcebam, saltem largiori; tunc enim firmare potius et acuere languidas ventriculi vires oportebat.

Hanc alteram dysenteriae speciem ab ea, quam *rheumaticam* appellabam, certae quaedam notae distinguebat, eaque potissimum sequentes. Qui proximis diebus dysenteriam fuerant experturi, ventriculi pondus per aliquot ante morbum tempus querebantur, aut matutinum amarorem oris, aut sudores praeter morem nocturnos, nidorosos, et somnos turbatos. Quibusdam alvus antea sine torminibus fluxit, eaque subsistente suapte, aut intempestive cohibita, haec intestinorum difficultas accessit.

Quibusdam abdomen subito levi, et fugitivo per vices dolore, aut flatu crebro perstringebatur, alvo adhuc ordinata; donec elapsis aliquot diebus dysenteria adoriretur. In aliis alia praecessere futuri morbi indicia.

Morbum praesentem ea omnia comitabantur, quae biliformem saburram iudicent circa prae-

er abusus in
dysenteria.

cordia collectam; atque aliunde iam sabunde nota.

Dysenteria rheumatico biliosa febre evidenti quidem carebat, non omni tamen *morbo febriculis*. Atque universim, utut non ignorem, dysenterias febris expertes describi, earum tamen nullam me vidisse recordor, febre penitus destitutam. Sed febrim forte, quae *exigua* fuerat, nullam prorsus putaverunt.

Febris biliosa
dysenterica

Sola intensione differebat ab hucusque descripta dysenteriae in morbus, qui mihi *febris biliosa dysenterica* fuit. Erat enim et copiosior bilis collectio, eiusque acrioris, atque ita agentis ut febrim faceret biliosam, accedente intestinorum rheumate tali, quale requiri ac nostrae dysenteriae generis superius dicebam. *Febris* haecce *biliosa* sibi novum cognomen adscivit, fuitque *biliosa dysenterica* dicta.

Aliunde constat, quibus notis biliosae febres prodantur, iis nempe, quae materiem biliformem intra praecordia fluitantem indicant; cuius tamen portio quaedam suam iam stationem deseruit, intra humorum circumeuntium canales recepta. Manifesti quoque sunt certa plerumque horarum aut dierum periodo recurrentes febris auctus, et decrementsa.

Febri hac biliosa dysenterica detenti non omni dei tempore, nec omnibus diebus aequali ratione deiecerunt: sed suam hac deiectiones torminosae periodum observarunt, ut nunc frequentiores essent, aucta nempe ipsa febre, nunc vero eadem remissione ipsae quoque remitterent.

rarius paricnlosa fuit,

Haec tertio loco memorata dysenteria vitae periculum poterat intentare, quod ab utraque priori, nisi insana medicatio ex benignissimo morbo

bo periculosum fecerat, longissime absuit.

Quae torminum ratio fuerit in hac febre dysenterica, exponam.

Abdomen nempe sub ipsa deiectione, et momento ante eandem non raro vehementer doluit: mitius tamen; aut non omnino eo tempore, quo aeger mox a secessu surrexit. Verum, utut persaepe graviora tormina eundem vexarent, venter tamen, etiamsi rudi manu contrectatus, validius non dolebat, nec mitius eadem remota.

Inde inflammationis absentiam coniectabar, et tempus emetico opportunum.

At tumidulum aliquantum abdomen cum aliqua tensione, et cum dolorum sub ipsa manu contrectante augmento intestinorum phlogosin prodidit. Sed hac de re inferius erit dicendi locus.

nisi complicata inflammatione.

Methodus medendi his febribus biliosis dysentericis (de iis loquor, quae nulla inflammatione iuncta erat) tota in eo ferme versabatur, ut febris biliosa ipsa, tamquam morbus eminentior; sanaretur, cuius sanandae modum *Tom. II. Rationis medendi meae* abundantur ostendi.

Qua ratione medendi usus sumus in febre biliosa dysenterica.

Consistebat enim intra remediorum saponaceorum, solventium, acescentium usum; cui subiungi, aut interponi emeto catharsis debebat.

Opium tardius propinandum hic erat, et parce, et febre biliosa ferme ex integro iam consopita. Male enim biliosae febris, et opio convenire is novit, qui vim utriusque perspectam habet, atque alterum cum altera contulerit.

Raro solis purgantibus febris biliosa dysenterica curabatur, nisi mitio fuerit, et ipsa purgantia fuerint blandiora, antibiliosa, eccoprotica, tamarindi, castia etc.

Rhsam

Rheum enim quacunque ratione datum, aut myrobolani, aliaque huc revocanda, spem sefel-lerunt, nisi febre iam inclinata, et emeto catharsi praemissa.

Plerumque aliis adiumentis haec species dysenteriae non agebat.

quosve exitus habuerit eadem haec febris.

Varios modo exitus referem, quibus *febrim biliosam dysentericam* contingit terminari.

In quibusdam, iisque compluribus, morbus recta in sanitatem abiit, intra idem ferme tempus, quo alias biliosae febres solent concludi, atque eadem etiam ratione.

Vidi, cui febris dysenterica methodo superius exposita in intermittentem fuerat conversa alvo extra tempora accessionum febrilium compressa, sub iisdem vero denuo dysenterica. Dixisse *febrim intermittentem dysentericam*: hanc dein corticis peruviani decoctum sanavit.

Quidam initio ex febre biliosa dysenterica aegrotabant; haec in tertianam abiit, absque symptomate disenterico.

Nonnunquam haec febris biliosa disenterica apta methodo profligabatur; verum alvus, utut indolenter, attamen immoderatus, et longo tempore fluebat; dysenteria nempe in diarrheam abeunte; bonam quidem, nisi diuturnior fuisset, et ob amissum intestinorum robur difficulter supprimeretur, et convalescere prohiberet.

Usum radicis arnicae.

His radix arnicae aut pulverata, aut infusa prae quovis alio roborante remedio constanter profuit.

Non raro *febris biliosa dysenterica* in morbum putridum transibat. ut nomine mutato *febris putrida dysenterica* appellatur,

Diversa ratione haec morbi mutatio contin-

gebat; cui explicandae nunc diutius immorabor; cum hic foecundae notiones delitescant, quibus in medicina antidysenterica absque piaculo nemo caret.

Febris biliosa dysenterica in putridam convertebatur.

1. neglectu: Qui enim auxilia sprevere, vel iisdem ineptis usi sunt, his non iam remittere febris visa, iterumque stato tempore intendi, sed uno impetu atque accelerato ferri. In continuam itaque mutabatur, gravem, iisque symptomatibus stipatam, quorum complexus febrim putridam insigne. His diuturnior solventium, emollientium, tepidorumque usus, non raro etiam venae sectio, profuit, et sero tandem emeto-catharsi; postquam nempe, quam diuturnior et elatior febris intestinis iam affricuerat, inflammatio fuerat abstersa.

2. inepta methodo: Alii enim febrim biliosam dysentericam venae sectionibus compluribus aggressi sunt; verum, sanguine ultra aegri tolerantiam extracto, exasperati biliformis materies coepit, atque intra corporis penetralia attracta quaquaversum dispensari, et humores circumeuntes malo suo connubio coinquinare.

Hi longissime ab inflammatoria conditione abfuerunt; sed ardoribus perusti acerrimis, parvo debiliq; ac ceteri pulsu, et febre assidua, eaque nunc putrida, aegrotabant,

Hoc rerum statu radix arnicae prae quovis alio remedio salutis fuerat ad dr. β . omni, aut secunda, aut tertia, hora propinata.

Emeto-catharsin hi non ferebant; ut ut enim illuvie venter scateret, nihilominus vel impurorum succorum evacuatio residuas vitae vires attrivit. Serius autem, atque arnicae radix refocillati sub-

inde

Quandocumque
habeatur di-
recta radice
arnicae indi-
cacio n dy-
senteria.

inde salubriter emetico purgabantur, resumpta denuo eadem radice.

3. Febres biliosas dysentericas *imprudenter iterata emetica*, aut etiam *purganda ultra modum prorapta* contumaces effecerunt, et ob exhaustas vitæ vires periculosas.

Tunc vero desertas propemodum res radix arnicæ restituit.

Quæmadmodum *simplici febre biliosæ* remedia calefacientia, constringentia, et narcotica valdopere adversabantur, easque in *inflammatorio-putridas* invertebant; ita febres biliosas dysentericas eadem medicatio longe pessimas fecit. Tunc vero phlogosin prava methodo accersitam potu, fœtu, et phlebotomiis omnium primo sedare oportuit, ac tandem exposita ante ratione persanare.

Nonnunquam febris adest *originario-putrida*; non multum ab illa differens, quam *secundario-putridam*, ex prægressa nempe *biliosa*, fieri supra narrabam.

De *Syncho putri* disserere nunc oporteret, priusquam de eius cum dysenteria connubio verba facerem; nisi animus mihi dudum fuisset, alia occasione de febrium diversissimorum indole, quas sub eodem *putridæ febris* vocabulo tanquam *naturæ easdem*, et hercle, quanto cum errore, et quam multis pernicioso! complectuntur, et de diversis illis medendi ratione, præcipere.

Ubi putri syncho rheuma intestinorum sub illis conditionibus adiungebatur, quæ ad generandam dysenteriam requiruntur, *febrim putridam dysentericam* appellabamus.

Toti in eo tunc versabamur, ut, an omnis inflammatio abset, constaret; hanc enim præsentem fœtu abdominis, et emolliente, ac mucilagi-

noso

Synochus putris dysenterica seu dysenteria putrida.

noſo potu, quin etiam phlebotomiis delinivimus. Tum demum aut emeſi, atque hac crebrius, uſi ſumus, aut blanda catharſi; prout materies aut ſurſum turgeret, aut ad alvum inclinaretur.

Tandem radix arnicæ complementum curationis fecit.

Dysenterias eiufmodi putridas, ſed abſque notabili ſaburra, atque omnis inflammationis expertes, mox initio propinata radix arnicæ ſanavit ſola.

Tunc autem ferme omnibus alvum pedentim, et lente inhibuit, et ventris tormina ſenſim compoſuit: Pauciſſimis vomitum movit: Perpaucis dysenteriam in diarrhoeam convertit.

CAPUT III.

Febris inflammatoria dysenterica, seu dysenteria inflammatoria, benigna, maligna,

Rheuma inteſtinorum, quo ſine dysenteriam concipere nequimus, inflammatoriæ non raro ſibi febrem ſociabat; ſeu ipſa materies deſtillans acridinem, et inflammandi habuerit vlm: ſive ægri habitus fuerit præ cæteris opportunus phlogofi; vel vero conſtitutio anni phlogiſtica, tunc forte vigenſ, quidquid per id tempus morborum occuſabat, in phlogofiſin inclinaret inverteretque. Non raro, quod neque temporis neque ægri conſtitutioni tribueris, nec peculiari cuidam rheumatis acridini, inepta et prava medicina fecit, viroſa, aromatica, narcotica, adſtringens etc.

Dysenteriae vernæ autumnales, hyemales, pleth.

thoricorum, robustorum, aut ex toto erant inflammatoriae, aut saltem ex parte, maiore, minore.

Unde natura
dysenteriae
potius deter-
minari.

Subinde *aestiva* quoque dysenteria multa phlogoseos habuit, subinde vero omnino nihil. Anno 1776. unicam certe dysenteriam inter longe plurimas offendi inflammationis participem.

Ea in re dysenteria naturam *dominantis febris* imitabatur, ut, si *haec* multum, aut parum, distaret ab inflammatione, *illa* quoque ab eadem longius abesset, aut propius.

Oculatum medicum esse oportuit, atque emunctae naris, ni insidentem ventri phlogosin voluerat praetervidere: decepit pulsus, deceperunt vomitiones saburrales, aeruginosae, vermes ore reiecti, ut motae turgentisque saburrae molimina crederes, quae potius ab incendio fuerant intestinorum. Dolor *assiduus alicubi fixior, taedium resurgens, inquietus, alvus*, atque alia, quae enteritidum solent signa esse, medentem periculi commonefecerant.

Eandem in *haec* dysenteria medendi rationem tenuimus, quam enteritidi quoque conducere novaramus, nempe *generosius antiphlogisticam*.

Balnea, aut cataplasmata, postquam sanguis, subinde iterato, detractus fuit, et emulsa tepida, ore assumta, ano iniecta, iuseula quoque non pingua, quaeis gummi arabicum incoctum fuerat, cruciatus abdominis, et deiectionum frequentiam composuerunt: quaecumque alia, aliarum nempe virtutum, remedia nocuerunt.

Dysenteriae
complicatae,
sive varia ra-
tione com-
municatae.

Dysenteriae diversae subinde commiscebantur. *Inflammatoria*, atque *biliosa* in unum morbum conflari prae ceteris solebant; constitutione temporis subinflammatoria, in corpore caeterum valente, pleno,

pleno, stricto, vel vero ubi opio, vino, rheo, myrobolanis, aromaticis, adstringentibus aeger fuerat abusus.

Nonnunquam, quae in quibusdam aegris aut solae fuerunt, aut complicatae, in aliis sibi ita successerunt, ut una dysenteriae species exceperit alteram; atque huc dysenteriarum variarum successioni oportuit medendi rationem accomodare.

Dysenteria
variae se in-
vicem exci-
pientes.

CAPUT IV.

Tentamen novae divisionis morbi dysenterici, ex cognatione cum vario rheumatismo repetitae.

Quam hucusque dysenteriae divisionem dedi, plerasque eiusdem species complectitur, easque communiores, sanatuque non difficillimas.

Supersunt autem aliae quaedam, quas ad hucusque recensitas operosius referes, et quarum indolem ex superioribus vix perspicias.

Hinc aliam inire viam placet, qua ad genus morbi intimius cognoscendum nos perventuros confido.

Statuo, dysenteriam, hisce annis observatam, fuisse *intestinorum rheumatismum*, ab eadem genitrice materie natum, qua rheumata nasci, aestate adulta atque autumnno solebant.

Febris ergo rheumatica aestatis, rheumataque partis cuiuscunque, artuum, faciei etc. eandem per ea tempora habuere cum dysenteriis *causam materiale*, et solummodo *forma* differebant.

i. enim rheumatismos artuum videre contingit, repente sublatis dysenteria oborta.

2. nonnunquam eundem hominem et rheumatismus vexabat, et dysenteria.

3. dysenteria quoque subito cessabat, ut primum carpi, aut genua intumescere, dolereque ad eum modum, quo a febre rheumatica solent, in artus incurrente.

4. par quoque utriusque morbi frequentia fuit eadem tempestate, ut alios rheumatismus affligeret, alios dysenteria.

5. eadem medendi ratio in utroque morbo valebat, idem etiam habitus symptomatum erat; si ea excipias, quae ob partis affectae diversitatem differre necessario debebant.

6. dysenteria non infrequenter sudoribus, aut efflorescentia miliari, vel vero utraque haec ratione, iudicari et solvi solebat, quod saepenumero in rheumatismis quoque observabamus.

Sola certe acrior bilis, atque ab rheumate non adiuta, dysenteriam non fecit. Acerrimam faburram in febre biliosa ipse quondam vomebam fauces ita excurrentem, ut integro biduo, vel lenissima protulenta ignis instar oesophagum quasi arrosam afficerent; nihilominus, praesente licet hac acerrima bile nec ventriculus, nec intestina doluerunt, nec ullum dysenteriae signum adfuit.

Praeterea, qui dysenteriam patiuntur, saepe perpaucam vomunt, et quae nec colorem, nec saporem depravatam habent, nec sensibilem aliam qualitatem vitiatam, etsi cum multo plerumque levamine vomant.

Idcirco non videtur dysenteria produci ab acri bile intra tubi intestinalis cavum contenta, et nondum resorpta; licet ab eadem reddi possit periculosior: atque emeticum non raro profusum est, quae *sudoriferum*: novimus enim post emesin sudores moveri.

Hinc

Hinc dysenteria non ob remotam quamdam analogiam, et per metaphoram, sed vere ac genuine rheumatismus intestinorum dicitur, suntque hi duo morbi ἀδελφεία παθήματα, atque eiusdem matris.

Quapropter methodus rheumatismis aestivis medendi rectificari corrigique ex ea medendi ratione potest, quam dysentericis applicamus, et e contrario haec per illam potest illustrari.

Recensebo nunc, quam rheumatum diversitatem viderimus temporibus dysentericis; ut, quanta rheumatismos inter, et dysenterias analogia intercesserit, liquido constat.

Rheumata observabantur in hominibus caeteroquin bene valentibus, ab aura frigidiore, quae forte sudantes afflatat. Hi rheumatismi benigni fuere absque febre, et potu tepido, diaphoretico, ve absque negotio diffandi.

Eiusdem omnino moris dysenteriam vidi ferrosam, benignam, cito et eadem ratione sanandam; hanc superius primam dysenteriae speciem nominabam.

Alteram speciem rheumatismi constituebat rheuma artuum pertinax, et diuturnum, initio febrile et cum afflictæ partis tumore, atque, febre licet profligata, diutius nihilominus dolorificum; quodve, ni exquisita methodo succurreretur, articulos sero tandem a dolorum cruciatu liberarat, et eos reliquerat ad motum ineptiores, rigidiores, tuberosos, tumidos, et per omnem fere vitam veluti semidistortos.

Non dissimilem dysenteriam offenderamus rebellem ad notas sanandi leges, et eum hac pertinaci fluxione articulorum apprime convenientem. Sero dolor abdominis valedixit, longissimamque

Prima species rheumatismi, et dysenteriae.

Secunda species rheumatismi, et dysenteriae.

omnium moram traxit, sano reliquo abdomine, in intestino recto; quod assiduo tenesmo mucum tremulum lineis sanguineis pictum expressit. Tenesmum hunc diutissime durantem sublatum una nocte vidi, oborto mox femoris sinistri, et carpi dextri tumore, ac dolore rheumatico, qui sero lactis, et frictionibus sanabatur.

Cum paucissimis tamen tam benigne agebatur, nonnunquam enim dysenterico dolore, utot sero, cessante, alvus nihilominus indolenter et assiduo fluebat multis septimanis. Varia incassum tentata sunt: Aegri aut hydropici perierunt, aut consumpti ab assidua, aquosa, chymosa deiectione.

Tunc intestina, potissimum crassa, reperiuntur solito multo crassiora, rigida, corlacea, at nullibi ulcerata.

idem hic intestina sunt passa ab inveterato rheumate, quod articulis ab eodem accidisse antea dixi, tumidis manentibus, tuberosis ac rigidis effectis, et ad motum ineptioribus.

Oblitteratis nempe intestinorum absorbentibus vasis, rigescentium, durorum, alvus absque torminibus et assiduo manans, hydropem induxit, et consumptionem.

Horum pauci, iique solum valentiores, et quibus adhuc virebat genu, postquam diuturna aegritudine ferme ad incitas redacti fuerant, atritas sensim vires resumferunt; fatiscente fortassis materie rheumatica, et intestina deserente. Sed longa mali mora memoriam sui reliquit, et languidior ventriculi vis decoctusque iuventae flos superati morbi identidem commonefecit.

Tertia species
rheumaticismi,
or dysenteriae.

Tertium quoddam genus erat destillationum, aestate, et sub initia autumnii, saepe conspectum,

erysipelatodes, urentissimum, quod vel levissime digito contrectatum, aegro eiulatus expressit; sub vesperam et noctu crudelius saeviens, et septuaginta.

Anno 1777. binas iuencula habuimus, quarum altera manum habuit eiusmodi rheumate tentatam, altera pedem. *Tempore* potius delinitum morbum existimabam, quam *consilio* fractum; quod, etsi varium fuerat, tamen a morbi ingenio capitoso identidem vincebatur.

Quibusdam id genus rheumata post multorum dierum cruciatus in pus convertebantur.

Quorum corpora iam ante morbum pravos succos fecerunt, hos prae caeteris hoc rheuma invasit.

Sed etiam dysenteriam non absimilem vidi, in cachochymicis, gravissimam, laethalem, atque id solum boni habentem, quod rarius fuerit observata, et anno 1776. omnino nunquam.

Dysenterici hi *ardorem abdominis*, eumque intensissimum, assiduum, contrectationis vel mitissimae impatientem mox primis morbi diebus; anxietatem miram, et iactitationem, creberrimas, mere, sed obsolete sanguineas deiectiones; pulsus saepe magnos, vibratosque, sed nunquam valde acceleratos, subinde autem tenuissimos exhibuerunt. Vena secta sanguinem dedit laudabilem, absque ulla phlogistica crusta, absque dolorum levamine. Sub frigidissimo artuum frigore et plusquam cadaveroso internis caloribus se peruri querebantur; potus gelidi inexplabile desiderium. Lingua sicca, hirsuta, et ipsa quoque frigida. Mentis constantia, et dolorum sensus usque fere ad ultimum vitae diem. Mucilaginosae, tepidae, crebrae potiones, et abdominis fatus assidui rarissime profuere. Tertia, quartave plerumque die

marmorium illud humidumque frigus artus omnes occupavit; sudore gelido in magnas guttas collecto ubertim manante, praepressis ex facie.

Septima atque octava die, deiectionibus et rarioribus, et melioribus, iam non torminosis, *ava Depuata* subinde videbantur: at ore aperto, oculis coeniventibus, taciturne deliri, et neglectim cubantes nona, aut decima periire.

In cadaveribus caecum, colon, eiusque potissimum transversa portio, et quae per sinistrum latus descendit, itemque intestinum rectum, crassas, et carnosas membranas habuere, duras, et tumefactas; color autem plumbens fuerat, aut luride ruber.

Mesenterium et omentum obsoleta, et late diffusa rubedo infecit; hinc inde altius intra eorumdem viscerum substantiam demissa.

Dissectus horum intestinorum canalis villosam tunicam profundo, et tristi virore imbutam exhibuit, quem nec aqua eluit, nec spongia extersit.

In quibusdam cadaveribus hic viror observatus non est; cum intestina interea foede ruberent, et luride rubente sanguine manarent. Glandulae quaedam mesenterii ex inflammatione tumebant, referebantque sanguinis grumos.

Rariora, et leviora, aut etiam nulla, vitia in tenuibus reperta sunt intestinis.

Mesentericis gravissima huic fuit, et enteritis cum omenti simul inflammatione, non benigna, sed *septica*, *erysipelata*, et antephlogistico apparatu non domanda.

Qui lubricantibus, et involventibus remediis morbum commisit, aequè parum profecit, ac iis, qui aut emesi, aut catharsi voluerat aegro

Solis quippe antiphlogisticis cicurare phlogosia interaneorum non licuit, relicta acri et inflammante, si qua aderat, bile: sed neque hanc licuit evacuare, ubi intestina, et omentum, et mesenterium iam tanto incendio conflagrarant.

Nec morbi causa solum intra tubi alimentarii cavum commorabatur, uti forte in illi solet, quorum ventriculus ex prandio hesterno vitium et cruditatem traxit, sed ipsis intestinorum membranis, mesenterio, omento, infixae haesit portio materiae dysentericae non parca. Hanc extricare per saepe difficillimum fuit, periculique plenum.

Febris ipsa ex ampla, et variegata febrium *septicarum*, aut potius, inflammatorio-septicarum, et erysipelatoson, familia fuit.

Rheumata gastrica dari, observatio quotidiana docet: eorum autem cum magna inter sese variatio est, tum ab aliis rheumatismis hucusque descriptis diversitas. Neque hoc novum est, aut nuper conspectum, sed homini vel mediocriter docto notum, et cognitum iam dudum. Ophthalmiae enim gastricae, et odontalgiae saburrales, cephalalgia gastrica, rheuma artuum biliosum, aliaeque aliarum partium fluxiones, quae a sordibus ventriculi nascuntur, nonne vulgata nomina iam sunt, et ex ipsis rerum, causarumque visceribus petita?

Fluxionibus his vel nulla comes it, vel obscura solum febricula. Molestiam potius quamdam, quam morbum arbitrantur, qui sic aegrotant.

Horum ventriculum acrior bilis ferit, sed quae tota intra eundem collecta non manet; tenuior enim eiusdem portio ac eius veluti aura quaedam intra alveos circumeuntium humorum

Quarta species rheumatismi aequae ac dysenteriae.

suscepta, vel ad varia corporis cola defertur, absceditque κατ' ἔργον, vel dero in itinere suo aberrat, atque alicubi adhaerescit.

Quod si id in pulmonibus contingat, hique hanc ἀποδεδῶν patiantur, catarrhum habebis ex primis viis ortum; si in membrana narium coryzam etc.

Fac iam alitum illum biliosum intra circum-euntes humores susceptum ita in suo cursu deviare, ut ad opportunum quoddam colatorium non appellat, aut forte per cutis poros exitum moluens, admissio frigore repercutiatur, neque tamen uti antea posui, pulmonibus infigatur, aut naris, sed decumbat ad ipsam intestinorum corpus, ad mesenterium etc., catarrhum habebis intestinorum, aut eorundem coryzam, seu *dysenteriam*, eamque speciem, quam in principio huius dissertationis simpliciter appellavi *biliosam*.

Sola ventriculi, et intestinorum saburra biliosa absque eo rheumate, et intra cavum intestinale solummodo contenta, alvinum forte fluxum fecisset indolentem, aut etiam dolentem, si quidam materiae fuisset acor: sed eiusmodi *diarrhoeam*, utut fortasse, acoreposito, *torinosam*, diversam arbitror a *dysenteria*; cuius creberrimae quidem, et torinosae sunt deiectiones, sed ferme irritae, ut faecum secedat plerumque nihil, sanguis vero et mucus vi exprimatur.

Ea certe est dysenteriae legitima conditio, ut hanc morbis adnumeret alvum potius occludentibus, inter assiluos licet deiciendi, sed frustraneos, conatus, et diarrhaea quoque dysenteriam sanet persaepe.

Nihilominus non ita dysenteria diarrhaeae opponitur, ut hac eborta, aut sponte, aut ope

remediorum, necesse fit, illam *semper*, et *certo* tolli. Iuvenula enim quaedam, cum saltu incaluisse, et meraciore vino, noctuque esset perfrigerationem passa, altera mox die in dysenteriam incidit crudelem omnino, cum intolerabili anxietate, exili pulsu, *αλυσμω*; exacto triduo ad nos venit. Materies veluti lactea, cum exiguo hinc in virore, magno impetu, et pari copia, et ferme affiduo, per inferiora secessit. Venam se cui, cum conceptam in abdomine inflammationem adverterem, et potu tepido, mucilaginoso, et fovea externo abdominis usus sum, ut prolapsos ad intestina humores revocarem; tandem et opio volui ad aliquot saltem tempus secessus inhibere. Nihil profeci. Perit aegra inter assiduas laetitiationes, et immanis circa praecordia ponderis querelas, cum tormina consopirentur.

In cadavere intestina omnia et ventriculum reperi colore intense roseo imbuta per totum; mollia tamen, et membranis horum viscerum, fecus ac in aliis observaram dysenteria enectis, non tamidis. Omentum, et mesenterium eundem habuerunt colorem.

Sed redire ad *dysenteriam biliosam* iuvat, quam inter reliquas species multo frequentissimam vidi, ac popularem. Et anno 1773. in Hungariae quibusdam locis, atque aestate vigente anni 1776. per omnem agrum Viennensem, prope solam.

Utut haec vulgaris persaepe sit, multique per ea tempora in Libitinae rationem veniant; tamen naturam huius speciei immerito malignitatis damnare, reamque ageres tot funerum.

Incurare aegrorum potius socordiam oportebat, morbi initia contemnendum; aut eidem mentium quidem, verum sinistrae, et inauspicatio.

Αυτων γαρ σφετερισιν ατασασλησιν ολοντο ,
 Νηπιου (*).

Morbi faciem, atque notas hic non describam, cum id a me fuerit ante praestitum in relatione *dysenteriae biliosae*.

Sed et methodum medendi ibidem exposui, quae ferme in solius emetici, aut emeto-cathartici usu consistebat, et opio emeticum excipiente.

Emeto-catharticum praeplicuit prae folis cathartici, iisque quibuscunque. Nam eduxit id genus remedium, quidquid offenderat alieni in tubo alimentari, qua data porta.

Confidebam quoque in illa emeticorum vi, quae finita purgatione sudores moveret: hos tuto moveri tunc posse, iisque motis rheuma abdominalis una submoveri, existimabam.

In eum finem *Nepenthes Helenae* propinaui, diaphoreticorum potentissimum, certissimumque, et dulces simul craciatum lenimen.

Quod si is morbi habitus fuerat, quem in antecedentibus *febrim biliosam dysentericam* nominavi; parcius, tardiusque opium exhibui, et febre iam inclinata. Eius rei rationem supra dedi.

Plerumque unicum emeto-catharticum profligando morbo par fuit; nonnullis id bis dedi, vix ulli ter, interiecta die una inter singulas emeto-cathartes. Die intercalari decoctum radicis graminis, et taraxaci cum syrupo ribesiorum, aut alio consimili, aeger per vices sumsit, cum narcotico vespertino.

Aliud quoque est, quod emesin prae ulla

(*) *Odys. A. v. 7.* : nam propria stulti culpa perire.

purgatione commendabat, acilio nempe ipsa, et labor vomendi; qua re videlicet vel sola pungentes particulae eliciuntur, atque proleclae quaqua-versum excutiuntur.

Multi ad nos venerunt, rheo, nxyrobolanis, tamarindis, sale medio vario, manna, iam dudum, sed frustra usi. Fateor, me laboriosius sanasse horum dysenterias, quam illorum, qui partibus caeteris morbum naturae commiserunt.

Horum quidem remediorum encomia novi: fors tardius sanarunt dysenteriam, quam nostra citius sanassent.

Quia mihi haec remedia nocere visa sunt, ubi abundantior saburra adsuit; aut in ventriculo, eique connexo intestino, sita.

Idem in dysentericorum curatione evenire observavi, quod in plerisque aliis morbis contingit; ut nempe sanati hoc vel illo remedio dicantur, quibus sub usu eiusdem id solum fortunae obtigit, ut non morerentur. Hinc intempestivae curationum quarundam laudes explicari possunt.

Periclitanti methodos diversas, easque inter se, et cum solis naturae non adiutae viribus, conferenti constabit, quagnam methodus alteri praestet, et quantum solius valcat naturae vis, quid ferre recusset. Horum omnium nobis copiam nosocomium facit.

Rheumatismos *inflammatorios*, atque etiam inter sese *complicatos compositosque*, aut diversas rheumatismum species *sibi invicem succedentes*, ea ipsa tempestetate spectare sicut, qua eiusdem omnino indolis dysenteriae grassabantur, et eodem modo sanare, quo populari intestinorum morbo medebamur.

Aliae quaedam species rheumatismi et dysenteriae.

CAPUT V.

Varii exitus dysenteriae.

Nunc quos *haec* dysenteria diversos exitus habuerit, exponam. Non raro emeto cathartis instituta morbum ex integro, atque repente sustulit, non rediturum.

I. dysenteriae
exitus in san-
nitatem.

Atque hanc quidem rheumatum gastricorum, phrenitidis e. gr. gastricae, ophthalmiae, coryzae, catarrhi, aliarumque aegritudinum, si forte ex foridibus ventriculi nascerentur, promptissimam levationem per saepe mox ab emesi intuebamur, atque etiam mirabamur; non enim ventriculum solum a recrementitia materie vomitorium vindicavit, verum etiam id, quod ab ea materie decerptum in parte subinde dissitissima fixum haesit, patii submovit celeritate. Ea fortasse positionis ex illuvie gastrica decerptae, et aut encephalon, aut oculos, nares, thoracem, artus, intestinorum membranas vexantis tenuitas, mobilitasque fuit, (in corpore praesertim iam praeparato, et fibris ali quantum iam emollitis, cedentibusque, seu *coctione praegressa*), ut eodem tempore et remedio eodem vacuari ventriculus potuerit, atque id, quod inde ad viscus quoddam ante abscesserat, moveri loco reduci in circulum communem, atque ad aliquod corporis colon deferri.

Subinde mitior morbus evasit, cessitque serius, nova materiae coctione praegressa, et corporis praeparatione ulteriori, datoque altero, vel etiam tertio, emetico.

Aliquoties nullum ab emesi levamen observa-

vabatur, mente eadem dolorum saevitie, et secessuum frequentia eadem. Venam in brachio tunc secui, et ex Coi Senis oraculo *partes ab umbilico aqua calida multa lavabam*, et tepidos, copiosos, emollientes potus propinabam; atque ita multis tempestive profui, aliis vero aliquanto tardius profui, certo tamen.

Tum vero sanguinem eduxi per saepe, qualem in pleuritide solemus: sic antiphlogisticam methodum cum illa coniunxi, quam appellant *evacuante*.

Appetente autumno, aut ubi coelum asperius, quam pro anni ratione, atque aura rudior homines tenuiter vestitos, aut meridianis solibus, aut exercitatione, in sudorem solutos, percuteret coniceretque in dysenteriam, sola non raro phlebotomia iuvat cum emolliente, et copiosa potione, et abdominis fottu.

Torminibus, seu *evacuante* methodo, seu *antiphlogistica* consopitis, alvus subinde fluebat indefinenter diebus multis, quin etiam septimanis. Radix arnicæ, vel eius infusum cum emolumento exhibebatur; uni alterive haec diarrhoeam vesicans stitit.

Crurum oedema, quod diuturnum alvi fluxum excepit, stomachica, invigorantia, frictio, et tempus tandem ipsum, dispulerunt. Verum caute invigorantibus utendum esse docebar, ne, dum corroborare ventriculum volumus, eidem ingeramus, quae nimia sint, aut mole ipsa, aut vi. Languidissimum enim, et debilissimum ventriculum mitissima solum tonica reficiunt, fortiora offendunt. Diaeta medicatrix, et auxilium ab ipso tempore petitum potiora fuerunt hoc alvi fluxu laborantium, indeque convalescentium adiumenta.

De dysenteria, etiam post emeto catharsin, non mitigata, deque huius phaenomeni ratione, et medela, itemque de dysenteriae in longam diarrhoeam conversione, dilucide opinor, atque abunde disputavi.

3. dysenteriae
exitus in dy-
senteriam
chronicam.

Verum tertiam quamdam aegrorum conditionem vidi, etsi raro obventionem, at eo difficilior rem sanatu. Dysenteria nempe subinde plurimum remittit, ut et secessus rariores fuerint, et vis torminosi; torminosi tamen, multisque septimanis.

Hanc chronicam dysenteriam, utut dolore paucio, brevi evanido, sub ipsa solum deiectione modice percepto, stipatam prae acutissima dysenteria, praeque illa longa diarrhoea abominabar. Remedia, spesque nostras ut plurimum elusit, et aegros lentae, et certae morti consignavit.

Cadavera horum *phlogosin chronicam*, et duritiam, rigiditatemque intestinorum potissimum crabforum monstrabant.

Hanc dysenteriae conditionem cum rheumatica, aut arthritica materie comparabam, articulis tumentibus pertinaciter infixis, indeque non dimovenda; ut eundem putarim morbum, eandemque causam materialem, sed dispari fixam loco.

Qui florem aetatis iam superarunt, ex morbi diuturnitate potius, quam vi perierunt.

4. exitus in
tenesmus va-
siam.

Pauciores hoc anno (1779.) dysenterias tenesmus finit, qui symptomatum dysentericorum alias plerumque ultimum est, atque agmen claudit. Fuere tamen, qui torminibus iam penitus compressis per aliquot dies inanem desidendi conatum experiebantur, expresso mucos, subinde etiam paucio cruore. Semel solummodo tenesmum observavi longius durantem, et nulla pelendum ratione. Nam rheo, et myrobalanis sub-

inde, nonnunquam mucilaginoso clystere, nonnunquam, consilio mutato, narcoticis molestum hoc symptoma volui profligare. Frustra sui. Una nocte repente tenesmus evanuit, orto mox, ea adhuc nocte, dolente tumore ad carpum dextrum, ortaque ex sinistro latere ischiade. Non multo post aeger aeger etiam his doloribus usu serilactis convalescit.

Tenesmum, eundem postmodum morbum existimavi cum dysenteria, sede solum diversum, et magnitudinis minorem. Si enim potior crassorum, collis praecipue intestini tractus, quam ego praecipuam, solennioremque dysenteriae provinciam puto, eo rheumate, atque eo modo laboret, quo id ad constituendam intestinorum difficultatem requiri superius afferebam, *dysenteriam* adesse in confesso fuit. Rheumate autem dysenterico sua illi ampliori de sede moto, atque intra angustos solum intestini recti, aut eiusdem extremae tantum orae cancellos concluso, *dysenteria recti* solummodo intestini fuerat, sive mutato nomine *tenesmus*.

Quaedam tenesmi species est, veluti dysenteria partialis.

Non aliam tenesmi, seu *dysenteriae huius partialis* curationem noveram, quam ipsius morbi integri, principisque.

Hinc evenerat, ut aut evacuantibus *oxy* aut *xarw*, vel vero emolliente enemate, potuque, ac venae sectione, nonnunquam etiam laudano, etiam vesicante semel ad os sacrum applicato, tenesmum expugnarem; ratione videlicet diversa, prout diversam huius *topicae dysenteriae* notionem conceperam, et concipi debere arbitrabar.

Tempori subinde committi tuto tenesmus potuit.

Puellam ex dysenteria convalescentem tenes-

Alia vero species est tenesmus hemorrhoidalis.

mus vexabat, sed quem alterius indolis esse existimabam. Olim enim haemorrhoidum tumore dolente, et cum tenesmo afficiebatur. Nunc quoque easdem ab haemorrhoidum irritarum tuberculis molestias pati videbatur.

Haemorrhoidalis hic tenesmus frequentius postea observabatur, in viris iisque robustioribus, frequentius quoque in dysenteria autumnali, quam aestiva.

Tenesmo haemorrhoidali emulsio medebatur, et mere emollientia enemata; opiata vero eundem augebant.

5. exitus dysenteriae in rheumata artuum, articulorum etc.

Nonnullis dysenteria versa est in rheuma cuiusdam alterius partis: sic humeri quibusdam, aliis nucha, occiput, manuum carpi, genua etc. dolore dilacerante occupari visa sunt, ventre, atque alvo sanatis.

Conversionem hanc dysenteriae in morbum articulare *subinde* optabam, utut a plurimis observatoribus damnatam. Malui enim articulos sanare, qui morbi vim facilius et minori cum noxa perferebant, quam intestina. Sed id *subinde* optasse me dixi, in dysenteria nempe graviore, difficulter, aut vix sananda, non autem in *dysenteria simplici biliosa*, utpote quam et cito poteram sanare et multo facilius, ac morbum articulare.

Subinde pulmones aegrotare veluti catarrhoeperunt, ut primum a dysenteria rarius habebantur, aut ex eadem convalescebant.

Quibusdam a dysenteria aures tinniebant cum aliqua surditate.

Paucissimis, morbo intestinorum iam cicurato, malum ad ventriculum versum est, ubi ingens quasi pondus percipiebatur.

Nonnunquam mitigatis iam symptomatibus dysentericis, pectus valdopere opprimi, aut latus veluti pleuritide dolere, citra tamen magnam, ac

manifestam febrem; rheumate nempe in pleuram, aut musculos intercostales irruente.

Subinde fixum hoc rheuma uni loco adhaesit, nonnunquam vero vage, atque errabunde discurrebat, ut modo hanc partem vellicaret, modo aliam.

Intra non multos dies haec destillatio evanuit, in quamcumque demum partem cecidisset, seu sponte, sive etiam aptis remediis.

In hunc scopum diaphoresin movebamus potu tepido floribus sambuci medicato, et stibio diaphoretico non abluto. Decocta radice bardanae etc. profuerunt, nonnullis serum lactis, aliis rheum, aliis admotum alicubi vesicans, hanc sustulit defluxionem.

Foeminam dolor pleuriticus corripuit, qui relicto thorace hypochondrii dextri portionem mollem obsedit, inde defluxio ad pulmones se recipiens molestissimam tussim, noctu praecipue, veluti catharrhosam fecit; ea repente cessante orta est dysenteria, quae, nycthemero nondum exacto subito conquievit, thorace dextro supreme pone claviculam acerbè dolente. Diaphoresin potu multo, tepido, et sambucino tentabam, atque inter scapulas ponebam vesicans: convaluit.

Petulantis id genus rheumatis aestivi, atque autumnalis exempla plura vidimus: quae, qua affinitate teneantur cum dysenteria, vel maxime reluctantes, atque aliter hucusque sentientes ita docent, ut omnis dubitatio eximatur.

Quibusdam ad vesicam morbus decubuit ita, ut dysenteria repente substineret, orta ingenti mingendi difficultate, aut etiam lotii plena suppressione. Alii ingens solum in pube pondus erat, alvo sanata.

6. exitus in
urinae diffi-
cultatem.

Nonnulli dysenteria vigente adhuc moleste mingebant. Dysuriam post dysenteriam emulsum amygdalinum, cui syrupum althaeae admiscebam, itemque applicatum ad pubem cataplasma emolliens solvit.

Hoc anno (1779.) multo pauciores observavi, utut numero Dysentericorum longe majori, quos mictus difficilis una affligeret cum dysenteria, quam anni (1776.) aestate.

Paucissimos vicere erat stranguriose mingentes, cum ponderis ad pubem sensu, sed absque dysenteria.

CAPUT VI.

Exitus dysenteriae in hydropem.

E P I S O D I O N

de hydropo plethorico.

Exitus quoque dysenteriae in hydropem fuit: 7. exitus dysenteriae in varium hydropem, in sexu praecipuis sequiori, quem morbi diuturnitas atrivit magis.

Sub ultimos nempe dysenteriae dies, eaque in indolentem alvi fluxum fatiscente, plerisque crura, subin et femora albo phlegmate intumuerunt: nonnullis abdomen quoque, ut universum corpus.

Quibusdam, pedes solum et crura tumidis, lenia tonica, grata cardiaca, amara etc. et crurum aromaticae frictiones, et ipsum tempus, remedio fuerunt.

Qui-

Quibus vero totum corpus intumuit, quod quidem paucissimis contigit, laboriosior curatio fuit, et variis modis tentata. Somno parco, exercitatione corporis, decocto taraxaci, cichorei tum terra foliata tartari, extracto praeterea Colliniano, quod ex succo recentis herbae lactucae virosae parari curaveram, autumno devexo, et sub initia hyemis, convalescerat.

Hydripes alios complures et aliunde exortos, remediis methodisque cognitis sanatos non recensebo, cum nihil habeant non ubique descriptum. Illata tamen hydropis mentione non possum non aliquantum ab instituto deflectere, et, fermocinantium more differere de ea re, ad quam forte fortuna delapsi sumus, nempe hydropem.

Digressio ad
hydropem
plethoricum.

Resumam iterum abruptum de dysenteria sermone, ubi aliqua rerum varietate veluti refocillati, a longae narrationis taedio quieverimus.

Hydropem quemdam, praeter alios hydropes frequentiores, sed quos et quorum causas hic praetermitto, videre erat hinc inde quidem descriptum, minus tamen in praxi, ut opinor, cognitum, atque idcirco sinistra nonnunquam curatione vexatum.

Is nobis *hydrops plethoricus* erat, seu ortus a *plethora*.

Causas habuit aliis hydropis speciebus ferme oppositas, plethoram nempe, et laboriosum abundantium humorum, caeteroquin bonorum, circuitum. Inde vasa sanguifera, cruore nimio distenta, aquosam portionem facillime dimiserunt, extruseruntque, sed ita demissam difficulter receperunt: hinc aquae intra cellulosum corpus, aut cava varia collectae, hydropis eam speciem fecerunt, quam *plethoricam* appellabamus.

Hydrops huius generis ipse mihi exemplo quodam illustrare conabar. Quemadmodum enim ultimo graviditatis tempore venarum iliacarum compressio abundantiam humorum in artubus inferioribus contentorum, sive topicam plethoram, indeque crurum, femorum et pudendorum facit hydropem; sic plethoricis columna cruoris maior, quam quae apte contineri valis possit, et expedite ad cor reduci, hydropem gignit.

Hic morbus in corpora solum robusta, aetatis florentis, et bene pasta, iuxta nostras observationes cadit.

Atque ex hac corporum aetatis et vitae ratione, item defectu causarum illarum, quae alias producere hydrops species solent, huic nostrae plethoricae oppositas, hydrops huius indoles, cum eaque conveniens medendi methodus nobis innotuit.

Coquum Comitum St**, quadrato corpore donatum, Fabrum item lignarium, Fabrum ferrarium, famulum quoque compagis caeteroquin firmas, item binas foeminas, viraginum habitu utramque, praeter alios hae specie hydrops detentos vidimus; eventu, ut postea referam, diverso.

Plerumque hic hydrops *intercus* est, et diffusus per totum corpus, subinde crurum solum, et femorum. *Ascitem plethoricum* nondum observabamus. Nonnunquam hydrothoracem prae se ferebat, difficili inter gradiendum spiratione, decubitu supino impossibili nocturna in primo somno excitatione cum suffocationis metu, aliisque.

Hydrothoracem plethoricum difficulter distinguebamus ab aliis hydrothoracis speciebus, alia a causa ortis, et alia sanandis ratione.

Cloresis quoque orta a plethora, et ab aliis

chloroseos speciebus distincta, in puellis rusticanis, et duro labore exercitatis, nonnunquam occurrebat.

In hoc hydropo, et chlorosi remedia pleraque aliis chloroseos et hydropis speciebus apprimedicata, nocuerunt.

Prosaerunt autem phlebotomiae moderatae. sed aliquoties reperitae, et antiphlogisticus victus: decocta item emollientia, nitrosa, acidula, serum lactis cum terra foliata tartari.

Quaedam huius hydropis curationes longo cremoris tartari usu perfecimus.

Subinde hic noster hydrops et chlorosis phlogosin conceperunt. Sanguinem pleuriticum iterato educebamus, generosiori antiphlogistica methodo usi.

En huius hydropis exempla quaedam minus fausta:

Coquus Comitatus St** quadrato corpore, lactosus, ampulo thorace, brevique sed crasso collo, vigente hyeme pleuritide laborabat domi suae: aegre eluctatus difficilissimam in incessu et noctu supine decumbens, respirationem querebatur; inter primos somnos veluti iamiam suffocandus evigilabat, atque e lecto exsiliabat auram capturus. Multas noctes sedendo transegit; crura valde tumebant aquoso tumore, ut etiam carpi, hi vero modice. Pulsus amplissimi, tardi et instar chordae ferreae digitum ferientes. Aliquoties domi adhuc suae sanguinem emisit pleuriticum et cum aliquo, sed temporario, levamine. Victu nihilominus pristino utebatur, carneo videlicet, et vinoso; atque hoc quidem non raro meraciore, utpote multos inter labores, et penes ignes incalescens,

Exeunte vere mihi tradebatur. Usu squillae, aliorumque remediorum urinas potentius moventium, et crurum frictionibus, itra breve tempus id est consecutus, ut noctu non excitaretur, aut excitatus non exiliret. Disparuit intra paucas septimanas tumor crurum et manuum, thoracis incommodis sublatis. Discessurus a nobis cum pridie suas sarcinulas collegisset, hilaris, et de recuperata valetudine sibi gratulatus, se lecto commisit; post mediam noctem cum elatu epileptice convellitur, inde apoplectico sopore pressus vesperi perit.

In cadavere cor triplo fere maius intentum est, ac alias solet offendi, et giganteum; non morbose dilatatum, cum iusta partium id constituentium proportio fuerit.

Pulmones ubique laxiori cellulosa tela ambiententi thoraci revinciebantur.

Vasa encephali praegrandia, et multo cruiore distenta. Pauxillum aquae intra meninges diffusae.

Remediis diureticis, purgatione, frictionibus plethorae effectus auferebantur; collectiones nempe aquosae, caussa manente, atque etiam aucta.

Historiam similem in *diaris Swietenianis* legi, quarum notabiliorum partem, ut primum per alios labores licuerit, publici iuris faciam.

Quidam enim *eadem*, qua hic meus homo, ratione hydropicus, *eadem* curatus, *eandem* quoque mortem oppetiit.

Famulus compagis firmae, et valentissimo caeteroquin corpore ultra annum frequenter vomebat, matutinis horis praesertim: siti assidua vexabatur. Tandem intumescere *αναοσπρη* coepit. Purgantibus domi suae frustra utebatur: diuretica

non profuere, quin urinas potius parclores reddiderunt. Mirum id omnibus, qui hominem noverant, visum fuit, potuisse nempe hominem ex athletico habitu transire repente in aquosam humorum casochymiam, quin antea morbus quidam intercalaris vires athletica attrivisset.

In nosocomium receptus pulsus plenos, du-
ros, et vibratissimos exhibuit; totum corpus, fe-
mora et crura immane quantum tuebant; diure-
tica tentabantur de novo, eaque varia, cum ex-
perientia constet, in eodem etiam hydrope non
idem semper remedium urinas movere.

Tandem, cum nihil proficerem, cruribus ve-
sicantia apponi curavi; qua methodo alias gravis-
simos quosdam, et remediis quibuscunque internis
rebelles hydropes sanavi.

E plagis vesicante etosis aquae largiter diu,
noctuque manabant, ut aeger fere totus paucos
intra dies detumuerit.

Lasvum iam ab initio augurabat de hoc hy-
drope, quod ortus esset a causa ignota in homine
juvene, ad hydropem, ut arbitrabar, non prae-
dispositio; et quod quaedam coquum inter, et
hunc famulum analogia intercederet.

Sinistrum eventum, mortem convulsivam,
apoplecticam, omnibus aliis bene sperantibus, et
non longe abfuturam, praedixi; etsi tunc, qua
ratione imminente tempestate occurrerem, nescie-
bam. Paucos post dies, aquis iam ferme evacua-
tis, repente aliquoties convulsus, et apoplecticus
periiit.

Cerebellum fero ambiebatur, vasa sanguine
turgida. In thoracis cavo dextro libra eiusdem
feri, et unciae novem in cavo sinistro fuerunt;
pericardium uncias sex eiusdem feri continebat.

Vesicula fellea vacua: hepar consistentia sanum, sed colore per omnem suam substantiam viridissimum.

Susplicabat, hunc hepatis virorem, et bilis in vesicula absentiam, explicari a convulsionibus posse, que sub finem vitæ accesserunt.

Noveram quidem iam dudum hanc speciem hydropis, eamque etiam sanavi. Verum nescio, quid meam diagnosin in binis his aegris ita subverterit, ut morbo causam subilcerem non suam.

Apparente fortasse curationi, utut male institutæ, secessu decipiebat, inque mala, quam de morbi natura conceperam, notione confirmabar.

Equidem aquæ exantlabantur copiose, verum iis remediis, quæ vel causam ipsam hydropis non attigerunt, vel eiusdem adeo vires auxerunt.

Ex eo tempore in hydrope *plethorico*, a vesicante abstinui: malui infima crura *scarificare*, et aquas ad plagam incisam invitas evocare. Hæc praxis sanationis celeritatem mirum, quantum adiuvit.

Murarius 38. annorum ante semialterum annum in quodam nosocomio aegrotasse se aiebat ex catarrhosa thoracis affectione, tussi erebra, sicca, respiratione laboriosa, et frequenti, nocturnæ præcipue suffocationis metu. Pectus oppressum habuit. Venæ sectionibus, aliisque remediis discessit curatus, ita tamen, ut hæc thoracis incommoda non raro reditum minitarentur, nova sanguinis missione denuo depulsum.

Iam ab undecim septimanis oppressionem infimi thoracis, et spiritum impeditiorem consuetâ

methodus non solabatur. Sputabat mucosa; appetebat; suoque officio vacabat.

Ab octo diebus iussis catarrhosa, assidua, noctu gravior, et eo tempore ferme suffocans accessit; auctis et oppressione, et impedit spiritu, ut e lecto exsilire, et per cubiculam ambulare, ne cubans, et quietus suffocaretur, debuerit.

Decumbebat aeque facile, aut verius, aeque difficulter, in quamcumque partem libuerat. Iam non appetit. dedolatus est, corpus totum *ανασπασμα*, pedes praepriis, cura, et femera tument, Pulsus fortis, plenus, et vibrans erat.

Cum respiratio continuo laborosior fieret, sibilosa, asthmatica, cumque universum corpus tumeret in dies magis, et sputa lateritia compluribus noctibus excuterentur, intermixto multo mucosco, et aeger frequenter e lecto exiliret, atque ultimis temporibus aliena per vices loqueretur; die, ex quo apud nos fuit, decimo tertio circa auroram perit.

In pugillaribus meis id solum adnotatum reperio, secto cadavere utriusque thoracis, et pericardii hydropem fuisse detectum, cum non exigua inflammatione dextri pulmonis.

Aquae repertae quantitatem per oblivionem, aut aliis laboribus distractus, non connotabam.

En hydropem, ad hanc, de qua loquimur, hydropis speciem, referendum; venae sectionibus initio sanatum, dein vero eodem auxilio frequenter mitigatum, donec tandem viribus resumptis hominem penitus oppressisset.

Faber ferrarius 46. annos natus a iuvenilibus annis difficilem et per intervalla ferme asthmaticam respirationem habuisse aiebat; caeterum nunquam graviori morbo, nisi hyeme anni 1768., ubi octi-

duo ex morbo thoracis acute decubuerit, constat fuisse.

A mensis Decembris (1778.) initio abdomen leuiusculè tumidulum fieri occoepit, uti etiam crura circa malleos. Ab eo etiam tempore laboriosius, praepremis a pastu, spirabat, laborosius quoque decumbens.

Iam inde a fine eius mensis noctu frequenter e lecto surgit, aerem capturus, metuque, ne spiritus praeccludatur cubanti.

A septemdecim diebus lateri sinistro incumbere nequit absque metu suffocationis, sed neque ante eos dies valebat semper, et absque molestia, in id latus cubare.

Huic *venas hesternis semper iacho* turgere plures, qui hominem noverant, asserbant.

Tussicula moderata paucum subinde gluten elicit.

Die 15. Ianuarii 1779. nosocomium adiit, tumentibus utroque crure femoreque, ac ventre, attamen non valde.

Terram foliatam tartari ex aqua petroselinii et patico oxymelle squillitico hauriebat, et multum iuvabatur, urinis motis et alvo reserata. Post quadriduum, me vel maxime invito, discessit, liberius multo respirans, nondum tamen liberrime, tumidulisque et artubus inferioribus et ventre: hac se libertate spirandi contentum esse, et nolle se apud nos tanti emere plenam sanitatem; victu nempe tenuiori, et hydroposia, quam vivendi rationem prae morbo impatientius ferret.

Die 24. Ianuarii mane carpento impostum ad nos deducunt, eumque facie rigida, purpurea, livescente, et labiis plumbeis, protuberantibus oculis, sibilose, atque abruptim respirantem,

veluti iam iam moriturum; ad portam nosocomii deponunt.

Fit modica venae sectio; deportatur ad lectum; redit vox, at usus sensuum; respiratio tamen vix emendata.

Cum per horulam quiescisset, et ad interrogata responderet, aiebat se pridie, atque reliquis diebus, postquam a nobis discesserat, labores vulgareos exercuisse, eosque solito duriores, Bacchi usum ideo meraciori.

Fit denuo venae sectio unciarum decem; sanguis crustam phlogisticam tenuiores, gelitanosam plumbeam efformavit. Educto sanguine dextrum thoracem perforari curavi, unde feri flavescens librae quinque pleno rivo fluxerunt. Chirurgus testabatur, se pulmones duros, quemadmodum eodem inflammatos saepe in cadaverum sectionibus videramus, immisso digito offendisse.

Signa pleraque aderant, quae hominem ostenderant, praeter hydropem, saeva quoque peripneumonia correptum.

In lectum repositus commodius quidem multo, non tamen absque omni prorsus sibilo, spirabat. Terram foliatam tartari ex aqua petroselinii, et pauxillo oxymellis squillitici hausit; unde bis vomuit materiem soluto Letricum saponi similissimam, albidam, spumantem aliquantum tenacem, et amaritiae intensa.

Cum die proxima iterum aestuaret magis, et laboriose atque cum strepitu respiraret, potus mere emollientes, et tepidos, nitrososque haurire iussus est multis diebus; sanguine iterum iterumque educto, pleuritico semper, et semper levante; ut die .i. Februarii libere spiraret, decumberetque et supinus, et in quocumque lato voluerat, iussissetque perquam raro.

His omnibus diebus magna aquatum vis effluxit e cavo thoracis, atque e tela cellulosa musculorum thoracicorum. Sed crurum, at femorum tumor manebat aquosus, et magnus.

Ab hoc tempore e lecto surgebat, et cubiculum obambulabat: oxymelle squillitico aliisque, quibus lotium cieri posse sperabamus, uti coepit.

Verum post medium mensis Februarii crurum femorumque tumor ita increvit, ut lecto iterum affigeretur. Tussis redire, vespertina potissimum, atque nocturna: calere demum, atque febrile affiduo, vesperi tamen intensius. Vulnus paracentesi inflictum pus fudit tenue, aquosam, uberrimamque.

Artubus inferioribus supra modum tumentibus, lacertosa brachia consumi, quaeve thoracem ambierunt, carnes tabescere.

Die 18. Martii occubuit. Pulmo lateris perforati *inflammatissimus* erat totus quantus, et ubique cum pleura arctius cohaesit, pariter *inflantata*. Nulla ullibi puris collectio, ulceratio nulla fuit. Caetera uti in sanis fuerunt.

Mirabamur veram, gravissimamque peripneumoniam hydrothoraci iunctam, et ingenti artuum inferiorum hydropi; sputa quoque *purulenta*, non *puriformia*, admirationi fuerunt; nulla ulceris, aut in pulmonibus, aut alibi, vestigio reperto.

Esti aeger initio Februarii febre careret manifesta, et se e lecto proriperet; non omnis tamen pulmonum inflammatio, quam ad nos attulerat, videtur fuisse soluta.

Pulmonum cum pleura cohaesio serius, et post institutam paracentesin, nascobatur. Nam aquae et liberrime profluxerunt, et nullus obser-

vabatur ab exploratore digito, mox a facta perforatione, coalitus pulmonum cum pleura.

Utut inflammatam pleuram reperiremus, nullos tamen dolores punctorios querebatur.

Pleuræ inflammatio sine dolore.

Hydrothoracis cum peripneumonia connubium (seu bini hi morbi fortuito solum socientur, seu vero uterque a communi quadam causa nascatur, aut alter ab altero) id quod ut plurimum fieri, supra ostendi (dependeat tanquam effectus a sua causa) non infrequenter offendi, atque etiam quosdam sanavi pariori, at vero frequentius instituta phlebotomia, et althæe decocto cum nitro.

Quæ de usu mittorum salium, acidorum, mediorum, salis acetosellæ, cremoris tartari, et ipsius nitri in cura hydropis dicuntur, ad hanc præprimis hydropis speciem, *plethorici* nempe, aut inflammatorii, pertinebunt; si et reliqua auxilia in eundem finem conspirent; victus, et potulenta congrua, et subinde ipsa quoque sanguini detractio.

Quamquam nec alios quoscunque hydropes dira a potu abstinentia putem expugnandos; quam certe praxin perniciosam esse, et ipsius expertus sum, et luculenter legi ab egregio MILLMANNO demonstratum (*).

(*) Animadversiones de natura hydropis, eiusque curatione, Auctore Francisco MILLMANN, M. D. Colleg. reg. med. Cons. et regiae Societatis Lond. Socio. Viennæ et Londini, apud Rudolphum GRAEFFERUM.

CAPUT VII.

De variis et remediis, et methodis
antidysentericis: quaedam dys-
senteriae proprietates.

Longius fortasse, quam initio propositum, fuerat, in exponendo *hydrope plethorico* processu, et nempe ab instituto sermone aliena: neque veniam ob hoc *ανακολουθου*, aut ipse alteri darem, aut rogarem ab aliis; nisi ferme perinde esset, quo ordine quis narrat, qui non integram quaedam historiam, sed eius solummodo lacinias quaedam, et fragmina velit proferre.

Ordini, atque rerum oeconomiae is studeat, qui struere aedificium vult; nos, qui huic structori a servitio solum sumus, tanquam officio nostro egregie defuncti laetamur, si quaedam usui futura in acervos, prout fors dedit, congesserimus.

Hinc sepositam nuper telam resumam, et quae de dysenteria sparsim ac prout, aut in pugillaribus descripsi, aut memoria teneo, nullo certo rerum nexu narrabo.

Remediis variis in cura dysenteriae opus fuisse, constabit morbi diversissimam faciem non ignorant. Nunquam tamen adstringentibus me usum scio, nisi unica vice aestate anni 1776. in alvi profluvio indolente, et longo, dysenteriam excipiente. Nihil profeci; venter assiduo fluens hydropem primo, dein, hyeme iam inclinata, mortem induxit.

Adstringentibus remediis cum ea notione

Variae metho-
di antidys-
sentericae.

male convenit, quam de dysenteria natura concepi.

Qui bulum armenam eum in finem dysentericis propinabant, ut laxata ostia fluentis alvi restringant, et egregie *adstrinxisse* putabant, si dragmulam inertis terrae dederint, nae illi sese in aegrorum plerumque salutem deceperunt perbelle.

Longam et *apyreton* dysenteriam nullis remediis comprimendam balsamo, *Saxonico* dicto, sublatam novi.

Sublatam quoque consimilem dysenteriam scio vesicante abdomini imposito, atque alliam sinapismo ad ventrem adplicato.

Oleosorum vix ullus quoque usus fuit, nisi blandissimorum, et multa mucilagine divisurum; qualia in seminum *frigidorum* emulsionibus habentur: in dysenteria non biliosa, sed potius *enteritica plus minusve*, tepidae emulsionem cum reliqua antiphlogistica penum primas tenebant. Eius vero indolis dysenterias veris exordium, aut etiam frigidior autumnus profert, non diu regnaturas, constitutione nempe iam senescente, iam iamque emortitura.

Atque hac ipsa tempestate (1779.), et autumnali rigore rarissimae fuerunt dysenteriae illae, quae, utut praemissis praemittendis, ab opio non abhorrent. Febrim acutam, auctum adeo secessuum numerum, et peripneumoniae subinde initia proximo mane debueras venae sectione, et emulso tepido, et ventris fotu comprimere; si pridie opium dederas, quietem, et somni blanditias aegro conciliaturus.

Dysenteriae *autumnales* plerumque erant *bilioso-inflammatoriae*, aut *inflammatoriae*; quales etiam *vernas* habuimus; utut universim perquam raras,

et sola plerumque antiphlogistica methodo non morose sanatas.

Dysenterias complures, vix inchoatas, sub mensis Augusti finem, et per autumnum anni 17779., tenui victu, et potu tepido atque emolliente, priusquam invalescerent, suppressi absque morbi recurso.

Nec est, quod quis obiciat, diarrhoeas solum fuisse leviculas, leviterque torminosas, non vero *dysenterias genuinas*, quas tanta facilitate sanarim, vix ortas. Idem profecto his morbi initium, quod aliis fuerat, quos morbus exercuit,

Erant igitur quaedam, veluti gravioris morbi praeludia, et velitationes dysenteriae; consummatae futurae, ni principiis obstitisses.

Mense Septembri eiusdem anni dysenterias quasdam iam persanatas, sed post aliquot dies reditum denuo meditantes, eadem ratione arcebam; victu nempe tenuiori, et potu tepido, ac emolliente; nisi forte voracior aeger ventriculum onerasset, adhucdum languentem, atque emesi purgandum.

primarias
non in digno-
scenda natu-
ra dysenteriae,
et eligenda
medendi me-
thodo.

Plerumque determinari methodus medendi dysenteriis epidemicis potuit ex ea methodo, quam *febris illius tempestatis dominatrix* poscebat; cum *dysenteria epidemica ad epidemicae febris naturam quamproxime accesserit*.

Anno 1776. *biliosissimam* habuimus febrem aestivam, non male tamen moratam; ni illam inepte quis irritarit, meracam, et omnis phlogoseos ut plurimum expertem: atqui et dysenterias fuerunt eodem anno eiusdem prorsus indolis, biliosissimae nempe, et meracae, et absque ulla inflammatione, et

eadem profus methodo, atque *eadem* etiam cele-
ritate confectae.

Annis 1777., 1778., atque hoc ipso, quo
haec scribo, anno 1779., febris aestiva biliosa,
bilioso-putrida, non raro pertinax, eum phlo-
gosi complicata, et exanthematibus variegata, non
boni moris, non paucos oppressit. Eandem om-
nino indolem dysenteriae una regnantis experieba-
mur admirabundi.

Non tamen observebatur, quo anno pluri-
mae fuerint aestivae febres, eodem quoque pluri-
mas fuisse dysenterias; ut idcirco, stante licet *ea-*
dem inter febrem dominantem et dysenteriam affi-
nitate, tamen dispar subinde utriusque dominium
fuerit, et dispar ex alterutro morbo aegrotantium
numerus.

Et si hic morbus, si quando latius diffunda-
tur, amplissimas ubique praedas agat, neque nisi
cum optimis spoliis recedat; tamen eius saevities
plurimum cohiberetur, si modo morbi primordia
occuparentur, eaque opinio omnium animis infi-
deret, vix ullum morbum esse eos inter, qui *po-*
pulares appellantur, cuius initia tam cito queant
comprimi, et qui neglectus urbes, agros, castra
adeo depopuletur; ut haec pestis castrorum plures
ferme, ac ipsum hostile ferrum necet.

Dysenterias quasdam nullum hucusque cogni-
tum remedium sanabat; at vero, dummodo non
gravissimae fuerant, et dummodo *valentiori* remedio
non argerentur, mortem non intulerunt, nisi iam
antea debilibus: tepidi et mucilaginosi potu, et
abdominis fomenta et ipsum praepremis *diuturnum*
tempus profuere.

Idem in curatione quorundam rheumatum
contingebat, quae *potentius* urgere non oportue-

prima dy-
senteriae ini-
tia non ope-
rose reprimi-
muntur.

rat; citius enim reliquam senilitatem attriveras, quam expugnaveras rebelle rheuma. Temporum *constitutio mutata et longa mora* solum praesidio fuerunt.

Monitum
grave.

Atque universim convincebatur, quoidam morbos urgeri nimium et premi non oportere; sat esse, si in peius non habeant, et si, utut tarde, quotidie tamen paucillum ex morbo detrahatur. Quemadmodum enim medicando recte fit, sic etiam medicando peccatur.

Dysenteria
nullum sexus
aetatis, et
vitae rationis
discrimen fe-
cit.

Nullam aetatem hic morbus praeteribat, nec sexum: conditio hominum quaecunque, et quavis humorum et solidorum crasis, valetudinis quavis ratio dysenteriae ex aequo patebat, etsi diverso discrimine. Nec ullam ab hoc morbo immunitatem, aut hydropisia dedit, aut usu vini.

Qui a fructibus horaeis severe abstinebant, aut iisdem utebantur, aut etiam abutebantur; ita aut in dysenteriam incidere, aut ab ea perstiterunt intacti, ut nulla ratione, vel modice probabili, determinaveris, quid potius facere expediat.

Dysenterici fiebant, et qui victu animali ferme solo vesciebantur, et qui vegetabili ferme solo.

Non tamen par ubique periculum fuit, si quem morbus corripuit; gravius enim foeminae multabantur, aum morbo ipso, et cum eiusdem iam profligati reliquis diutius colluctatae.

De vita periclitabantur cacochymici, senili, articulorum morbis antea vexati, et inter hos foeminae prae viris.

Illi enim aegri e sexu sequiori fuerunt, quibus dysentericis factis mox lingua aruit, extrema frigerunt glaciali frigore, macante per universum corpus sudore frigido. in magnasque guttas colle-

At cum sensu assidui et intolerabilis ardoris, interanea exurentis, non restinguenda siti, et potus frigidi, vinosique implacabili desiderio, mentis acie non retusa, et valente usu sensuum caeterorum.

In cadaveribus dysentericorum nunquam offendi suppuratam plagam, ut idcirco perrara existimam intestinorum ulcera ex dysenteria.

C A P U T VIII.

Binae opiniones erroneae de indole et sede materiei dysentericae, deque eiusdem contagio.

Binas scaturagines dysenteriae huius *malignae* (ni eam malis *malignae inflammatoriam* appellare), quam sexui sequiori potissimum inimicam fuisse paullo ante dicebam, mihi visus sum detexisse; ipsius nempe male moratae constitutionis ingenium pravum, et corpus aegri huic morbo prae aliis opportunum.

Binas quoque opiniones notavi, quae de dysenteriae natura vigent, *plebeiam* alteram, quae humorum tumultuose ad intestina ruentium *copiam* accusat, eaque ipsa debilliora; alteram vero *non ignobilium Medicorum*, atque *aliquid* veritatis habentem; nempe, omnem dysenteriam pertinere ad *morbos saburrales*; quam scilicet materies, aut *biliosa*, aut *putrida*, eaque simul acris, intra intestina commorata, vellicando irritandoque producat.

Multis exemplis utuntur, qui sic opinantur,
Pars III. ○

Dysenteriae
spuriae.

ad illustrandum assertum. Qui enim (ut aiunt)
resinam purgantem male subactam, et intestino-
rum plicis postea pertinacius adhaerentem devora-
rint; in dysenteriae speciem incidunt aestivae dy-
senteriae analogam. Idem ex horum mente illis
solet evenire, quorum intestina aliud acre quod-
cunque, aut etiam vermes rodunt; unde frequen-
tissima, et tenesmodeis, torminosae, mucosae,
crucntae deiectiones proliciuntur.

Verum has ego dysenterias potius *spurias* no-
minandas puto, aut *diarrhoeas torminosas*: nihil
commune habentes cum *intestinorum rheumatismo*,
seu *dysenteria vera*.

Plebeia opinio inter Medicos temporis tractu
extabit in generis humani felicitatem, nihilomi-
nus Herculi potius clavam, quam eandem hanc
opinionem rudibus animis extorseris.

Haec tot malarum praxium auctor est, atque
inventrix, unde tanta seges funerum quotannis
succrescit.

Opio enim, et adstringentibus constatur alvum
ficcare.

Altera opinio, quae proplus abest a vero,
rodentis atque intra cavum intestinorum morantis
materiae exitum molitur emeticis, purgantibus
variis, et vario modo, in eaque re curationis car-
dinem docet versari.

Verum non omnis omnino dysenteria vom-
itorium aut purgans admittit; nonnullae enim,
cisi perpaucae, solo opio, et proleptis sudoribus
illico cessant. SYDENHAMO testante: quaedam
aliae, non multum ultra initia protractae, potu te-
pido et emolliente comprimuntur, quas evacuans
remedium exasperasset. Atque alias quasdam phle-
botomia sanat, eaque repositis vicibus instituta.

Ut ita constet, dysenteriam popularem non esse morbum intestinalis cavi, acrem materiem continentia, sed ipsarum adeo *intestinalium membranarum*, rheumate laborantium; subid. et mesenterii, et omenti, et urinariae vesicae.

Hunc quidam rheumatismum intestinorum *per saepe* aut emeticum, aut purgans tollit, ut experientia constat.

In eorum opinio nata est, qui dysenteriam prorsus omnem metum esse *saburralem morbum* arbitrantur.

Quaquam neque altera opinio veram dysenteriae notionem habeat, tamen medendi rationem *plerisque* dysenteriarum epidemiis non erroneam instituit.

Potiores enim huius morbi epidemiae eam speciem constituunt, quam superius *biliosam* appellavi.

Est nihilominus, ubi haud leves errores practici hanc quoque opinionem consequuntur.

Quando autem bona esse medendi methodus possit, utut falsae opinioni innixa, et quando e contrario ea ipsa opinio in errores practicos inducat, et quae huius rei ratio sit; is intelliget, opinor, qui expositam in antecedentibus dysenteriae naturam et varias eiusdem species pensitavit.

Contagium dysentericum pauci in dubium vocarunt, idque efflavium ex uno homine experans communicari adstantibus posse, plerique credunt. Miror hercle, qui nos immunes per omnes hos annos a dysenteria manserimus, Medici, Medicorum adiutores, et aegrorum custodes. Atqui quotidie mane singulorum faeces lustramus ea nocte exceptas, et vel inviti haurimus putidissima effluvia toris naribus.

An detur contagium dysentericum ab uno homine dimanans in plures.

Probe equidem novi, dysentericorum delectationibus aerem, ex quo omnes tamquam ex communi fonte potant, foedo putore corrumpi, morbosque putridos, per eminentiam nosocomiales appellatos; invitare; verum quod dysentericorum exhalationes eundem in aliis morbum producant, id quidem arbitror observationibus adversari.

De vanitate
quorundam
aliorum con-
tagiorum.

Magni interesse puto, non ignorare, dysenteriam contagio carere. Quo enim animo Medicus Dysentericorum domos, pauperum praepriis tabernas, adibit, de morbi contagio persuasus?

Quanti igitur interest, et esse ipsummet a vano metu liberum, et cum aliis posse excutere.

Idem de miliari, petechiali, et scarlatinoso contagio intellectum velim; quod nullum est, neque tactu, nec inspiratione, nec devoratum, neque inoculatum quocumque modo eundem in aliis valet morbum excitare; observatione mea et experientia multiplici id perpetuo atque constanter testante.

Sic uno saltem, alterove terriucamento, eoque non minimo, minus habebimus, tot inter alios tam veros, quam inanes terrores.

C A P U T IX.

Prophylaxis.

Remedium prophylacticum dysenteriae in frequenti alvina purgatione frustra quaesitum est, hanc enim potius noxiam arbitror, nisi praesens faburra eandem poscat. Viras enim ventriculi et intestinorum aestivis caloribus remissiores crebra

purgatio magis frangit, et rheuma tanquam ad partem debiliorem invitat.

Observationes etiam confirmarunt, hanc prophylaxin vanam esse.

Aequae parum a dysenteria perseverantur, nec vomitis; qui frequenti vomitione ventriculum per vices subvertunt, dysenteria grassante; nisi forte iam adsit caecobylia exlantanda.

At sic non *prophylaticam* remedium haberes, sed *curativum*.

Nullum vitae genus a dysenteria intactum praeteriri, supra dixi.

Nullam pertierem prophylaxin novi, quam quae aestuantis corporis, et profusus perspirantis refrigerium repentinum, et aerae frigidioris afflatum vitat.

Non raro subita dysenteria correptos observavi, quorum male vestitum abdomen post largiores sudores subito perfrigeratum fuit.

Vitato *eiusmodi* refrigerio, cruditatem quoque, et saburralia vitia vitanda puto; quae, etsi dysenteriam sola non producant, corpus tamen debilitando eandem invitent, praesentemque reddant graviolem.

Proderit etiam praeter hanc et perfrigerationis, et cruditatis fugam, leni quoque tonico vim primarum viarum sustentare.

MÖHRLINI apud praeclarum ZIMMERMANNUM (1) observationi lubens subscribo, eos potissimum

O 3

(1) Quis nescit egregium Zimmermanni de dysenteria librum, qui, quidquid hucusque de eo morbo observationum exstabat, apte et philosophice disposuit, cum suis comparavit, leges stabilivit?

Nec ullum vitae genus.

In quo consistat prophyse laxis dysenteriae.

dysenteriam a se prohibuisse; qui vitatis diaetae vitis, potum, praesertim aquae frigidae, si forte corpus aestuaret, liberaliorem vitassent, et diu noctuque non interceptam diaphoresin fuissent experti.

Magna curationis difficultas in eo est, quod aegri continuo surgendo, male contacti, pedibus nudis, noctibus saepe perquam frigidis, morbi causas identidem de novo repstant, perfrigerationem videlicet.

Hinc tantum quoque solaminis experiuntur, si in lecto manere iubeantur, iisque supponantur excipula, in quae vel decumbentes alvum ponant; item, si abdomen dolens molli et calido cataplasmate foveatur.

Hac ego ratione dysenteriam a me, meisque fortunate arcebam.

Cap. X. eiusdem libri spiritum practicotaton spirat; opus diurna, nocturnaue versandum manu: inquam, quem is solum rite intelliget, qui in praxi dysenterica versatus, ab huius operis lectione ad dysentericorum lectulos accesserit, indeque iterato fuerit ad legendum praecipue decimum libri caput reversus.

CAPUT X.

Quaenam instructio plebi sit danda,
grassante dysenteria.

Prophylacticas praeceptiones, atque ipsam methodum dysenteriae medendi, medicorum collegia plebem, illam potissimum, quae rus colit, docere solent; si quando tempora dysenteriae ingruant, ruralis praecipuis inimica.

Quod quidem institutum, ut est summe laudabile, ita arduum maxime, atque anceps videtur; ne nempe docendo noceas, ubi satagis professe.

Malim certe, ut nulla prorsus medicina fiat, quam *inepta*, et morbo *non respondens*, atque hoc ipso perniciosa, et salutarium naturae molimium turbatrix.

Cur vigente
dysenteria
Vulgus vix
possit instrui
de methodo
medendi.

In morbo autem *tantopere versatili*, qui solertium etiam medicorum sagacitatem exercet, nonne saepius periculosam sibi medicamentum plebs faciet? Quam remediis valentibus tanquam totidem armis instruere quidem possumus, dexteritate vero captandae occasionis, et indicationum scientia nequaquam.

Dispiciendum tamen est, quousque instrui plebs possit, ut constitutionibus dysentericis aut a morbo sese praeservet; aut eundem iam praesentem vel sanet omnino, vel sananti naturae salutem non obsit.

Primam instructionis partem ea fortassis praecipua, atque ea quidem sola, suppeditabunt,

quae de prophylaxi, et de cavenda aestuantis corporis perfrigeratione superius dicebam.

Alterum vero consilii caput morbum ipsum docebit sanare, atque *binis* solum methodis abolveretur, ab HIPPOCRATE *de affect.* T. II. Sect. I. c. VII. Edit. HALLERI, propositis; binas enim is fuisse, utramque *parabilem, adplicatu non difficilem,* et quarum *apta tempora* atque *indicationes* vel ipsa edoceri rudior plebs potest.

Sunt autem haec duae methodi dysenteriae medendi *evacuans* una, atque altera *antiphlogistica*.

Novi perbene, *methodum antidyentericam* minime his bilis solummodo capitibus contineri; verum etiam scio, qui has binas scite noverit adhibere, eum *plurimis* profuturum; multis quidem *directe*, non paucis *indirecte*; vix ulli vero (quae res in omni medicina maximi momenti est) obfuturum.

Reliquae autem morbi varietates plebeium captum superant; neque directa pro iis methodus potest plebi dari; nisi quis velit, ut sibi noceant male medicando.

Dysenterias quasdam HIPPOCRATES loco supra citat. *evacuante* remedio curat, et *medicamentum*, quod supra *pituitam* purget propinat. In aliis vero dysenteriae, in quibus dolor *detinet*, *partes sub umbilico* multa calida lavat: *ibidem*.

Quae duae res et *evacuantis* methodi; et *antiphlogisticae* notiones exprimunt.

Hinc qui sibi mederi coguntur, hic *omnis* dysenteriae cura a potu tepido, et emolliente, itemque a foci abdominis est inchoanda.

Quodsi dolor *remiserit*, aut *extra tempora deiectionum* penitus cessarit, si et vires non sint proiectae, et febris evidenter abest, aut ea statis so-

Inser metho-
dos antidy-
sentericas
complures,
solum duae
sunt, de qui-
bus intrui
volgus po-
test, et de-
bet.

Et cur?

lum horis intendatur, *medicamentum*, quod *supra* purget, hauriendum dato; fotu abdominis interim continuato.

Atque hac ipsa *methodo evacuante sola* quam plurimas novi *dysenteria* fortunatae compressas; dummodo et tenuis victus accedat, et lecti tepor, et potus ex emollientibus, addita chamomilla, post emesim diutius sumendus.

Opio carere tunc possunt; nisi forte *post emesin*, dolore sublato, *absente febre*, pauxillo opii velis sudores iuvare, proficuos, et alvum sicantes.

At vero, si *dolor detinet*, assiduus atque etiam extra tempora *secessuum affligens*, *attactum non ferens*, partes sub umbilico, *Suasore HIPPOCRATE*, calida multa lavato. Insiduum enim hic esset, quin immo perniciosum, emeticum. Venae sectio proderit, et fotus abdominis assiduus, atque assiduus quoque potus ex emollientibus althaea malva, seminibus lini etc. confectus; *sola enim antiphlogistica* methodus opitulabitur.

Infantes *dysenteria correptos*, praeprimis si dolorem difficilius ferant, et insistent prae dolore convulsiones, *aqua calida lavare*, seu calido balneo imponere, expediet.

Qui haec medendi momenta tenuerit, (neque ea sunt difficilia, utpote a manifestissimis qualitatibus, torminum nempe *assiduitate*, aut *intermissione* potissimum repetita) amplissimas *dysenteriae* species sanabit, *biliosam* nempe, et *inflammatoriam*, et ex hac utraque *conflatam*.

Unicum superest, quo id genus instructio carere non deberet; quas nempe *methodos*, quaeve remedia averfari tanquam noxia et perniciofa, oporteat, esset dicendum.

Verum, utut sanissima consilia dederis, ve-
reor, ne aut nihil inde bonae frugis, aut non
nisi pauxillum, referas.

Solet enim plebecula praedudiciis potius, quam
sanæ rationis dictaminibus auscultare, atque hoc
ipso.

. . . ὑπερ μωρον ἀλγέ εχουσιν (1).

CAPUT XI.

Quid peculiare, aut etiam commune
habuerint inter se quatuor aestatum
dysenteriae.

Quatuor aestatum constitutiones dysentericas
strictim delineabo; quare re inter sese convenerint,
aut quid discriminis intercesserit, dicturus.

Aestas anni 1776. tota, et hinc veris pars
magna, illinc vero autumnii non minor, morbos
δυσουτου, και ὁμογενεις proferebat; bile nempe
prognatos, sed ea meraciore, non inflammante, non
septica, atque indolis bonae, nisi mala fortasse me-
dicina obugerat.

Eiusdem quoque ingenii dysenteriae fuerunt,
atque ex ea specie, quam rheumatico biliosam, et
febrim biliosam dysentericam nominavi, numerosissimas
quidem, sed quae mira celeritate et tuto solis vo-
mitoriis, atque inter haec tartaro-emetico, prom-
ptius multo sanabantur.

(1) . . . Vel DIS nolentibus ipsi
Se miseros faciunt . . . *Odys.* L. i. v. 34.

Quasdam illius anni dysenterias tamarindis, manna, sale amaro, cremore tartari, tartaro vitriolato, tandem rheo, et myrobolanis sanatas vidi ab iis, qui medicinam emeticam, utut suo loco, et suo tempore per efficacem, ignorata eiusdem praestantia, averfantur, atque in delicatulis, foemellis, nobilioribus, iisque.

- - - quibus dant crustula blandi

Doctores.

Plus quidem temporis haec methodus insumsit, quam quae emetico utebatur; nihilominus aegri evaserunt, nisi si forte copiosorem quis bilem haberat, *καὶ αὖν potentius turgentem.*

Aestate vero anni subsequents (1777.) dysenteria hinc inde solum in publicum prodiit, at ergastula frequens invisit, et cum aegrorum pernicie.

Verum ubicumque apparuerat, difficilis plerumque fuit, longa, et evacuantibus, seu *αὖν*, seu *κατῶν* non sanata, vix mitigata.

Quasdam dysenterias illius aestatis mutata potius temporum vice, quam vi remediorum, compositas arbitrabar; in iuvenibus praecipue, et qui ferendo morbo magis erant.

Erat haec difficultas intestinorum non *mere biliosa*, sed aliquantum, ut videbatur *inflammans*: putredine tamen non carens, ineffabilis cuiusdam ingenii, cuius *solum pertinaciam* certo cognoveramus.

Hi ipsi mores morbos etiam reliquos insigniverunt, exeunte vere, aestate, atque autumno conspectus.

Salium mediorum vix ulla utilitas fuit cum in dysenteris huius anni, tum caeteris in morbis. Inde in longos alvi fluxu, non comprimendos, aegri inciderunt.

Radicis arnicæ magnus usus cum illis dysentericis, phlogosi prius absterfa, fuit, tum potiffimum in febribus caeteris non dysentericis.

Anno 1778. numerus dysentericorum paullo maior fuit, quam priori ætate; attamen multo minor, ac anno 1776.

Dysentericæ hæc ad illas anni præteriti proxime accedebant, nisi quod fuerint phlogisticoræ.

Alvus hoc anno in pluribus dysentericis tota quanta mucosa fuit, spermati sanarum fimillima; magna ductiliffimi et tremuli mucii copia, ab excipulo vix abradenda, prodivit, qualem fere Calcuofi, aut quibus vesica ab alio quocunque stimulo irritatur, mingere solent, utut hic dysentericorum mucus instar glutinis vasi tenacius adhæserit.

In reliquis faeces erant perræcæ, spumantes, frustula sebacea referentes, lineis sanguinæis pictæ, carunculosæ, loturæ carniùm similes.

Hæc muell excretio ægtos mirum quantum emaciabat, eosque intra non multos dies, morbo licet in *speciem* tolerabili, ad incitas atque ad mortem redegit.

Qui hac ratione ægtotabant, methodo illa evacuante, quæ ætate 1776. tam feliciter cessit, non sanabantur; seu emeticum fuerat, seu eccoproticum propinatum.

Curacionem oportuit *compositam* instituere; qualam, ut unicum exemplum proferam, puella quædam auspicato subivit, mucum illum tremulum largiter, et solum excernens, et dolorem totius abdominis quasi exulcerati conquesta. Dedit multa tepida, et emollientia per os, atque anum. Abdomen cataplasmate fevi, corpore probe con-

recto, sanguinem missurus, nisi iam suae domi misisset suo consilio. Elapsis aliquot diebus, et doloribus paullum remissioribus, lingua autem impuriore, salutare emeticum hausit. Paulo post convaluit, et citius, quam omnes alii.

Post medium Septembrem 60. annorum foemina ad nos venit. Ante 3. septimanas diarrhoea laborabat octiduo; ea sponte cessante bene valuit. Nunc a quatruiduo alvus creberrima, parca, tenesmodos, torminosa, cruenta. Dolor assiduus abdominis, non gravissimus, sed inter deiciendum auctus. Os mucosum: febricula. Eadem methodo morbum tentavi, qua dysenteriam puellae modo relatam. Venam secui, sanguinem pleuriticum eduxi, noctu alvus solam quiescens mota est copiosa, ei scybalosa. Altera die ter deiecit, sana posthac.

Eodem anno (1778.) dysenterias quasdam levi brachio sanavi, quasdam vero difficulter. Duos aegros emacians alvi fluxus, quo muco tremulus, initio torminoso, dein etiam absque dolore, reddebatur, confecit serius. Binae foeminae post paucos dies dysenterice moriebantur.

Existimo, me minus fuisse attentum ad commistam huius constitutionis phlogosin, seductum nempe dysenteritis anno 1776. observatis, quae *merissime biliosas* celeriter constanterque paucos intra dies emeto-catharsi sanavi.

Sed penes lectorem erit diludicare, num artis, an vero meam ipsius impotentiam incusare oporteat, quod curationes quaedam non efferint ex voto. ubi succinctam morborum historiam proposuero.

Septuagenario maior longa per aestatem febre, eaque intermittente, conflictabatur. Non ad.

notavi, qua methodo sanitatem recuperarit. Die 4. Augusti 1768. nos accedit, aitque, se quatuordecim dierum dysenteria gravi affligi. Ante morbum praesentem per alios quatuordecim dies praecessisse inappetentiam, oris amarorem, febriculam vespertinam. Emeto catharsi primo, dein vero radice arnicae dolor omnis sublatus est intra dies perpaucos. Verum alvus crebro fluxit diu, noctuque, mucosis, aquosis, et indolenter: fisti nulla ratione, nequidem opio poterat suspendi. Emaciato, qualis in extrema phthisi. Cutis pendula, strigiosa, aridissima. Finiente Septembri periit.

Intestina crassa inflammata valde, dura, rigida, difficillime scindenda in cadavere reperi.

Triginta annorum coelebs foemina die 13. Aug. huc venit; quatruiduana dysenteria fuit, corpus macrum, exsuccum, aridissimum, ligneum, et, ut se sanam fuisse assereret, notas tamen sanitatis perpaucas habuit, hac iam aetate edentula. Deiecit inter assidua tormina materiem pendulam, albam, qualis ex calculosorum vesica exprimitur.

Remedia aut nulla fumsit, morosissima eegra, aut devorata revomuit, vomitum ipsa immissa in fauces manu proliciens. Parum potulenti emollientis retinuit. Vomitibus manu concitatis aquosa pauca cum paucis mucis vomuit, cum dolorum initio levamine, dein etiam eorundem plena evanescentia. Mansit fluxus alvi mucosus, et multo magis emaciens, quam pro deperditi humoris mole.

Periit die 17. Septembris. Skeleton cadaveris, non cadaver. Omentum ruberrimum: intestina crassa parietes solito multo crassiores habuerunt, et duros; plagae hinc in te inflammatae:

interior superficies luride rubescebat, mucosano sanguinolento obducta: erosio.

Puella quaedam circa finem mensis Iulii clam peperit, inde maturius ad pristinos labores reversa dolores lumborum assiduos experta est. Die 28. Augusti nosocomium adiit, a quinque diebus iam dysenterica: deiectiones innumerabiles, aquosae, aquoso-cruentae, excretorum exigua quantitas. Dolor ventris assiduus, attactum refugiens: pessime vestita, et ferme nuda ad nos venit frigidissimo die, plures alios aequae frigidos excipientes: inquietas summa, lamenta assidua, pervigilium: gustus nulla ratione depravatus, et nulla febris; si pulsum, et corporis calorem spectaveramus. Facies lurida, subflavescentes. Tinctura rhei aquosa dabatur cum dolorum levamine. Tandem dolor iam nullus erat, at alvus fluens, aquosa, saepe cruenta. Die 3. Septembris vesperi paregoricorum datum est. Ea nocte difficilis respiratio facta est, quae die sequenti fervens, et strepens fuit. Perit eadem die.

Omentum leviter inflammatum: inflammata hinc inde tenuia intestina, hinc inde etiam mesenterium. At vero totum colon, eius praecipua portio per latus sinistrum decurrens, valide inflammatum offendebatur; hinc inde quoque livescens, crassissimis parietibus, et vix praeduritie, etiam qua parte livor erat, scindendis. Eodem modo etiam rectum intestinum fuit, eiusque, uti et coli glandulae praetumidae, permagnae, et dire inflammatae.

Die 30. Augusti alia puella 18. annorum nostrae curae committebatur. A quinque mensibus catamenia non fluxerunt. Octennis ex febre acuta continua decubuit. Ab eo tempore fre-

quenter lumbricos excrevit. Triduana dysenteria se teneri dicebat. Color faciei foedus erat; exilissimi, ferme obliterati, creberrimeque pulsus; dolor assiduus, perque vices ita intensus, ut eiulare, volutaretur per lectum, dentibus commorsis strideret, extremis frigidis, vultu miserabili, et desperabundo. Per os atque anum lumbrici secesserunt. Maximam frigidissimae noctis partem solebat extra lectum consumere, excipulo insidens, quo eti cubans non potuit. Sapor vitiosus. Tinctura rhei aquosa, et emesis aliquid levaminis, utut perparum id fuerit, attulerunt. Verum non multo post omnia exacerbata sunt. Emollientia tepida, mucilagines, cataplasmata etc. dolores mitigarunt, alvumque fecerunt rariorem, vix dolorificam. At die 7. Septembris periit; eo tempore, quo pulsibus et vegetioribus, et vix acceleratis, melius valere videbatur.

Omentum inflammatissimum fuit: intestina tenuia omnia profunde rubebant: totum colon, et rectum alta phlogosi correptum, cum livore hinc inde. Membranae crassorum intestinorum crassissimae, glandulae ex inflammatione magnae: cruentus mucus superficiem intestinorum internam oblindebat.

Hic curam oportuisset summe antiphlogisticam instituere, et curatio a tinctura rhei aquosa male est inchoata, male datum emeticum. Infidum erat levamen. Sed decepit corporis habitus, verminosa dispositio, ipsique vermes excreti; sed maxime deceperunt aliae aliorum dysenteriae, eadem methodo feliciter curare.

Non pauci dysenterici hoc anno lumbricos delecerunt, quemadmodum in casu puellae mox memorato. Atque hi quidem aegri plerumque se-

xus sequioris fuerunt, foemellae pallidae, et olim iam verminosae. Non licebat curam ab anthelminticis, emesi, purgante, etsi mitiore, inchoare; ob dolorum assiduitatem, et intensionem ab inflammatione preventientium. Atque haec quidem inflammatio subinde *prava* fuit, et eius indolis, ut sanguis eductus, et praesidia reliqua antiphlogistica non iuverint, ac consueti eructa defuerit, qualis *inflammationes non pravas* plerumque solet comitari.

Omnibus hoc anno dysentericis fabricula fuit vespertina, cum paucio frigore, calore non magno; alvo tunc crebriore, et torminibus auctis. Ictus arteriarum vix accelerati. Lingua sicca, arida. Urinae parcae, subinde quidem copiosiores, at semper colore minime exaltato, sordidae plerumque, mucosae, non transparentes: sero mucum deposuere album, copiosum, ad altitudinem digiti transversi. Tandem rebus in meliora mutatis urinae parclucidae mansuerunt, absque sedimento, et quales reddi solent integra sanitate. Tenesmi excruciantes plerisque fuere, et longo post dysenteriam tempore persistenterant; fecus multo, ac anno 1776., ubi et dysenteriam, et tenesmos unicum plerumque emeto-catharticum absterfit. Singultum, in morbi progressu; et serius, accedentem non timui, si modo reliqua symptomata non fuerant peiora.

Pinguia, et obesa corpora hic morbus intra paucos dies valde ac longe validius emaciavit, qua pro excretorum ratione.

Moriebantur mente non moti, et inter assiduos secessus, pulsibus exilissimis, et evanescentibus.

Incerto dierum aut septimanarum numero, ferius, ocyus, perierunt.

In cadaveribus *crudam* inflammationem offendi, et, utut hinc inde nonnunquam livor aderat, defuerunt tamen alia gangraenae signa; scilicet friabilitas affectae partis, et gangraenosae plagae minuta cohaesio. Erat enim lividarum partium magna durities inter scindendum animadversa.

Infirmam plebem, foeminas praecipue pauperiores, male pastas, peius vestitas, hic morbus frequentius, et gravius laceffivit.

Custodum nostrorum nemo, uti etiam nemo chirurgorum aut assistentium dysenteriam contraxit. Quidam, qui cataractae extractionem inter reconvalescentes exspectabat, ubi nulli fuerant dysenterici, nihilominus in morbum hunc incidit, sed leviozem; eum levi vesticula tectus ambulacra frigidiora obambulare.

Ad eam, quae aestatem, et partem autumnii anni 1779. foedebat, dysenteriam transeo, multiformem, et variam, et non paucis internicinam.

Mense Junio perrarae dysenteriae fuerunt, Iulio vero crebriores, quam plurimae Augusto, atque Septembri, tandem Octobri contrahebantur.

Diversas dysenteriae species, quae hoc anno in scenam prodierunt, supra commemoravi; ea certe constitutio fuit, quae quasi composita ex constitutionibus priorum annorum videbatur, atque commista, aut cum iis per vices alternans, cum, quidquid dysenteriarum priores aestates atque autumnii progengerarint, haec una aestas protulerit collectum.

Saburras hoc anno habuerunt minus biliosae, et pauca vomerunt, neque utiliter, nisi prae-

missis multis emollientibus, tepidis, et non raro praemissa etiam sanguinis missione.

Salia media, quibus vel solis dysenterias *biliosas* anni 1776. subinde curatas dixi, horta dysenteria non tulit.

Deiectiones mere albas, tremulas, viscidafque, priori anno frequentes, hoc anno non vidi; harum vero loco loturae carniū similia, carunculosa, modice viridia, luride rubra prodierunt.

Multi certe aequae in urbe ac ruri perierunt, cum ob ipsius morbi naturam, nonnunquam arte superari nesciam, cum quod anceps, et versatilis morbus, atque eadem semper veste indutus, ignaris *idem* sit visus, fefelleritque.

Quam male enim eandem in omni dysenteria medendi rationem illi sequantur, quibus nomina pro rebus sunt, et quam vana spes sit remedii universalis *antidysenterici*, huius anni constitutio luculenter demonstravit.

C A P U T XII.

De quibusdam magni momenti minutis.

Non puto, me acutulas conclusiones, et distinctiones, subtiles magis, quem utiles dilucidafque fecisse: aut, si diversissimam morbi faciem descripsi, si minutulas dedi distinctiones, tales solummodo videbantur ignorantibus, quod res parvae persaepe maxime trahant:

*Duntaxat rerum magnarum parva potest res
Exemplare dare, et vestigia notitiae.* LUCRET.

Haud quidem ignoro, magis amari illam medicinam ab eius cultoribus, quae rerum occultarum enodatione tam laboriosa non indigeat, nec tam altos recessus habeat, quaeve in eliciendis morborum causis, et commissionum variarum examine minus anxie versatar, et multum disputari contra scrupulosam eiusmodi, seduloque *distinguentem* scientiam: sed difficultas et labor discendi disertam horum hominum negligentiam reddit. Malunt enim differere, nihil esse in hac investigante et philosophante medicina, quam, quid sit, operose addiscere.

Sed etiam illud non ignoro, me adhucdum quam longissime abesse ab illa, quam de dysenteria concepi, idea, et me meam ipsius mentem in describendo hoc morbo neutiquam plane fuisse affecutum: neque, si id etiam lieuisset efficere, idcirco existimo, his meis praeceptis instructum posse iam tuto dysenteriae mederi; cum abunde mihi constet, quantum vel fidelissima descriptio, morbi que inde hausta cognitio ab illa scientia distet, quam quis ipso artis exercitio comparavit. *Est enim, ut LANCISIUS in Epistola ad COCHIUM ait, medicina quoddam experimentalis prudentiae genus, quae vix doceri ab ullo potest: tota fere sedulo, peritroque ab artifice in arena ipsa invenienda, ac tractanda est.*

Haec habui ex mea penu depromenda, ut cum aliis aliorum observatis conferatur.

Atque ita, qui plura quam ego, observavit, et
Cui lecta potenter erit res.

securiora tandem hanc annuam pestem propulsandi praecepta condet, efficietque, ut una morte minus moriamur.

S E C T I O V.
 D E
 M O R B I S Q U I B U S D A M
 S Y S T E M A T I S H E P A T I C I ,
 P R A E S E R T I M
 D E I C T E R O
 I T E M D E Q U I B U S D A M
 A F F E C T I B U S N E R V O S I S
 E T
 S P A R S A Q U A E D A M
 V A R I I A R G U M E N T I
 O B S E R V A T I O I.

Vir 39. annorum ante octo annos febrim tertianam autumnalem passus est: cortex dabatur: frequens erat recidiva. Ab eo tempore saepius cardialgiam querebatur, et incommodum sensum in epigastrio dextero. Omni anno vere, et autumno horis aphthas habuit, graves, curatuque difficiles. Pallor continuus, et macies quaedam, alias insolita: appetiit: oculi levissima per vices flavedine tincti. A verno tempore anni 1777. hypochondrium dextrum in molli parte versus ventriculum saepius tumuit, et gravius doluit; minus appetiit, alvo facta morosiore. Sumfir pillulas ex gummi-ferulaceis, aloe etc. Inde alvus promptior, et levamen. Oculi tamen frequenter et magis icterici: officio suo fangebatur: plurimum equita-

bat. A mense Augusto quotidie, omni alterno quartove erronee, leviterque febrile, domi detineri, et saepissime esse in lecto, cum omnes antea relatæ molestiæ augerentur, virium iactura præcipue, et inappetentiæ, ac alvi tarditas; ut tandem non nisi enemate sollicitata dimitteret pauca, dura, caprilla. Circa medium Octobrem vomere saepius pituitosa coepit allquot a pastu horis; vomitione per unum, duos, pluresve etiam dies cessante, paullo post reditura. Aucta omnia; alvi obstructio maior; vomitus crebrior. Nulli tandem secessus, nec iniecto enemate provocandi: at multo frequentior vomitio. Perit quinta Novembris eiusdem anni.

Praedixi, cum circa medium Octobris in consilium vocarer, hunc morbi exitum probabilissime secuturum; addidi etiam, me *vitium circa pylorum, eiusque coarctationem cartilagineam* præ alia quacunque re suspicari: ita me esse per meas alio tempore habitas observationes edoctum.

SECTIO CADAVERIS.

Aperto abdomine ventriculi magnitudo erat prorsus insolita, ad umbilicum usque protensa, et figuram ferme quadratam referentis. Pylorus, et initium duodeni ad contactum durissima, scirrhusa, nodosa, cum appendicibus crassis, itidem duris; quarum una, reliquis maior, pancreatis extrema pars esse videbatur. Interior pylori facies, angusta, scabra, hinc inde modice arrosa, exhibebat tuberculum atheromatolum, nucem myristicam fere excedens; quod, forcice dissectum, reddebat materiem pultaceam ex griseo flavescens, et foetidam.

Tenuium intestinorum color pallide luteus fuit.

Intestinum coecum, valdopere distentum, nigricabat.

Hepar, et vesicula fellea, et lieu, et mesenterium, eiusque glandulae, sanorum erant similia.

Contenta ventriculo copiosa erant et nigra, intestina autem tenuia, et vasa mesenterii, fere inania.

Coecum, et colon dextrum multis, durisque scybalis infarctum; colon vero transversum, solo aere plurimum turgidum, obscure rubebat.

In ventriculo, praeter materiam copiosam et nigram, deprehensa fuit notabilis quantitas mercurii vivi, ante mortem ingesti (dicuntur enim ingestae fuisse mercurii vivi doses septem, singulis autem vicibus unciae tres cum oleo amygdalarum); et in intestinis tenuibus diu sed frustra quaesiti,

De visceribus thoracis, cum apertus non fuerit, nihil habeo, quod referam.

Sectioni, utpote ruri factae interesse non potui: alias in hepar, et vias bilis, eiusque liberum, aut difficilem, aut impeditum, effluxium in intestina sedulo inquisivissem, utut probabilissimum sit, bilem primo difficillime per angustatos ductus, tandem omnino non, in intestinum fuisse delatam.

OBSERVATIO XIX.

Viginti sex annorum juvenis per octo septimanas appetitum solito minorem, itemque lassitudinem queritur. Tristis, cogitabundus, et gravi moerori immerfus, quod nuper fuerat ab irato hero dimissus, et nunc egens oberret: sanus caetera.

Accessit oppressio thoracis infimi, et anterioris: subinde vagus artuum dolor. Oppressione hac pectoris, et membrorum dolore post 14. dies sponte evanescente, icterus ortus est, saturatissime flavus, per totum corpus; lassitudo; obambulat; deiectus appetitus; oris subinde foetor, et mucii copia, fauces replentis.

Ictero iam tribus septimanis persistente, ad nos venit, apyretos prorsus. Faeces albae, caninae. Sumit solventia salina, decoctum graminis, taraxaci, dein emeticum; aequae saturata flavedo. Continuat solventia, et aperientia: excrementa nunc bile tincta apparebant.

Tandem febris accedit cum linguae ariditate lignea, pavores, taciturnitas, mire delirium. Ultimis diebus brachium dextrum totum mire intumuit, tumore non rubente et valde dolorifico. Paucos post dies, ex quo ad nos venit, moritur.

SECTIO CADAVERIS.

In abdomine omnia bile flava suffusa, vesicula fellea bile viridi refertissima. Hepar hinc inde vitellina bile admodum maculatum.

Liber exitus bilis per ductum cysticum, hepaticum, choledochum in intestinum duodenum, hique ductus satis ampli fuerunt; omnia viscera multo flaccidiora.

Brachium tumens incisum exhibuit tenuem biliformemque laticem, intra telam cellulosam ubique copiose collectum.

Mira facultas moeroris est, functiones ventriculi intestinorum, ac hepatis conturbandi. Frequenter a solo moerore diurno febris lenta nervosa gigni est observata.

Plerosque icteros *febriles* aut perniciosos vidimus, aut saltem perquam periculosus. Invat id adnotasse, ut quantillum speret, et quantum periculi sit in ictero febrili, Medicus praevidere, et praedicere queat.

Contigit aliquoties, *metastases biliosas* videre, seu bilis dilutissimae collectionem confectam. Latex biliosus e tumentis brachii tela cellulosa profluens, a depositione fuerat ipsius bilis resorptae, et ad brachium delatae.

Eiusdem biliosi humoris varias posse migrationes esse, et ad diversas deferri partes, ratione probatur, et experientia.

Ad encephalon delata biliosa materies morbos faciet varios, huic visceri competentes: ad oculos, fauces, thoracem etc. traducta, ibique commorata, lusum illum mirificum biliosae febris ludet, *Tomo II. meae rationis medendi* loculenter descriptum.

Quanta morborum familia est ab una eademque materie, tanquam protoparente oriunda!

An icterus saturatissimus; viis ad duodenum bilem ferentibus amplis atque hiantibus, quales a morte reperti sunt, orti in vivo poruit? An in

vivente bilis vias spasmus interclusit, morte solutus?

Ductibus biliferis omnino perviis nihilominus dari icteros posse, observationes docent, atque etiam idem in hoc casu obtinuisse lubens confiterer, ni faeces albae absentiam bilis fuissent testatae.

OBSERVATIO III.

Triginta novem annorum Textor a viginti fere annis, quovis autumno in hyemem vergente, rheumatica febre per aliquot septimanas decubuit. Tertius modo annus est, quo ex febre quartana, per tres anni quadrantes durante, appetente veno calore sine aliis remediis convaluit, quam quae contra tussim validam, sputa copiosa excutientem, et per anni dimidium una cum febre quartana affligentem, adhibuit. Fuere autem remedia haec herbae, ut aiebat, pectorales.

Sanus inde hucusque vixit.

Die 21. Januarii 1779, cum praecedente vespera solito lautius coenaret, et meracius biberet, mane leviter inhorruit, incaluitque alternatim. Mox vero assiduus et siccus calor ortus toto morbi tempore durabat. Erectus, sed fessa membra trahens et impar labori consueto, aegrotavit. Artuum omnium dolores rheumatici.

Die 24. decubuit. Sumit proprio consilio pulverem myrrhae ex haustu aquae: omnia graviora.

Die 27. tussis, quae ab initio adfuit levior,

nunc gravis fit, noctu praecipue infestans, cum sputis difficilibus, glutinosis. Doluisse hac die aiebat utrumque hypochondrium dolore punctorio, attamen non magne, et in profunda solum inspiratione, aut validiore tussi.

Die 28. domi suae venae sectionem instituit; eadem adhuc vespera repetitam.

Die 29. ad nosocomium defertur. Dolores artuum rheumatici hodie evanescent. Vox rauca ab initio; sitis hucusque intensa; capitis dolor obtusus, et diminutus sapor, attamen non depravatus; nullus appetitus; lingua humida, leviter albescens; decubitus facilis in omnem partem; nullus dolor; nulla thoracis oppressio; hypochondria nunc indolentia; anxietas ingens circa praecordia; pulsus pleni, fortes. Potus dabatur emollientes, nitrosi, capiosi.

Die 30. Ianuarii venae sectio. Sanguis crustam crassissimam, non contractam, tenacem, aetuginosam habuit. Urinae fulvae: remedia priora cataplasma ad praecordia. Alvus liquidior, levamen nullum: pulsus idem: ingens anxietas.

Die 31. Ianuarii nihil in melius mutabatur. Fit venae sectio: ingens, tenax, diffusa, ictericus, crusta phlogistica. Remedia eadem. (Ad nos adveniens videbatur levissime in facie flavescere, exceptis oculis, pulchre albicantibus; excepto et reliquo corpore, naturaliter se habente). Levis hodie icterus per totum corpus adparuit. Pulsus iidem, uri etiam reliqua. Nocte molestissima et assidua tussis, et ferme inanis. Urinae fulvae, spiratio extra tempora tussendi facilis, indolens.

1. Febr. icterus intensior, respiratio strepens, fervens, rusciculosa, pulsus pleni semper, et vibrantes, durique. Fit larga venae sectio; sanguis

maiolem, sed eiusdem, ut ante, conditionis crassam habuit. Urinae profunde flavae. Ineffabilis anxietas circa praecordia, dolor vero nullus. Facilis. Mortem saepius invocat praee anxietate; alvus facilis.

2. Febr. mane, vigenti forti duroque pulsu, voce fere penitus abolita, et extremis frigentibus iam per aliquot horas, moritur, exacta morbi die undecima. Mens semper constabat. Alvus facilis semper, et biliosa.

SECTIO.

Pulmo dexter totus inflammatissimus, durus, ponderosus, carnosus. Id arctissime pleurae adhaerebat ubique, uti et diaphragmati. Superficiem omnem pulmonis dextri membrana investit, dimidiae lineae crassitiam habens, solidae compagis, et plurimas rubris vasis distincta: ex duabus lemnis conflata erat, facile ab se invicem dividendis; quarum utraque membranam tenacem, quasi vasis quam plurimis et ruberrimis perreptatam, referebat.

Notandum est, et pleuram ex parte una, et membranam extimam pulmonis, fuisse ab his membranis prorsus distinctas; neque posse haec peregrinas membrana a degenerante, aut pleura, aut extima pulmonis superficie, repeti.

Pleura, supremum et posticum thoracis dextri cavum foecinges, inflammatissima reperiebatur.

Dissecta pulmonis inflammati substantia colorem cinereo rubrum exhibuit.

Interna asperae arteriae superficies, uti et bronchiorum ramorumque bronchialium, ruberrima, etque inflammata.

Pulmo sinister sanus, atque longiusculus, at-
tamen validis nexibus cum membrana pleurae
ubique.

Hepar mole permagnum, ex rubro flavum,
ponderosissimum, maiorem solito duritiem secanti
culiro opponens: ab hypochondrio dextro ad sini-
strum procurrebat, replebatque praecordia tota.

Vesicula fellea pauculum bilis pendulae, te-
naciissimae, et profunde flavae continuit. Ex du-
cta bilifera vesiculae felleae, itemque hepatico,
et communi, plena fuerat in intestinum duode-
num libertas, et bilis poterat pressione levissima
in intestinum effundi.

NOTA.

1. Libertatem cubandi semper adfuisse, in
quodcumque latus voluerat:

2. dolerem vere pleuriticum non adfuisse,
atque ultimis diebus nullum, utut gravis adfuerit
inflammatio ipsius pleurae:

3. icterum fuisse, viis, bilem effudentibus in
intestinum, perviis et patulis, quales fuisset etiam
durante morbo videntur. cum alvum posuerit
semper bile tinctam.

OBSERVATIO IV.

Murarius 40. annorum, antea semper sanus,
die Martis mane scalam, cui allus quidam infi-
stebat, valido nisu adhibito sustentat. In ipso hoc
opere dolorem, quasi aliquid intus ad cardiacam

dilaceraretur: sentit: dolor augetur, et ad medium usque sternum per totum sinistrum latus ascendit, ad umbilicum descendit: horret, caletque per vices; respiratio difficilis.

Die Mercuri eadem omnia. Respiratio stridens, fervens: obambulat.

Die Jovis fit venae sectio in brachio: postea sputat cruenta: nil emendatum.

Diebus Veneris, Sabbathi, Dominica, omnia peiora. Hucusque extra lectum semper erat, laborabat, utut difficulter: quotidie vinum hausit, et cerevisiam: morbum mero, labore et contemptu superaturus. Omnibus his diebus leviter per vices frigit, caruitque.

Die Lunae ad nos venit, ictero perfusus non scio a quot iam diebus. Calor naturalis ad attactum: mens constans, vigor: sputum cruentum; tussis, respiratio fervens dolorque, uti hucusque: pulsus omni modo inaequalis.

Mox secta vena; sanguis crustam phlogisticam, diffusam, crassam habuit. Potus tepidi emollientes exhibiti.

Die Martis mane inter loquendum moritur.

S E C T I O.

Icterus saturatus per totum corpus.

Pulmo dexter leviter in medio inflammatus, qua dorsum respicit; sinister vero per totum inflammatissimus, et sacco totus quantus inclusus, quem et a pleura, et ab ipso pulmone deglubere poteramus.

Saccus hic ex membrana constabat, vasis plurimis, magis, evidentibus, et evidenter cum pul-

mone nexis, aut ex eodem provenientius, distinctus.

Aquae flavae unctae tres in pericardio reperiuntur.

Ventriculus magnus; varicosis magnisque vasibus distinctus.

Vesicula bile tenaci mediocriter plena ductibus in intestinum duodenum valde patulis, ut bilis libere transiret. Hinc inde maculae rubrae in intestinis tenuibus, quasi ab incipiente inflammatione.

Seri circiter librae duae subflavi in abdomine. Hepar valde flavum, molle, friabile.

OBSERVATIO V.

Scriniarius 35. annorum sanus antea, nisi quod bacchanalium tempore catarrho laboraverit, non diu durante, sexta Martii mane incaluit praeter morem cum vagis horripillationibus, et cephalalgia gravi. Dolor acutus a mamma dextra usque ad cristam ossis ilei protensus. Bis eo die secta vena est sine levamine; crusta phlogistica, pleuritica. Eodem die vomitiones accedunt spontanae, equosae; amarae, virides. Alvus dura. Sumisit eodem die mixturam quamdam, quam suspicor fuisse nitrosam.

Die 7. Martii ad nosocomium defertur. Symptomata hesternae manent, sponte vomit, et frequentissime multa, amara, aeruginosa. Alvus dura, clysteribus sollicitato.

Die 8. Martii cephalalgia mitior, lingua al-

bidissima, villosaque, at humectata; oris ameroꝝ
 difficilis spiratio, et cum thoracis oppressione:
 dolor pungens ab ultima costa spuria ad mammam
 dextram usque, et procurrens ad scrobiculum,
 remittens, ubi quietus iacet. Decumbit in dor-
 sum, at in latus affectum difficiliter cubat. Tussis
 moderata. Sputa pauca, tenacia, et hinc inde
 quasi herbida, ac virescentia. Sumit emollientia,
 copiosa, tepida, nitrosa: urinae croceae. Fit ve-
 nae sectio; sanguis valde phlogisticus, et simul
 icterodes: levamen nullum.

Die 9. Martii levis icterus; spontaneae, ae-
 ruginosae, copiosae vomitiones. Vesperi vero non
 amplius sponte vomebat, levamini modice videba-
 tur.

Die 10. Martii, seu 5. morbi, icterus paulo
 evidentior; nullae vomitiones: urinae saturate
 croceae; calor intensus; dolor punctorius levis.
 Continuabantur emollientia tepida, nitrosa. Cata-
 plasma ad totum thoracem dextrum, et hypochon-
 drium dextrum applicatum. Fit venae sectio par-
 quam larga.

Die morbi 6. sputa herbida, modice cruen-
 ta; respiratio anxiosa, brevis. Urinae, icterusque,
 et calor, uti heri. Pulsus naturalibus parumper
 celeriores, sudari. Venae sectio facta est; crusta
 eadem: remedia eadem.

Die 7. morbi eadem symptomata. Sputa
 multa, cruenta subinde, vero vitidissima.
 Serum lactis copiose bibitur iam a biduo, et
 tepide. Venae sectio fit; ingens et icterica crusta:
 urinae ferme nigrae. Citata decurtata, et abdo-
 minalis respiratio. Decumbit modo in utrumque
 latus: pulsus pleni, fortes. Calor intensus et per-
 stans, icterus.

Die 8. morbi sputa, calor, decubitus, respiratio, uti heri. Semel aeruginem medicam sponte vomuit. Anxietas magna. Alvum hodie ter sponte posuit *multam, albissimam, liquidam*, quae ante solo moveri enemate debuit. Respiratio vesperi prior. Celebratur venae sectio unciarum decem: sanguis idem.

Die. 9. morbi omnia eadem. Alvus spontanea, sed *viridissima et aeruginosa*.

Die 10. morbi nihil emendatum.

Die 11. morbi ob febrim valde auctam, et difficillimam respirationem, fit venae sectio.

Die 12. morbi mane venae sectio. Alvus hucusque aeruginosa. Ex hoc tempore febris mitescere interdum coepit, et non nisi vesperi insurgere.

Die 17. sputa tenacia, partim puriformia, partim purulenta febris vespertina.

Die 18. et 19. sputa plurima.

Die 20. morbi vix ulla febricula; sputa eadem. A triduo subinde e lecto surgit.

Ab hoc tempore emaciari, tussi maxime nocturna vexari, et ingentem sputorum purulentorum vim educere. Adhibita fuere pleraque, quae in viscerum ulceratione commendantur, cortex, lichen, lac inviscantia etc., nihil profectum est. Accedente ultimis diebus diarrhaea colligativa, animo erecto constantique, et vegeto sensuum usu, homo ultra suam sortem sapiens, tranquillissime moritur die 17. Maii 1779. Icterus ad finem usque vitae persistabat.

SECTIO.

Pulmo sinister arctissimae et validissime per totum cohaesit cum pleura, et diaphragmate.

In cavo thoracis dextro aquae pellucidae imbrae tres reperi bantur. Tota utriusque pulmonis substantia innumeris abscessibus obfessa fuit, ita constitutis, ut alter in alterum aperiretur, et pus continerent.

Vesicula fellea contracta, sine ulla bile, vacua, atque valde angusta erat. Ductus vesicularis, uti et hepaticus, et qui ex utroque coaluit, choledochus, impervii fuerunt per totum, atque occlusi, materia solida, succum liquiritiae inspissatum referente; quae, utut calculosam duritiem habuerat, aqua tamen dissolvi poterat, paulatim, et agitatione facta. Solutionem obtinuimus inde nigram, et atramento similem.

Hepar mollius solito, et mole minus, quam plerumque reperiri consuevit.

Intra tunicam vaginalem sinistri testis unciae quatuordecim aquae limpidae reperiebantur. A novem iam annis hac hydrocele laboravit.

Pleuroperipneumonia utriusque lateris, et hepatitis in eodem aegro iungebantur.

Uterque morbus absque alterius adiutorio per saepe perniciem infert. Accessit immanis quoque saburrae biliosae turgor.

Hinc explicari potest, cur sola antiphlogistica methodus infrigendae inflammationi impar fuerit, relicto nempe acris, et aeruginosae saburrae stimulo.

Sed neque votis respondidisset saburrae evacuatio. Nimis enim provecta, et gravior inflammatio fuit,

fuit, quam ut emesi, utur stimulum inflammantem remouente, non debuisset augeri.

Alvus pigra et flava plerumque fuit, dein vero aeruginosissima multo tempore, etsi impervies bilis in intestina vias a morte inueniremus.

OBSERVATIO VI.

Iuuenis 20. annorum, pincerna, corpore pleno, subrobusto, a biennio non interrupta sanitate gaudebat.

5. Maii, cum cubitum iret, inhorruit, postea incaluit. Dedolatus erat; sitivit; cephalalgia; oris amaror; anxietas; oppresso thorace difficulter respirabat.

6. Maii calor et cephalalgia maior: amaror idem? Dolor thoracem opprimens hodie auctus, et ad totum epigastrium protensus; nauseat; difficilis in utrumque latus decubitus: tussis cruenta. Fit venasectio; sanguis exhibuit crustam summoque pleuriticam: non levatur.

Die 7. et 8. Maii, qua ultima ad nos venit, icterico colore tinctus, omnia eadem. Vena bis secta, et sanguis pleuriticus, ac icterodes: levamen nullum.

Die 9. Maii omnia peiora. Cruenta tussis hucusque paritat. Vena hoc die bis secta vix videbatur aliquid levaminis attulisse: sanguis corium ictericum et pleuriticum habuit.

Die 10. Maii caput minus dolet. Totum corpus magis flavescit suffusum bile. Os huensque semper amarum. Lingua hirsuta flavo mucos ob-

linita: nauseae; respiratio citata, laboriosa; oppressio totius thoracis; anxietas magna circa praecordia. Scrobiculi, et totius abdominis quasi contracti sensatio cum ingenti anxietate. Introrsum trahi potissimum hypocondrium dextrum existimabat. Pulsus celer, amplus, plenus, attamen absque duritie. Alvus facilis et biliosa: decubitus solum in dorsum; relectio cruenta; vesperi venaeffectio; sanguis uti antea. Haecusque febris quotidie increvit.

Die 11. Mai datum est emetieum, unde multa, ea profunde flava removuit, cum ingenti levamine omnium symptomatum. Tussi nulla, nec ullo cruenta sputa. Icterus vesperi dilutior.

Die sequenti icterus disparuit.

Ex hoc tempore sub usu decocti ex gramine taraxaco, cichoreae parati, sumto dein *elixirio stomachico temperato* convaleuit, ut die 20. Maii optime se habuerit, excepto adhuc aliquo crurum aquoso tumore.

Peripneumoniam cum sputo cruento, et hepatitide adfuisse bilioso-inflammatoriam, historia morbi ostendit. Necessum fuit primo, inflammationi mederi, tanquam pernicioso effectui; biliosae et sanguinem succedentis atque amurcosae saburrae. Verum id non suffecerat, cum et ipsum saburralem stimulum dilutum, enervatum, mobilemque effectum vomitu submovere oportuerit.

Male emeticum, initio datum, cessisset: nam eo tempore minus idonea materies erat, ut evacuetur, et excusso etiam fomite bilioso aeger ex inflammatione periisset, persistente, atque adaucta.

OBSERVATIO VII.

Faber lignarius sexaginta et sex anno natus ultimo sexennio sanus vixit.

Cibi vix ullius: sed strenuus erat ardentium spirituum potator.

Toto Ianuario os continuo amarum habuit: non appetit, sponte, frequenter vomuit amara, viridia; toto abdomine doluit; sine febre.

Initio Februarii in nosocomium receptus, post quatuordecim dies ad suos rediit, nihil amplius incommodi conquestus. Noluit diutius apud nos morari, etsi salutarem decocti radicis graminis, taraxaci, et cichorei vim fuerat vel intra breve tempus expertus.

Circa 8vam Martii diem priora recrudere: accessit ichias et artuum dolor, quibus per tres septimanas domi suae conflictabatur. Apud nos denuo aliquot dierum spatio eadem ac prius methodo, et vesicante ad locum dolentem admoto, curatus, ad suos rediit.

Medio circiter Aprili omnibus prioribus malis peius affectus per quatuor septimanas domi decumbit: ad nos venit: emetico levatus est: discessit.

Decima septima Maii in nosocomium reversus est corpore strigoso, inperspirabili, et arescente; gressu titubante; ictero flavo, virescente, profunde suffusus. Oris amarities, et lingua villosa, muco flavescente obducta; dolor abdominis per vices recurrens, levior tamen, et contracta.

rionis non impatiens, quive ad hypochondrium dextrum, indeque per latus vicinum ad humerum usque ascendit. Vomitiones amareosae, virides, spontaneae, crebrae, potissimum post assumta: alvus libera, sabinde fluens; pulsus exiles, celeres; virium ingens ruina, et, carne penitus diffluente, cutis aridissima vix ossibus haesit.

Ultimis morbi diebus placide deliravit. Perit die Iunii 5.

SECTIO.

Iecur cum virore flavum, molle, et multis corporibus rotundis, iuglandem nucem aequantibus, cum pauca flavedine albis, et quasi sebaceis, ubique disseminatis, per omnem substantiam distinctum.

Vesicula biliifera amurcam continuit, quae exprimi in duodenum nulla potuit ratione.

Ductus choledochus angustissimus corpusculis rotundis fabam aequantibus, glandulis induratas, cartilagineas ferme referentibus, ubique obsessus. Canalis ipse totus durus.

Pylorus (quemadmodum vicina quoque ventriculi portio, et initium duodeni) durus, crassus, iisdem, quibus ductus choledochus, duris et glandulosis corporibus ubique confusus.

Viscera omnia thoracis et abdominis profunde flavicabant.

Flava quoque ossium substantia fuit, ut in miuus saturate, quam partes carnae.

Cartilagineus per omnem substantiam flavae erant, paullo tamen dilutiori flavedine, quam qualem in ossibus repereramus.

Substantia crebri, ictericis meningibus, colore erat naturali, ut etiam oculorum humores.

Ossa in icterico
flava.

Meninges
ictericae.

OBSERVATIO VIII.

Vir 62. annos notus Operarius, et, ut hoc hominum genus solet, paullulum vinosus, elapso anno febre continua corripiebatur, brevi postea in tertianam conversa; qua post quatuordecim septimanas sanata, sanus degebat hucusque.

Ante 14. dies inhorruit incaluitque per vices incertas. Propinatum a Chirurgo remedium est quod multam per os et per alvum saburram eduxit, cum quodam levamine.

Manebat tamen ab eo tempore ponderis in epigastrio sensus, appetitus defectus, et ventriculi regio dura. Tussicuta pauxillum mucii educens; hypogastrium molle; facies, atque oculi per hos quatuordecim dies flavo colore tincti; vomitiones frequentes, spontaneae, ingestorum.

Die 18. Novembris in nosocomium susceptus est, strigosus, et carnibus absumentis; alvo morosa, bile tamen colorata. Febris nulla.

Die 9. Decembris vesperi moritur, cum iam mane extrema frigerent, et arteriarum ictus levissime adhuc micantes, at appposito digito evanidi, observarentur. Mentis et sermonis facultas integra ad ultimum usque vitae momentum fuit.

Cranium resectum exhibuit duram matrem Ictero colore tinctam: cerebri cortex obscurioris paullo coloris, ac alias solet, exterior vero eiusdem substantia multo durior; caeterum nihil exhibuit vitiosi.

Parum aquae inter utramque meningem fuit,
 Q 4 atque

atque in utroque laterali ventriculo, in dextro plus, quam in sinistro; hic plexum choroideum parvis hydatibus oblitum monstravit: plexus vero uterque multum rubebat.

Vertebris utraque ubi intra calvariam emergit, laminis ossis, quasi insulis interstincta, quin et ossea ex toto paucarum linearum spatio fuit; dextra tamen magis, quam sinistra.

Pulmones, hinc inde granulis albis durisque interspersis, ferme toti incipiente phlegmone tentari, durities, rubicundiores, magisque, quam sanorum pulmo solet, ponderosum fuere. Levioribus hinc inde nexibus cum pleura, et diaphragmate cohaesere.

Aperto abdomine ventriculus ingens in conspectum prodiit, cuius posterior facies longe lateque ex inflammatione, totam ipsius substantiam penetrante, rubebat; qua is in pylorum desinit, hepatis firmissimo crassoque membranaceo vinculo nectebatur.

Hepar magnum, multumque infra costas prominens, et per regionem epigastricam protensum. Colorem ex toto ictericum exhibuit.

Vesica fellea inflammata, intus puris albi, sed solito consistentioris unciam, aut paullo plus, at vero bilis nihil, continuit: ductus ex hac vesicula prognatus ex toto coaluit, cohaerentibus inter se eius Parietibus, idque ibi arctissime omnium quo is a vesicula nasci incipit. Canalis socius, quem hepaticum appellant, ita dilatatus inveniebatur, ut crassiorem viri pollicem facile admitteret, letis aequae canalibus, quasi totidem radicibus, hepar subiens. Bilis ibi profunda flava, et ductilis continebatur. At vero latus hic ductus mox in perangustum canaliculum, ductum scilicet cho

choledochum, duros et sex fere lineas crassos parietes habentem, terminabatur. Duodenum, quo loco canalem hunc susceperat, crassius multo, duriusque fuit.

Intestina pleraque livida, omnia fere contracta admodum in funiculi speciem: omentum gangraena affectum: mesenterium totum ietero colore tinctum rubras, hinc inde latiores, maculas, quasi et inflammatione, monstrabat.

Pulmones et in hoc, et in plerisque cadaveribus *granulosus* deprehendi; granulis videlicet innumeris, milii semen colore, et magnitudine referentibus, duris ad instar cartilaginis firmioris.

En hic quoque ventriculum inflammatum, absque consuetis et manifestioribus inflammationis signis.

Viscera quaedam inflammata absque consuetis inflammationis signis.

In hoc homine, uti in multis aliis, is hepar tetigit, qui ventriculi regionem exploravit: hunc enim situm, et hanc molem id viscus habuit, habetque non raro.

Difficilior solum erat hepaticae bilis in duodenum effluxus, non autem nullus.

Intestina livida vel absque praegressa inflammatione fuerunt, vel praegressa est inflammatio, absque eiusdem signis.

Virorum icteros chronicos, potatorum praecipue, subinde vidi brevi laethales fieri, ubi aeger (non contentus blanda et emolliente methodo morbum deliniri) remediis *potentias resolventibus* fuisset usus.

Icterus chronicus potatorum potentiora resolventia non fert.

Vomitus ingestorum diuturni, initio rariores, aliquo post pastum tempore oriri soliti, demum frequentiores, et post quaevis ingesta, aut solidiora, aut copiosiora, mihi et in nosocomio, et olim aliquoties occurrebant. Ventriculus nihil retinuit,

tinuit, nisi aut hydrogalae, aut iuris carniū paul-
xillum: demum ne hoc quidem: extrema macie
confecti perierunt.

Angustissimos tunc pyloros offendi, et ma-
gnam ventriculi portionem, qua is pylorum spe-
ctabat, duram, ac semicartilaginem.

OBSERVATIO IX.

Sartor 59. annos natus, ab octodecim vero iam
annis templi, custos, a longo tempore saepius vo-
mituriebat; amara ructabat, matutinis praesertim
horis: non raro toto propemodum animo linque-
batur. Potui spiritum ardentium, et vini quoti-
dia et largiter indulgit; eratque cibi perpauci.

Ante quatuor vero septimanas os amarescere
magis coepit, accessitque ciborum fastidium, et
artuum per intervalla rheumaticis dolor, noctu
exacerbatus: sitivit.

Tertia morbi die tribus pilulis assumtis vo-
muit semel biliosa, saepius deiecit. Emaciari de-
in, et abdominis scindentes dolores pati, et uni-
versim flavescere coepit. Sumisit adhuc aliquoties
pulverem ex ialappa. et scamonio, sed omnia
indies peiora. Decubuit vix non semper per in-
tegrum mensem.

7. Decembris ad nos venienti consumptio mul-
ta: cutis ossibus haesit, flavescens tota, strigosa,
et imperspirabilis. Abdomen, attactum paullo ru-
diorem aecgre ferens, tumebat tympaniticum in-
morem. Lingua impura erat, et os amarum: non
appetebat. Vires fractae, et pulsus exiles, celeres-
que.

que. Sumtis per aliquot die solventibus accessit diarrhaea colliquativa 17. moritur.

SECTIO.

Cute ab interiori thorace separata primum videre erat cartilagineae, quae costas sterni adhaerent, flavedine tinctas, diluta quidem, sed ipsam cartilagineam substantiam imam penetrante. Pericardium flavicabat pariter, uti et cordis extrema superficies. Pulmones a statu sano vix recedebant. Diaphragmatis facies superior sana erat, inferior vero flava, nodosa, laminas cartilagineas exhibens maiores, minoresque. Hepatis color erat ex obscure flavo viridiscens, substantia valide compacta, dura.

Cartilagineae
iætherricae.

Laminae cartilagineae
diaphragmatis.

Vesicula fellea continebat bilem fuscam, mucosam. Ventriculus solito longe minor, flavicabat. Pancreas pugni magnitudinem et figuram fere referens, nodosum erat, et durum, secantis manus valide resistens. Intestina nihil, quod praeter naturam esset, ostendebat, excepto coeco, quod a flatu tumebat, et coli parte extrema, qua in rectum intestinum terminatur; haec enim pars a sinistro latere in dextrum transversim porrigebatur ante ultimam lumborum vertebam; inde vero intestinum rectum secundum ossis sacri latus dextrum per pelvim ad anum usque descendebat: Omenti margo inferior pendulus exhibebat plures series nodorum, quorum varia magnitudo, figura varia, ut alii fabas, alii pisa maiora, itemque nuces avellanas referrent; universim fusci coloris, et cartilagineum instar duri.

Glandulae mesenterii induratae, peritonaei facies interior flavicabat tota, hinc inde obsita crustis et nodis cartilagineis. Abdominis cavo conti-

Cerebri sub-
stantia modi-
ce icterica .

tinebantur mensurae fere tres aquae flavicantis, quae immerfam chartam tingebat. Membranae corporis pleraque et periostium flavascebant, imo ossa ipsa, et cerebri substantia, sed modice.

Obstaculum bilis effluxum prohibens in intestinum duodenum erant tubercula dura, circumcirca pone biliferos canales sita.

OBSERVATIO X.

Icterus emesi
repetita sa-
natus .

Fosminae 45. annorum, ictero profunde flavo, aut potius fusco laboranti omnis generis solventia data sunt, non emendabatur. Sapore amaro, ructibusque biliosis affligebatur. Dato tartaro emetico immanem saburrae biliosae molem reiecit, color faciei dilutior fiebat. Deinceps singulis septimanis vomitorium datum est, cum post aliquot ab emesi peracta dies iterum ructus amarus experiretur, et singulum emeticum partem icteri auferret.

Postquam sexto vomitorio usa esset, ex integro convaluit.

Infidus tamen
perumque
est emetico-
rum usus in
ictero .

Emetica in ictero rarius convenire observavi, etsi in casu praesente, et aliis perpaucis profuerint ferme sola.

Icteris enim a vomitorio non raro intendebatur, aut motus febriles, qui antea non adfuerant, excitabantur. Hinc solum in ictero non febrili, nec diuturno, praemissis multis solventibus et foris praecordiorum emolliente, atque in iis, quorum viscera, antequam ictero corripentur, integra existimarem, atque illaesa, vomitorium cum emolumento propinavi.

OBSERVATIO XI.

In tribus ictericis hoc autumno post adhibita aliquot dierum remedia efflorescentiae nascebantur omni nota *scarlatinosa*, itemque *miliares rubrae*, in brachiis maxime, atque per crura diffusae. Ut primum hoc exanthema in conspectum prodiit, aliqua icteri emendatio observabatur, qui protracto eorundem remediorum usu ex toto profligabatur.

Efflorescentiae scarlatinosae ictericorum.

An *scarlatinosa*, et *miliare* exanthema a bile est in febre *scarlatinosa* et *miliari*, quemadmodum nempe erysipelas ab eodem humore generari solet?

OBSERVATIO XII.

In cadaveribus eorum, quos colica saturnina correptos superveniens epilepsia peremit, vesiculam felleam semper deprehendi multa et viridi amurca biliosa turgidissimam; absque ictero plerumque, aut praecedente, aut coniuncto, nisi leviori, et raro.

OBSERVATIO XIII.

Sutor febra putrida laboravit: propecto morbo icterus accessit. Febris ante assidua nunc in remittentem mutatur, debili, celerique pulsu, et artidissima lingua: consumptio carniū. Decocto corticis et icterus, et febris auscultabar.

OBSERVATIO XIV.

Luenculae 20. annorum a 5 mensibus catamenia non fluxerunt. Ab octo septimanis ventriculo doluit, calores fugaces, et vagos, minutumque appetitum, et lassitudinem experta. Vergente Iulio pharmacum potavit drasticoeron; unde ventriculo vehementer, et multis vicibus subverso multam aeruginem revomuit, valideque deiecit.

Inde tormina, febris, aurigo intensa, et, cum die 6. Augusti nosocomium adiret, lingua praeurbra, et pulsus fortis, accelerati.

Cum febris, et icterus intenderetur, es, alvo immorigera vomitiones ingestorum accederent spontanea cum epigastril cruciatu, atque ab remediis non levaretur, die 13. morosior, oblata quaevis averfaretur, et eiularet per vices, accedente subinde lumborum dolore; tandem impos mentis, et aeruginosa aurigine contaminata, die 15. Augusti, foetu recenter mortuo prius excluso, periit.

Videbatur vitriolum cupri sumfisse, quo foetum expelleret; remedium in vulgus notum, et cui non pauca funera debentur.

Secto cadavere vesicula fellea bile ex flavo virescente plena fuit, et eiusdem humoris per *amplos* ductus liberrimus in duodenum effluxus. Hepatis substantia ita molis reperiebatur, qualis alias pulmonum esse solet sanorum. Vacua intestina et flatu turgidula. Mesenterium multis in locis praerubrum, et veluti fugillatum.

An ductus bilem in intestinum ferentes in vivente quoque aperti, atque ampli fuere? An vero aut spafmo constricti, aut ab utero grandescente compressi?

OBSERVATIO XV.

Foemina triginta octo annorum a mense Novembris catamenii caruit, abdomine inde pedetentim increfcente; se gravidam esse negabat.

Rupta vesicula fellea, et bilis in abdomen effusa.

9 Martii noctu derepente, et vicibus repetitis vomere coepit ingesta, dein biliosa viridia; alvus a quinque diebus clausa; horror; frigus; calor alternans, oppressio pectoris, sitis magna; et ingens abdominis cruciatus.

10. Marti circa meridiem in nosocomium suscepta, semel sponte et copiosissime deiecit. Vespero venae sectio: symptoma eadem.

11. mane altera venae sectione sanguis valde compactus leviter phlogisticus emittebatur; lingua sicca cum crusta ex albo flavescente; urina iam in tertiam diem suppressa applicato cathetere

magna quantitate educebatur: dolor abdominis continuus, attactum non ferens, per vices exacerbatus, maxime in regione hypochondrii dextri: curis subflavescens, per spirabilis; pulsus fortis, celer, plenus, et durus. Denuo secta vena est, et data sunt mucilaginosâ, oleosa, Fetus emollientes ad abdomen applicabantur, et enemata.

12. Martii noctu, ventriculo aliquoties adhuc et sponte subverso, aeruginosa multa, dein pituitosa, et nigrescentia reiecit. Summo mane inter parientium dolores cum haemorrhagia magna per vices repetente excipulum periit, in quod foetum quinque mensium exclusit, per horam adhuc viventem.

Tribus post foetum exclusum horis occubuit.

Dissectus thorax nil vitiosi habuit.

Abdomine recluso albis flavae, mucosae libra in cavum abdominis effusa colligebatur. Intestina omnia leviter hinc inde inflammata, multisque in locis livescencia. Hepar coloris dilutiores, quam soleat esse, et substantiae mollioris fuit. Vesicula fellea collapsa maculam obsolete rubentem exhibuit, monetae cruciferae magnitudine; cuius medium foramine exiguo pertusum esse, paucula bilis, ea digitis compressa, profluens, itemque injecta aqua demonstravit, qua in altera vesicula parte, pertusae maculae directe opposita, tuberculum prominuit inflammatum, et magnitudine cicetis. Duo calculi minorem avellanam aequantes obtusis angulis praediti, intra vesiculam reperiuntur. Ventriculus ingens copiosam materiam nigram, leviter mucosam, et ferme roob sambuci aqua dilutum referentem, qualem ultimis vomitibus non exigua quantitate reddiderat, continebat.

Pylorus pollicem facile admisit. Intestinum duode-
num livescens, et amplum valde, ut potius colon
referret.

Ductus hepaticus, cysticus, choledochus, per-
vii fuerunt. Placentam osculo uterino ante abor-
tum superstentem fuisse, dissecto utero, constabat.

Sero intellexi, foeminam hanc infuso fabinae fur-
tivi amoris fructum perdere tentasse.

OBSERVATIO XVI.

Foemina quadraginta annorum per duos annos
menstrua nulla habuit; bene caeteroquin ysens an-
te annum lapsum ex alto passa, nil tamen mali in-
de retulisse se aiebat, at sanam posthac vixisse,
donec ante medium annum, post cibum praecipue
paulo largiorem, pressionem ad scrobiculum sentire
inciperet. Dolor caeterum nullus. Ex amicorum
consilio vinum dein amaricans per aliquot dies
sumsit. Vomuit inde per intervalla mucosa, tena-
cia, item alimenta. Ieiunio ventriculo non vomu-
it. Continuato per vices vomitu pressionis ad ear-
diam sensatio intendebatur.

Ante novem circiter septimanas, quia sensus
rupti cuiusdam abscessus precefferit, vomuit mar-
teriam; Medico *purulentam* affirmante, primo me-
racam, dein sanguine striatam. Quantitas mate-
riae per intervalla reiectae mens. IV. V. aequabat.
Pressio inda minor et levamen; corporis vero
robusti antea strassique, de die in diem maior
consumptio. Hoc rerum statu aegra die 1.
Martii 1777. ad nosocomium venit. Extractis hic

Pars. III.

R

tribus

ribus septimanis residue vires prosternebantur. Omnino non appetiit; non caluit; non sitivit; vomitus per intervalla, praepremis post ingesta; sapor reietorum acidus, color vero cinereus fuscus, niger, et linea, veluti atramento, tingens; levamen a vomitu; ardor circa ventriculum, et per oesophagum ad fauces usque; alvus tarda. Pulsus detracti, non debiles, naturalibus vix celeriores; sudores noctu nulli; difficilis decubitus in latus dextrum, et vomitum promovens; tumor manum aequans in regione ventriculi versus hypochondrium sinistrum, durus, et ad tactum dolens. Circa 27. Martii corpus erat pallidissimum, vix observandus tumor a duabus fere septimanis; pulsus humiles debiles; faciei, artuumque leve oedema; respiratio parva; in latus affectum continuo decumbit. Mens constans, et initio diei 28. Martii mors.

Alteri diei sectum cadaver est. Sinistrum thoracis cavum libras duas cum dimidia aquae leviter flavescens continuit, dextrum vero vix unciam eiusdem aquae. In dextro pulmone hydatidis avellanae magnitudine ex pendunculo tenui suspendebantur. Pulmones maculis parvis nigrisque variegati, sani caeterum. Cor parvum. Aqua in pericardio nulla, et pauca in abdomine. Hepatis gibba facies cum diaphragmate membranaceo coalitu, digitis solvendo necessebatur.

Sinister huius visceris lobus, ventriculi regionem occupans, ad duos transversos digitos supra umbilicum terminabatur, eamque duritiem, quam manu toties contrectatam ultimo, quo vixit, tempore identidem minui credebamus, effecerat. Hepatis pars illa, cui vesicula fellea insidet, cum duodeno, quo id ex ventriculo emergit, ipsoque

pyloro ad tres fere digitos transversos validissime cohaesit; cum eodem intestino duodeno etiam colon transversum valide neciebatur.

Divisis cultro ab se invicem connatis hepate et ventriculo, ulcus semialterum digitum latum in conspectum prodit; hinc duodeno proxime pylorum, illinc lobo hepatico erosio, parietes ulceris crassi. Materies ex eo profluens, atra, odoris penetrantissimi, accerrimique, et quasi acidi. Vesiculae felleae, et ductum biliferorum nulla vestigia comparebant, videbaturque hoc bilis receptaculum cum ductibus suis elisum, erosumque ipsum ulcus formasse. Ventriculus ingens totum hypocondrium sinistrum implebat; eadem atra, quam vomuerat, materie turgens. Lien exiguus, ventriculo arcte connatus. Transversa coli portio post arcum cum duodeno, et pyloro coalitum ad tres infra umbilicum digitos descendebat; inde sursum et sinistrorsum pergens, flexum lienarem formabat. Omentum sano simile, uti etiam mesenterium. Intestina livida. Rectum supra uteri fundum contra se ipsum retorquebatur; eo vero loco, quo id uterum, vaginamque sibi incumbentem habet, non recte per pelvim via, sed huc et illuc flexum ad anum pergebat. Uteri tota posterior facies cum eoque et ovaria exigua, strigosaque coaluere. Tubae utrimque digiti grassitiem aequantes, serum flavum et mucilaginosum continebant. Ovaria, complexae tubarum fimbriae, ipsaeque tubae cum iisdem et recto intestino nexu continuato membraneoque, quem cultro vix solvebamus, utpote difficillime ab ipsis visceribus connexis internoscendum, iungebantur. Uterus exiguus, intra parietis dextri substantia tumorem

Vesiculae felleae ductus: an ab erosione?

Uterus, ovaria, tubae cum recto intestino firmissime nexa

rotundum durumque, nucis iuglandis magnitudine continens. Cultro per medium dissecanti eam istumor duritiem oppesuit, quam mollior cartilago solet; albidus. quique digitis excipi ex eiusdem parietis substantia veluti ex folliculo poterat. Ex inferiori et interna colli uterini facie duae albae quatuor lineas longae unamque latae excrecentiae prodibant.

Strumae dif-
fectio, natura.

Glandula thyroidea in pugni magnitudinem distenta mucilaginem intra substantiam quasi cellulosa, cum secaretur, exhibuit; septis cartilagineis diversa intus cava, mucos tenui cellulisque membranaceis referta, efformantibus.

Nulla suffocatio nocturna observatur; semper cubabat capite humili, situque fere horizontali.

Quare vomitus, si quando in latus dextrum cubaret?

Quaedam de-
ceprio in ex-
plorandis tu-
moribus ab-
hominis.

Duritiem opponunt, et viscerum indurationes mentiuntur musculi abdominales, recti praecipuae, in iis maximae, qui eisdem habent magis torosos, exercitatos etc. Item hepar prominens indurationem ventriculi fingit.

Doleo, me naturam ichoris non examinasse accuratius, qui acidum penetrantissimum olebat.

Nulla adsuit unquam febris, in pessima licet suppuratione.

OBSERVATIO XVII.

Die 5. Decembris 1779. Foeminam ad nos deportabant, delirantem a quadriduo, corpore emaciatissimo, strigoseque; 34. circiter annos natam et viro iunctam a decennio. Martius sequentia narrabat.

A mensis Iulii initio, frequentes cardialgias passam, emaciarī coepisse; accessisse tormina frequentiora, et ante has 15. septimanas vomitum ingestorum, initio rarius, dein vero quotidie crebrius recurrentem. A duobus mensibus alvum, semper antea iam morosam, ita desidem esse factam, ut non nisi acri enemate aliquid durae faecis emitteret.

Vino largius indulgisse, non raro usque ad crapulam. Nunquam peperisse, nisi una vice, et ante annos bene multos: eodem, quo ad nos deferrebat, die periit.

Dissecto cadavere pylorus observabatur angustus, et solito durior, quive calamus scriptorium vix admitteret.

Multa pylorum et duodenum corpora glandulosa, duriora, maioraque obsidebant. Vesiculam felleam in fabae molem, et figuram contrariam exigui calculi, seu potius *sabulum biliosum* replevit; deleto, impervioque ductu cystico: hepatico vero, et choledochō apertis. Hepar bonum; crassa intestina multa faece infarcta. Uteri osculum praedurum, cartilagineum.

In aliis potatorum cadaveribus non dissimilia vitia biliosi et gastrici systematis occurrebant.

OBSERVATIO XVIII.

Metastases biliosae frequenter occurrebant, erantque variae, atque ad varias corporis partes factae. Viridissima sputa, et meram aeruginem anacatharsi eductam in pleuroperipneumonicis non raro licuit observare, et linguam aeruginoso, aut praesino colore tinctam. Gravis simul inflammatio, forte ab ipsa aeri bilie successa, pulmones tenuit.

Metastases
biliosae.

In quibusdam dilutam bilem, croceam, et quae linteum aut chartam croceo colore tingebat, modicissime pendulum solet, atque illi bili per omnia experimenta similimam, quam, ex vesicula fellea depromptam, aqua diluebam, ad varia corporis loca, e. gr. ad cavum thoracis, translatam offendi. Liber nihilominus erat effluxus bilis in duodenum.

OBSERVATIO XIX.

Leticam hoc autumno florum arnicae decocto saravi; atque aliam felle taurino, ad dr. j. initio, deinde ad dr. ij., quotidie dato.

Cuidam alteri virescente aerugine contaminato gummi ammoniacum profuit aceto scillitico solutum,

lutum, et ad duas primo, dein vero ad tres quotidie drachmas, propinatum.

Vigente hyeme et constitutione inflammatoria icterus non raro phlebotomiam, et potus antiphlogistico solum admittebat, resolventia averfabatur.

OBSERVATIO XX.

Quidam catarracta multari, cum in originem morbi atque eiusdem occasionem inquirerem, asserabant, se repente visu fuisse privatos, quo tempore febre acuta fuerant detenti, quam *biliosum* fuisse examinanti constabat.

Origo quarundam catarractarum.

Sed alias quoque carractarum origines multas et varias erat observare.

DE

ADFECTIONIBUS QUIBUSDAM NERVOSIS

OBSERVATIO I.

Chorea S. Viti.

Extractum
radicis bella-
donnae in
alcoholo S. Vi-
ri.

Puella 5. annorum, semper antea sana, circa medium Novembris 1778. curru in itinere subverso, quo una cum parentibus vehebatur, vehementer terrefcit. Nullum ullibi vis illatae signum comparuit: nullibi dolor.

Mox a lapsu omnes corporis motus promptius, et multo velocius solito, ac quasi raptim peregit, attamen ordinate. Post octiduum motus etiam facere exleges, et gesticulationes coepit; nec firmiter stare, nec singula quemadmodum antea solebat, vocabula proferre.

Tandem nec ulla ratione aut stare aut sedere erecto corpore potuit: motus omnium articulorum variis, gesticulatoriis, citati; nil poterat profari. Oris et labiorum assidua motitatio, et ludicra contorsio. Nocte placidissime dormit et corpore quiescente. Appetitus viget.

Die

Die totius morbi decima octava ad nos deportatur.

Remedium salinum, et eccoproticum initio dedi, dein emeticum; quod interposito aliquot dierum spatio iterabatur. Non emendabatur. Accessi dein ad usum florum zinci, quos sincerissimos adhibui, ita ut omni quarta tantum hora duo grana exhiberim: nil mutatum est. Desisti post septem dies. Fors debuisssem experimentum protrahere. Verum nolui tempus terere, et metuens, ne malum radices agat fixiores, et nervi morbo affuescant.

Dedi extractum ex succo recentis radice belladonnae paratum, dosi unius grani per 24. horas, ea lege, ut quarta quavis hora sextam unius grani partem absumeret. Elapso biduo emendationis vestigium leve comparuit. Dabatur dein granum unum cum dimidio dilutum in aqua simpliciter. Post sex dies elevare se in lecto potuit, et sola sedere. Intra octo dies sola etiam stare, et tandem aliquot passus eundo conficere.

Sub finem Decembris 1778. cubiculum et ambulacra obambulat, percurrit, cursu etiam veloci. Brachia necdum sunt penitus emendata; cubum enim manu propria capere non potest, et brachio dextro, manumque subinde ab obiecto, ad quod extenditur, adhuc aberrat. Vocabula omnia profert, atque ordinate loquitur, attamen cum aliqua adhuc difficultate, et morose. Labiorum subinde motus inordinati observantur. Sumit per dies aliquot eiusdem extracti grana duo, in sex doses divisa.

Trigesima Decembris in febrem quotidianam, sed levem, incidit. Datum est lane solvens et deinde cortex peruvianus.

Stanto

Stante febre nil emendabatur, neque etiam habebat peius.

Sexta Ianuarii 1779. nulla accessio febrilis observabatur. Ea die praescripta sequens.

Rec. Spiritus serpilli

Essent. castorei, aa. unc. ij.

Camphorae. drach. semis

M. D. ut totum dorsum, lumbi, humeri, brachia omni mane probe fricentur.

Die 9., 10., 11. Ianuarii utroque [brachio] dextre apteque utitur ad cibos capiendos: vegeta est, et alacris: convaluit.

OBSERVATIO II.

Puella undecim annorum 1778. verno tempore mihi committebatur. Ea a triennio, ni fallor, frequenter levi totius corporis horrore, quasi ab affusa inopinato frigida, perstringitur, artubus omnibus leviter et per momentum, fulguris instar, convulsis. Haec transitoria convulsione, persistente integro omnium sensuum usu, saepissime singulis diebus vellicabatur. Convulsa non corruerat, nisi perraro. Dederam corticem peruvianum, valerianam silvestrem, folia aurantiorum, asam foetidam, camphoram, flores zinci etc.: nil emendabatur. Dedi tandem extractum radice belladonnae; primum granum unum intra 24. oras, ita, ut granum unius pars sexta pro dosi propinaretur. Tandem exhibui grana ij. intra nychthemeron. Intra paucos dies rarius convelli coepit. Tandem post

Idem extractum in convulsione.

post 14. dies omnino non. Defecerat ex ractum,
nec eius ulla erat eo anno recuperandi facultas.

Puella Hungariam petiit, ubi denuo levicule
convelli coepit per vices; sed multo rarius, quam
initio, et magis rranfitoriae.

Pinguis et optime valens e nosocomio dis-
cessit.

OBSERVATIO III.

Epilepsia,

Cuidam alteri Puellae, pauperrimae, orphanae,
tredecim annorum, a triennio convulsae epipleti-
ce, id extractum dedi; dosi initio minutissima,
deinde largiori, ut intra 24. horas grana octode-
cim in sex doses divisa apsumeret. Cum ante usum
remediorum singulis diebus saepius convelleretur,
id nunc erat lucrata, ut integris diebus a paro-
xysmo epipletico libera perstaret. Integris quon-
dam octodecim diebus continuis morbus siluit,
rediit tamen postmodum, utut minus frequenter.
Paroxysmus mihi videbatur plerumque eo gravior
esse, quo longior praecesserat ab eo immunitas.
Experimentum prosequi non licuit, cum puellam
quidam eius cognatus e nosocomio abduceret.

Idem extractum
sum in epi-
plepsia.

OBSERVATIO IV.

*Actiones extracti belladonnae in
corpus humanum.*

Clarissimus DE WASSERBERG, omnigena eruditione illustris, cui aliquid extracti belladonnae, commiseram, ut data occasione eius quoddam periculum faceret; vim remedii in se ipso expertus, sequentia rescripsit; observationibus meis caeteris adamussim consona.

Mutationes
ab extracto
belladonnae
in corpus hu-
manum indu-
ctae.

» Ab usu pilularum extracti belladonnae,
» quarum in proprio corpore periculum feci, sensi
» oris siccitatem ac oesophagi magnam, hinc sitim;
» siccitatem praeterea narium ac oculorum, cum
» sensu quodam ardoris in hisce ac palpebris. Dum
» quatuor de die somnebam, magis adhuc, dum
» augere dosin volui, cephalalgia; lectio ad lu-
» men candelae difficilis, linearum subsultus, le-
» genda oculo breviori sub foco admovenda: in
» ore sapor subvinosus: pulsus mollior, tardior
» paullo, quam alias esse consuevit; subin ardor
» quidam ad cardiacam: cephalalgia auctam dosin
» certissime nunquam non insequuta, cum quodam
» stupore, mentisque acie obtulieri reddita, »

OBSERVATIO V.

Epilepsia.

Filius Consiliari Sz** quarto aetatis anno initio saepius quodam quasi terrore momentaneo, et levicula, subitanea, brachiorum convulsione perstringebatur. Causam ignorabant. Ea affectio et crebrior evasit, et diuturnior graviorque, ut tandem in veram epilepsiam abierat, cuius assultus non raro quotidianos, et quavis die plerumque saepius, perferebat. Non nunquam integris quatuordecim diebus, quin et multo pluribus, immunitis a paroxysmo fuit, absque manifesta ratione.

Innumera remedia per hos annos adhibita nil effecerunt, nisi ut morbus a quovis fere medicamine, anthelminticis variis, moscho, camphora, castoreo, valeriana, asa foetida, marte, foliis aurantiorum, cortice peruviano, foedo quoque et sordido menstrui sanguinis potu intendi, et frequentius affligere videretur.

Annus agebat 13., quo mihi concredebatur. Dedi extracta aestate anni 1779. extractum radice belladonnae; minutissima primum dosi, sensim aucta, ut sub finem anni eiusdem intra nychthemeron grana viginti devoraret in quinque doses divisa.

Paroxysmi ab assumpto extracto mitigari primo, dein totis septimanis non redire; reversisque imperfecti fuerant, et qui aegrum in terram non

Ufus extracti
belladonnae
et electricita-
tis contra in-
vocatam e-
pilepsiam.

proruerent, neque mente privarent, et cito evanescerent, praecipue si quis fortiter alloqueretur trementem aegrum. Verum noctu, atque inter dormiendum nihilominus subinde verus perfectusque rediit epilepsiae insultus.

Iussi ut dosim dormitum eunti, et aliam media de nocte propinent.

Non rediit amplius accessio nocturna; interdum vero rarius atque imperfecte.

Spes est, eodem remedio, quod morbum curavit, enim penitus fore perferendum.

Dum haec typis mandantur, ad machinam electricam aeger quotidie accedit. Sub usu electricitatis, et pilularum ex belladonnae extracto paratarum, nullum est iam a multis septimanis epilepsia paroxysmus, neque imperfectus, observatus.

OBSERVATIO VI.

Convulsio ex terrore.

Octo annorum Puer, semper antea sanus, pridie festi Nicolai simulato spectro terrebatur. Exactis ab eo terrore 24. horis, cum iterum putaret se terreri (etsi nemo tunc ipsum terrefecerit), subito ad parentem adprehendit, calamataque, se a spectro iam correptum iri, His metus, cum clamore et fuga ad proximum adstantem, hucusque frequenter rediit insperato, quavis fere die, subinde tamen post plures primum elapsos dies.

In.

In nosocomio id illi accidit aliquoties; cursu-
tando, clamando, proxima quaevis valide appre-
hendendo, per aliquot minuta ineptiebat, insanie-
batque.

Sumit quotidie gr. j. belladonnae. Altera die
ex quo sumere hoc remedium coepit, tota die in-
saniebat, noctemque egit insomnem. Inde a pa-
raxysmo immunis mansit usque ad 2. Nov., ubi
per aliquot minuta priores morbi accessum patie-
batur. Die sequenti dedit extracti belladonnae gr. ij.

Die 9. Nov. denuo paroxysmus rediit. Data
sunt gr. iij.

Cum accessiones morbi frequentius revertere-
ntur, cum impotentia mentis, et alterius aut cru-
ris aut brachii vel utriusque convulsione, et sopor
brevis quidem evanidus, paroxysmam terminaret,
morbusque sub usus belladonnae ad epilepsiam ma-
gis magisque accederet; verminosa quid subesse in
macro puero, coloris terrei, rustico et pauperiore
arbitratus, purgare ventrem anthelminticis coepi.
Crebriores inde paroxysmi. Camphora et extracto
chamomillae nunc utitur: verum hucusque absque
effectu optato.

Serius ad machinam electricam adductus me-
lioris esse coloris coepit, et rariores multo levio-
resque pati paroxysmos.

OBSERVATIO VII.

Chorea S. Viti.

Chorea S. Viti anthelminticis, et pituitam incidentibus sanata.

Iuvenis 16. annorum, cellae vinnarie curator, die 23. Maii 1779. caput temulentum querebatur, caetera sanus.

Die sequenti temulentia maior, ardor cum sensu pressionis ad scrobiculum, utriusque hypochondrii inflatio, ructus subacidi, nauseae, conatus vomendi, febricula vaga, dolor per laevum brachium veluti rheumaticus, ac sensus urticationis cum laevicula subinde eiusdem contractione, et momentanea convulsione: noctes turbatae.

Die 26. Maii brachium sinistrum gesticulationes motusque facit, magis magisque inordinatos, atque animae imperanti obedit minus. Symptomata reliqua persisterunt.

Die 27. ira excanduit. Omnia peiora, cum sinistri eruris quoque motu inordinato.

Die 28. lingua exiguis pustulis obſita, atque oris in laevum latus retracto accessit.

Die 30. Maii in facie quoque quaedam pustulae effloruerunt: augebantur priora. Venae sectio, quam die sequenti repetit: levamen nullum. Noctes perquam inquietae.

1. Iunii in nosocomium susceptus est. Praeter superius enarrata, linguam albescentem exhibuit. Alvus difficilis et rara semper fuit.

Sumtis solventibus, salinis, emeticum hausit:

vomuit amara. Febricula disparuit, cum omni molestia praecordiorum. Artus multo quietiores.

Post emesia eccoprotica somisit, atque ita est emendatus, ut die 7. Iulii de solo ferme sinistro brachii, atque humeri dolore rheumatico querelas moveret. Posito igitur inter scapulas vesicante, diaphoreticus potus exhibebatur. Verum die sequentis, (8. Iunii) absque causa manifesta incepit flere, gesticulari omnibus artibus, trunco corporis, capite, musculis omnibus faciei, et multa fatua per vices loqui.

A gummiferulaceis peius habuit, a camphora pessime. Continuum oris gluten et dentium sordes accusavit.

Ab eccoproticis salinis emendabatur denuo, non curabatur.

Ab extracto radice belladonae vertigo, cephalalgia, delirium, furor est ortus, ut, eo fessito, purgare denuo ventrem placuerit rheo, et salibus mediis, cum multo oxymelle squillitico propinatis. Inde lumbricum detecit (plures iam olim repetitum secessisse aiebat), et pituitam; alvo mediocriter, sed quotidie, fluente. Oris gluten, artus, atque omnia reliqua sic emendata sunt ut sub mensis eiusdem finem sanus ad suos redierit.

OBSERVATIO VIII.

Chorea S. Viti priori similis.

Idem mor-
bus eodem
modo sanatus

Choream S. Viti, ab amarescente primarum vi-
arum pituita natae solventibus, eccoproticia, rheo,
arcano duplicato et oximelle squillito sanavi in
alia puella, quam diuturnus ante eum morbum
rheumatismus afflixit; neglectus, atque in choream
S. Viti suapte tandem fatiscens. Nocuere stimulan-
tia, extractum quoque radiceis belladonnae, flores
zinci, flamma electrica, in ea specie choreae,
quam tibi intestinalis pituita et vermes produxe-
runt.

OBSERVATIO IX.

*Tetanus maxillae, fracturis et contu-
sionibus superveniens, laethalis.*

Magdalena KANINGERIN die 26. Junii succen-
sa turri pulveraria singulari ratione laedebatur.
Brachium dextrum binis in locis diffractum. Pes
sinister infra malleolum externum vulnere cutaneo
laesus. Crus sinistrum et eiusdem lateris femur, ac
nates validissime fugillati. Apte deligata bene ha-
buit. ac multo melius, quam omnes alii, eodem
tem-

tempore et ex eadem ratione aegrotantes; venae sectio facta.

Die 3. levis dolor lateris sinistri punctorius, levicula febris: venae sectio et potus tepidus emolliens, eadem adhuc die dolorem sustulit.

Attamen vulnus illud pedis cutaneum eadem die gangraenescere coepit. Scarificatio facta est partis gangraenosae, et deligatio cum spiritu terebinthinae, camphora, unguento de styrace etc.

Partes gangraenosa a die 7. secessere. Tendo nudus, boni coloris, et integer apparuit. Nullus ullibi dolor.

Die 9. fera vespera tetanus maxillae per vices accessit; noctu perstitit, ita ut, apicem minimi digiti difficillime utrique maxillae interponeres. Per vices ea nocte difficulter deglutivit. Alvus nonnisi enemate, eoque difficulter, movenda. Amaror oris assiduus, amaror et assumotorum. Per vices quoque nuchae tensionem dolorificam, et caput in posteriora valide retrahentem, conquesta.

Mane diei alterius (decima morbi) symptomata eadem. Balneum totius corporis; cataplasma anodynum et emolliens ad maxillam; enemata. Opii gr. iv. sex dosibus ex mixtura neurotica propinabantur. A balneo levare se ait. Illud opisthotonicum rarius iam et mitius per vices redit. Maxilla paulo latius diduci potest; noctu vero de novo maxillae arctius ad se invicem accedunt; ita, ut spatium lineae dimidiae vix fuerit relictum.

11. morbi mane, eadem, ut noctu. Frequenter exordia opisthotoni recurrunt, Opii gr. v. intra 12. oras ex mixtura nevrotica. Balnea ea die bina; enemata; cataplasma ex sol. hyoscyami, flor. chamomill. fimo equino; nil profectum. Dantae sunt refracte doses tartari emetici; non scopo

emetico, sed alterante, antispasmodico; uauseae inanes, et sane levamine; nox insomnis.

Mane (12.) datur sequens mixtura:

℞. Camph. mucilag. gummy arabic. solutae, drachm. fem.

Opii puri gr. vij.

Syrupi diacodii unc. j. fem.

Aquae chamomillae unc. v.

M. D. omni bihoris duo cochlearia: bina balnea: levamen nullum.

Tetanus eo morbi tempore accessit, quo nulli ullum dolorem eâ questâ, atque optime se habuerat.

Magna fugillationis pars discussa est. In infimo sinistro externo femore levis apertura sponte est facta, quae rubrum humorem effudit et copiosum. Latum in natibus sinistris et impurum ulcus iam inde ab initium.

12. nox insomnis: paroxysmi opisthotonici frequentiores; mixtura hysterna, sed aucta opii dosi. Levamen nullum.

13. morbi, frequentius et validiores paroxysmi opisthotoni. Difficillior in dies et horas deglutitio. Erecta melius habet. Melius etiam, si invadente opisthono caput vi ab adstante in anteriora urgeatur. Pulsus ceieres semper, et hodie solito debiliores. Opisthotonus semper cum metu suffocationis et strangulationis erat coniunctus. Alvus non, nisi enemate sollicitata, pareissima, difficilis sudores. Ulcera coloris leviter plumbei, atque hodie scicciora. Vesperi subinde absena loquebatur: mens dein rediit perfecte. Post mediam noctem periit.

2. Sumisit in morbi decursu, praeter alia superius

rius commemorata, decoctum corticis peruviani, addita sub finem morbi radice valerianae sylv. li- quore anod. min Hoffm. et syrupo chamomill.

SECTIO.

In thorace dextro sanguinis grumosi unciae circiter tres. In eo thoracis cavo, sinistro nempe, quod primis diebus pleuritice doluit, nil praeter- naturale inveniebatur.

In femore sinistro contuso sanguis per telam cellulosam hinc inde deprehendebatur diffusus; non magna quantitate; nec magnas efficiens collectio- nes. Videbatur illud sanguinem adhuc resorberi potuisse, si aegra vixisset.

Fors in eo erravi, quod non plures fesserim venae sectiones: tres universim me fecisse scio, primam initio, alteram cum pleuritice inciperet. dolere, tertiam invadente tetano. Sed bene habe- re visa est, usque dum tetanus accederet; hinc plures ante adventum tetani venae sectiones non feci.

OBSERVATIO X.

*Tetanus maxillae, vulneri super-
venies, sanatus.*

Vocabar ad nobilem foeminam viginti aliquot annos natam, octavo graviditatis mense, die 18. Julii 1779. ut consilio interessem. Historiam mor-
 S a bi

bi egregius eius Medicus DE BEGONTINA *Iunior*, hanc dedit.

Ante sedecim dies (scilicet 2. Iulii 1779.), ex alto decidit, altitudine circiter 14. pedum. Dextrum crus paulo supra maleolos diffractum in frustula; quorum quaedam ex amplo vulnere exempta sunt. Calcaneum fractum, et vulneratus pedis calx vulnere lato.

Repositio facta est: pus tenne; noctes inquietae. Dabatur cortex peruvianus, et vesperi paregoricum.

Die a lapsu 14. utrinque ad maxillae articulos sensus constrictionis, identidem crescens, ita, ut die 16. a lapsu, cum me vocarent, vix digitus posset dentibus interponi. Bacillum ligneum mordicus tenebat, quo prohibere conabatur, plenam utriusque maxillae contractionem. Pus hodie laudabilius; quies. Nulli hodie ullibi dolores.

Infantum feci prognosin, nihilominus frequentia proposui.

℞. Pulv. cort. peruv.

— rad. valerianae sylv. aa. drachm. fem.

Moschi.

Camphorae aa. gr. ij.

Syrup. chamomill. q. s.

F. bolus; dentur tales Nr. viij.; omni trisorio botium sumat.

Vesperi sumat mixturam optatam; et maxillis adplicet cataplasma ex foliis hyoscyami, cum lacte coctis et camphora.

Die 1. August. per vices accessit levior ophthalmus, isque frequenter postea rediit ad diem usque 6. Augusti.

Die 2. August. mane ~~eyes~~ partus dolores
ac.

accesserant, sed fugitivi; quotidie horis matutinis reversi. iterumque evanidi.

Noctes tranquillae erant, leves solum hinc inde motus artuum convulsivi inter dormiendam.

Dolor in loco vulnerato exiguus, et vix sulcus toto tempore observabatur: quia immo, per omne id tempus, quo tetanus adfuit, dolor in vulnere erat multo minor, quam ante eiusdem accessum.

Inter dormiendum maxillae sponte diducebantur, illa ut bacillus, quem dentibus interposuit, ad impediendam plenariam maxillarum clausuram, in somno saepenumero ex maxillis relaxatis, atque aliquantum magis hiantibus, elaberetur.

Relicto mosco et camphora (ab utroque enim remedio multum abhorrebat), usa est cortice et valeriana; vesperi opio.

Die 9. August. circa octavam matutinam foetum maturum et vegetum facili partu exclusit.

Pus toto hoc tempore bonum fuit. Saepius frustula et fragmenta officulorum excipiebantur.

Die 26. August. Martius mihi retulit, Uxorem a 15. diebus non iam indigere bacillo lineo, quam antea mordicus tenebat; posse maxillas parumper diducere: caetera bene valere.

Toto tempore utebatur cortice peruviano, et radice valeriana sylvestri. Convaluit.

Partu primum absoluto coaudunatio fractorum est facta.

OBSERVATIO XI.

Tetanus, opisthotonus, epilepsia, probabilius a vermibus, et sectio.

Sutor 18. aunorum a longo tempore sanus, 5. Maii querebatur mane dolorem in nuca continuum; prementem, descendantem per dorsum; oppressivam pectoris a iugulo ad scrobiculum usque. Noctu sudor copiosus.

6. Maii omnia eadem. Accessit levior, et per pauca minuta durans, maxillae tetanus. Nox in quiete: sudor multus.

7. Maii in nosocomium venienti, validi caloris sensatio utrinque ad tempora fuit, et lingua multum spurca, subflavescens; quaedam oris amarities per omnes morbi dies, halitus acidum spirans, et dolor in nuca pressivus: perstat oppressio pectoris, alvus dura, et pulsus naturali celebrior.

Exhibebantur haustus salini.

Die 8. eadem omnia: totius corporis musculorumque omnium obrigescentia fere continua, saepe gravior, nunquam omnino soluta; ita ut nunc tetanus videretur universalis, nunc potius opisthotonus: febris intensior: urinae croceae, lumentosae, semihypostaticae: sitis: lingua impurissima: amaror; odor acidum redolens.

Alvus, pertinaciter clausa, cystere, primo oleosa, dein acri, reserata est. Haustu purgante

ex sale amaro et manna iterato propinato ter purgabatur copiose.

Noctu binis vicibus epilepticae convellebatur. Linguam aliquoties commordebat. Insomnis, inquietus. Finito insultu epiletico iacitatio. clamor, boatus.

Die 9. Febris: sitis. Pectus liberum; impurissima lingua. Toto hoc tempore videbatur, si quis alloqueretur, veluti subridenti vultu respondere.

Pulsus toto tempore naturali paulo celerior fuit, non durus. Calor naturali vix maior. Urinae cerevisiae iustar, brevi iumentosae, et paullo post semihypostaticae, sedimento ex albo rubescente; supernatante, et vitri parietibus adhaerente, forde multa mucosa.

Hac die minor musculorum colli, thoracique convulsio, agitatioque: at abdomen ligni adinstar durum, et hodie magis quam praeteritis diebus Minor rigiditas brachiorum, rariorque convulsio. Ter deiecit. Dolor hodie utrinque in inguine; penis identidem arrectus.

Dolor subitaneus et pungens circa umbilicum per vices, et crebro rediit, eoque redeunte subito postrosum convellebatur; convulsione mox iterum, sed unquam ex integro, cessante.

A meridie repente convellit, respiratione diutissime suspensa; tandem lividus, ore spumas agens, non respirans, artubus omnibus raro et leviter agitat, seu potius obrigesceatibus, intra octavam horae partem periit.

Pulsus tempore insultus epiletici explorabam; ii erant tenuissimi, vix observandi, parum celeres, tandem identidem tenuiores, mamente celeritate non magna, donec omnino evanescerent.

EXTISPICIUM.

Palmones boni; sinister sanguine congesto gravior, quam alias solet.

Intestina omnia flavu valdopere distenta. Ictunum coloris leviter ex rubro liventis, in eoque lumbrici aliquot.

Colon, antequam in rectum abierat, vasis ruberrimis, solito maioribus, copiosioribus, liventibus quibusdam, longitudine spithame, cum magna annexi mesenterii rubentis-portione, erat distinctum; quod ad inflammatorium fuerit, an sugillatio, an potius congestio sanguinis non inflammatoria, a spasmus facta, ignoro.

Omentum solito rubicundius erat. Glandulae mesenterii maiores consueto et infarcte apparebant: hepar mollius.

An vermes in causa fuerunt? An erat aliud acre in intestinis, aut alibi? Tenebrae ubique.

SPARSA QUÆDAM VARIÏ ARGUMENTI

Penis fissus:
hernia vesicæ.

Die 19. Jun. 1779. nobis infans offerebatur, quindecim menses natus, qui sequentia exhibuit. Utrunque erat hernia scronalis, magna; maior tamen in latere dextro. Dextri lateris hernia fuit congenita, sinistri vero post tres primum a natiuitate menses prodire coepit, postquam infans as-

si

fiduos ante, validosque vagitus edidisset. Supra
ossa pubis tumor erat, dimidiatum galline ovum
magnitudine aequans, subrotundus: re accurate
examinata, consistit, esse vesicam urinariam, aut
eius saltem quamdam partem, que inter musculos
abdominis rectos, a se invicem dimotos, supra
ossa pubis herniosae prodiit.

Haec vesicae hernia pariter fuerat congenita
Penis in dorso fissus, quousque eam potera-
mus oculis persequi.

* * *

Complures repente moriebantur, cum ex febre
acuta convalescerent, et cruribus adhuc essent oe-
dematosi, si forte somno indulgerant plus aequo;
aqua enim ab inferioribus partibus subito ad en-
cephalon decubuit.

Mortis subi-
tae Hydropi-
corum.

Quidam etiam, aliunde hydropici facti, subin-
de subito suffocati perierunt, aquis ad pectus ruen-
tibus; aut apoplectici, sero encephalon occupante.

* * *

Nudum tendinem forcipe varie tentatum, in-
dolentem, hoc anno vidimus.

Tende inces-
sulis.

* * *

In gangraena a decubitu, et bubonibus gan-
graeosis, magnae efficacie esse usum externum de-
cocti foliorum, aut corticis, salicis albae, certo
novi.

Decoctum
fol. aut cort.
salicis albae
antisepticum.

Nemo tamen aegrorum gangraenam a decubi-
tu

bitu apud nos primum contraxit; domi vero contractam dicta ratione in nosocomio sanavimus.

* * *

Febriſ vene-
roſa larvata

Puella 18. annorum, ſemper antea ſana, a novem ſeptimanis in medio ſterno tumor excrevit offeuſ, dolens per vices incertas, interdium, noctu, dolore ſcidente, per mammam, et brachia diſcurrente: ſubinde dolor penitus quievit: nulla alia ſigna luis venereae unquam adſuerunt. Electuarium ex roſo ſambuc. unc. iij extr. gratiol. dr. iij. et mere ſubl. cortos. gr. iij paratum exhibebatur. Tumor dolorque diſparuerunt. Convaluit.

Huc quoque hiſtoria pertinet puellae illius febre quotidiana venerea laboranti, p . . .

* * *

Luem veneream, aliis praeparatis mercurialibus non proſligatam, ſanavit mercur. ſublimat. non raro; quem, aut ſolum dedimus cum roſo ſambuci commixtum, aut admixto extracto aconiti, vel gratiolae.

Sic herpes pone aurem dextram in collo puellae, ſaniſſimae ceteroquin et nulla ſigna luis monſtrantis, ſanabatur: variam ſubiit curationem rebellem malum, cauſticis et veſicante impoſito funditus eroſum, iteratis vicibus ſuccevit: veneream originem tandem ſuſpicabamur. Verum, nec litus mercurialis, nec quaecunq; hydrargyri praeparata proſuerunt. Sublimato et extracto aconiti, cum roſo ſambuci commixtis, herpes ceſſit, nec rediit poſthac.

Malta nobis exempla viſa ſunt luis venereae.

mercurio sublimato corrosivo, perfecte sanatae. Verum in re obvia certaue, atque ab uno solum alterove contra tot alios ac tantos in dubium vocata, nolo diutius versari.

Visi tamen sunt morbi veneri quidam, qui, mercurio sublimato rebelles, aliis obediverant mercurialibus remediis, atque his quidam prae illis.

Hinc nulla mercurii praeparationem semper, et ubique, *in omni et singula* lue venerea, depraedicandam, tanquam *universale antivenericum* remedium, arbitramur.

Ideirco modo *huic*, modo *illi* praeparato locus erat; pro diversa aegrotantis aut *idiosyncrastia*, aut ipsius morbi veneri in variis hominibus *diversa modificatione*, aut suis cum aliis morbis morboisque conditionibus *diversa complicatione*.

Male ergo mercurium sublimatum ex cura antisiphilitica quidam penitus proscriptum voluerant, tanquam aut inutilem, aut et perniciosum. Sed male quoque tanquam remedium, quod semper et ubique *optimum* esset, comenderetur.

Illi igitur, qui lucem eo remedio saepe et cum constantia sanatam referebant, non fuerant atro calculo notandi, tanquam sublestaе fidei, aut deceptiones; utpote quos vel maxime iterata, castaque et sine metu, et sine spe, et variis et regionibus, capta observatio miram quantum iustificat.

Profecto non metebantur magis SWIETENII manes incusari tanquam nimium quondam creduli, atque ab aliis decepti. Veras esse observationes, de mercurii sublimati copulamento; SWIETENIUS fuit ipse oculis usurpare non raro, et experientia propria edocebatur, cui hodiernae quoque observationes suffragantur.

Licet hoc loco illis respondere, qui malevolis rumoribus circumventi, observationes quasdam Viennenses atque experimenta iis verbis in dubium vocant, ut revera omnem his fidem denegare probe constet.

Omnia experimenta de remediorum quorundam facultate Viennae capta ex ipsorum auctorum testimonio id docent, hoc vel illud remedium non raro profuisse; nocuisse etiam subinde.

Sed ecce rem quamdam propemodum incredibilem! paucorum illepidissimorum hominum invidiosa, ac falsitatis dudum convicta relatio de permodesto hoc virorum gravium asserto triumphavit.

Verum obtrectationem hanc, temere atque imprudenter prolatam, tempus ipsum et repetita clarissimorum per Europam virorum experimenta exarmabatur.

* * *

Exacerbatio
dolorum venereorum meridiana.

In foemina venerea venereis maculis et tophis tibialibus laborante notabatur quotidiana dolorum exacerbatio circa meridiem exacte recurrens: noctes bonae erant: mercurio sublimato corrosivo sanabatur.

Rheumatismus tibiarum venereus omni alterno die interdiu rediit oris constitutis: noctu siluit. Tibiae denudatae, et aeri frigido expositae multo mitius doluerunt.

Dolores venereos diu noctuque continuos contigit videre; itemque in alio aegro continuos diu noctuque in certa quaedam eiusdem brachii parte, quum alia quaedam eiusdem brachii plaga solum noctu doleret.

* * *

Angina mercurialis, item ulcera mercurialia faucium bene debebant distingui ab *angina venerea*, et *venereis ulceribus*. Ulcus enim faucium venereum mercurio sanabatur; ortum vero a nimia hydrargyri ingesti quantitate, purgante rhabarino et mirrobalanis, parce sed frequenter exhibitis, et colutoriiis adstringentibus fuerat sublatum.

Angina mercurialis.

Angina mercurialis vesperi atque per noctem intendebatur, et ob hanc vespertinam exacerbationem *venerea* esse videbatur.

Subinde ulcus faucium, quo initio miasmati venereo debebatur, usu hydrargyri, properantius et copiosius exhibitum, non consolidabatur. Ulcus enim *venereum* deleto miasmate transibat in *mercuriale*.

* * *

Durationis difficultatem in lue venerea potius ex tempore, quo miasma intra corpus delituit, quam ex symptomatum gravitate, aut numero, dimetienda arbitrabamur. Inveteratum, atque anofum morbum, et palliante subinde cura mificatum, laboriose sanavimus, et tarde, et acrioribus solum hydrargyri praeparatis, aliisque etiam remediis, pro morbi complicati natura in opem vocatis. Luem vero recentem, utut pleno venereorum graviumque symptomatum agmine stipatam, absque alterius, aut morbi, aut morbosae conditionis consortio, sanavimus citius, et mitioribus mercurii praeparatis, atque iis plerumque solis.

Lues

Liceat hoc loco illis respondere, qui malevolis rumoribus circumventi, observationes quasdam Viennenses atque experimenta iis verbis in dubium vocant, ut revera omnem his fidem denegare probe constet.

Omnia experimenta de remediis quorundam facultate Viennae capta ex ipsorum auctorum testimonio id docent, hoc vel illud remedium non raro profuisse; nocuisse etiam subinde.

Sed ecce rem quamdam propemodum incredibilem! paucorum illepidissimorum hominum invidiosa, ac falsitatis dudum convicta relatio de permodesto hoc virorum gravium asserto triumphavit.

Verum obtreccationem hanc, temere atque imprudenter prolatam, tempus ipsum et reperita clarissimorum per Europam virorum experimenta exarmabunt.

* * *

Exacerbatio
dolorum venereorum
mercuriana.

In foemina venerea venereis maculis et tophis tibialibus laborante notabatur quotidiana dolorum exacerbatio circa meridiem exacte recurrens noctes bonae erant; mercurio sublimato corrosivo sanabatur.

Rheumatismus tiliarum venereus omni alterno die *interdiu* rediit horis constitutis; noctu siluit. Tibiae denudatae, et acri frigido expositae multo mitius doluerunt.

Dolores venereos diu noctuque *continuos* contigit videre; itemque in alio aegro continuos diu noctuque in certa quaedam eiusdem brachii parte, quum alia quaedam eiusdem brachii plaga solum noctu doleret.

An-

hanc aetatem prorsus sana, et absque aliis luis signis. Omnis suspicio procul absuit morbi consortio contracti. Puellae mater dolorem cubiti sinistri, plurimis annis, noctu exacerbatum, et iam ante, quam enixa prolem esset, persensit. Dolore tandem hoc anno praeter modum incresecente nos adiit filiam una adducit; utramque mercurio sublimato ita sanavimus, ut per annum ad id usque tempus quo haec scribo, ambae incolumem vitam degant, et veteris doloris immunem.

Fomes veneris haereditate acquisitus videbatur in his puellis, et, pubertatis annis iamiam instantibus, prorupisse quasi recluso carcere, et viribus ab aetate acceptis.

Triginta quatuor annorum vir gonorrhoeam ante aliquot annos, iteratis, ni fallor, vicibus, contraxit. Decocto lignorum copiose poto gonorrhoea sanata, articulorum dolor sublatus est, diuturnus, et blanda noctis silentia turbans. Angina nocturna ulcerosa, macula syphiliticae in facie, atque ulcus impurum in parte capitis supremi capillata pone frontem. Labia ulceris elata erant a tela cellulosa praetumida, et luxuriose exerescente. Utebatur decoctis variis, antimonio, litu quoque mercuriali, et variis quoque hydrargyri preparatis per sex menses continuos: angina et artuum tortura emendabantur; ita tamen, ut vagus vesperi noctuque dolor, mitior quidem, nunc hanc, nunc illam corporis partem impeteret. Ulcus cicatricem pertinaciter renuebat, fundebatque pus non illau-

dabile; facies caeterum sanissimi hominis, et habitus corporis plenus, atque athleticus.

Cum saliva identidem, utut non supra modum, moveretur, et faciem bene coloratam, et paullo turgidiorem viderem, blandis et eccoproticis, remediis quotidie alvum sollicitare constitui, praescripto simul parviori victu. Animus erat, vim humorum, ob usum hydrargyri longiorem validius caput petentium, avocare, atque ita pertinaci ulceri subtrahere pabulum, ut imposito deinde siccante remedio, et levi mechanica pressione laxis et Luxuriantibus plagae carnibus adnata, haec perennis puris scaturigo exarescat.

Longo eccoproticorum usu siccatum ulcus est; at mansit vago ille per vices et noctu maxime incurrens rheumatismus, orto in media clavicula sinistra tumore osseo, dissectae nucis avellanae hemisphaerium aequante, dolente, si rudiis tetigeras noctuque. Ulcus ipsum post paucas septimanas, cum recente ebducta cicatrix caesariem fictitiam, qua locum crinibus carentem tegebat, aegrius ferret et abortis forte subtus caesariem sudoribus, vehementer pruriret, recruduit, neque amplius adhibita quacunq[ue] methodo cicatricem admisit. Exostosis unguento mercuriali inungebatur, imposito extra inunctionem tempora mercuriali emplastro.

Cum per quatuor menses nil proficeretur, et febrim validam, cum faciei totius erysipelate, repente exortam; facta venae sectio, et dati potus antiphlogistici, atque etiam emeticum. Post quatuordecim dies a febre profligata ulcus coaluit, evanescente exostosi, artuumque vago dolore.

Post quatuordecim septimanas cephalalgia hominem

minem ex improvise adorta est, dolorque in loco nuper cicatrizzato validior. Secta vena est, et antiphlogistico victu paucos intra dies convaluit. Exacto iterum mense idem capitis dolor eodem modo sanatus est.

Inde firma est vegeta ad hunc usque diem valetudo perstat.

Exosiosin et arthritidem vagam et ulceris pertinaciam, hydrargyrosi cicuravit solum, non autem penitus devicit. Vehementior febris auxilio fuisse contra antiquum morbum videtur; quam utinam in rebeli nonnunquam atque inveterato malo, ita excitare possemus, ut, quousque salutaris foret, intenderetur, neque eos tamen idcirco limites, quos intra ipsius vix medicatrix coesisteret, egrederetur!

Articulorum dolores nocturnos et topbos, in aliis quoque nulla subinde ratione sanandos, febris sustulit, quaecumque demum, et undecumque exorta.

Ipsae certe febres, teste SENECA, quaedam genera valetudinis levant; et febris, quod maxime mirum videri potest, saepe praesidio est. CELSUS.

* * *

Curam antivenerae eousque protraendam, donec omne miasma penitus fuerit estinctum, quis concedet; sed, quae signa sunt miasmatis ex toto deleti? An symptomatum plena evanescencia? Verum constat, indubitatio, luem quae penitus extincta videbatur, fuisse nonnunquam solummodo ad tempus enervatam, et absque novo contagio, denuo, sero licet, repullulasse.

Quousque
continuanda
cura anti-
philitica?

Scirrhorum
substantia .

Scirrhos mammaram dolentes et sultro exsectos aliquoties examinavimus ; substantia dura erat et molliorem cartilaginem consistentia et colore aemulabatur ; ita , ut nihil organici supresset , et corpus adpareret homogeneous , ac cartilagineum .

Fractozum
coalitus im-
peditus .

Habuius duos in nosocomio ossibus fracti . Unus brachium fractum repositumque saepius initio commovit . Non est unio facta , licet post aliquot dies quietissimus cubaret , et fracta non dislocaret . Alter et brachium et femur simul confractum habuit . Brachium consolidatum est , non autem femur , et si fractos artus ne hilum commoveret .

Scdio Foeminae hydrophobae .

In corpore foemina , ex morfu rabili canis hydrophobae factae , accuratissime lustrato culter anatomicus nihil prorsus alieni laesique potuit detegere .

Multi hoc anno visum nostro auxilio recuperarunt ; cataracta subinde *extracta* , subinde vero *depressa* .

Non perinde nobis erat , an *hac* , vel *illa* ratione cataractae medeamur ; sed erat non raro locus *extractioni* , nonnunquam vero soli *depressioni* .

Ope-

Operario per *extractionem* nunquam instituebatur, ubi rheumaticus alicubi dolor, aut arthriticus aegrum vexarat, aut cephalaeae, aut emicrania; nec iis, quibus tempora doluerunt, nec frequenti ophthalmiae, aut erysipelati saepe recurrenti obnoxii; nec quibus tussi longa, aut facies pustulosa fuit, aut dentium et gingivarum conditio parva; neque illis demum, quibus alterutra cornea opacari incepit, aut oculus vasis sanguineis amplioribus, aut varicosis perreptabatur. His instituta cataractae extractio plerumque male cessit, et oculus post operationem inflammabatur, visu posthac aut imminuto, penitus amisso.

Eo autem in casu *depressio* solummodo locum habuit.

Hanc vero acu argentea instituebamus, non in apice hastata, sed in conum longiorem excurrente et tenuem; cum eius manubrium calami scriptorii crassitiem et formam cylindri et septem pollicum longitudinem haberet.

Hoc instrumentum ex argento confectum dixi, sed cupro largius admisto; ut apici conoidco et subtiliori quaedam firmitas et robur esset.

Acus ita comparata, duobus digitis comprehensa, lente gyrando ita intra oculum imittebatur, ut nulla adhibita vi, sed solo ferme pondere proprio, adigeretur.

Depressionem hoc modo institutam oculus ita ferebat, ut diligatione vix opus habuerit, nihilque unquam mali sit consecutum, nec fuerit aegro necessitas decumbendi; praestabat tamen oculum deligare, cum lucem repente admissam non raro aegerrime ferrent.

Ante, aut post depressionem valentioribus sanguis detrahebatur.

Unus, cataracta depressa, multis vicibus et cum labore vomebat; nihil tamen inde mali est consuetum, neque ideo depressa lenticula atque infra vitreum corpus abscondita, priorem stationem reperit.

Quibus lenticulam extracturi eramus, parari corpus debuit, aptumque reddi operationi subeunda.

Diebus aliquot ante operationem tenuiori victu utebantur, et sanguinis detractione.

Non quovis anni tempore aequalem fortem experti sumus; averfabamur constitutiones rheumaticas, illas praeprimis, ubi ventres supremi praecipue impetuntur.

Facilem quotidie alvum habere, post operationem mirum profuit, eamque enemate sollicitare potius placuit, quam remedio purgante, utut leni.

Post operationes quascunque chirurgicas dolor in plaga vulnerata intendebatur, nisi aeger quotidie et facile deliceret.

Aeris boni habenda est cura peculiaris; hinc praestat, separato cubiculo committere, cui lentem volueris extrahere. Inter alios enim aegros decumbentes aere vescuntur immundiore, et in febres tunc epidemicas, aut motus saltem febriculosus facilius labuntur. Febris autem, utut levis, et forte solum ephemera, id efficit, ut morbifica materies in ea corporis parte figatur, quae ante febrim imbecillior fuerat dolueratque; in oculo nampe vulnerato.

Has cauteas nos usus ducit, et eventus quidam non boni, sed quos vitare posthac didicimus.

Hora post extractionem elapsa, et oculo, num se omnia ex voto haberent, denno explorato,

to, cataplasma imposuimus ex mica panis albi et pulpa pomorum acido-dulcium, cum aqua coctis addito florum sambuci pauxillo.

Maturus hic usus cataplasmatidis id fecit, ut inflammatio praepediretur; quam subinde experti eramus, cum minus diminutione, aut etiam iactura, priusquam hoc usi consilio effemus.

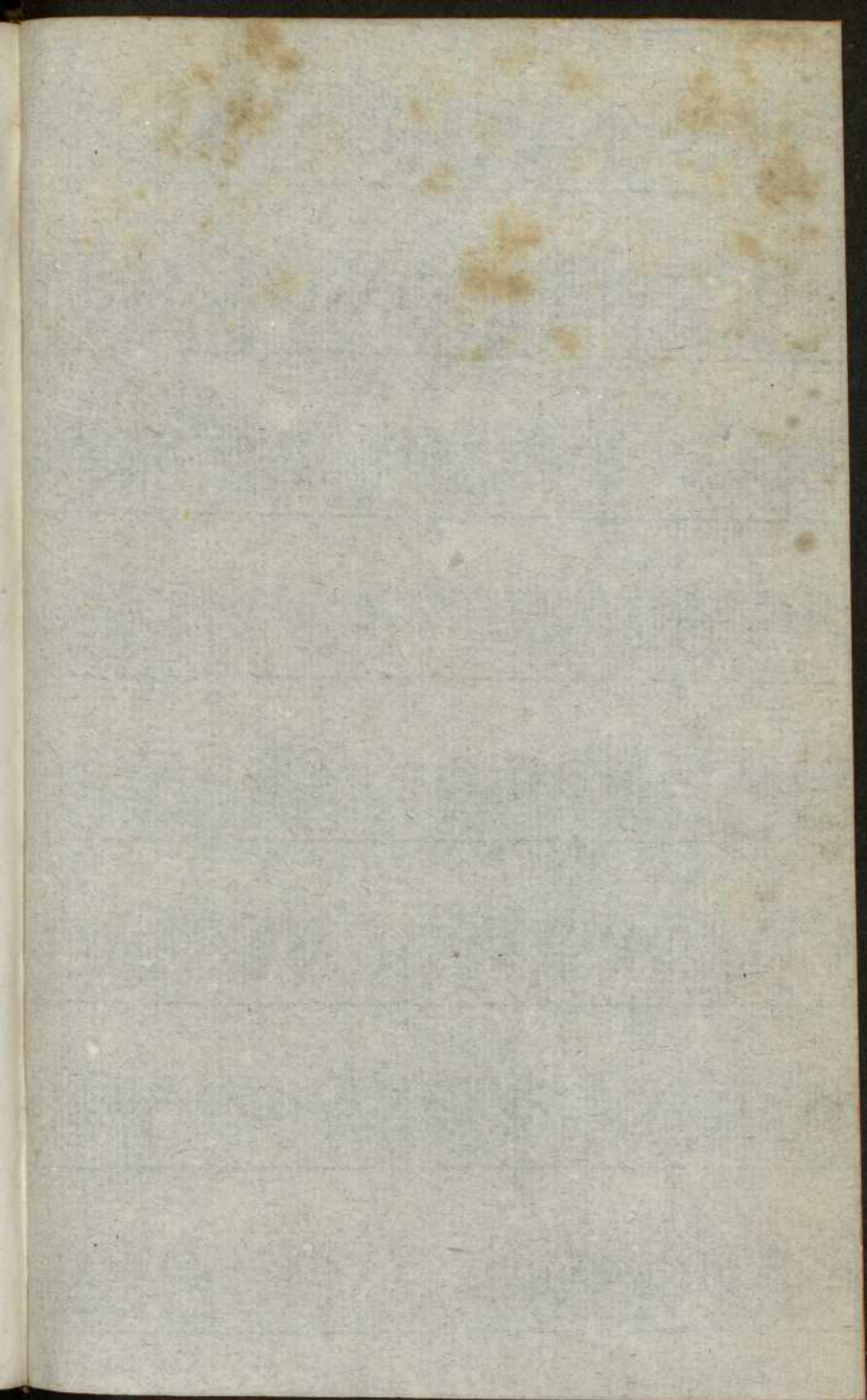
Hinc omnibus ferme indiscriminatim post operationem hunc sortum admovebamus.

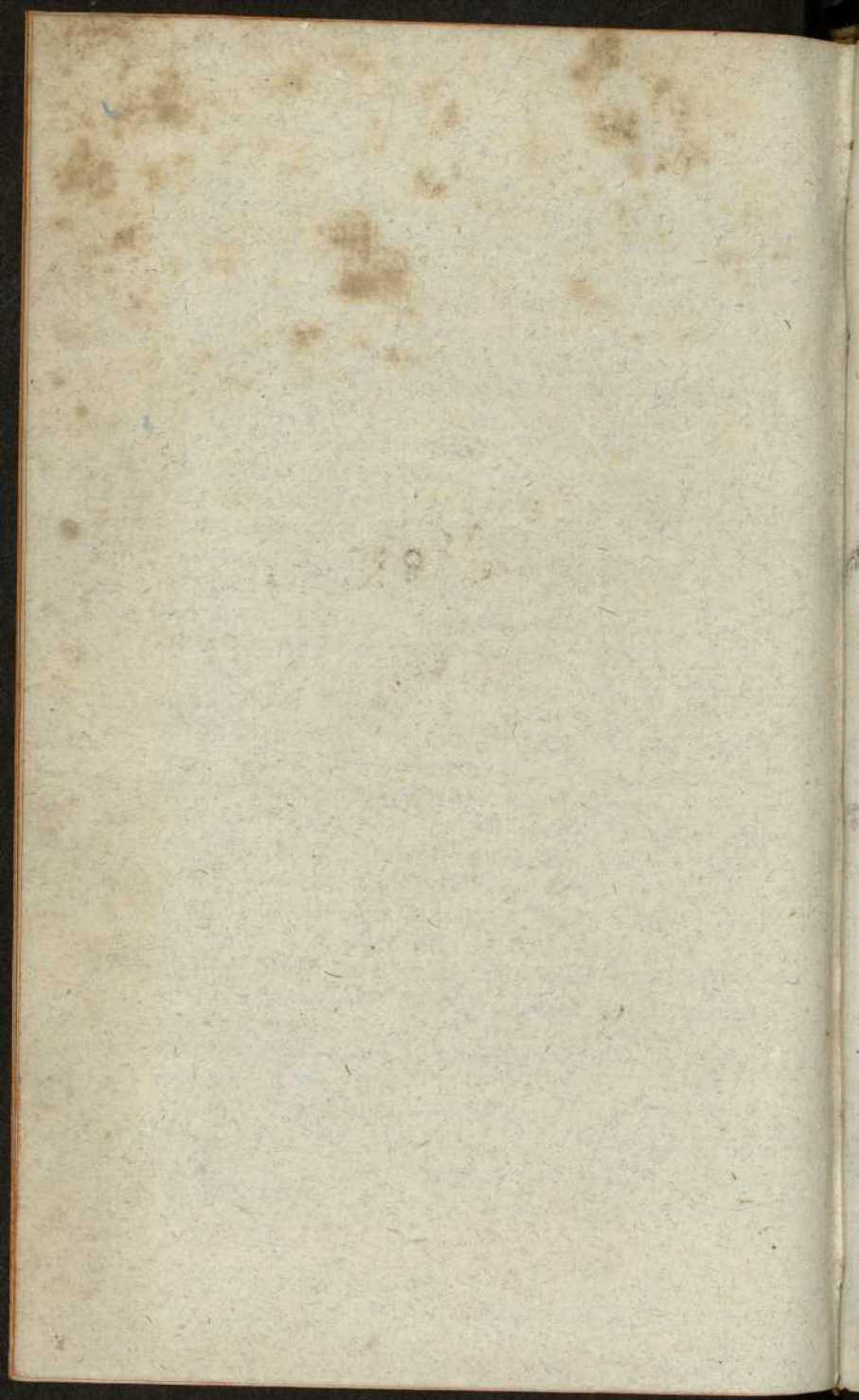
Non erat eadem in inflammationem apud omnes proclivitas: vidi enim in extractione cataractae secundariae oculum cultello forbice, hamulo diu multumque vexatum, quia ulla fuerit inflammatio secuta; ubi aliam, in alio homine susceptam, lentis extractionem, cito et nitide et sine ulla oculi insigniore molestia perfectam, inflammatione dira excepit.

Videor mihi observasse, eos, quibus sub operatione aliquid humoris vitrei effluxit, fuisse ab inflammatione, tantopere metuenda, et a cuius absentia omnis ferme operationis felicitas dependet, magis immunes.

Deperdita quondam maiori vitrei humoris portione, oculum semicollapsam, intra nychthemeron denuo sano aequalem deprehendi, turgidumque et vulnusciculum clausum.

Emissus humor aqueus in alio aegro post dimidiam horam denuo erat restitutus.

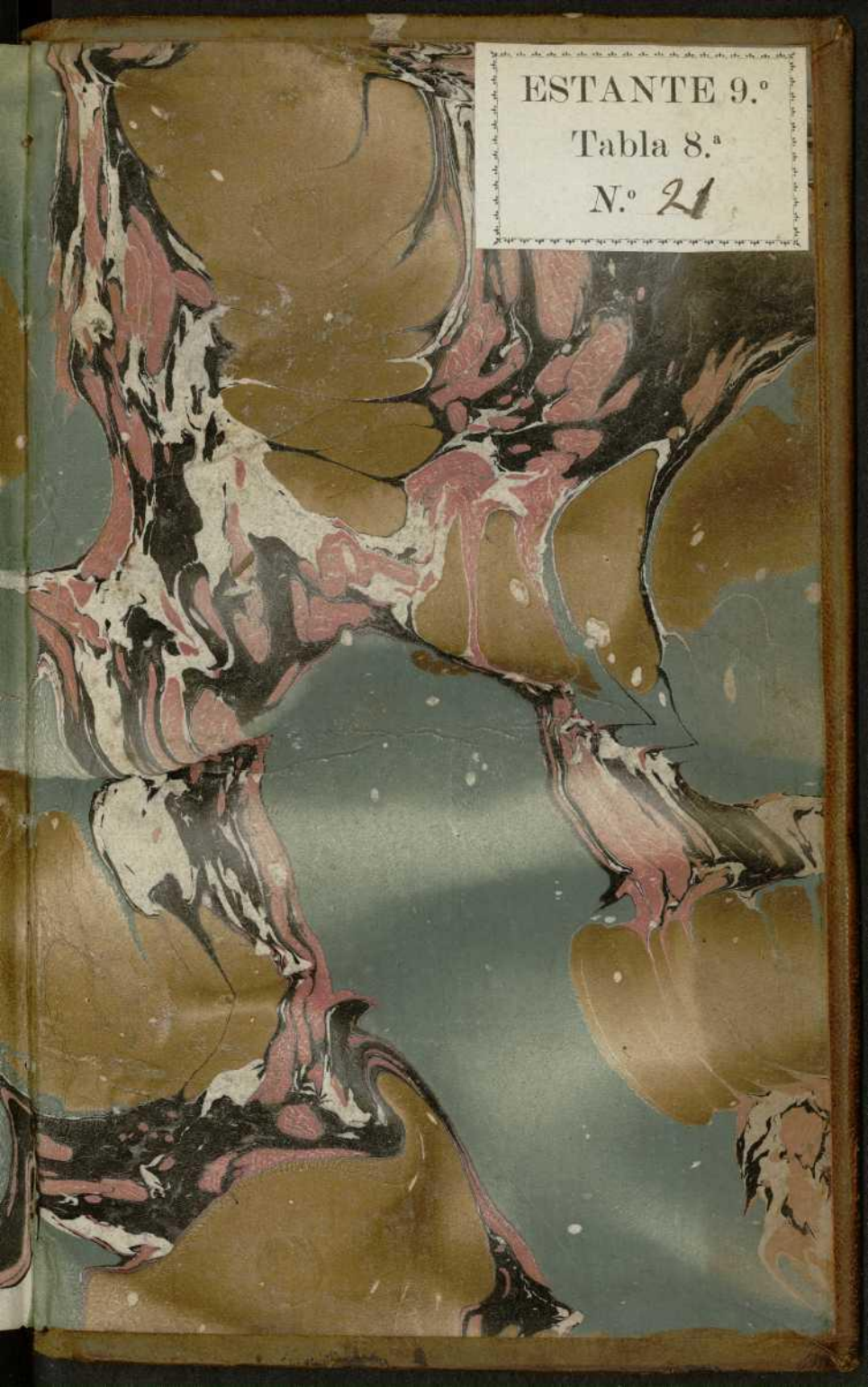
28

ESTANTE 9.º

Tabla 8.ª

N.º 21

STROLLI
RATIO
MINDENDI

3

13.228